

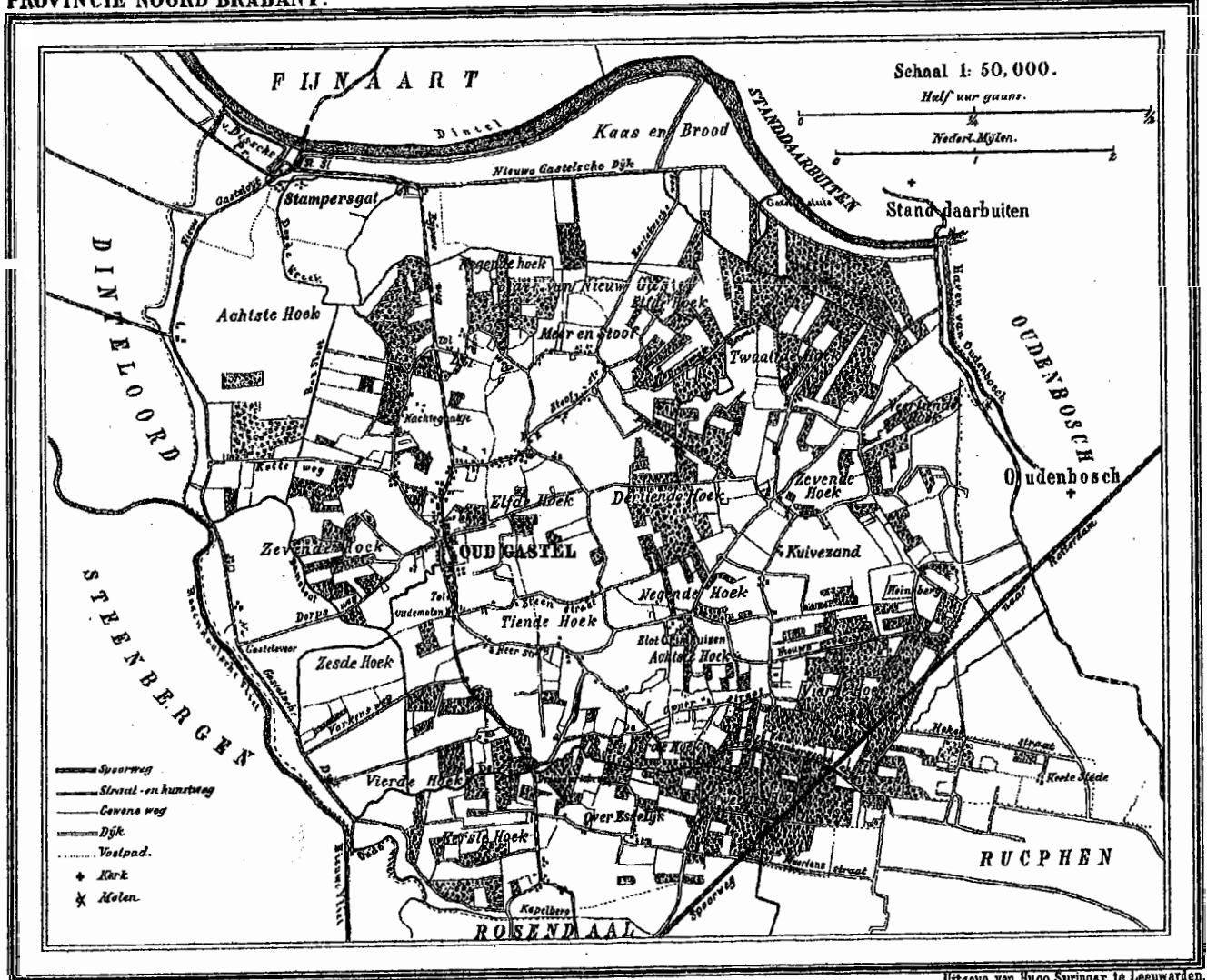
JAARBOEK

heemkundekring het land van gastel

2000

PROVINCIE NOORD-BRABANT.

GEMEENTE OUD- en NIEUW GASTEL.

Geteekend door J. Kuijper

3312 Bunders, 3250 Inwoners.

Uitgave van Hugo Suringar te Leeuwarden.

INHOUDSOPGAVE

	blz.
Voorwoord	3
Kroniek van de vereniging	
Het Wit Gele Kruis afd. Oud en Nieuw Gastel	4
Het gebeurde in 1950	24
Het gebeurde 100 jaar geleden..... 1900	36
Een Gastelse moordzaak in 1900.....	41
Uit het dagboek van een oud Indie-ganger, deel 7	48
Uit 'Herinneringen' van broeder Theofile Nijman, deel 10	71
Piet uit de Gorkus, deel 4	97
Een eerbetoon aan notaris Mol	115
En de boer, hij ploegde voort	
- Een stukje levensgeschiedenis van de familie Voorbraak	118
Oud, de duvel is oud	
- Gastels oudsten per 15 november 2000.....	148
Kent gij ze nog? deel 3	149
File: Ruiter	162
Activiteiten en vermeldenswaardigheden	
van heemkundekring 'Het Land van Gastel' in het jaar 2000	171
Ter herinnering aan Oud Gastel 725 jaar	173
Informatie Heemkundekring 'Het Land van Gastel'	175
Ledenlijst 'Het Land van Gastel' 2000	177

COLOFON

Jaarboek 2000

Uitgave van: Heemkundekring
Het Land van Gastel
Oud Gastel

Redactie: de heer P.F.A. Akkermans
de heer W. van den Broek
de heer F. van Merrienboer
de heer P. Peeters

Realisatie: Oud Gastel

Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen zonder schriftelijke toestemming van de redactie.

Foto's, voor zover de eigenaar niet is aangegeven, zijn uit het archief van Heemkundekring Het Land van Gastel.

VOORWOORD

Bij het openslaan van deze bladzijde is het een goed gebruik dat de voorzitter van Het Land van Gastel U een blik geeft van hetgeen de vereniging het afgelopen jaar weer heeft gedaan.

Het is voor mij als voorzitter de eerste keer dit voorwoord te mogen schrijven. Allereerst wil ik alle medewerkers van het museum bedanken voor de werkzaamheden die door hen worden gedaan. Mede door de inzet van hen allen kunnen wij ieder jaar de nodige tentoonstellingen laten zien, waardoor de bevolking kan zien wat de vereniging te bieden heeft op het terrein van ons verleden.

Zo was de millenniumtentoonstelling "Honderd jaar Gastel" een groot succes, maar ook de expositie van klassenfoto's was een enorm gebeuren. Velen hebben deze tentoonstellingen bezocht.

In september was er een tentoonstelling met als onderwerp "Water" en werd door menig deelnemer aan de Brabantse fietsdag bezocht.

Een kleine tentoonstelling voor de K.V.O. uit Stampersgat was voor deze mensen ook een openbaring van wat het museum hun kon bieden. De dames zouden maar een uurtje blijven maar het werden er ruim twee.

Zo was er ook een kleine tentoonstelling voor de leden van de diaconie uit Kruisland en Gastel. Ook nu was de verrassing groot over hetgeen wij hun toch konden bieden. Weer was de tijd te kort voor de bezoekers om alles op hun gemak te bekijken.

De reiscommissie verdient ook een pluim voor al het werk dat zij dit jaar weer hebben verzet. Het waren weer hele leuke en leerzame excursies, zoals velen van U die hebben mogen meemaken.

Indien U als lezer belangstelling krijgt om ook daadwerkelijk mee te werken in het museum, schroom uzelf zich niet en kom eens een keertje langs. U bent van harte welkom.

Ook onze collecties van oude krantenberichten, bidprentjes, foto's, gegevens van personen, de oude St. Laurentiusklokken blijken steeds meer belangstelling te ondervinden van de plaatselijke bevolking. Er is ook uit de omliggende plaatsen een toenemende belangstelling voor de collecties van onze Heemkundekring. Wij prijzen ons dan ook gelukkig, dat steeds meer mensen hun oude foto's en persoonsgegevens bij ons aanbieden om ze te bewaren. We zijn deze mensen dankbaar voor het vertrouwen dat zij aan ons geven om deze spullen te beheren.

Wij maken dan weer dankbaar gebruik van deze bijdragen, om zodoende meerderen hiervan te laten profiteren om wat meer te weten te komen over zaken, waar zij op dat moment in zijn geïnteresseerd.

Zo is ook het uitgangspunt om elk jaar een jaarboek uit te geven om de geïnteresseerde kennis te laten maken met het verleden van Gastel. De redactie van het jaarboek is het ook deze keer weer gelukt om een zeer interessant boek samen te stellen.

Mocht U als lezer ook een verhaal hebben, dat een bijdrage kan zijn voor ons jaarboek neem dan contact met ons op. Iedere bijdrage is welkom.

Ik wens U en uw familie prettige feestdagen en veel leesplezier in het 17^e Jaarboek van Het Land van Gastel.

J. de Jongh, voorzitter.

KRONIEK VAN DE VERENIGING 'HET WIT-GELE KRUIS' **EN DE 'THUISZORG'**

Vervolg

HET NIEUWE HUIS

Na de ingebruikneming van het nieuwgebouwde eigen verenigingshuis, Dorpsstraat 3, op 3 December 1964 kunnen de beide wijkverpleegsters: zuster J.P.C. Schrauwen en zuster J.M. van Peperstraten, hun flatje op de eerste etage betrekken. De kleine ruimte ervan leverde, aanvankelijk een bezwaar op, maar ze worden toch aanvaard. Ze zijn werkelijk te klein ontworpen. Uit zuinigheid of al met het idee dat ze later toch vergroot zullen worden met de rest van de etage die nu nog onbebouwd is, achter de open stukken in de voorgevel.

Enkele jaren later wordt dit alles dan hersteld met de afbouw van deze etage. Omdat dus, deze aan de wijkzusters verhuurde flats toch als te klein worden erkend, wordt de maandhuur ervan verlaagd.

De reeds in gebruik zijnde gaskachels worden voor een zacht prijsje verkocht aan de 'Mater Amabilisschool', [Avond-onderwijs voor meisjes].

De grote zaal beneden, met de mooie wandversiering van Henk Potters gaat o.m. gebruikt worden voor vergaderingen, de E.H.B.O., en de bejaardengymnastiek. Bovendien wordt ook nog een autoclaaf aangeschaft, dit is een apparaat voor verhitting van damp onder hoge druk.

Voorzitter van Mechelen heeft inmiddels zijn ambt van gemeentesecretaris neergelegd en wordt daarin opgevolgd door dhr. J.E. Oomen.

Het bestuur wordt nu gevormd door H.J. van Mechelen, voorzitter, A.H. van der Lint, secretaris-penningmeester, M. Luyken vice-voorzitter, en de leden: J. Gabriels, C.J. van Sprundel, J.P. Braat en A. van Hassel. Geestelijk adviseurs: de pastores W.M. van Dam en W.F. Maas.

Medisch adviseurs: dr. A.J. Schreuder en dr. J.A. Vonk. Als wijkverpleegsters zijn nu in dienst: A.A. Suykerbuyk, J.P.C. Schrauwen en J.M. van Peperstraten, alle drie volledig bevoegd.

De contributie wordt nu i.v.m. het nieuwe gebouw verhoogd van 10 naar 13 gulden.

Tijdens de bouwwerkzaamheden zijn de normale zorgactiviteiten van de vereniging doorgedaan, maar het leverde wel veel extra werk op, zij spreken zelfs van een dubbele dagtaak. De totaal geleverde handelingen, zo lezen we in het jaarverslag over 1964, lopen op tot 6.017. De hele contributie brengt dan 23.039 gulden op. De gemeentesubsidie bedraagt 15.388 gld., en het rijk fourneert 17.517 gld. De Wiga-actie brengt nog 1.355 gld. binnen.

Het eigendomsbewijs van het verkregen en gebouwde pand wordt toegezonden

door notaris van Eekelen uit Drunen. Hij is de zaakwaarnemer van wijlen mevr. Th. de Bie en was voorheen kandidaat-notaris in Oud Gastel.

Het nieuwe gebouw vertoont toch nog enkele fouten en architect L. Sturm wordt ingeseind om dit te verbeteren. Het bestuur is wel van plan om aan de westzijde van het pand [nu Parkstraat] een aantal autoboxen te bouwen, maar de berekende opbrengst is te laag om de bouwkosten rendabel te maken, de bouw wordt nog uitgesteld.

Bij de 'Gastelsche Brandwaarborgmaatschappij Zekerheid geeft Rust N.V., nu onder de directie van mr. H.P.A.M. Mastboom [1907-1999] wordt prijs opgevraagd voor een brandverzekering. Later is deze N.V. voor goed geld verkocht aan 'Interpolis' te Tilburg.

Ook dit jaar wordt weer een Emmabloem-collecte geregeld en in Stampersgat wordt een ruimte gehuurd voor 1.300 gld. per jaar.

De Gemeente Oud en Nieuw Gastel, die sportief meehelpt, biedt nu een gunstige subsidie-regeling aan per 1 januari 1965 nl.: een-derde deel van de kosten voor vervoer, de wijkverpleegsters, de bruto uitgaven, de kraamhulpkosten, kinder- en kleuterbureau en de salarissen van het personeel.

Bovendien nog een bedrag voor het nieuwe wijkgebouw. Uiteraard gaat er een welgemeende dankbrief naar de Gemeente.

Nu worden de autoboxen toch nog in 1965 gebouwd door de firma Cools voor 13.872 gld.

De totale kosten voor het hele gebouw komt nu op 181.359 gld. met als belangrijkste geldmiddelen: een geldlening van de bank a 120.000 gld., een provinciebijdrage van 20.000 gld., een rijksbijdrage van 15.000 gld., een gemeentelijke subsidie van 15.000 gld. en 5.000 gld. van het Kinderpostzegelfonds. Het jaar 1964 sluit toch nog met een batig saldo van 283 gld., maar als dan blijkt dat het volgende jaar een nadelig saldo vertoont van 4.552 gld. besluit het bestuur om over dit jaar niets af te schrijven, aan de Gemeente een extra subsidie te vragen en de contributie te verhogen van 13 naar 16 gld. per jaar.

Het is geen wonder dat op de bestuursvergaderingen vooral en veel gesproken wordt over de financiën. Het eigenlijke werk: de zorg voor de zieke mens, wordt onder leiding van de beide artsen, met de drie wijkverpleegsters uitstekend bijgehouden en nu vanuit het mooie en moderne huis, waarschijnlijk met nog meer animo. Ook het wijkgebouw in Stampersgat wordt verbeterd, terwijl de vergoedingen voor de secretaris-penningmeester en de administrateur worden opgetrokken naar respectievelijk 200 en 1000 gld.

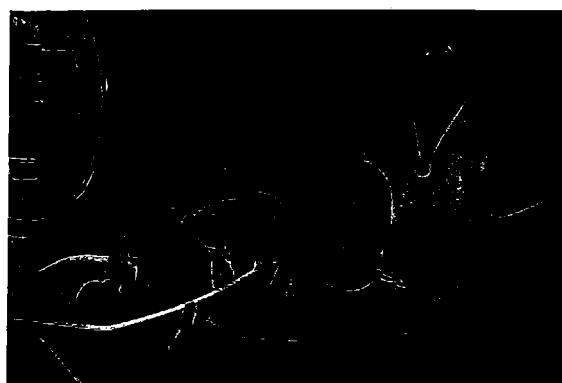
H.J. van Mechelen
voorzitter
van 1949 tot 1976

A.H. van der Lint
secretaris vanaf juni 1963
voorzitter vanaf april 1977

E. van Sprundel-Perdaems
bestuurslid
vanaf 2 november 1968

Zuster J.P.C. Schrauwen [nov. 1983]
wijkverpleegster
in dienst vanaf 1 mei 1958

Zuster F. v.d. Aarssen-v.d. Berg
met mevr. Luiten-v. Zimmeren [12 apr. 1983]
in dienst vanaf 1 mei 1976

WIJKGEBOUW THUISZORG
Korte Dreef 2

HERSTRUCTURERING

De Provinciale Kruisvereniging bestaat 50 jaar en voorzitter en secretaris gaan erheen.

Maar op een vergadering in de Regio klinkt voor het eerst de term 'herstructurering'.

En die term houdt nogal wat in en er wordt al gesproken over het opheffen van de zelfstandigheid van de afdelingen van het Wit-Gele Kruis. Toen al! Want de zorg voor de volksgezondheid wordt steeds meer een nationale zaak, die door de Overheid moet worden gefinancierd. Deze vraagt natuurlijk wel kwaliteit, toegankelijkheid en betaalbaarheid. Lokale argumenten mogen dan geen rol spelen. De hele maatschappij vraagt om schaalvergroting, ook bij de bedrijven en de gemeenten, die gaan samen samenwerken in Streekgewesten en onderlinge samenvoeging [Halderberge 1997].

En in de 'Kruis zorg' moet een district o.i.d. de taak van de afdeling dan overnemen. De voorzitter en de secretaris hebben op een daarop een betrekking hebbende vergadering verklaard dat dit zgn. district niet verder mag groeien dan tot overlegorgaan. En de autonomie van de afdeling moet behouden blijven. Ook andere afdelingen denken er zo over.

Eind 1966 blijkt er al weer een eigen vermogen te bestaan van 25.395 gld., zo valt te lezen in het keurig verzorgde jaarverslag en als het wijkgebouw in Stampersgat is verbeterd kan het weer jaren mee voor een huurbedrag van 1.700 gld. per jaar. Elk jaar wordt er een kascontrole gehouden door een drietal leden, gekozen op de jaarvergadering, dat is statutair verplicht, maar het valt meestal niet mee om die commissie samen te stellen wegens de lage opkomst. Voor 1969 bestaat ze uit L. Smoor, A. van Wesel en P. Akkermans. Die controle is heel summier en bestaat voornamelijk uit steekproeven. Ze leidt altijd tot decharge van de penningmeester, ieder jaar weer.

De Stichting 'Sociaal Charitatief Centrum' mag op haar verzoek eenmaal per week een ruimte gebruiken in het gebouw voor 100 gld. per jaar, evenals de Stichting 'Gezinszorg'. Zuster A. Suykerbuyk vraagt en verkrijgt eervol ontslag per 1 januari 1967, zij gaat werken in huize Charitas in Roosendaal. Maar het is niet gemakkelijk om een geschikte en bevoegde opvolgster te vinden. Na een drietal advertenties komt dan mevr. W.C. van der Meer-van Loenhout uit Roosendaal zich aanbieden en na aanpassing van de arbeidsvoorwaarden met o.a. 20 verlofdagen en een autovergoeding van 140 gld. per maand is men akkoord.

Als de heer A. van Hassel om gezondheidsredenen zijn ontslag als bestuurslid aanbiedt per 2 november 1968 wordt hij opgevolgd door – eindelijk – de eerste dame in het bestuur nl. mevr. Elly van Sprundel-Perdaems. Ze was voorheen werkzaam in de verpleging, een extra pluspunt dus.

Vanuit de WGK-vereniging wordt nu een pedicure-dienst ingesteld met een tarief van 4 gld. per keer. De helft door de leden zelf te betalen en alleen voor

leden en bejaarden.

Een strookje grond, achter het Kruisgebouw wordt verkocht aan de buurman, zodat deze zijn pand kan uitbreiden tot aan de Parkstraat. Voor het WGK lag het strookje toch ongunstig.

Bestuurslid A. Ernest adviseert een vervroegde aflossing van de geldlening voor de bouwkosten, maar principieel wordt gesteld dat ook de volgende generatie daaraan moet meebetalen, terwijl A. v.d.Lint het idee oppert om voor de bejaarden aangepaste gymnastiek te regelen in het WGK-gebouw onder het door de Bond van Ouderen aangegeven motto 'Meer bewegen voor Ouderen' Hij gaat dit bespreken met die Bond en het wordt dan bereikbaar voor alle ouderen van Oud Gastel en Stampersgat.

Deze gymlessen lopen van begin af aan voorspoedig met al snel twee ploegen van 20 deelnemers [meest dames]. Ze worden gegeven in de grote zaal van het WGK-gebouw door mevr. Van Loenen-le Poole uit Hoeven. De organisatie geschiedt in overleg met de Bond van Ouderen. Ook niet-leden van die Bond mogen deelnemen, uiteraard: het Wit-Gele Kruis is voor de hele bevolking dienstig.

Een voorstel om de oudere leden een lagere contributie te laten betalen kan niet geaccepteerd worden: juist zij hebben de meeste zorg nodig van het WGK. De opgezette zwangerschapsgymnastiek is kosteloos met ongeveer 8 deelnemers.

Het gebruik van de hoogtezon loopt sterk terug, nog slechts een lid maakt er gebruik van. De toepassing ervan wordt, medisch gezien, steeds minder waardevol geacht.

Financieel loopt het voortreffelijk: in 1969 is er al een eigen vermogen gegroeid van 40.138 gld. Er is een batig saldo van 3.700 gld. en de 1925 leden brengen een contributie binnen van 38.500 gld. Het Rijk fourneert dan 33.597 gld en de Gemeente 25.357 gld. Het niet volledig bevoegd zijn van de nieuwe wijkzuster blijkt gelukkig geen bezwaar te zijn om de volle subsidie te geven. Het is in het hele land een veel voorkomend verschijnsel. In het Wijkgebouw te Stampersgat worden twee gaskachels geplaatst van 700 gld. per stuk.

WEER FUSIEGERUCHTEN

Nu verschijnen er weer geruchten om de WGK.verenigingen te laten fuseren met andere gelijksoortige instellingen van een andere 'kleur'. Vooral Het Groene Kruis is sterk geporteerd van deze gedachte, maar de confessionele organisaties leveren de grootste tegenstand. Hier in Brabant, zegt het bestuur, hechten nog vele mensen aan het R.K. beginsel, maar dat hoeft dan de samenwerking met anderen nog niet in de weg te staan. Ook dit bestuur wil graag samenwerken met andere groepen en dit zelfs uitbreiden, maar niet

geforceerd. Ook andersdenkenden zijn volwaardig lid van onze vereniging.

Zo spreekt ook de Provinciale WGK-vereniging over samenwerking met andere Kruisverenigingen.

Op de jaarvergadering van 24 november 1970 komt de tweede dame in het bestuur: mevr. J. Buckens-Voorbraak als opvolgster van J. Braat. En nog steeds wordt een verstandig en zuinig beleid gevoerd met een batig saldo van 2.364 gld. inclusief giften van o.a. V.C.S. suikerfabriek, Charitas en Bond van Ouderen. Het gebruik van de hoogtezon wordt beeindigd, er zijn geen er zijn geen klanten meer voor. Zo zien we ook nog in het jaarverslag van 1970 een indrukwekkend beeld van de activiteiten die worden aangeboden en waaruit het grote belang blijkt van de vereniging voor de volksgezondheid. Zo is er ook weer een moederschapskursus in Stampersgat met 23 deelneemsters.

In 1970 wordt toch al gesproken en plannen gemaakt om de "gaten" in de voorgevel weg te werken en het huis helemaal af te bouwen, temeer daar de klachten bleven over de te kleine woonflats op de etage. Dus de twee kleine flats met de bestaande open ruimte veranderen in drie grotere woningen. Architect Sturm zal ze weer ontwerpen, maar de begroting ervan ad 117.569 gld. wordt door het bestuur toch enorm hoog bevonden, hoewel het bestuur in de afgelopen jaren met het batig saldo van het laatste jaar een reserve heeft gekweekt van 62.000 gld. Dat is knap werk! Het dan nog ontbrekende bedrag zal dan weer moeten worden geleend van de Rabo-bank, nu tegen 8.5 %, wat dan een extra kostenpost gaat opleveren. Bij de aanbesteding blijkt de bouwsom 100.675 gld. te bedragen en een contributieverhoging is nog niet nodig. Ook al komen er de laatste jaren geen leuke bedragen meer binnen van de Gastelse schutterijen. Zij zijn inmiddels allen verdwenen c.q. opgeheven.

De nieuwe bovenverdieping wordt nu vlot gebouwd en de lelijke gaten in de bovengevel zijn daarmee verdwenen en de wijkverpleegsters hebben nu een geschikte woonruimte gekregen.

Als bestuurslid J. Gabriels verhuist, wordt hij opgevolgd door P.C.M. van der Schoot, ook uit Stampersgat. Als wijkverpleegsters fungeren nu zuster J.P.C. Schrauwen, zuster J.M. van Peperstraten en zuster van Meer-van Loenhout.

Hoewel het dus de bedoeling is om geen hogere contributie te vragen, adviseert de Provinciale Bond dit toch te doen, temeer om het tekort over 1972 ad 9.710 gld. ook al in die richting wijst. Die Bond wijst tevens ook naar de na te streven nieuwe organisatie-vorm, de schaalvergroting, meer samenwerking en zelfs fusie met andere WGK-afdelingen. Maar zegt ons bestuur: dat kan leiden tot vervagende contacten tussen de wijkzusters en de patienten. En als dit dan ook nog gepaard zal gaan met die contributieverhoging kan dat leiden tot ledenverlies en daar houdt het bestuur niet van. Dat valt echter weer mee, want ondanks die verhoging van 28 naar 30 gld. stijgt zelfs het ledental tot 2.013 in 1973.

En ook de Rijksvergoeding valt weer mee en er wordt niet gekort vanwege het niet bevoegd zijn.

De landelijke en de provinciale bonden, die de herstructurering stimuleren, wijzen daarbij al spoedig op de A.W.B.Z., de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten, en die gaat ongetwijfeld een belangrijke rol spelen in dit hele gebeuren. De voorzitter en de secretaris zullen hun zienswijze meedelen en verdedigen op de districtsvergadering in Roosendaal en vermoedelijk met instemming van andere WGK.-afdelingen. Dat die herstructurering toch al doorgaat is weer te zien in het samengaan van de dienst Kraamzorg en van zowel de WGK-vereniging als van de Groene-kruisorganisatie via de 'Stichting Maatschappelijke Dienstverlening'. En die Dienst gaat spreekuur houden in ons wijkgebouw.

Dr. Auping, leider van het kleuterbureau, wordt tijdens zijn ziekte vervangen door dr. Meerschaert. Nu wordt in het gebouw aangeboden: Prenatale zorg, Kraamzorg, Zuigelingen-Zorg, Consultatiebureau, Bejaardenzorg, Pedicure-dienst, Inenting DKTb en Rubeola.

Bij een totale ontvangst dit jaar van 183.606 gld. is er een tekort van 5.968 gld. en de gemeente-subsidie bedraagt 39.125 gld.

Als dan de voorzitter, H. van Mechelen, ziek is, zit C.J. van Sprundel als vice-voorzitter de vergaderingen voor. De Maatschappelijke Dienstverlening, die haar zittingen houdt in ons huis, verhuist naar de leeggekomen en gesloten St. Maarten-Mavo. Ook in onderwijs is schaalvergroting het gevleugelde woord geworden!

NOG MEER SAMENWERKING

Weer komt een discussiestuk ter tafel: 'Samenwerkingsvoorschrift over Eerste-lijns Gezondheidszorg van het Kruiswerk' en ook de Provinciale Bond doet er via een circulaire nog een schepje bovenop. Dit komt dan tot de conclusie dat dit alles niet zal leiden tot een doeltreffender beleid. De afdelingen moeten blijven bestaan, zegt het bestuur, die staan nl. het dichtst bij de mens, bij het lid van de vereniging. En zo moeten ook de wijkzusters in dienst blijven van de plaatselijke vereniging en het werk mag niet worden gedelegeerd naar een zgn. 'Hoofdwijkverpleegkundige' (H.W.V.), die er later toch komt! En dan ook geen grotere zoals een voorgestelde 'Basis-eenheid' met 15 of 20 of zelfs met 30 wijkverpleegsters.

Het bestuur voelt hier niets voor en een eventuele vergroting met de afdelingen Dinteloord, Willemstad, Fijnaart, Standdaarbuiten en Oudenbosch, (de 'Basiseenheid') is echt niet nodig! Nee er is echt niet veel animo voor deze schaalvergroting, zoals die wordt voorgesteld in dit discussiestuk! Wel kunnen districtsverpleegsters en leidsters van het Kraamcentrum in een team geplaatst worden. De nu bestaande 21 districten in Brabant mogen zo nodig verminderd worden tot 11.

Deze duidelijke mening van het bestuur zal worden verkondigd op de eerstvol-

gende districtsvergadering van 26 maart 1975, waar als afgevaardigden naar toe worden gezonden: vice-voorzitter C.J. van Sprundel en medelid E. van Sprundel-Perdaems. Hun grote zorg is dat die vergroting zal leiden tot mindere dienstverlening aan hun patienten, de zieke en lijdende mens, hen toevertrouwd. De dietiste blijft met haar voorlichtingsprogramma in Oudenbosch.

Het bestuur streeft er naar om elk nieuw gezin lid te maken van de WGK-vereniging, maar nu doet het verschijnsel zich voor dat juist deze jonge gezinnen geen lid willen worden, met als achtergrondfilosofie: als we hulp nodig hebben sluiten we ons wel aan, dan is het tijd genoeg. Dat is dan jammer, maar er is weinig tegen te doen, behoudens later een extra intrede-bedrag te eisen. Op advies van bestuurslid van der Schoot worden de notulen voortaan gekopieerd en toegezonden.

Er komen verschillende vervangers voor de zieke kinderarts dr. Auping, maar het bestuur twijfelt eraan of ze allemaal wel arts zijn [sic]. De rijkssubsidie over 1974 bedraagt 55.452 gld.

De vaccinatie wordt uitgebreid met inenting tegen mazelen, terwijl landelijk die tegen pokken wordt ingetrokken.

De gymlerares voor ouderen, mevr. Loenen-Le Poole wordt opgevolgd door mevr. Lambregts uit Hoeven. Zij zal dit gaan jarenlang doen tot grote voldoening van bestuur en gymdeelnemers, later in het Ontmoetingscentum Het Veerhuis.

Tot nu toe behoorde het afleggen van overledenen tot de taak van de wijkzusters, maar nu wordt dit werk in de loop van deze jaren overgenomen door de begrafenisondernemers.

Als zuster Van Aert benoemd wordt in Breda vraagt en verkrijgt zij eervol ontslag en wordt tijdelijk voor halve dagen vervangen door mevr. D.M. Lambregts-van Everdink en na deze periode wordt deze opgevolgd door mevr. Fr. van den Aarssen-van den Berg per 1 mei 1967.

Op de jaarvergadering van 20 januari 1976 stelt voorzitter H.J. van Mechelen zich om gezondheidsredenen niet meer beschikbaar. Hij overlijdt nog ditzelfde jaar. Hij heeft deze WGK-vereniging jarenlang zeer zorgzaam geleid en wordt nu opgevolgd door zijn secretaris dhr. A.H. van der Lint. Dit gebeurt dan op de jaarvergadering van 19 april 1977. Zijn functie wordt dan overgenomen door dhr. Fr. Lambregts en ook hij wordt tevens bestuurslid.

De contributie kan niet meer stijgen, zij is met 38 gld. hoger dan in de omtrek en ook het ledental zit aan de top.

De herstructurering gaat geruisloos verder en de Provinciale Bond is nu de doorzetter en krijgt kennelijk richtlijnen van hogerhand. De werkgebieden van de wijkverpleegsters worden uitgebreid en vastgesteld. Er wordt een werkgroep 'Bejaardenzorg' ingesteld en als leden van Oud Gastel komen daarin mevr. E. van Sprundel-Perdaems en dhr. P van der Schoot.

Op de eerste door dhr. van der Lint geleide jaarvergadering verschijnt dhr. Fabrie, namens de Provinciale Bond; hij geeft toelichting over de nieuwe model-

statuten, die, mede door de verplichte opgave aan de Kamer van Koophandel, moeten worden ontworpen en vastgelegd alsmede het nieuwe reglement inzake het verenigingsrecht. En in deze nieuwe versie staat o.m. dat de vereniging zich ten doel stelt te handelen volgens christelijke beginselen en nu kan derhalve de aanduiding: 'R.K.' vervallen, iets wat het bestuur kan accepteren en 'er vrede mee hebben'.

Ook Oud Gastel gaat nu akkoord met het aanstellen van een Hoofdwijkverpleegkundige (HVV) en dat in samenwerking met Oudenbosch, Standdaarbuiten, Nispen, Wouw en Heerle. Het aanstellen van die HVV heeft enkele jaren veel stof doen opwaaien. Van der Schoot noemt het bureaucratie, maar ze gaan nu wel akkoord. Ze moeten wel en ze moeten er ook aan meebetalen naar rato van het aantal leden.

De administrateur M. van Hooydonk gaat zijn functie neerleggen, de ledenadministratie vraagt hem toch te veel tijd en nu wil Fr. Lambregts, de nieuwe secretaris deze taak overnemen. De contributie kan al enkele jaren worden betaald via acceptgirokaarten.

Er is geen tekort aan agendapunten. Weer komt er een discussienota nl. 'Alleen samen' en ze wordt in het bestuur besproken en van veel kanttekeningen voorzien wordt ze in haar algemeenheid en op hoofdzaken door het bestuur afgewezen. Veel voorstellen zijn al achterhaald door de feiten. Hun reactie erop aan het hoofdbestuur mag worden uitgesteld tot 1978. Het gaat blijkbaar niet zo vlot met de besprekingen erover. Overal stukt het, de nota is kennelijk zeer theoretisch opgesteld, maar streeft wel naar de definitieve omzetting van het kruiswerk, zoals later zal blijken. Een van de strijdpunten is de ontkoppeling van de ledenorganisatie aan het dienstverlenende apparaat. Dit laatste nu wordt in Oud Gastel en ook in de omgeving categorisch afgewezen. En juist dit punt blijkt later een wezenlijk onderdeel en een logisch gevolg van het nieuwe begrip over de 'thuiszorg'.

Een afgevaardigde van de Provinciale Bond komt ook nog uitleg geven over de gemechaniseerde ledenadministratie, die eigenlijk al begonnen was in 1972. In Noord-Brabant doet al 50 procent van de 153.000 leden mee aan dit systeem, in 84 verenigingen. De bodekosten komen dan wel te vervallen, maar in dit nieuwe stelsel komt het op 3,50 gld. aan administratiekosten per persoon. De nieuwe organisatie gaat onherroepelijk door. Op een regionale bijeenkomst in 'De Draak' Bergen op Zoom wordt o.m. verteld dat Oud Gastel is ingedeeld in de 'Basis-eenheid' met Oudenbosch, Standdaarbuiten, Zegge, Bosschenhoofd, Willemstad en Fijnaart met daarin totaal 12 wijkverpleegsters en daarmee komt het definitieve doel van al deze aanpassingen te voorschijn.

In een rapport van de Landelijke Ziekenfondsraad wordt mede gedeeld dat het verzorgingswerk van de Kruisverenigingen wordt opgenomen in de 'ALGEMENE WET BIJZONDERE ZIEKTEKOSTEN', de AWBZ dus, in december 1978. Hierbij uitgaande van het principe dat elke Nederlander recht heeft op hulp bij ziekte

en het geld ervoor hoeft dan ook niet te worden verschaft door het Rijk, Gemeente of Contributie naar via de AWBZ. De belastinggelden dus.

Die 'Basiseenheid Oudenbosch' waartoe o.m. ook Oud Gastel en Stampersgat behoren moet een bestuur kiezen: een z.g. 'Basiscommissie', met van elke afdeling een lid. En dit wordt van hieruit dhr. A.H. v.d. Lint. Landelijk wordt ook gewerkt aan verbeteringen op sociaal terrein en zo wordt opgericht de 'Stichting aanvullingsfonds'. Dit is dan om voorzieningen in het leven te roepen om oud-medewerkers na hun pensionering een passende levensniveau te doen behouden.

Het plaatselijk gehouden tbc-onderzoek vertoont een gunstige uitslag: er zijn 1780 personen onderzocht en 4 hart- en vaatafwijkingen en een longafwijking worden geconstateerd. Als nu mevr. C. Buckens-Voorbraak uit het bestuur stapt wordt zij opgevolgd door mevr. M. Piggen-Kamp.

REGIO-EENHEID

Weer een schaalvergroting: de Districten Roosendaal en Bergen op Zoom worden samengevoegd tot een grote 'Regionale Eenheid West-Brabant'. Van elke afdeling wordt bij de oprichting ervan een delegatie verwacht en van hieruit is dat dan mevr. E. van Sprundel-Perdaems en mevr. M. Piggen-Kamp.

De verloskundige zuster Oostdam mag gebruik maken van een ruimte in het WGK-gebouw en de fysio-therapeut H. van Zuilichem huurt de ruimte in Stampersgat. In Oud Gastel huurde hij al een ruimte in het Veerhuis.

Op de vergadering van 20 maart 1979 komt als Geestelijk Adviseur pastoor Krijbolder als opvolger van zijn voorganger pastoor M.W. van Dam.

Een ingrijpende definitieve beslissing gaat in op 1 januari 1980. Het belangrijkste deel van het verzorgingswerk gaat dan vallen onder de AWBZ-regeling, maar dan toch nog niet alles. Het bericht erover is een beetje vaag en men gaat uit van een bijdrage aan die AWBZ van 30 gld. per persoon te betalen via de contributie aan de Kruisvereniging. Nog vele instructies en informaties betreffende de nieuwe opzet volgen, met de mededeling dat de Nederlandse blindenorganisaties nu gefuseerd zijn. Ook daar dus schaalvergroting! Er komt ook nog een nieuw reglement, het moet blijkbaar steeds worden aangepast aan de opeenvolgende veranderingen, waarin o.m. ook het stemrecht wordt geregeld. Ook volgt nog informatie over de AWBZ-financiering, het vermogen van de afdelingen WGK, een uniforme contributie en de samenstelling van het zorgpakket. Het kan niet op!

Op een bestuursvergadering geeft dr. Walet informatie over de Vietnamese bootvluchtelingen, waarvan er ruim honderd in Oud Gastel zijn ondergebracht in het nu leegstaande Sint-Jozefspension. Er is daarvoor een begeleidend comitee opgericht onder leiding van mevr. A.M. Oomen-Verhagen en met als leidster Lieve Bentein uit Vlaanderen.

Nog steeds wordt elk jaar een collecte gehouden voor het "Emma-bloempje" [voor tbc-bestrijding] en de ontvangsten ervoor zijn in de loop der jaren flink gestegen. In 1980 wordt in Oud Gastel 738 gld. opgehaald en in Stampersgat 283 gld. De hypotheek-rente van de Rabo-Bank is inmiddels ook gestegen van 10 naar 11,75 procent. Daarom wordt nu de spaarrekening bij de bank opgezegd om daarmee een deel van de hypotheek af te lossen met een bedrag van 40.800 gld en nu resteert nog een schuld van 21.400 gld. Goed geboerd zegt men dan in Gastel!

En gelukkig komt er dan weer een ontheffing vanwege het niet bevoegd zijn van een van de wijkzusters, zodat de rijkssubsidie intact kan blijven. Zuster van Peperstraten viert haar 25-jarig dienstjubileum. En ondanks alle organisatorische strubbelingen, het werk, de zorg gaat door. De plaatselijke WGK-afdeling wordt verplicht haar werknemers een CAO te verstrekken, terwijl de subsidies van Rijk en Gemeente nu worden vervangen door de bijdrage van de AWBZ. In 1980 zendt die dan een bedrag van 135.768 gld. De afgedragen contributie is nu 91.410 gld., maar de gift van Charitas ad 300 gld. wordt nog steeds graag aanvaard.

De bijdrage van AWBZ wordt nu voortaan via het Centraal Administratiekantoor ad 12.508 gld. maandelijks overgemaakt naar de girorekening van de Gastelse afdeling en zij ontvangt van de minister van Volksgezondheid een erkenning voor het verrichten van de kruiswerk-activiteiten in de Gemeente Oud en Nieuw Gastel.. Ook hierdoor worden de nieuwe regels weer sterker aangehaald en wel met o.m. de eis dat de financiële administratie voortaan moet worden gecontroleerd door een Register-Accountant. Medelid v.d.Schoot had dit enkele jaren tevoren al voorgesteld en dit gebeurde hier al jaren.

Per 1 januari 1981 wordt ook hier de automatische ledenadministratie ingevoerd. Het eerste rapport van de 'Nederlandse Accountants Maatschappij' vermeldt o.m. een eigen vermogen van de Gastelse afdeling van 36.390 gld. over 1980, een contributie-ontvangst van 94.410 gld. en een voordelig saldo van 2.300 gld. en dat alles inclusief de AWBZ ontvangsten.

Zo verschijnt er ook een werkmap voor het bestuur met als titel: 'Wat kan de plaatselijke vereniging nog?' Deze titel is kenmerkend voor de uitholling van de afdeling WGK. Zo moet de samenwerking met de buurverenigingen steeds intenser worden.

De Katholieke Bond van Ouderen deelt mede dat de kosten voor de bejaardengymnastiek wat betreft de leidster voor rekening komt van de WGK-vereniging, terwijl de zaalhuur in Het Veerhuis door de Bond wordt betaald. Elly van Sprundel heeft inmiddels een 'Gezins-Kaarten-Systeem' opgezet en kant en klaar afgeleverd. Zuster van Peperstraten dient haar ontslag in, na 21 jaar werk in Oud en Nieuw Gastel. Zij krijgt het eervol! Een cursus 'Samen afslanken' wordt opgezet. Het is wel tekenend voor deze tijd!

"De hele professionele organisatie is al veel plaatselijke verenigingen boven het hoofd gegroeid" staat er in een van de vele uitgebreide verslagen. Dat klinkt

niet leuk, maar het was ook geen plezierige tijd voor die vele goedwillende bestuurders van de afdelingen!

Onze verpleegsters kunnen nu ook in Fijnaart en Willemstad worden ingezet, iets waar oorspronkelijk nogal wat verzet tegen was, zowel van de wijkzusters als van het bestuur.

De vereniging moet nu, zonodig, zelf zorgen voor vervangsters en dan met medewerking van de H W , de Hoofdwijkverpleegkundige. Nee, het zijn geen prettige vergaderingen nu en uit al deze uitstekende en uitgebreide verslagen van de secretaris kan men zich een beeld vormen van deze chaotische overgangperiode. Soms lijkt het wel of de landelijke overheid ook niet goed weet hoe het verder moet!

Dankzij de inzet van de vele wijkverpleegsters gaat het eigenlijke werk door nl. de verzorging van de zieke mens en klachten hierover worden nergens vermeld. En er zijn toch nogal wat wisselingen in verband met de onderlinge samenwerking van de verschillende afdelingen. Zo is ook mej. T. de Moor uit Oudenbosch hier tijdelijk te werk gesteld en per 1 augustus komt in vaste dienst mej. Lisette Vaessen uit Hulst .

Dat er nogal wat verschil van opvatting is tijdens deze herstructureringsperiode tussen de Provinciale Bond en de 'werkers in het veld' komt tot uiting op een algemene vergadering van de Bond. Die Bond twijfelde namelijk of de huidige organisatie met zijn vele plaatselijke afdelingen wel doelmatig is en voldoende deskundigheid kan leveren!

Dan komen er ook nog richtlijnen van de Nationale Vereniging over het opstellen van de begroting en de exploitatierekening met de typische begeleidingsopmerking: "Ik kan mij levendig voorstellen dat vele van U deze regels niet alleen als moeilijk ervaren maar ook als een uitwas van bureaucratie, maar het is onvermijdelijk. En daar konden die goedwillende bestuurders het mee doen!

De Basiseenheid Oudenbosch, waartoe dus ook Oud Gastel behoort krijgt nog een extra kracht met een wijk-ziekenverzorger. En steeds meer zien we dat er meer belangstelling komt voor parttime werk en dan wordt dit een nevenberoep. 25 juli 1981 is zuster J.P.C. Schrauwen 25 jaar in dienst bij het WGK en voorzitter A.H. van der Lint is 25 jaar als directeur verbonden aan de Technische School in Oudenbosch. Dit wordt vermeld en gevierd.

Omdat het steeds moeilijker wordt om collectanten te vinden wordt er in 1982 geen collecte meer georganiseerd voor het Emmabloempje. En dat na zoveel jaren!

Nu staat in de notulen vermeld: "Door de toenemende omvang en de ingewikkeldheid van de problemen wordt er in maart 1982 het voorstel gedaan om in elke Regio een coordinator aan te stellen, die de leiding zou moeten nemen en de besturen van de plaatselijke afdelingen zou moeten bijstaan bij de beleidsvorming van de lokale en regionale ontwikkeling.

En West-Brabant is van alle regio's de laatste die begon met het regionalisatieproces, zegt later dhr. Wilhelm, de eerste directeur van de Regionale Kruisve-

reniging West-Brabant.

Als dan op een regionale jaarvergadering wordt gezegd dat de penningmeester van de afdeling prive aansprakelijk wordt gesteld, dreigt hij met aftreden. De Nationale Kruisvereniging wil dit rigoureuze voorstel dan toch nog ombuigen en het particulier initiatief weer inbrengen. Dit voorstel vervalst dan.

Dokter Auping zal nog een jaar de kleuterbureaus in Stampersgat en Oud Gastel verzorgen en er komt een oudercursus in zes lessen. Anja Bevelander uit Klundert wordt nu aangesteld als parttime ziekenverzorgster voor Oud Gastel, Stampersgat, Fijnaart en Willemstad. En zuster Vaessen neemt ontslag, zij verhuist.

Na het vertrek van dr. J.A. Vonk komt dr. M. van 't Hullenaar zijn plaats innemen. Hij is de zoon van dr. C. van 't Hullenaar uit de 40-er jaren. De gymclub onder leiding van mevr. Lambregts-Mol is 12,5 jaar actief bezig en dit wordt gevierd. Van de 40 gld. contributie gaat nu 37,50 gld. naar de AWBZ-financien. Er is ook contact met het plaatselijk bestuur van het Gecoördineerd Bejaardenwerk, dat regelmatig vergadert in het 'Steunpunt' onder leiding van dr. C. Walet. Dit bestuur organiseert activiteiten voor ouderen in dit Steunpunt met beroepsmatige leiding van mevr. Brocatus.

Van de Provinciale Kruisvereniging komt een 'Concept functiebeeldbeschrijving van de Hoofdwijkverpleegkundige en de Wijkverpleegster. Dit ambtelijk jargon wordt zo goed mogelijk vertaald en besproken in een bestuursvergadering. Ja, de herstructurering is in volle gang en onomkeerbaar! Zo wordt bijv. ook nog gezonden: 'De stijgingspercentages nullijn begroting 1984' Maar onze Stichting Charitas stuurt ook weer in 1984 haar 300 gld. en schijnt het enige vaste punt in deze periode!

Op een regionale bijeenkomst stemmen 31 van de 61 opgekomen afdelingen voor een nieuw organisatieschema. Een nipte overwinning dus. Er worden nu in deze Regio zes juridisch zelfstandige Basis-eenheden gevormd. Maar besluiten worden steeds meer genomen in het Regio-bestuur West-Brabant en steeds minder in de plaatselijke afdelingen en dit ontlokt onze voorzitter de uitroep: "We moeten steeds meer inhoud geven aan ons bestuurslidmaatschap".

Het lijkt een roep tegen de verdrukking in en hij klaagt ook: "Vele besluiten worden genomen over onze hoofden heen en veel andere zaken krijgen minder aandacht dan ze in feite verdienen!"

Intussen worden er toch nog door de Basis-eenheden cursussen aangekondigd zoals: "Gezond zijn, gezond blijven" en "Afslanken". Op een vergadering van de Basis-eenheid Oudenbosch wordt nu voor alle afdelingen de jaarcontributie gelijkgetrokken en bepaald op 45 gld. Dus het contributie betalen gaat wel door!

De nieuwe statuten van de Basis-eenheid Oudenbosch worden nu gepasseerd door notaris Dekkers uit Oud Gastel op 5 november 1984. Met ingang van 1 januari 1985 wordt de financiering van al het kruiswerk rechtstreeks geregeld met AWBZ-gelden van de Regionale Vereniging.

OVERDRACHT GOEDEREN

Nu gaan ook de roerende goederen zoals o.m. de magazijnvoorraden van de plaatselijke afdelingen naar de regionale organisatie, die de verantwoordelijkheid op zich neemt voor de uitvoering van de AWBZ-activiteiten: het basispakket. Het onroerend goed, de gebouwen dus, blijven nog even eigendom van de plaatselijke verenigingen in verband met de overdrachtsbelasting en het schenkingsrecht.

De jaarvergadering van de Provinciale Vereniging op 29 mei 1985 is de laatste algemene bijeenkomst waar de plaatselijke afdelingen als leden van die Bond aanwezig zijn en nu zal er vanwege de steeds doorgaande omzettingen een nieuwe statuut nodig zijn. Want die plaatselijke verenigingen worden nu vervangen door de Regionale Vereniging. Dat is een logisch gevolg ervan en deze algemene vergadering krijgt als toepasselijke oproeptitel: "Plaatselijke verenigingen, wat nu?"

E. van Sprundel-Perdaems en C.J. van Sprundel gaan er heen. Daar wordt dan ook nog vastgesteld dat van de 45 gld contributie van de individuele afdelingsleden er 39,50 gld. naar de AWBZ worden overgeheveld.

En nu wordt het mooie pand, de trots van onze Gastelse afdeling, Dorpsstraat 3, overgenomen door de Regionale Kruisvereniging West-Brabant per 1 mei 1985.

Tussen al die eindeloze organisatorische perikelen wordt toch nog medege-deeld dat de plaatselijke bureaus voor zuigelingen en kleuters 'Nieuwe stijl' zevenmaal zijn behandeld en nu door de beide medische adviseurs dr. Walet en dr. van 't Hullenaar.

Het bestuur krijgt extra informatieavonden aangeboden over 'Het profiel van het plaatselijk bestuur nieuwe stijl'. E. van Sprundel-Perdaems, C.J. van Sprundel en Fr. Lambregts gaan er heen op 30 januari 1986. Via de Provinciale Bond worden cursussen aangeboden zoals "Een mondige patient, wie bedoelt U?", "Gezond zijn, gezond blijven!". Cursus tegen Slapeloosheid, "Werk en eetgewoonten", "Een manier van leven". Ze zijn bedoeld voor alle inwoners, inclusief de 2.191 leden van nu in Stampersgat en Oud Gastel.

C.J. van Sprundel treedt af als bestuurslid, na vele jaren activiteit, wegens leeftijd. Hij treedt ook af als bestuurslid, als vertegenwoordiger van het bestuur in de Basis-Commissie, maar niemand meldt zich daar als zijn opvolger. Ze zien het blijkbaar niet meer zitten, gezien de eigen krimpende mogelijkheden. Er hoeft ook niet zo vaak meer vergaderd te worden in een plaatselijke ledenvergadering. Eigenlijk is het bestuur zo goed als onzichtbaar geworden. Dit constateert jaren later dan ook de jongste voorzitter Fl. Akkermans.

Mevr. Piggen-Kamp gaat haar functie neerleggen wegens drukke werkzaamheden. Op de bestuursvergadering van 12 oktober 1987 is mevr. T. van Sprundel-Luyken als toehoorder aanwezig en 14 maart 1988 wordt zij in het bestuur opgenomen. Dit bestuur bestaat nu uit: voorzitter A.H. v.d. Lint,

secretaris Fr. Lambregts en de leden mevr. E. van Sprundel-Perdaems, mevr. T. v. Sprundel-Luyken, en A. Ernest van Stampersgat

De Regionale Vereniging West-Brabant krijgt een nieuwe voorzitter dhr. R. Hartog. Hij volgt dhr. E. van Dommelen op. De provinciale Bond organiseert een congres over en voor de plaatselijke afdelingen. Dit congres wil laten zien dat deze afdelingen niet bij de pakken hoeven neer te zitten, ondanks de afgenomen taken.

Er worden ook trainingen aangekondigd voor vrijwilligers, die de aangekondigde cursussen kunnen en willen leiden. Die trainingen worden gehouden in het gebouw van deze provinciale Kruisvereniging te Tilburg en behelzen dan: "Gezond zijn, gezond blijven". En "Werken aan eetgewoonten".

De Gemeente Oud en Nieuw Gastel geeft 1.440 gld. voor de bejaardengymnastiek en van mevr. A. den Ronden ontvangt de Vereniging een legaat van 1.000 gld. Als nieuwe wijkverpleegster verschijnt op 12 oktober mevr. Reijnders-Brugmans.

De gezamenlijke ziekenfondsen hebben inmiddels landelijk een project '24-uurs-gezondheidszorg' opgezet. Van 'hogerhand' wordt een streven aangekondigd om in Noord-Brabant zeven zelfstandige regionale kruisverenigingen op te zetten, met rechtspersoonlijkheid. Maar dit blijkt later niet mogelijk.

Vanwege de overname van ons gebouw door de Regionale Vereniging is er een bedrag ontvangen van 208.473 gld. plus 31.271 gld. rentevergoeding. Wegens het zgn. 'Vermogensakkoord' uit 1979 vervallen de vermogens van de Kruisverenigingen in 1988 aan de AWBZ d.w.z. dat 85 procent moet worden afgedragen en 15 procent mag worden behouden.

Per 1 januari 1989 wordt gestart met de samenwerking van Gezinszorg en Kruiswerk in Nederland. Weer worden trainingsavonden aangekondigd met theorieën als: "Organisatie gezondheidsvoorlichting", "Leren werken met het Ideeënboek en "Een manier van leven".

Na 5 jaar in Oud Gastel te hebben gewerkt vertrekt zuster H. Reinders-Bergman, zij wordt waarnemend hoofd in Roosendaal en Nispen en wordt hier opgevolgd door zuster Neger uit Oudenbosch. Dan wordt op 1 april 1989 gestart met een aantal lessen, om de veertien dagen in Het Steunpunt met een cursus "Aangepaste bewegingsleer" met 6 tot 8 personen.

De beide Basiseenheden Oudenbosch en Noord-Westhoek worden samengevoegd en mevr. van Oers wordt daarvan de Districtscoördinatrice, met daarnaast twee teamleidsters en voor haar is het een promotie.

Wijkverpleegster zuster J.P.C. Schrauwen beeindigt haar functie per 30 november 1989, zij was in dienst vanaf 1 februari 1958. Eervol ontslag wordt haar gegeven, na deze plichtsgetrouw vervulde jaren.

Er komt een mededeling van het Regionaal Gecoördineerd Bejaardenwerk [voorzitter P. van Dael] dat een open dag wordt georganiseerd samen met de Bond van Ouderen in Het Veerhuis en Het Steunpunt. Ook de Vereniging Het Wit-Gele Kruis participeert hiermede met als contactpersoon mevr. van Sprundel-Perdaems.

STICHTING KRUISWERK WEST-BRABANT

Naast de Regionale Vereniging Kruiswerk West-Brabant wordt dan opgericht de 'Stichting Kruiswerk West -Brabant' met vergaande bevoegdheden, met de Vereniging als een soort belangenvereniging. Het is niet allemaal even duidelijk zegt secretaris Lambregts. Bij die stichting worden dan alle AWBZ-activiteiten ondergebracht zoals Wijkzorg, Ziekenzorg, Kraamzorg, Preventieve zaken. De Stichting is nu de rechtsopvolger van de Regionale Kruisvereniging West-Brabant en haar vestigingsplaats is Roosendaal. Per 1 januari 1991 komen nu de Basis-eenheden te vervallen. De plaatselijke verenigingen houden wel hun rechtspersoonlijkheid.

Het Rijk had met de landelijke Kruisvereniging een vermogensakkoord gesloten, dat moest voor het kruiswerk worden ingezet. Vanaf 1980 wordt de subsidie niet meer gegeven door Rijk en Gemeente, maar de AWBZ komt ervoor in de plaats.

In een zeer uitgebreide circulaire met de mooie titel "Een nieuwe lente, een nieuw begin" worden een viertal organisatievormen gepresenteerd. Het is een werkstuk van een speciaal daarvoor opgerichte commissie o.l.v. dhr. J.P. Vorsteveld uit Roosendaal. Dhr. A.H. v.d.Lint zit in deze commissie namens de Basiseenheid Oudenbosch. Het gaat hierin over 28 plaatselijke verenigingen, 8 Basiseenheden en 1 Regionale vereniging. Een viertal organisatievormen worden voorgesteld met hun eventuele bevoegdheid, samenstelling en taken.

Blijkbaar is gekozen voor model 2 met een Regionale Vereniging en plaatselijke groepen, allen met rechtspersoonlijkheid en de Basiseenheden komen nu te vervallen. Bij dit model worden de plaatselijke afdelingen de leden van de Regionale organisatie en zij hebben daar 1 stem per duizend leden. Het persoonlijke lidmaatschap wordt derhalve verwerkt in deze constructie en waarschijnlijk gewaardeerd vanwege de contributie-opbrengst!

Als nu die plaatselijke afdelingen moeten gaan werken met die sterk uitgedunde taak en zonder lidmaatschapsplicht verschijnt daartoe een discussiestuk voor de besturen met de suggesties: "Belangenbehartiging voor de leden", "Cursussen organiseren buiten de AWBZ-taken", "Doorgeven van klachten aan de Stichting" en "Verzorging van de Ledenadministratie".

Er functioneren nu derhalve twee organisaties: De Regionale Vereniging West-Brabant (de belangenorganisatie) en de Stichting Kruiswerk (de werkorganisatie). Beide staan naast elkaar met eigen rechten en taken en waarschijnlijk met vele raakpunten.

Op 23 april overlijdt dhr. C.J. van Sprundel, oud-bestuurslid en als wijkverpleegster zijn nu in dienst: D. Leentjens, M. Snoeck en L. Neger.

Zowel dhr. A. v.d. Lint als mevr. E. van Sprundel-Perdaems zitten 25 in het bestuur. De afdeling Oud Gastel ontvangt een legaat van 3.000 gld. van wijlen mevr. A. van Hasselt. De heer P.A. van Onzenoort treedt af als voorzitter van

van de Stichting 'Charitas' na jarenlang deze functie te hebben vervuld en wordt hierin opgevolgd door mevr. M. Timmermans-Buijs. Van Onzenoort blijft administrateur.

Men gaat nu wel een nieuw kruiswerkgebouw oprichten in de Korte Dreef, maar dan blijkt dat de opbrengst van het voormalige gebouw in de Dorpsstraat niet voldoende is voor de kosten ervan. Er moet geld bij en dat regelt dan de Stichting Kruiswerk West-Brabant.

De gymlessen aan ouderen, die in Stampersgat worden gegeven door mevr. Van Aken-van Oosterhout worden voortgezet door mevr. Snoeck uit Roosendaal met 44 lessen per jaar.

In Roosendaal wordt op 22 maart 1990 op De Borchwerf de 'Thuiszorgwinkel' geopend. En van daaruit worden dan aangeboden: Kraamzorg, Maaltijdvoorziening, Cursusbureau, Sociale alarmering, Jeugdgezondheidszorg, Uitleenartikelen en Dieetvoorlichting. En de leden van de plaatselijke afdelingen krijgen 5 procent korting!

De aangeboden en aanbevolen 'G.V.O.' d.i. Gezondheid, Voorlichting en Opvoeding, wordt niet zonder meer geaccepteerd door de afdelingen. Zij houden voorlopig de boot af!

Het nieuwe gebouw in de Korte Dreef wordt opgeleverd in december 1991 en officieel geopend op 11 maart 1992. De mooie creatie van Henk Potters is vanuit het vorige gebouw hier weer op de muur aangebracht en siert nu de grote wachtkamer.

Het bestuur van de afdeling Oud Gastel en Stampersgat bestaat nu nog maar uit zes personen nl. A.H. van der Lint, Fr. Lambregts, E. van Sprundel-Perdaems, T. van Sprundel-Luyken, A. van Aken-de Rooy en A. Ernest.

De heer Wilhelm spreekt op een regionale vergadering over de gezinsverzorging en de Stelselherziening. En over het feit dat de verplichte contributie dus komt te vervallen en daarmee komt natuurlijk de ledenorganisatie op de tocht te staan. Toch worden de acceptgiro-kaarten van die contributie ad 49 gld. in 1992 nog aangeboden en prompt betaald.

DE PROVINCIALE VERENIGING AF

Nu verdwijnt dan ook de Provinciale Vereniging Noord-Brabant, die 72 jaar heeft gefunctioneerd en die de herstructurering al of niet gedwongen mede heeft geleid!

Dhr. v.d. Lint wordt als afgevaardigde in het Regionale bestuur vanuit Oud Gastel aangewezen en mevr. van Sprundel-Perdaems komt in het Adviescollege G.V.O. Ook wordt nu de naam 'Wit-Gele-Kruisvereniging' Oud Gastel officieel verlaten en het wordt 'Kruisvereniging-Oud Gastel'. Omdat de Regionale een groot financieel tekort heeft wordt de contributie verhoogd naar 52 gld. inclusief 6 gld. voor de plaatselijke groep.

Blijkbaar hoeft er ook niet zo veel meer vergaderd te worden, want na de laatste bijeenkomst op 18 november 1992 volgt er pas een op 24 november 1993.

Vanuit de Regio West-Brabant komt er nog een 'Sterkte-zwakte-analyse' met een circulaire vol ideeën over de thuiszorgwinkels en steeds meer theorie over de 'zorg'. Zo komt er ook nog een brief over de 'Bedrijfstelselwijziging' en men zoekt naar middelen om dat regionale tekort van 1,2 miljoen in drie jaar in te lopen!

Nee, er hoeft echt niet veel, meer vergaderd te worden. Plaatselijk pas op 22 februari 1995. In die tussenliggende periode doen voorzitter en secretaris de lopende zaken af en worden de regionale contacten bijgehouden door de betreffende afgevaardigden van onze afdeling.

Wel wordt gezocht naar nieuwe en liefst jongere bestuursleden en daartoe wordt dan benaderd Fl. Akkermans. Uit het jaarverslag van 1993-1994 blijkt o.m. dat de bijdrage aan de bejaarden-gymnastiek –een van de weinige actieve zorgen– zo niet langer door kan gaan en er wordt geadviseerd om van de deelnemers een bijdrage te vragen. Nog worden thema-avonden geregeld, met onderwerpen als: "Beter slapen", "Cholesterol", "Omgaan met dementie" en "Gezond ouder worden" georganiseerd. Alles kennelijk gericht op de oudere mens. Voor de activiteit "Meer bewegen voor ouderen" ontvangt onze afdeling 3.000 gld van de Regionale Kruisvereniging West-Brabant.

Mevr. A.M. Spaninks, voorheen aangesteld bij het Regionaal Gecoördineerd Ouderenwerken en nu hoofd Ouderenzorg van de 'Stichting Markelanden', spreekt over een op te richten 'Steunpunt Mantelzorg Oud Gastel' d.i. vrijwilligershulp aan ouderen in het kader 'project vernieuwing ouderenbeleid'. Het verzoek hiervoor komt van de gemeente Oud en Nieuw Gastel.

Dhr. Fr. Lambregts, die als secretaris-penningmeester de Kruisvereniging 15 jaar heeft gediend en de activiteiten in uitgebreide notulen heeft vastgelegd, stopt met deze functie en wordt hierin opgevolgd door dhr. A.J. Brocatus, verpleegkundige. Zijn eerste verslag is van 18 november 1992.

Een onderzoek baarmoederhalskanker wordt opgezet en de activiteiten van het van het Kruiswerk worden nu gefinancierd door de AWBZ, rechtstreeks van het Rijk en voor de plaatselijke afdeling blijft alleen over de gymnastiek en het volksdansen voor ouderen, het opzetten van thema-avonden, waarop voorlichting wordt gegeven. Daarvoor krijgen ze een klein deel van de contributie in handen. Die gymlessen worden nu gegeven door mevr. Willemse als opvolgster van mevr. Lambregts-Mol, die dit jarenlang enthousiast en vakkundig heeft gedaan.

Nu wordt er weer gesproken over meer samenwerking met afdelingen in de omgeving, en zeker na het ontstaan van de gemeente Halderberge. Die samenwerking wordt dan gerealiseerd in de zgn. 'Cluster Halderberge'.

Dhr. A.H. van der Lint legt zijn functie van voorzitter neer, na vele jaren in een moeilijke periode en wordt nu opgevolgd door Fl. Akkermans. V.d.Lint neemt nu

het penningmeesterschap op zich. In het Regiobestuur worden vanuit de Cluster Halderberge als vertegenwoordigers aangewezen: mevr. Willemse uit Oudenbosch, dhr. Fakkers uit Fijnaart en dhr. Fl. Akkermans uit Oud Gastel.

Het Kruiswerk is nu ook het nieuwe millennium ingetreden en als dan in de negentiger jaren de werkorganisatie in de Stichting Kruiswerk wordt ingebouwd blijft het ledenbestand intact en naast de blijvende persoonlijke belangstelling van die leden voor het Kruiswerk brengen zij nog ruim twee miljoen in kas aan contributie, een bedrag dat de overheid i.c. de AWBZ niet hoeft op te brengen! Daar mag dan wel tegenover staan een korting op geleverde of gehuurde zorgartikelen. Door die contributie krijgt het lid ook het idee dat het ook ergens inspraak heeft. Die inspraak is dan via de Vereniging in de Regio.

Die herstructurering met haar schaalvergroting en professionalisering is nu achter de rug en blijkbaar heeft die hele activiteit een status-quo bereikt van waaruit de hele organisatie-structuur nog verbeterd kan worden. Daar wordt ongetwijfeld naar gestreefd, zeker nu ook landelijk de wens daartoe wordt geuit. Door de beide besturen van Stichting en Vereniging wordt daar ijverig naar gestreefd.

Een mooi en modern middel daartoe, is het, inmiddels met vier exemplaren verschenen, "Ledenblad van de Regionale Kruisvereniging West-Brabant". Dit is een goed middel om meer begrip te kweken voor de hele organisatie. De hoofdredacteur is de heer Frank Claessens met medewerking van de heer Leo Otterman (tekst en eindredactie).

Dat het Wit-Gele Kruiswerk in het verleden een goede naam heeft opgebouwd constateert ook de heer Jan Huige, de voorzitter van de Regionale Kruisvereniging, in het eerste nummer van dit blad van oktober 1999. Ook al hadden die besturen van toen in de eerste jaren niet meer dan een bestuur [vrijwilligers en onbetaald], een werkruimte en een wijkzuster met een fiets: zij was toen inderdaad het fietsende reclamebord. Zeker die eerste religieuze wijkzuster [van Charitas Roosendaal] 'liep' met haar wapperend habijt op de fiets wel degelijk in de gaten toen als een modern verschijnsel. Maar die fiets werd gemotoriseerd, werd een brommer en later een auto, aangepast aan de mogelijkheden van die tijd.

En dat bestuur regelde en organiseerde alles vrijwillig met de verantwoordelijkheid die het op zich genomen had, zonder enige vergoeding. Het was inderdaad een vorm van charitas [caritas –latijn- is liefde] en al dat werk wordt dan later overgenomen door beroepsmensen, ongetwijfeld met meer vakkennis. Maar nog steeds worden vrijwilligers ingeschakeld zoals bij de mantelzorg en de plaatselijke bestuurders van de Kruisverenigingen zonder contributie-plicht.

Het mooi uitgevoerde Ledenblad verschijnt in West-Brabant met een oplage van 55.000, in het werkgebied van de Regionale Kruisvereniging. Het zal uiteindelijk vier maal per jaar worden aangeboden. In de Stichting functioneert o.m. een Clientenraad, wettelijk verplicht, specifiek ingesteld voor en door cliënten van de zorgorganisatie.

En dan verschijnt het gerucht dat de kruiswerkgebouwen zullen worden afgestoten en dat wordt een verschraling van de zorgvoorziening op het platteland, zegt F. Fakkers.

Zo ook in Oud Gastel: het Thuiszorg-gebouw in de Korte Dreef gaat over naar de collega van dr. C. Walet, dr. F. van Merrienboer, die er een 'Medisch Centrum De Dreef' in gaat vestigen. Ook Thuiszorg West-Brabant gaat er haar diensten aanbieden.

Het bestuur van Oud Gastel en Stampersgat wil graag haar taak voortzetten en dan wel met advies van de 2.200 leden. Maar die kwamen voorheen al niet of slecht naar de bijeenkomsten toe en dan wordt het moeilijk om hun verlangens te kennen.

Wie kent ons nog, zegt voorzitter Fl. Akkermans terecht en wat kunnen we nog meer doen naast het verzorgen van gymnastiek en volksdansen voor ouderen? Cursussen opzetten bijv. en een renaissance creëren.

Oud Gastel, zomer 2000.

P.F.A Akkermans

Bronnen: Archief Kruisvereniging Oud Gastel-Stampergat
 Dr. J.J.A.M. Gorisse: 80 jaar Kruisver. Roosendaal

Informanten: A.H. van der Lint
 Mevr. van Sprundel-Perdaems
 Mevr. J.P.C. Schrauwen
 Fl. Akkermans

HET GEBEURDE IN 1950

Het jaar 1950 bracht weer allerlei nieuws. Voor onze plaats was het feit dat "onze Jongens" uit Indie konden terugkeren een geruststelling voor vele families.

Ook de wederopbouw kon nu goed op gang komen en dat gaf Gastel een ander uiterlijk. Het werd meer een dorp met wijken in plaats van een lang lint.

Door het jaar komt er ook nieuws over grenswijzigingen, waarbij Oudenbosch een deel van onze gemeente zou krijgen. Voorlopig zou dat er nog niet van komen.

Voor het nieuws van dit jaar putten we weer voornamelijk uit Het Brabants Nieuwsblad.

Januari:

06-01: Als onderwijzer aan de jongensschool te Hoeven wordt benoemd dhr. A. van der Lint.

Het sportpark is gereed. Nu moeten er nog kleedlokalen en een kassa gebouwd worden.

19-01: Cabaret Klaveren Vijf o.l.v. Jac. Mol treedt op in de Rovo met een nieuwe revue 'Mooi is ie'.

20-01: Ledenvergadering van wielersupportersclub "De Favoriet" in Hotel Tramstation.

24-01: Er komen weer Oostenrijkse kinderen naar Oud Gastel.

26-01: De Maria-congregatie viert haar 100 jarig bestaan.

27-01: Twee inbrekers uit Oud Gastel staan voor de rechter in Breda. Ze hadden in een maand tijd acht inbraken gepleegd. De officier eist 2 jaar en 9 maanden.

Een verdachte had nog een straf tegoed van acht maanden. Hij beklagde zich dat hij ondanks zijn ziekte nooit financieel geholpen was. Zijn maat wilde zich als pas getrouwde man in de nieuwe spullen steken. Zijn echtgenote staat terecht wegens heling en krijgt een eis van 2 maanden.

Februari:

06-02: De gemeente sluit een contract af voor de afname van mijn gas voor de periode van 30 jaar vanuit Roosendaal. De grootste afnemers zullen worden zuivelfabriek "Vacca" en koekfabriek "Van Sprundel".

Met de aanleg van de hoofdleiding wordt spoedig begonnen. De bewoners van de Roosendaalsebaan, Steenstraat, Kerkstraat, Veerkensweg, Markt, Hoofdstraat (Dorpsstraat], Koelestraat., Nieuwe Wijk, Rijpersweg en Meir zullen gas kunnen betrekken. Ook zijn er

pogingen om Stampersgat in toekomst van mijn gas te kunnen voorzien.

Het Waterschap Heerjansland heeft door de Nederlandse Heidemij. een plan laten ontwerpen voor de ontwatering van gronden ten westen van de Rijpersweg, het gebied van de Bansloot. De voornaamste bochten moeten uit de sloot Financieel is het wei wat moeilijk ten gevolge van oorlogsschade en de nieuwe polderbemaling. De kosten worden geraamd op een halve ton.

Uitbreiding van de .waterleiding NW-Brabant door hoofdleiding te leggen van Seppe via de spoorweg over de Langenberg naar de Neerstraat. Voor heel veel bewoners Langenberg is er straks drinkwater.

21-02: De soldaten Van Unen en Voorbraak komen terug uit Indie evenals Roebroeks en Ernest. Op weg naar huis zijn: J. Dam, J. de Vet, A. Bogers, M. Jozen, en P. v.d. Heijden .

27-02: Bouw van nieuwe (nood)brug te Stampersgat. Het is een oude spoorbrug die tussen Meppel en Zwolle dienstdeed. In 1960 maakt deze brug plaats voor de "Witte Brug.

Maart:

06-03: Na een verblijf van 20 jaar in Indie komt oud-plaatsgenoot majoor M. den Ouden terug op Schiphol.

07-03: B & W geven toestemming tot het plaatsen van een patates-friteswagen op de Markt. Uitbater wordt A. V.

April:

12-04: Opvoering van Willy's Trouwdag door Toneelclub: DVO,

16-04: Eerste van een reeks opvoeringen van de lustrumrevue 'Ge mot 't zo mar Laote'. Het geheel staat onder leiding van het oude trio: G. Rockx, en de gebroeders G. en C. van Sprundel met assistentie van de artiesten Traets en Van Hassel. Ze zorgen voor de hoofdschotel: er zijn een aantal goede sketches. Het wel en wee van Gastel, wordt bekeken vanaf de uitkijktoren (van de luchtbescherming P.P.) op het gemeentehuis door Van Dorst en Christien De Revueschlager wordt vertolkt door Jo Kavelaars en Geert van Sprundel. Muziek en zang wordt verzorgd door Herman van Poll. Alle zangeressen zijn lid van Polymnia. De balletten zijn ingestudeerd door dansleraar Ad de Bra uit Roosendaal. Het decor is gemaakt door B. Heshof.

17-04: Ledenvergadering van vereniging "De Konijnenvriend" in clublokaal Fr. Kempenaars, Meirstraat 40.

22-04: Naar aanleiding van een ongeluk te St. Willebrord met oorlogstuig, waarbij een dode en zes gewonden vallen, maakt burgemeester Hofland bekend: Aangifte doen van nog aanwezig oorlogstuig tot in kleinste onderdelen inleveren. Het zal voor u geen nadelige gevolgen

GASTEELS FANFARE

WIELERRONDE

Passage vanuit Korte Dreef naar Markt

Juni:

- 02-06: Opening van de Landbouwhuishoudschool.
W. van Bavel, G. Tak en J. Rijsdijk komen terug uit Indie.
- 08-06: Nadat vorig jaar de boerderij van J. van S. aan de Steenstraat afbrandde, wordt nu de noodwoning een prooi der vlammen.
- 11-06: De Sacramentsprocessie trekt door de straten van Gastel.
- 14-06: Begonnen wordt met asfaltering van de buitenwegen van Gastel, dit mede om wielerrondes mogelijk te maken. De provincie geeft geen vergunning meer voor wielervedstrijden, die op provinciale wegen verreden moeten worden.
Voor het onderwijsexamen slagen: C. en N. van Merrienboer en L. Hoefsloot.
- 26-06: Extra gemeenteraadsvergadering naar aanleiding van de plannen van G.S. om een gedeelte van de gemeente Oud en Nieuw Gastel toe te wijzen aan Oudenbosch. Het gaat om Heinsberg, Kuivezand en Sint Antoine.
- 29-06: Bij het examen brandwacht 2e klas slagen onder meer P. Corstjens, C. en V. van Ginneken, J. Hagaraars, J. de Veth, S. Verholen, A. en P. Damen.

Juli:

- 01-07: Uit Indie zijn teruggekeerd: Dhr. Maas, De Veth, Fr. Palings en C. Broos.
- 07-07: Twee gemeentearbeiders, Ph. Puttiger en A. Wagemakers, worden in vaste dienst aangesteld.
De grenswijziging na de 1e ronde: Rucphen en Oudenbosch zijn het eens. Hoeven en Oud Gastel zijn het niet eens. Oud Gastel moet wel gaan aantonen waar Oudenbosch de industriegrond vandaan moet halen.
- 08-07: Gouden huwelijksfeest in Oud Gastel van Corn. Rockx en Maria Tak. Schoonzoon Campie [A. van Campenhout] maakt een rondvlucht boven de Kerkstraat.
- 09-07: De Oosterhoutse Nachtegalezen zingen voor talrijk publiek op het plein van de Sint Joannesschool.

Augustus:

- 02-08: Soldaat Jac Laros komt behouden thuis na bijna anderhalf jaar in Indie geweest te zijn.
- 16-08: Th. Middelkamp wint de ronde van Gastel.
- 20-08: Officiële opening van het nieuwe sportpark. Deze voor SC Gastel zo belangrijke dag wordt ingezet met een H. Mis. Met Gastels Harmonie voorop gaat het gezelschap naar het sportpark, waar al vele belang-

stellenden zijn. Pastoor Jansen verricht de inzegening en houdt een korte toespraak. Het zoontje van L. Vrolijk knipt een lint door en geestelijk adviseur kapelaan Van Heyst trapt de bal het veld in, waarmee de strijd tegen V.V. De Schutters begint. De zege is voor SC Gastel.

- 23-08: Bijna 2000 Nederlandse vrijwilligers, waaronder onze plaatsgenoot J. de Rond melden zich aan voor Korea. Deze grote gemengde groep zal op korte termijn worden geselecteerd, door majoor M.P.A. den Ouden, die bij het sluiten der aanmelding met de organisatie van de compagnie Kon. Landmacht werd belast. Hij zal snel een voorstel aan chef van generale staf uitwerken betreffende samenstelling, encadrering, legering e.d. van de compagnie.
- 27-08: Aankomst van de tweede etappe van de Ronde van Brabant in Oud Gastel. De Belg Witteveen wint. Gastel zorgt voor logies voor de renners en de volgerskaravaan.

September:

- 05-09: Een comite is bezig met de oprichting van een volksuniversiteit.
- 13-09: De restauratie van de Laurentiustoren nadert het einde. De gedeeltelijke restauratie zal spoedig gereed zijn. De herstelwerkzaamheden betreffen een gedeeltelijk herstel, omdat geheel herstel van de toren in oude luister een groot aantal jaren en enorme kapitalen zal vergen. Wanneer het metselwerk aan voorzijde klaar is, worden de steigers weggehaald. Dan worden ook de klokken weer opgehangen. Dit betreft vooral het herstel van in de bevrijdingsdagen opgelopen schade en tegen de knagende tand des tijds. Bovenop zal een kleine trans worden aangebracht. (In 1957 bij het gouden jubileum van de kerk wordt de restauratie voortgezet. P.P.)
- 17-09: Jubileum: 30 jaar Tuinbouwvereniging St. Laurentius. Daarbij worden de drie nog levende pioniers gehuldigd te weten: J. Akkermans, P. Verholen en P. Dam.
De tentoonstelling die ingericht is trekt ruim 2000 bezoekers
- 20-09: Oprichting Volksuniversiteit. -10 verzet.
- 23-09: Optreden van Kilima Hawaiians in de RoVo met veel succes.
- 30-09: De gemeenteraad gaat akkoord met kleine grenscorrecties. Aangegeven wordt dat Oudenbosch nog ruimte genoeg heeft voor industrie en woningbouw

Oktober:

- 03-10: Uit Indie keren terug: Rockx en C. De Rooy.
Feest van ouden van dagen met ruim 150 oudjes met entertainment van C. en G. van Sprundel en Joke van Sprundel op piano.
Vertrek 14.30 u vanaf Hotel Markzicht.

WILHELMINASTRAAT

JULIANASTRAAT

- 20-10: Vreugdevolle dag voor diamanten paar Adr. Speek-Corn. Havermans aan de Kralen. De buurt zorgt voor een feesttent.
- 26-10: Met de Zuyderkruis vertrekken vele vrijwilligers naar Korea om in dienst van de Verenigde Naties te strijden tegen Noord Korea. Uit Indie komt G. van Sprundel terug.
- 29-10: Herdenking van de bevrijding bij het monument aan de Veerkensweg.

November:

- 01-11: Vorming van Volksuniversiteit te Oud Gastel. Voorzitter is kapelaan van Dam.
Er wordt begonnen met 13 cursussen:
Naaien en knippen [Toos van Merrienboer], Besmettelijke ziekten [dr. A. van Susante], Nederlandse kerkgeschiedenis [Br. Theophile], nuttig handwerken (mej. H. Hofland), aardrijkskunde van Nederland [A. van Oosterhout], huwelijksbeletselen in katholieke kerk (kapelaan van Dam], verkeer[sregels] [wachmeester S. Verhoef], Nederlandse taal [A. van de Lint], eenvoudige muzikaleer [P. Dam], bloemen en haar verzorging (Q. Koevoets], EHBO jeugd [P. Corstjens], koken (mej. M. v. d. Riet), kennis/onderhoud tractoren [C. van Sprundel).
- 20-11: Tot onderwijzer van St. Joannesschool wordt C. van Zundert benoemd.

December:

- 05-12: Gemeenteraadsvergadering; De Raad kent straatnamen toe en de woningen krijgen huisnummers in plaats van de tot nu toe gebruikelijke wijkletter en nummer. De Hoofdstraat wordt nu Dorpsstraat. De inwoners krijgen een zgn. Omnummeringsboekje.
- 12-12: In West-Brabant loopt er een actie voor Bertha Hertogh. Bertha Hertogh is een meisje ,dat tijdens de Japanse bezetting van Indie bij pleegouders werd ondergebracht en tijdens dat verblijf daar werd uitgehuwelijkt. Na de bezetting wordt zij weer door haar ouders in het gezin opgenomen. Zij willen de huwelijksovereenkomst terugdraaien en dat roept verzet op in grote delen van Azie. Er zijn rellen, waarbij verschillende demonstranten omkomen, Tenslotte komt zij na acties in Nederland toch in Bergen op Zoom terecht.
- 12-12: Na zeven jaar worden er weer kerkklokken in de Sint Laurentiustoren opgehangen. De vorige klokken waren in 1943 op last van de Duitse bezetter door een Nederlandse aannemer uit de toren gehaald [Zie jaarboek 1993 het artikel 50 jaar geleden). In 1947 kwamen de nieuwe klokken, die voorlopig een plaats kregen in een klokkenstoel, die op de grond was geplaatst [zie jaarboek 1997 het artikel 50 jaar geleden].

Op de klokken is de volgende tekst aangebracht:

op de grote klok:

Oud Gastel 1947:

Klokkenroof door vreemde horden.

Deed mij geboren worden

Antonius en Johanna van Kalmthout

Maria is mijn name.

Mijn gheluut is gode bequaeme.

op klok 2:

Toen Sint Bernaertszoon van Leo Jansen herder was doopte hij mij
Bernardus .

Anno Domini 1947

Omtrent de Hover gheneer ick my

Jozeph en Theresia de Bie.

op klok 3:

Naar de Romijn, die sinds eeuwen waakt over het Oude land van
Gastel

Heet ik Laurentius

Anno Domini 1947

Vivos voco mortuos plango

Tulgura Frango

Antonius Mastboom en Maria Mastboom Brosens

De Klokken dragen allen de tekst :

Van Bergen Heiligerlee maakte mij.

Jongerus Amersfoort leverde mij.

30-12: In de St. Laurentius Klok verschijnen zeer veel nieuwjaarswensen. Wij eindigen dan ook met deze op de volgende bladzijden te herhalen.

Onderzoek en bewerking:

W. van den Broek en P. Peeters.

Bronnen Brabants Nieuwsblad jaargang 1950
Sint Laurentiusklok jaargang 1950

HOUD VOOR RADIO: ERRES
VOOR ERRES RADIO NAAR:

C. A. AKKERMANS

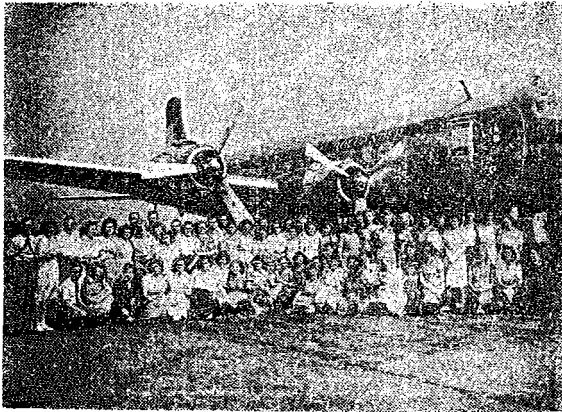
Melr R S2

Telefoon 337

- Het enige adres. -

- Levert U op gemakkelijke betalingsvoorwaarden en ruilt Uw ouds radio in. -

Komt U eens luisteren en praten. • Wenscht allen een Zalig Nieuwjaar.

DIRECTIE EN PERSONEEL
VAN CONFECTIEBEDRIJF

GEBR. VAN GILS

wensen vrienden en
bekenden een
Zalig Nieuwjaar

*Zoals gij
zijn ook wij
nog altijd' blij
met uitstekend personeel
en hoewel dit blad
voor ons geen „hoekje“ had
verwachten wij
misschien ook gij
in het Nieuwe Jaar
zeer veel
geschikt personeel*

De Zeereerw. Pastoor en de Weleerw. Kapelaars wenssen alle parochianen Zalig Nieuwjaar

Burgemeester en Mevr. Höfland, wenssen alle in gezetenen van Oud- en Nieuw-Gastel een Zalig en gelukkig 1951

Redactie en Administratie v.d. **SINT LAURENTIUSKLOK** wenst alle **abonné's** een Zalig Nieuwjaar.

Ook in 1951 (het lustrumjaar van het parochieblad) hopen we op Uw aller medewerking te mogen blijven rekenen.

Het Bestuur van de dames-**korfbalvereniging JULIANA** wenst haar leden en hun familieleden Zalig Nieuwjaar.

Ph. DICTUS-VAN BEEK Koelstraat A 222 Z.N.

P. MASSEURS wenst klanten, vrienden en bekenden Zalig Nieuwjaar. Ja adres voor melk, boter, kaar en eieren.

Het Bestuur van de **BOEREN. LEENBANK**, wenst haar leden Zalig Nieuwjaar

M. JANSEN, Kleermaker wenst vrienden en klanten Zalig Nieuwjaar

C. VAN SPRUNDEL-DE VETH wenst klanten, vrienden en bekenden Zalig Nieuwjaar.

Uw **auto**-, Ongevallen-, Levensverzekering en alle andere verzekeringen bij:

J. RENIERS, Rijpersweg Clientele Zalig Nieuwjaar,

A. VAN UNEN, Rijpersweg A 110 wenst klanten, vrienden en bekenden Zalig Nieuwjaar

C. J. KOOLS

Aannemersbedrijf voor **Beton-** en Metselwerken

wenst **cliënte**le, vrienden en **kennissen** een Gelukkig en Zalig Nieuwjaar.

WED. v. MERRIËNBOER Café Expeditie, wenst vrienden en **cliënte**le een Zalig Nieuwjaar

WED. M. MULDERs, Manufacturen, wenst vrienden en **cliënte**le een Zalig Nieuwjaar.

SIMON VAN ALPHEN Aardappelen-, Groenten- en Fruithandel, Diepvriesproducten, wenst vrienden en **cliënte**le een Zalig Nieuwjaar.

W. A. BUS-BROCATUS Slager, wenst **vrienden** en **klanten** een Zalig Nieuwjaar.

C. v. Oosterhout

Schildersbedrijf
Dorpsstraat A 169

wenst klanten, vrienden en bekenden Zalig Nieuwjaar.

GEBR. DE WOLF
Dorpsstraat A 23 Z.N.

GEBR. VAN SPRUNDEL
Dorpsstraat A 156 Z.N.

P. C. BUS-HESHOF Domssiraat A 2, wenst vrienden, **kennissen** en **li t** Zalig j.

CL. JANSEN h ZON
Schoenmaker - Schoenwinkel wenst allen Zalig Nieuwjaar
Je adres voor vakkundige reparaties.

W. DE ROOY
Kolenhandelaar
wenst familie, klanten, **vrien-**den en kennissen een Zalig Nieuwjaar.

Het Bestuur van de **RK. Bond „OUDEN VAN DAGEN“** wenst haar leden een Zalig en Gelukkig 1951.

VINC. AARSEN-VAN LEEST
Placé de Meir

wenst vrienden, kennissen en klanten een Zalig Nieuwjaar.

M. J. v. d. EYNDEN-BROUWERS en kinderen, Meir A 46 wenssen vrienden en **begun-**stigers een Zalig Nieuwjaar.

M. VAN EEKEL-EN-VAN PEER Bakker, Meir A 42, wenst vrienden, **klanten** en bekenden Zalig Nieuwjaar

C. R. van Ginneken en Zonen

Timmer- en Metselbedrijf
Meir A 53

wenssen vrienden, kennissen en **cliënte**le Zalig Nieuwjaar.

»DINGO«

Oud-Gastel Oudenbosch Zevenbergen wenst den 'n gelukkig en **voorspoedig** Nieuwjaar.

Gebr. v. d. Eynden

Bakkers en Kruideniers wenssen **allen** Zalig Nieuwjaar

GEBR. DRMEN

Aannemersbedrijf wenssen allen Zalig Nieuwjaar

J. Verstraten-Franken

Expeditie - Manufacturen wenst familie, vrienden en bekenden Zalig Nieuwjaar.

CHR. MANJÉ
Sigarenmagazijn wenst **allen** Zalig Nieuwjaar.

GEZ. DAM
Kerkstraat A 376 Z.N.

A. AARSEN

Kleermaker - Manufacturen wenst klanten, vrienden en bekenden Zalig Nieuwjaar.

G. Hoppenbrouwers wenst allen Zalig Nieuwjaar.

J. KONINGS
Auto-djschool - Taxibedrijf wenst alle **leerlingen**, oud-leerlingen en **begunstigers** Zalig Nieuwjaar.

Café Rademakers
Markt A 432

aan al onze vrienden en kennissen een Zalig Nieuwjaar.

M. Tak & Zoon

Electrische Brood- en Banket. bakkerij annex Kruideniers-waren.

Wenssen alle klanten en **cliën-**tele een voorspoedig en Zalig Nieuwjaar.

H. LRMBREGTS

wenst vrienden en cliëntele Zalig Nieuwjaar.

A. SWEERE

wenst cliëntele, vrienden en kennissen Zalig Nieuwjaar.

P. v. d. Lint

wenst vrienden, klanten en kennissen Zalig Nieuwjaar.

C. VAN DER FORST wenst vrienden en kennissen Zalig Nieuwjaar.

G. A. Vergouwen

wenst vrienden en kennissen Zalig Nieuwjaar,

Aan klanten, vrienden en bekenden een Zalig Nieuwjaar
Brood- en **Banketbakkerij**
JAC. VROMANS & ZONEN
Meir A 58 Oud-Gastel

WED. P. RIBBENS Sigarenmagazijn wenst **klanten, vrienden** en bekenden Zalig Nieuwjaar

P. VAN ZUNDERT
Erkend Installateur en Radiohandelaar
wenst vrienden, klanten en kennissen Zalig Nieuwjaar.

C. DOOMEN-ROOZEN
Handel in **Melk**, Boter en Eieren

wenst vrienden en klanten Zalig Nieuwjaar.

P. H. LUYTEN

Timmerman
wenst vrienden, kennissen en **cliënten** een Zalig Nieuwjaar

A. A. LOOS
Hôtel «Tramstation» Z.N.

M. KOEVOETS EN ZONEN «De Concurrent» i. wenssen d e n Zalig Nieuwjaar

M. BERNAERTS EN ZONEN wenssen klanten, **vrienden** en bekenden Zalig Nieuwjaar.

A. VAN HOOYDONK
Groenten en Fruit
wenst zijn **familie**, vrienden en bekende Zalig Nieuwjaar

J. L. Knaap

Brood en Banket.
Kerkstraat A 293 • Oud-Gastel

Appelbolen
Worstebroodje
Sauccijzebroodjes.
wenst allen Zalig Nieuwjaar.

A. VAN KEEP

Bouwkundige
wenst zijn **cliënte**le en bekenden een Zalig Nieuwjaar.

Het Bestuur van de **R.K. Tuinbouwvereniging**

„St. Laurentius“
wenst Geestelijk **Adviseur** en leden een Zalig Nieuwjaar.

„Zo kan ut niet blijven“

Kuivezands **Revuecomité** wenst **alle** bezoekers van vorige jaren een **zalig** en gelukkig Nieuwjaar.

Ook in 1951 hopen wij U weer gezellige avonden te bezorgen.
Het **Comité**.

RK. FABRIKSARBEIDERS. BOND • OUD-GASTEL
Aan Geestelijk Adviseur en alle leden met hun **gezinnen** Zalig Nieuwjaar.

P. F. A. AKKERMANS- VAN AALST, Drogisterij • **Schilders-**bedrijf. Z.N.

JAC. MEESTERS- W
Wagenmaker
Koelestraat A 175 Z.N.

Het Bestuur der **RK. Landarbeidersbond**
„ST. DEUDEDIT“

wenst **Geestelijk Adviseur** en leden een Zalig Nieuwjaar.

Modelslagerij P. Hagenaars
Fijne Vieswaren en Worstsaorten
Rijpersweg A 59 Z.N.

FAMILIE HACK-VAN MEER
Manufacturen
Dorpsstraat A 235 Z.N.

G. J. J. Hurxkens

Belastingconsulent
Boekhouden en **Belastingad-**ministratie • Lid Ned. **Coll.** van Bel. Consulenten
Rijpersweg Z.N.

CHR. ROCKX

Kleding naar maat.

Weest cliënten, vrienden en familie een gelukkig en voorspoedig Nieuwjaar.

MODELSLAGERIJ SJEFF MOL

Dorpsstr. A 243 - Oud-Gastel
Meermalen bekroond.

Wij wensen U veel heil en zegen
In 't nieuwe jaar op Codes wegen
En eet in 't nieuwe jaar Uw buikje vol
Met vlees en vleeswaren van.....

SJEFKE MOL

A. M. v. MERRIENBOER-VAN
ROOMEN Schilder en behan-
ger, wenst cliënte, vrienden
en kennissen een Zalig en
Gelukkig Nieuwjaar.

Aan alle verzekerden bij het
Kath. Ziekentonds O.Z. een
Zalig Nieuwjaar.

A. VAN RIJSBERGEN (Bode)

Jos. Willemen

Kerkstraat A 377
wenst familie, vrienden en be-
gunstigers Zalig Nieuwjaar.

Zadelmakerij
Lederwaren • Sportartikelen
C. Melsen-Adan

wenst vrienden, bekenden en
klanten een Zalig Nieuwjaar.

Het bestuur van de afd. K.A.B.
wenst Geestelijk Adviseur, be-
sturen der vakafdelingen en
instellingen en leden Zalig
Nieuwjaar.

Het plaatselijk comite van
Herwonnen Levenskracht
wenst Geestelijk Adviseur,
propagandisten en donateurs
een Zalig Nieuwjaar.

Het bestuur der Kath. Mid-
denstandsveren. afd. Oud-
Gastel wenst Geestelijk Advi-
seur, leden en huisgenoten
een Zalig Nieuwjaar.

Ook in het nieuwe jaar
Staan wij voor U klaar
Wij bieden alle mensen
Onze beste wensen.

H. v. d. Heyden

Brood en Banket
Levensmiddelenbedrijf

J. ENGELEN, Kapper • Siga-
renmagazijn, wenst vrienden
en klanten Zalig Nieuwjaar.

M. VRN KRLMTHOUT
Uw adres voor prima schilder-
werk, behang en inlijsten van
platen en photo's, wenst U
Zalig en Gelukkig Nieuwjaar

Het Bestuur van de
R.K. BOERENBOND
wenst zijn leden en hun huis-
genoten een Zalig en voor-
spoedig Nieuwjaar.

R.K. Boerenbond
Jac. Meeuwissen
Secr.

ADR. VAN BELK-KOEVOETS
Je adres voor de kleermakerij
en Herenmodes.
Aan cliënten en begunstigers
Zalig Nieuwjaar.

P. Backx & Zoon

Alle soorten Brandstoffen
wenst cliënten, vrienden en
kennissen een Zalig en voor-
spoedig Nieuwjaar.

G. Mies-Cornelissen

Cafe «Dreefzicht»
wenst cliënten, vrienden en
kennissen Zalig Nieuwjaar.

J. B. PEETERS

Molenaar
wenst cliënten, vrienden en
kennissen Zalig Nieuwjaar.

BLOEMISTERIJ C. KOEVOETS
wenst cliënten en bekenden
Zalig Nieuwjaar.

Gebr.

Meeuwissen

D 74 - Oud-Gastel

wensen vrienden en beken-
den Zalig Nieuwjaar.

S. MARCELISSEN-VAN KEEF
wenst vrienden en bekende
van harte Zalig Nieuwjaar.

Bestuur en Leden van de
S.C. GASTEL

wensen hun Geestelijk Advi-
seur, de Ere-voorzitter en Do-
nateurs een Zalig Nieuwjaar

C. PALINGS bode A.Z.B.O.
wenst verzekerden, vrienden
en begunstigers een Z. N.

H. DOOMEN
Timmerman-Aannemer
Zalig Nieuwjaar.

Het bestuur van Kath. Thuis-
front wenst onze militairen in
Ned. Indie, hier te lande, of
waar zij zich op dit ogenblik
ook bevinden Zalig Nieuwjaar

Het bestuur van Kath. Thuis-
front wenst al haar medewer-
kers, propagandisten en be-
gunstigers, benevens ouders
en familieleden van al onze
militairen 'n Zalig Nieuwjaar.

Wij wensen al onze afnemers,
familie en bekenden een in
alle opzichten Zalig en voor-
spoedig Nieuwjaar.

G. Manjé-Ridders
Kerkstraat Oud-Gastel

BAZAR MODERN

B. Heshof- Dingenouts

wenst vrienden en begunsti-
gers een Zalig Nieuwjaar.

Bestuur van de Kath. Natio-
nale Bond voor E.H.B.O. wenst
Geestelijk Adviseur, Docent,
begunstigers en leden een
Zalig Nieuwjaar.

WIELERSUPPORTERSCLUB »De Favoriet«

wenst leden
en renners
eegelukkig
Nieuwjaar.

Sergt. W. A. Vreugde dankt Katholiek
Thuisfront en alle medewerkers voor het
waardevolle pakket dat hij mocht ontvangen
Ook dank aan de Edelachtbare Heer Burge-
meester voor zijn brief die getuigt van zijn
medeleven met de soldaten in Indie.

Lange winteravonden:
een mooie gelegenheid
voor breien
Een grote voorraad

BREIWOOL

in diverse kleuren

NEVEDA Panama a F. 3,60 per 100 gr.

NEVEDA Sirene a F. 2,75 per 100 gr.

NEVEDA Sparta a F. 2,60 per 100 gr.

SOKO

sokkenwol a F. 2,60 per 100 gram

Fa. P. J. de Jong

Manufacturehandel Oud-Gastel
Zalig Nieuwjaar

BELASTINGCONSULENT ADMINISTRATIE en ADVIESBUREAU G.J.J. HURXKENS

Oud' Belastingambtenaar

Lid van het Nederlands College van
Belastingconsulenten

Administratie Adviesbureau
Rijpersweg A 59b Oud-Gastel

1 Januari weer de tijd voor het beginnen
met een boekhouding. Velen maakten reeds
met succes gebruik van bovenstaand kantoor.

Ook Uw adres voor besprekingen ter
Inspectie, behandeling van Uw reclames,
het invullen uwer belastingaangiften enz.

Vraagt nog heden vrijblijvend inlichtin-
gen en prijsopgave.

Een Zalig en voorspoedig 1951, wensen wij onze klanten, vrienden en
kennissen toe. Tevens bedanken wij bij deze onze klanten voor het
vertrouwen dat wij van hun hebben genoten in het afgelopen jaar
en staan paraat dit in 1951 weer waardig te zijn.

C. GELIJNS-EMBREGTS

Manufacturehandel en Levensmiddelenzaak VEGE
A 252 Oud-Gastel A 255

ROVO

presenteert:

ZATERDAG 8 UUR
EN ZONDAG 5 EN 8 UUR
de gave, eerlijke en ontroerende film:

VERLOREN GRENZEN

Een vreselijk geheim drukt een stempel
op het leven van een doktersfamilie!
Het geheim van de afkomst... de neger-
afkomst!

NIEUWJAARSDAG om 5 en 8 uur bre-
ngen wij JOHNNY WEISSMULLER in:

Tarzan in de woestijn

Tarzan, de held van de Jungle, trekt ten
strijde, tegen gewetenloze benden, geholpen
door zijn vrienden uit het oerwoud!
VERWACHT de mooiste film van 1950:
VOOR WIE, DEKLOK, LUIPT

HET GEBEURDE HONDERD JAAR GELEDEN1900

In onze rubriek honderd jaar geleden zijn we nu gekomen in het jaar 1900 en we hebben weer dankbaar gebruik gemaakt van de berichten, die we o.a. vonden in "De Grondwet".

Januari:

01-01: Het nieuwe jaar werd niet bepaald rustig ingezet. Op de Langenberg werd hevig gevochten tussen stropers met messen, waar een dokter bij moest komen. 's Middags werden er ook enkele belhamels ingerekend. Verder was het 's avonds rustig. Dat alles was het gevolg van overmatig drankgebruik.

De bevolking van onze gemeente bestond op 30-12-1898 uit:

2236 mannen, 2156 vrouwen tezamen 4392 personen. Er werden 92 jongens en 68 meisjes geboren en er overleden 79 mensen. Mede door verhuizingen woonden er op 31 december 1899 4471 mensen in onze gemeente.

11-01: Bij het bietenlosser op de Gastelse Suikerfabriek viel de 25 jarige R. de Mooy van de loopplank en verdronk. Hij was verzekerd tegen invaliditeit en ongelukken. Zijn moeder ontving f. 500,-.

13-01: Einde van de bieten campagne 1899-1900. Er werden 89,2 miljoen kg. bieten verwerkt, dat was ca. 16 miljoen kg. meer dan het vorige jaar.

16-01: Algemene Vergadering Van de Gastelse landbouwvereniging bij P. Smoor. De voorzitter opende de vergadering met de wens op een voorspoedig 1900. Het ledental bleef nagenoeg gelijk.

De proefvelden hadden afwisselend resultaat. De erwtenoogst mislukte maar de boekweit had een goede opbrengst.

Er kwam een voorstel om een tentoonstelling te houden niet alleen voor fokvee, maar van alle soorten rundvee, maar dan alleen van leden.

Weer wordt een poging ondernomen om een veearts te krijgen in onze gemeente. Er gaat een circulaire rond waarop een aantal stuks vee en paarden gegarandeerd worden. Vervolgens wordt subsidie aangevraagd bij de gemeenteraad.

J. Vlekke houdt een pleidooi om hulpmeststoffen te gebruiken. Dat is nog nodig, want degenen, die deze [kunst] mest gebruiken doen dit nog 's nachts omdat ze bang zijn voor commentaar.

16-01: In de Dorpsweg ontspoord de tram. Na enkele uren staat deze weer op de rails. Tot die tijd moeten de passagiers overstappen.

KLAS omstreeks 1900
met meester Vermeulen aan de Koelestraat

DORPSSTRAAT, LATER KERKSTRAAT
met de oude Sint Laurentiuskerk en het Bernardusklooster

Februari:

01-02: Zekere A. de R. deed vorige week ondertrouw, maar bij nadere kennismaking, dacht hij er anders over en stelde de autoriteiten in kennis. Beter ten halve gekeerd, dan ten hele gedwaald...

Op Overesselijk breekt brand uit bij landbouwer A. van der H. Een schuur en een karhuis zijn prooi van de vlammen. Een tweede schuur en het woonhuis blijven gespaard. Er is niets verzekerd en de schade beloopt f.1000,-.

Enkele uren later ontdekt de burgemeester een andere brand in een kleine schuur van een boerderij bewoond door erve C. van der H. Er wordt aan kwaadwilligheid gedacht en vier personen worden gearresteerd.

22-02: De schuren, die aan het begin van de maand afbrandden, waren wel verzekerd. Er zijn nog drie personen in hechtenis te Breda, maar er is nog geen bekentenis.

Maart:

01-03: De gebouwen naast de R.K. Kerk zijn verkocht voor afbraak. De bouwwerken moeten plaatsmaken voor een huis voor de zusters en voor een meisjesschool (De Sint Bernardusschool) De nieuwbouw zal onder architectuur van Genk gebeuren. Bedoeling is dat deze gereed is op 1 januari 1901.

13-03: Door een wegwerker, die belast is met het onderhoud van de weg Stampersgat - Dinteloord worden beneden aan de dijk de lijkjes van twee pasgeboren kinderen gevonden. De lijkjes worden gehuld in een vrouwenrok naar het kerkhof vervoerd. De politie stelt een onderzoek in.

20-03: Aanbesteding voor de bouw van een woonhuis voor de zusters en een meisjesschool. Het werk wordt gegund aan de laagste inschrijver: P. Bus alhier, voor f. 31.854,-.

24-03: Gouden bruiloft van het echtpaar Paantjens op de Stoof. Gastels harmonie geeft een serenade.

25-03: Door een arrestant wordt de dader van de branden in februari aangewezen. Het gaat om W.H., die nog vast zit!

April:

01-04: Het onderzoek van de branden heeft het gewenste resultaat. Na herhaaldelijke ondervragingen heeft W.H. bekend de brandstichter te zijn. Medeplichtige J.O. wordt ook weer in hechtenis genomen. Hij was er namelijk bij.

De brandstichters hadden in het bierhuis van M.L. voorzien van petroleum en lucifers. M.L. wordt ook gearresteerd.

Een en ander grijpt de moeder van W.H zo aan dat zij opgenomen moet worden in het krankzinnigengesticht.

08-04: J.H. Krauwel uit, 's Gravenpolder neemt het beroep aan van de Nederlands Hervormde gemeente te Oud en Nieuw Gastel.

18-04: Gouden bruiloft van Hendrik Jongenelen en Wilh. Van Merrienboer.

21-04: Er breekt een hevige brand uit bij landbouwer W.D. te Gastel. Alleen een schuurtje en een hooistapel vallen ten prooi aan de vlammen.

Mei:

20-05: Moord te Gastel [zie artikel over Pieta van Nispen].

De bouw van de zusterschool schiet al goed op. Er worden zes lokalen gebouwd, die door een gang zijn verbonden. [In 1984 zijn deze lokalen afgebroken.]

20-05: Op de Stoof wordt het tweejarig zoontje van J. van P. overreden door een kar. Het ventje was spelend in het karspoor gevallen. De voerman liep naast paard aan de andere kant. Hij zag het kind dus niet. Het hoofdje werd verpletterd onder zware wagen. De moeder was in de buurt.

Juni:

03-06: De brandstichters W.H. en J. O. hebben respectievelijk 5 en 3 jaar gekregen.

10-06: Uitslag prijsverschietsing bij C. Aarsen van Eendracht Maakt Macht. Korpsprijs: 1. Vrede Onder Ons te Stampersgat. 1e pers. prijs [punten] Jos Aarsen; 2e [meeste rozen]: Jac van Sprundel; 3. H. van Oers; 4. C. Korsmit; 5. P. Feddes; 6. J. van Aalst [hospes]; 7. J. Ijzenbaard. Later is er bij Meeuwissen op de Stoof weer een verschietsing.

Juli:

15-07: In China zijn het voor de daar werkzaam zijnde missionarissen hachelijke omstandigheden. De boxeropstand vraagt veel slachtoffers. Er wordt een lijst gepubliceerd met de daar verblijvende missionarissen van West Brabant.

Op die lijst staat ook pater H. Uit de Willigen. Hij werkt in de missie te Peise Shan Hoe.

Augustus:

15-08: Bij het baden te Bergen op Zoom bij Ruytershoven verdrinken twee dienstplichtige militairen, waaronder K. uit Oud Gastel.

De Kermisdagen verlopen in beste orde. Vooral circus Roberti wordt druk bezocht

September:

23-09: De plaatselijke Kiesvereniging Oud Gastel stelt de kandidatuur van A. Mastboom voor de provinciale Staten. Er zijn nog meer personen geschikt, maar die wensen niet in aanmerking te komen. Allen zijn ervan overtuigd dat onze burgemeester, die in de treurige gebeurtenissen van het laatste jaar zoveel beleid en kracht heeft getoond, de aangewezen man is om J.B. Franken op te volgen.

Benoeming van J. de Bie tot notaris te Zundert.

30-09: Dhr. A. Mastboom wordt gekozen tot lid van de provinciale staten.

Oktober:

01-10: Prelaat de Bie voormalig kapelaan te Oud Gastel wordt gekozen tot generaal van de orde van de Cisterciënzers. Hij vestigt zich te Rome.

November:

11-11: Dhr. A. Sengers viert het feit, dat hij 25 jaar aan de Openbare School staat.

Onderzoek en bewerking:

W. van den Broek en P. Peeters.

Bronnen De Grondwet jaargang 1900

EEN GASTELSE MOORDZAAK IN 1900

Enkele jaren geleden werd veel aandacht besteed aan het feit, dat in 1900 Marieke Kessel te Tilburg dood werd aangetroffen in een kerk. Ze bleek te zijn vermoord, maar tot op de dag van heden is nooit duidelijk geworden, wie de dader was. De pastoor en de koster werden verdacht, maar hun schuld is nooit bewezen.

In 1998 werd een toneelstuk opgevoerd over deze moord.

Dit jaar werd er in een advocatenbureau het dossier teruggevonden en er is nu onderzoek naar de gegevens omtrent die zaak.

Het geval spreekt nog altijd aan en had destijds [in 1900] veel aandacht in de pers.

Een andere moordzaak van dat jaar en ditmaal in ons eigen Gastel trok ook veel aandacht en werd door pater Thijs nog vermeld in het interview, dat ondergetekende met hem had in 1988.

In de kranten die in het West Brabantse verschijnen wordt de moordzaak in Gastel uitgebreid beschreven en aan het relaas aan De Grondwet ontleen we het verloop van deze zaak.

Mei 1900:

In de Kerkstraat woont een vrouw van 52 jaar alleen in haar huisje. Deze vrouw, Pieta van Nispen, heeft jarenlang bij de familie Mastboom gewerkt en daar een lijfrente van gekregen. Het gerucht gaat, dat zij financieel in goeden doen is.

Ze laat haar huis opschilderen en op 19 mei staat schilder C.H. al om zes uur voor de deur om het karwei verder af te maken.

Alles is echter nog in diepe rust en de deur is op slot.

Hij klopt en roept, maar krijgt geen reactie. De schilder gaat naar haar schoonbroer om de sleutel op te halen en als hij dan binnengaat treft hij Pieta dood aan, liggend voor haar bed in haar nachtgewaad. Kennelijk is ze vermoord.

De dokter wordt ontboden en die maakt op, dat de moord 's nachts tussen 12 en 1 gebeurd moet zijn.

Ook de veldwachter wordt erbij gehaald.

Geconstateerd wordt dat het achterraam open staat en dat er ca. f. 50,- en enige juwelen zijn ontvreemd.

Dan ook wordt er geconstateerd, dat Pieta gewurgd is.

In de namiddag komt de officier van Justitie uit Breda voor nader onderzoek, daarbij bijgestaan door de marechaussee.

Bij een buurtonderzoek worden o.a. buurvrouw O. en bakkersknecht van A.

verhoord. Zij geven aan, dat ze omstreeks middernacht wel iets gehoord hebben maar hebben daar verder geen acht op geslagen.

Vaak sliep een nichtje van Pieta bij haar en het echtpaar dacht dat zij een toeval had gehad en daarom schreeuwde.

Het toeval wilde echter dat het nichtje op die bewuste nacht niet daar had geslapen en eigenlijk zou Pieta daar zelf ook niet slapen vanwege de verflucht.

Toch was Pieta daar aanwezig en dat verraste kennelijk de dader.

Uit onderzoek bleek, dat de dader eerst boven geweest zou zijn en later naar de keuken was gegaan en trof daar Pieta aan.

Zij sliep namelijk beneden en daar is ook het lijk gevonden.

Na het onderzoek wordt het lijk onder grote publieke belangstelling naar het Liefdesgesticht aan de Veerkensweg overgebracht en daar wordt sectie uitgevoerd.

Juffrouw van Nispen (t 1900)

Het is den mensch voordeelig, van zij. jeugd af
het juk des Heeren gedragen te hebben. Tim. 3. 27.

BID VOOR DE ZIEL VAN ZALIGER
PETRONELLA VAN NISPEN,
geboren te Gestel, 24 Jan. 1848 en aldaar
overleden 19 Mei 1900.

Heer Jesus Christus! goede Meester, ik
dank U dat Gij mij de pijniging van mijn
heul hebt doen overwinnen.

ex. offic. St. Agathae.

Heer! ik heb den luister van uw huis
on de woonplaats uwer heerlijkheid lief
gehad. Ps. 24, 8.

Zij heeit van hare teederste jeugd af
geleerd God te vreezen en zich van aile
kwaad te onthouden; gaarne ging zij naar
den tempel des Heeren en aanbad daar
God, den Heer, al haar eerstelingen ge-
trouwvolijk opdragende. Tob. Cap. 1.

En gij, Maria, gij waart mijne sterkte
in mijne zwakheden, mijn troost in mijnt,
tranen, mijn toevlucht in mijne ellende,
en Gij zijt de hoop van mijne zaligheid.
Opent mij de deur des Hemels, waarvan
U de sleutels zijn toevertrouwd. H. Bonav.

Zoet Hart van Maria, wees mijn heil!
(300 dagen aflaat.)

R. I. P.

N. Jongeneelen, Oud-Gastel.

Enkele dagen later wordt Pieta onder grote belangstelling begraven. Daarbij houdt burgemeester A. Mastboom een toespraak.

Dringend spoort hij de burgerij aan om de politie te helpen bij het opsporen van de dader.

Intussen gaat het onderzoek verder en sommige personen worden van hun bed gelicht ten behoeve van het onderzoek.

Zo moeten enkele slagers kledingstukken afgeven voor een onderzoek naar bloedvlekken.

Bakkersknecht van A. wordt langdurig verhoord en er wordt al de conclusie getrokken dat hij de dader wel eens zou kunnen zijn. Hij wordt later ook gearresteerd.

Het onderzoek beperkt zich echter niet tot Gastel. Bij navraag bij juwelier J. Diercksens op de Kade te Roosendaal, blijkt dat daar daags na de moord een gouden slangketting te koop was aangeboden. Van deze ketting bestonden er maar twee in de familie Mastboom en Pieta had er een van gekregen.

Deze ketting was aangeboden door een vrouw, die zich 'Vrouw Perenboom' uit Wouw noemde. Al gauw veronderstelt men dat dit een gefingeerde naam was. Ze was in verwachting en dat zou later van belang zijn in het onderzoek.

Weer enkele dagen later veronderstelt de redactie van De Grondwet dat de politie al meer weet maar dat vanwege het onderzoek nog niets gepubliceerd mag worden.

Deze krant pleit de bakkersknecht vrij en geeft een andere krant een veeg uit de pan, want die heeft de bakkersknecht wel beschuldigd.

Intussen worden er bij de juwelier in Roosendaal nog meer sieraden ontdekt, die te maken hebben met de moord. O.a. een paar oorbellen, die van het nichtje van Pieta waren.

De politie ontbiedt alle vrouwen uit Gastel die in verwachting zijn en ook verder voldoen aan de beschrijving van de juwelier op het bureau en confronteert deze met hem.

Dat heeft nog niet direct resultaat en zo veronderstelt de krant, dat de dader toch wel iemand van het 'rondtrekkend volkje' zou kunnen zijn.

Op 27 mei kan de politie dan toch de verdachte arresteren. Ze is de vrouw van magazijnknecht v.d. B., C. de J. Ze wonen samen in een nog nieuwe woning aan de Veerkensweg nabij het gesticht en zijn drie jaar getrouwd. Ze hebben een kind en C. is in verwachting van een tweede kind.

De arrestatie is een grote verrassing. C. de J. staat als een oppassend persoon bekend en heeft jarenlang gewerkt bij wagenmaker A.

Ze was daags na de moord naar Roosendaal geweest en had onderweg een vrouw ontmoet. Ze hadden elkaar gesproken en laatstgenoemde tipte de politie De dader was nadat ze de spullen in Roosendaal had verkocht naar haar ouders in Kruisland gegaan. Daar wordt ze gearresteerd en later geconfron-

teerd met de goudsmid, die haar direct herkent.

Haar echtgenoot wordt gezien als medeplichtige en wordt ook gevangen genomen als hij vanaf zijn werk thuiskomt.

Huiszoeking levert het nog vermiste goud op onder het bed..

Na enig aarzelen bekent de verdachte en vertelt dat ze in een winkel kort voor de moord hoorde dat het huis van Pieta geveerd zou worden en dat Pieta wellicht enige nachten niet in huis zou slapen.

Ze voegt er ook aan toe, dat haar man onschuldig is en dat zij alleen de moord heeft beraamd en uitgevoerd.

Dan vertelt ze de toedracht:

Ze dringt op de bewuste nacht langs het achterraam bij Pieta binnen en vraagt haar om geld. Dat heeft ze nodig om betalingen te doen. Pieta vertelt dat ze dat niet heeft en zegt dat C. maar zo snel mogelijk moet vertrekken daar ze anders aangifte zal doen bij de politie. Ze zegt ook nog dat ze C. kent.

Op dat ogenblik grijpt C. Pieta bij de keel en wurgt haar later met een strop.

Nadien moet zij nog enkele verklaringen afleggen.

Haar man die ook is opgehaald blijft hardnekkig ontkennen en hij wordt in het arrestantenlokaal onder het raadhuis aan de Markt ondergebracht.

Het gerecht uit Breda onder leiding van officier van justitie baron Speyart van Woerden komt voor nader verhoor naar Gastel.

De verdachte wordt verhoord in de raadszaal en er verzamelt zich al gauw een menigte nieuwsgierigen. De mensen zijn in afwachting, dat de verdachte al snel naar de plaats van het misdrijf gevoerd zal worden, maar dat duurt nog lang.

Intussen vertoont zich wel bakkersknecht van A., die verdacht was en nu onschuldig is bevonden.

Hij was verhoord en zijn broek, enige touwtjes en een lantaarn waren meegenomen voor onderzoek.

Hij verzoekt de aanwezigen van de pers om uitdrukkelijk in de krant te zetten, dat hij onschuldig is aan de moord.

Intussen wordt de verdachte dan toch ongeboeid gevoerd naar het huis van Pieta om uitleg te geven van hoe de toedracht is geweest

Ze geeft aan geen spijt te hebben van haar daad en geeft een onverschillige indruk.

Na verhoor wordt zij opnieuw gevoerd naar het raadhuis.

Vervolgens is haar man aan de beurt Die laat een gunstiger indruk, maar velen zijn niet overtuigd van zijn onschuld en roepen allerlei dingen zoals: Sla hem dood, maak hem kapot enz! Hij wordt na verhoor naar zijn woning gevoerd om nadere verklaringen te geven.

De man kan aantonen, dat hij onschuldig is aan het geval. Hij slaapt erg vast en het gebeurt vaker, dat zijn vrouw uit bed gaat en er later weer inkruipt zonder dat hij dat merkt.

Ook in de bewuste nacht had hij er niets van gemerkt, maar was later wakker

gemaakt door zijn vrouw. Die vertelde dat zij 's nachts geld had teruggekregen, dat zij buiten medeweten van haar man had uitgeleend.

De man was daarna gewoon naar zijn werk gegaan.

De verklaringen van de man geven aanleiding om hem op vrije voeten te laten.

De verhouding tussen de twee echtgenoten blijkt niet zo goed te zijn. De man heeft echtscheiding aangevraagd en dat verklaart ook wel enigszins dat hij niet helemaal op de hoogte is van de levenswandel van zijn vrouw.

Begin juni ligt er op het raadhuis een intekenlijst voor de politie om dankbaarheid te bewijzen voor de moeite en scherpzinnigheid bij het oplossen van de moordzaak op Pieta van Nispen. De belangstelling voor de lijst is groot.

Op 14 juni wordt in de krant vermeld, dat C. de J. bevallen is van een welgeschapen zoon.

Op 12 november 1900 wordt de zaak behandeld door de rechtbank te Breda.

De rechtszitting wordt in een speciaal nummer van de krant weergegeven.

Na het weergeven van het gebeuren worden er verschillende getuigen opgeroepen.

Na de getuigenis van twee artsen van gezondheid is de beurt aan de twee veldwachters J. B en G. S. Zij getuigen, dat ze Pieta hebben zien liggen op de grond en pas nadat het lijk op haar bed is gelegd ontdekken zij een koordje om haar hals en komen ze tot de conclusie dat er moord in het spel is. Ze treffen ook een grote wanorde aan en een open raam aan de achterkant van de woning.

Getuige P.B., brigadecommandant van de Marechaussee te Oudenbosch vertelt van zijn bevindingen:

Hij ontdekte sporen in de tuin en sporen van bloed in de voor en achterkamer en tevens kaarsvet op de grond met enkele stukken van lucifers.

Vervolgens is schilder C. H. aan de beurt. Die verklaart dat hij 's avonds voor de moord het huis om zeven uur had verlaten. Hij kwam de andere morgen om zes uur terug en trof de woning afgesloten aan. Hij dacht dat Pieta net zoals de vorige nacht niet thuis had geslapen en stuurde een jongen om de sleutel bij de broer van Pieta.

De jongen kwam met de sleutel en de schilder trof binnen een openstaande kast aan. Daarna verwittigde hij de politie.

Daarna is het nichtje van Pieta aan het woord; zij verklaarde dat ze de bewuste nacht niet bij haar tante had geslapen en herkende de gestolen sieraden.

Buurvrouw J.V. weduwe van A.D. verklaarde dat ze 's nachts wel wat gehoord had, maar ze dacht dat iemand een kwade droom had.

Daarna komt L.H van de marechaussee te Roosendaal aan het woord: hij vertelt van het onderzoek bij goudsmid D. te Roosendaal en komt de verdachte op het spoor door verklaringen van een vrouw, die met de verdachte samen in de tram van Roosendaal zat.

Ook goudsmid D. wordt gehoord en die doet het relaas van de vrouw, die aan hem sieraden verkocht met de naam Vrouw Perenboom uit Wouw.

Tenslotte is de verdachte zelf aan de beurt:

Zij blijft bij de verklaring dat ze de moord heek gepleegd. Ze vertelt ook hoe ze die moord heeft gepleegd en dat ze daarbij licht maakte met een kaars uit een lantaarn van haar man. Ze gebruikte door haarzelf meegebrachte lucifers.

Ze was tot haar misdaad gekomen omdat ze schuld had bij vrouw J. en die had het geld opgeëist. Haar man wist van die schuld niet af en ze had verteld dat zijzelf geld had uitgeleend en dat had ze nu terugontvangen.

Na deze verklaringen houdt de officier van justitie zijn requisitoir.

Hij verklaart dat bij het onderzoek de burens tegenstrijdige verklaringen geven. Zo vertellen zij dat ze geen kaarsen in huis hebben, maar die worden toch gevonden. Bovendien worden er lucifers gevonden, die overeen komen met de lucifers, die bij Pieta in huis liggen.

Het vermoeden wordt versterkt dat de bakkersknecht de moord gedaan zou kunnen hebben als er pasgeverfde klompen worden gevonden en als er een aanzienlijke geld wordt aangetroffen.

Bovendien zijn er bloedvlekken op zijn vest en kaarsvlekken op een broek.

Als later uitkomt dat de bakkersknecht de moord niet heeft gepleegd wordt hij vrijgepleit.

C. de J. wordt echter beschuldigd van de moord en de officier van justitie eist vijftien jaar.

Daarna is het woord aan de verdediger:

Hij schetst het verloop van de huwelijksjaren, waarin in het begin ruzie geweest is om schulden.

Het echtpaar had schuld en die moest na een aantal jaren worden afbetaald. Na die ruzie wilde C. haar man niet meer lastigvallen over schulden die zij maakte en ze maakte een gefingeerde schuldbekentenis van een geldbedrag,

dat iemand aan haar schuldig zou zijn. Haar man wilde die persoon op aanspreken en dat zou op zaterdag na de 19 mei gebeuren. Dan zou alles uitkomen en daarom zocht C. een oplossing zodat dit niet zou gebeuren. Daarom verzong ze een manier om aan het geld te komen. Ze probeerde dit bij Pieta los te krijgen en dat kreeg een noodlottig gevolg.

Dit pleidooi is niet tevergeefs want het rechter besluit om verdachte de straf toe te kennen van tien jaar gevangenisstraf, waarmee voorlopig een einde komt aan een zaak die honderd jaar geleden heel wat teweegbracht.

Onderzoek en bewerking;
W. van den Broek en P. Peeters.

Bronnen: De Grondwet van 19, 24, 27, en 31 mei, 3 en 6 juni, 12 en 20 november 1900.

Gruwelijke Moord

gepleegd in Oud-Gastel door een vrouw of
de genaamde PETRONELLA VAN NISPEN.

Eerste tafreel.

Ach brave burgers hier in 't ronde
Komt en luistert naar mijn lied
Van 't geen mij u zullen verkonden
Wat in Oud-Gastel is geschiedt
Een vrouw van twee en vijftig jaar
Is er vermoord op zekert: nacht aldaar
Is met een wreed en woedwillig gedacht } bis.
Door eeue vrouw om 't leven gebracht

Tweede tafreel.

't Was op een eekeren avond
Als wanneer er minst was opgedacht
Dan is de moordenaar gekomen
En zoo haar schelmetukken volbracht
Nooit vinden wij hier op 's wereldal
Hoorde men nooit zoo'n wreed geval
En dat gepleegd door eene vrouw } bis.
Gansch Gastel was in droetheid en rouw

Derde tafreel.

Des anderdaags is de wet gekomen
Om een onderzoek te ondergaan
Ze hebben daar alles goed vernomen
Dat hier een misdaad was begaan
Veel volk al met een groot geweld
Zijn er ook naar toe gesneld
Want ook zoo'n wreede Moord } bis.
Is er in gansch Nederland nooit gehoord

Vierde tafreel.

Twee dagen nadien zag men haar begraven
Vele droefheid zag men bij haar graf
Veel volk was daar ook tegenwoordig
Menige tranen liepen hun wangen af
Als zij dachten aan de wreedheid
Wat toch het menschedom beden lijdt
Dat men voor weinig geld of goed } bis.
Ja zijn leven verliezen moet

Vijfde tafreel.

Dan is de Moordenaar gekomen
Alzo haar eigen misdaad bekent
Door bief verkoopen van goudwaarden
Is zoo alles door de wet erkent
Nu zit zij in een duister gevang
Voorzeker voor haar leven lang
Waar zij seker haar lot beklaagd } bis.
Maar helaas het is te laat

Ziet bier o mensch hoe men ook kan vallen
Wanneer men niet meer op een God vertrouwt
Ru zal die daad haar leven ook vergallen
En ook haar ziel in beklagden staat
Neemt nu een voorbeeld aan ons lied
't geen wij hier zingen is geschied
Ja over deze wreede Moord } bis.
Niemand heeft het ooit gehoord

Gezongen en gedicht door C. SMIS en Vrouw, Liedjeszangers, Oosterhout, gelasten zich in 't uitvoeren
van Komieke Concerten op kermissen of andere gelegenheden.

UIT HET DAGBOEK VAN EEN OUD INDIE-GANGER. 7.

Dit is het vervolg van het dagboek van J.W. Wagemakers [broeder Servaas], dat hij heeft bijgehouden, toen hij in het voormalig Nederlands Indie verbleef, vanwege de politionele acties aldaar in de jaren 1947-1950. Zie ook de vorige jaarboeken. F. v. M.

Vrijdag 2 september 1949

Vannacht op wacht gestaan van 02.00 tot 04.00 uur en wel als wachtcommandant. Alles verliep rustig en daarna ben ik gaan slapen.

Woensdag 7 september 1949

Vandaag als zaalhoofd een middagdienst gelopen op zaal 7 en aansluitend daarop op wacht gestaan van 21.30 tot 24.00 uur.

Donderdag 8 september 1949

Geen noemenswaardige bijzonderheden vandaag, alleen klonken er, ondanks het "Staakt het vuren" om 22.00 uur enkele schoten richting Marinekamp.

Zaterdag 10 september 1949

Om 19.00 uur verzorgde ons Hupva-toneelgezelschap een geslaagd optreden voor de patienten van ons hospitaal. Ook werd er in de omgeving van ons hospitaal een paar keer geschoten.

Donderdag 15 september 1949

Vanavond het laatste optreden van onze fanfare voor het terras van onze commandant. Vele muzikanten van de A.A.T. waren inmiddels thuis en er waren geen liefhebbers meer te vinden om de lege plaatsen op te vullen. Met enkele pittige deuntjes werd afscheid genomen en hield onze fanfare op te bestaan.

Vrijdag 16 september 1949

Om 17.30 uur zond Batavia 2 de dodenherdenking uit van de 7 december divisie vanaf het ereveld "Menteng Poelo". Tijdens hun verblijf in de tropen zijn bijna 500 soebats van deze divisie om het leven gekomen. Volgens de reporter zou deze divisie nog dit jaar huiswaarts keren.

Zaterdag 24 september 1949

Op 't ereveld van Malang werd een begin gemaakt met het opgraven van de ruim 70 militairen, die herbegraven werden op ereveld "Kembang Kuning" in Soerabaja.

Woensdag 28 september 1949

Om 08.00 uur opgestaan, omdat wij, het 2de peloton, onze zaal zouden schoonmaken. Alle kistjes, kastjes bedden en nadere dingen werden buiten gezet, waarna niet alleen de vloer, maar ook alle muren werden geschrobd en met D.D.T. bespoten. Zelf verhuisde ik naar een ander gedeelte van de zaal.

Donderdag 29 september 1949

's Middags werden 9 gewonden van de A.P. binnengebracht. Zij kwamen uit de gevangenis "Lawak Waroe" in Malang. Er was een gevangenisoproer uitgebroken, waarbij gevangenen de bewakers hadden aangevallen. Er braken gevechten uit, waarbij ook vele gevangenen werden neergeschoten. Zij werden naar "Tjelaket" in Malang gebracht. Van 02.00 tot 04.00 uur als wachtcommandant op wacht gestaan in het hospitaal.

Zaterdag 8 oktober 1949

Vandaag werden er op Soekoen 75 bedden van de zalen gehaald en naar Soerabaja gebracht.

Donderdag 13 oktober 1949

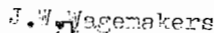
Om 06.00 uur opgestaan, omdat we met zo'n 20 man en wagens naar Soerabaja moesten voor de parade bij het afscheid van generaal Baay. Om 10.00 uur waren we in de havenstad. Vandaag was nog maar de proefparade, die morgen werkelijkheid zou worden. De zon brandde op onze helmen, we zweetten en werden loom van het steeds maar wachten.

Rond 11.30 uur reden we eindelijk voorwaarts door de straten van de stad, waar de parade zou worden afgenomen. Daarna konden we doorrijden naar het subs.kader kampement waar we de nacht zouden doorbrengen. 's Middags zijn we nog de stad ingegaan en hebben daar in een toko een lekker portie nasi goreng gebruikt en om onze dorst te lessen een flesje limonade. We betaalden met de riks, die iedereen van de Dienst Welfare had gekregen. Om 21.30 uur waren we weer terug in het kampement, om te slapen.

Vrijdag 14 oktober 1949

Alweer om 6 uur ons bed uit en daarna ontbeten. Om 7 uur reden we met onze colonne richting stad voor de officiële parade. Na ongeveer drie uur in de tropenzon gewacht te hebben, reden we eindelijk langzaam voorwaarts. Eerst nog achter elkaar, maar al spoedig naast elkaar door de brede straten. Drie vliegtuigen scheerden regelmatig over het gebouw van de A. Divisie. Op de plaats waar de parade door generaal Blaay werd afgenomen, moesten we strak in de houding gaan staan en voor al die hoge pieten salueren. Hierna was de parade ten einde. We hebben eerst nog benzine getankt voor we naar het kampement terugreden om daar ons middageten te gebruiken. Daarna was het tijd om naar Malang terug te gaan, waar we om 14.30 uur aankwamen. We waren blij, dat het achter de rug was.

1947-1950

Maandag 24 oktober 1949

Om 07.00 uur ging iedereen die geen dienst had met zijn eetgerei naar zaal 8, voor een gezamenlijk ontbijt ter ere van het afscheid van dr. Van der meer en dr. Van Essen. Het was erg gezellig. Na het ontbijt richtte de commandant zich tot de aanwezigen en bedankte de doktoren, die ons binnenkort zouden gaan verlaten.

Hierna sprak dr. van Meer een afscheidswoordje, evenals dr. van Essen, die o.a. het 2 de peloton bedankte voor al het goede dat hij had ondervonden in Mojokerto en Malang. Hierna hebben we van beiden afscheid genomen en zijn teruggegaan naar onze kamers. 's Middags vond bij ons peloton een geldinzameling plaats om dr. Van Essen een cadeau, een zilveren sigarettenkoker, bij zijn vertrek te kunnen aanbieden.. Voor hij terugging naar Nederland, zou hij nog een paar maanden naar Menado, zijn geboortestreek gaan.

Dinsdag 25 oktober 1949

Op een gegeven moment liep dr. Beukers met een officier, waarschijnlijk onze nieuwe commandant, door de gangen van ons hospitaal. Hij zag er als een echte militair uit, compleet met stokje onder de arm. Zo aan zijn doen en laten te zien kan dat in de toekomst nog wel wat worden. 's Avonds werden Soesbergen, van Gorp, Teensma en mijn persoontje door aalmoezenier Waterschoot met de jeep opgehaald om gezamenlijk een avondje door te brengen in de "Watertoren", zo genoemd naar aalmoezenier Waterschoot en dominee Torenbeek, op Rampal. Het was bijzonder gezellig met een, twee enz. borreltjes of limonade, allerlei versnaperingen en babbelen over koetjes en kalfjes. Aan het eind van de avond bracht de aalmoezenier ons weer met z'n jeep terug naar het Soekoenhospitaal.

Woensdag 26 oktober 1949

Vandaag werd via een order op het publicatiebord bekend gemaakt, dat er 's nachts wacht moest worden gelopen in groen tenue met vechtpet en anklets en de helm op de rug. Hierover werd wel flink gemopperd, maar wie weet wat er de komende dagen kan gaan gebeuren. Mijn wacht was vandaag van 24.00 tot 02.00 uur.

Donderdag 27 oktober 1949

Deze avond zat het 2 de peloton op de kamer van dr. Van Essen gezellig wat te drinken en te roken. De stemming was opperbest. Op z'n tijd werden de glazen gevuld en ging het tinnetje met Engelse sigaretten rond. Namens ons allen werd door Henk Brinker het woord gevoerd en hij bedankte dr. Van Essen voor zijn werk in Modjokerto en Malang. Hierbij overhandigde hij hem de zilveren sigarettenkoker. De dokter was hiermee erg in zijn schik en op zijn beurt bedankte hij iedereen van het peloton. Om half tien was alles afgelopen. Bij het naar onze kamers gaan vroeg hij een ieder van ons het huisadres in Neder-

land. Deze dokter heb ik altijd een fijne kerel gevonden, die voor zijn manschappen en werk opkwam. Morgen zal hij ons gaan verlaten en naar Menado gaan.

Zondaa 30 oktober 1949

's Morgens werd via radio Soekoen bekend gemaakt, dat alle manschappen van de 34 ste binnen 20 minuten moesten aantreden op het terrein naast de keuken. Met veel gemopper werd daaraan gehoor gegeven. Al spoedig werd ons duidelijk, dat er iets aan de hand was, want we werden opgewacht door 3 M.P.-ers. Volgens zeggen hadden die al de hele nacht controle uitgeoefend in het hospitaal. Toen iedereen aanwezig was hoorden we van een K.N.I.L.-M.P.-er, het waarom van dit aantreden. Wat was er gebeurd? Gisteravond was er tijdens een Fancyfair op het Aloo-Aloon geschoten en hierover was door de hoge heren van de Negara Timur een rapport ingediend. Deze zaak moest nu grondig worden onderzocht, want het betrof hier een schending van de order "Staakt het vuren ". Er bleken al vier mannen van het A.A.T. vast te zitten en ons werd gevraagd, wie er nog meer op deze wagen waren om als getuige te kunnen optreden. We kregen 5 minuten bedenktijd en daarna gingen ze tussen de rijen door om iedereen te vragen wie er op deze wagen gezeten hadden, maar dat bleek niemand te zijn. Alleen soldaat Kleintjes was tijdens het schieten op het Aloon-Aloon, maar kon geen verdere bijzonderheden geven. Nadat alle namen werden afgeroepen ter controle of iedereen zich gemeld had, konden we inrukken. 's Middags maakte de dader zich bekend en deze zat spoedig bij de M.P., waarna de vier die vastzaten, hun vrijheid terugkregen. Wel was 's avonds de hele A.A.T. geconsigneerd, omdat er buiten deze dader nog twee personen op die wagen zouden hebben gezeten en dit grondig moest worden uitgezocht.

Donderdag 3 november 1949

Op deze dag werd zaal 2 [t.b.c. afd.] ontruimd en hierdoor kregen wij er op het kamertje van zaal 7 twee patienten bij. De geruchten gaan, dat zaal 2 in de toekomst vrouwenafdeling wordt.

Woensdag 9 november 1949

Vandaag vierde de Republiek een "Herdenkingsdag" en hadden alle koelis en baboes een vrije dag. Dit bracht wel wat moeilijkheden en voor ons meer werk met zich mee, omdat wij o.a. nu zelf naar de wasserij moesten, eten halen enz. In de stad hingen veel roodwitte vlaggen en door de straten reden met inlanders volgeladen auto's, die uit volle borst "Merdeka" schreeuwden. Wij waren geconsigneerd, maar dit werd om 18.00 uur opgeheven. Ja, wij Nederlandse militairen werden in die tijd door die lui vernederd bekeken nu wij hun "gasten" waren. Onze commandant raadde ons aan, zo weinig mogelijk de stad in te gaan. 's Middags werden we zoet gehouden met onze demobilisatie-papieren en de vele vragen, die we moesten invullen.

Zondag 13 november 1949

Op deze zondag werd om 08.00 uur de H. Mis opgedragen door pater Waterschoot en hiermee nam hij afscheid van ons allen. Dr. Beukers sprak dank voor het vele werk dat de aalmoezenier voor de jongens had verricht en liet deze dank vergezeld gaan van een grote ingelijste foto van het Soekoen Hospitaal, als herinnering aan deze tijd. Om 8.30 uur zijn we met 6 man naar de pasar gegaan en daarna door naar het Vrouwelijk Korps K.N.I.L.-huis, om daar met pater Piet zijn afscheid te vieren. Het was er heel gezellig en omdat de glazen regelmatig werden gevuld, kwam de stemming er goed in. Om 12.30 uur hebben we afscheid van hem genomen en zijn we met de auto teruggegaan naar Soekoen.

Maandag 14 november 1949

Om 19.00 uur ben ik naar de sociale verzorging gegaan. Luitenant van Vliet stelde mij verschillende vragen, die betrekking hadden op mijn terugkeer naar Holland en of er moeilijkheden waren. Na een kwartiertje stond ik weer buiten.

Donderdag 17 november 1949

Om 18.00 uur was er gelegenheid om afscheid te nemen van onze commandant dr. Beukers, maar omdat ik dienst had, kon ik daar niet naar toe. Om 19.00 uur werd ik op zaal afgelost door Siep Priester om naar de garnizoens-kantine "De Uitkijk" op Rampal te kunnen gaan. Hier vond het afscheid plaats van dr. Beukers met een door onze eigen cabaretgroep verzorgde avond. Na het cabaret werden de stoelen aan de kant geschoven en begon het bal. De meesten van ons waren niet erg tevreden over de gang van zaken, zoals die door de Welfare werd verzorgd. We moesten nl. op een alcoholisch droogje zitten. Gelukkig hadden wij met een klein groepje nog een fles Bols op de kop kunnen tikken, zodat deze drooglegging niet voor ons gold. Om 23.30 uur ben ik met de eerste wagen naar het hospitaal teruggegaan. Onderweg werd nog wel geklaagd over de minder goede organisatie deze avond door de Welfare.

Vrijdag 18 november 1949

Al om 7.45 uur stonden we in rijen van twee aangetreden op het terrein voor het hospitaal en na het commando "Geef acht" werd de Nederlandse vlag in top gehesen. Enkele leden van ons voormalig fanfarekorps hadden hun instrument weer opgezocht en speelden, zo goed en kwaad het ging, enkele nummers. Hierna werd het woord gevoerd door onze commandant dr. Beukers, die ons bedankte voor de samenwerking. Ook de divisiecommandant sprak lovende woorden over het functioneren van de 34 ste Hupva. Daarna werd het commando overgedragen aan majoor Bakema, van de 42 ste Hupva, die vanaf dat moment onze nieuwe commandant werd. Hij sprak de hoop uit, dat de samenwerking met hem in de toekomst net zo zou zijn als met de vorige commandant. Na alle toespraken marcheerden wij naar het A.A.T. voor de te

houden parade en in 22 auto's trokken we zo langs beide commandanten en alle anderen. We reden tot aan de Idjenboulevard en keerden toen terug naar het hospitaal, einde parade. Tijdens de receptie, die om 20.00 uur begon, namen we afscheid van onze commandant, wegens zijn vertrek naar Holland. In het 2 de peloton waren enkele jongens die hieraan niet wensten deel te nemen, omdat zij vonden van Beukers niet veel anders gehad te hebben, dan alleen maar onaardigheden.

Zondag 27 november 1949

De toestand in Malang en omstreken begon kritiek te worden en elke dag vielen er doden of gewonden. We bleven dan ook veel in het hospitaal en gingen niet eerder de stad in, of het moest hard nodig zijn. De "nachtwachter" in het hospitaal werd verdubbeld en het werd er niet leuker op. De meesten van ons keken dan ook uit naar de dag, dat ze Malang konden verlaten om thuis te varen, omdat ze alles, maar vooral de troep om ons heen moe en spuugzat waren.

Donderdag 1 december 1949

Om 11.00 uur arriveerden de eerste 20 jongens van de 42-de Hupva in het hospitaal, in de middag gevolgd door nog een groepje. Zij zouden door ons worden ingewerkt om ons t.z.t. af te lossen. Na afgelopen nachtdienst bijna niet kunnen slapen, omdat achter de slaapgoedang zo nodig een stelling moest worden gebouwd. Toch om 22.00 uur weer de nachtdienst ingegaan op zaal 7, verre van fit. Hier lag een zwaarzieke patient, genaamd Kalangi, met malaria, waar vermoedelijk een vergiftiging bij was gekomen, die een hersenbloeding veroorzaakt had. De patient was bewusteloos en kreeg plasma toegediend. In verband met de drukte werd mij als hulp een K.N.I.L.-verpleger van zaal 4 toegewezen. Zelf was ik niet in mijn beste doen na deze bijna slapeloze dag en voelde me draaierig, door gebrek aan slaap. Af en toe kwam verpleegster van Schaik [2] ook eens kijken en zij nam zelfs een half uurtje de dienst van mij over. Daarna voelde ik me beter en ging het wel weer. Om 03.00 uur had Kalangi een temp. van 40° en een pols van 100. Om 03.30 uur was de koorts opgelopen tot 42°, waarop ik onmiddellijk de hoofdverpleegster en dienstdoend arts heb gebeld. Dr. Ellis kwam kijken en verwachtte, dat de patient het niet lang meer zou maken, maar ik moest toch doorgaan met het geven van penicilline- en mepacrine injecties, zoals voorgeschreven. Rond 03.45 uur ging Kalangi zeer snel achteruit en uiteindelijk stierf hij om 04.45 uur. Dr Ellis stelde vast dat de dood was ingetreden en de patient kon worden overgebracht naar het mortuarium.

Vrijdag 2 december 1949

Gelukkig was dit de laatste nacht van mijn nachtdienst. Tot ongeveer 01.00 uur was alles rustig, maar toen kreeg patient Rahaël en astma-aanval. Hij had

het vreselijk benauwd en het zweet brak hem uit. Zoals gewoonlijk gaf ik hem een injectie met ½ cc adrenaline, waarna hij weer rustig werd. Om zeven uur was ik blij, dat de nachtdienst er weer opzat.

Maandag 5 december 1949

Om 15.00 uur werden alle jongens op de stafkamer bijeengeroepen en werd het volgende medegedeeld. Op 8 december a.s zou het zuidelijk deel van Malang, waaronder ook het Soekoenhospitaal, aan de T.N.I. worden overgedragen. Het hospitaal en het Marineterrein bleven wel Nederlands gebied, maar in de rest er omheen zou door de T.N.I. worden gepatrouilleerd. Het groeten van de T.N.I.- officieren werd niet verplicht gesteld. Onze wachtposten mochten alleen bij een directe aanval op het hospitaal het vuur openen. Als je naar Soerabaja of elders buiten Malang wilde gaan, moest dat eerst worden aangevraagd bij onze commandant Bakema. Als er bij wijze van spreken een kampong in de buurt van het hospitaal zou worden platgebrand, mocht er door ons niet worden ingegrepen. Zelfs als daarbij gewonden zouden vallen, moest de commandant er eerst van in kennis worden gesteld en alleen hij kon dan opdracht geven de gewonden op te halen. 's Middags kreeg het hospitaal bezoek van de goede Sint. Aan alle patienten werden goedgevulde pakjes uitgereikt. 's Avonds was er op het kantoortje van zaal 7 ook nog een pakje voor het verplegend personeel. Hier hadden de patienten voor gezorgd. Ook de inhoud daarvan was buiten verwachting, nl. een paar honderd Camel sigaretten en 4 pakjes van het merk Cansas, chocolade en noga. Voor deze geste van de "Sint" heb ik hen dan ook zeer hartelijk bedankt.

Dinsdag 6 december 1949

Vandaag kreeg iedereen behorende tot de 34-ste en de A.A.T., maar ook de bij ons gedetacheerden nog een pakje van de Sint met o.a. chocolade.

Woensdag 7 december 1949

Om 8 uur 's avonds gingen we met alle verpleegsters van zaal 7 naar de officiersmess om daar afscheid te nemen van de vier doktoren, die vrijdag a.s. naar Nederland teruggaan, te weten Ellis, Van Randwijk, Nicolay en Van Keep. Elke dokter had diegene uitgenodigd, waarmee hij veel had samengewerkt. Het werd een gezellig feest, waarbij ook verschillende cadeaus werden aangeboden. Dr. Van Keep kreeg van zijn jongens een uitvergroete foto van het Bromo gebergte met palmbomen op de voorgrond. De doktoren Ellis en van Randwijk ontvingen ieder een ingelijste en grote foto van henzelf met daarop ook het verplegend personeel van zaal 7. Dr. Van Randwijk werd bovendien nog verrast door de laboranten, die hem een boek aanboden. Alle geschenken werden in grote dankbaarheid aanvaard. Om half elf kwam er een eind aan deze gezellige avond. Ieder aanwezige wenste de thuisvaarders een goede reis en zij beloofden bij onze thuiskomst op de kade te staan. Hierna gingen we naar onze

kamers terug om ons naar dromenland te begeven, want morgen was er weer die harde werkelijkheid: er moest gewerkt worden totdat wij konden demobiliseren.

Donderdag 8 december 1949

Vandaag kwam voor het eerst een nieuwe dokter op zaal, nl. dr. Grint van de 42-ste Hupva. Hij deed zijn visites pas laat in de ochtend en mede de drukte op zaal, waren we pas een half uur na het einde van onze ochtenddienst klaar. Het overdragen aan de Republiek van het zuidelijke deel van Malang, dat vandaag zou plaatsvinden, werd uitgesteld. Wij zouden wel willen, dat het nooit doorging, maar dat zou ijdele hoop blijken te zijn.

Zaterdag 10 december 1949

's Middags om twee uur werden door een arts van de T.N.I. verschillende zalen ge'inspecteerd. Nou, wij hadden er echt voor gezorgd dat deze zalen extra schoon waren, zodat onze vroegere tegenstander echt geen aanmerkingen kon maken.

Dinsdag 13 december 1949

Vandaag diende zich weer een nieuwe dokter aan van de 42-ste Hupva, dr. Voorthuizen. Een aardige man, maar dat veranderen van doktoren stond mij niet zo aan.

Woensdag 14 december 1949

Dr. Voorthuizen deelde mede, dat we morgen weer een andere arts zouden krijgen, nu weer dr. Aanen. We lieten hem duidelijk blijken, dat deze gang van zaken ons niet zinde. In een paar weken tijd kregen we nu al met drie doktoren te maken. Om 21.15 uur ontstond er op zaal met veel lawaai een kleine vechtpartij met de altijd lastige patient Rahaël. We hebben de vechtenden gescheiden en naar bed gestuurd.

Zaterdag 17 december 1949

De ochtenddienst van deze week zat er weer op en ik had nu een week verlof in het vooruitzicht. Daarna zouden we weer met frisse moed aan de slag moeten.

Vrijdag 23 december 1949

De afgelopen dagen en ook nu nog waren we druk bezig om alles in orde te maken voor het naderende Kerstfeest. Omdat de kapel niet erg groot was hebben we, om ruimte te winnen, het altaar op het toneel gezet. Er tussen door kwamen er ook steeds allerlei orders en kregen we het ook steeds drukker. Met ingang van vandaag moest er ook overdag in het hospitaal wacht worden gelopen. De manschappen daarvoor moesten komen uit de sterkte van de 34-ste Hupva. Om het hospitaal waren grote witte borden geplaatst met

daarop in zwarte letters de tekst "Militair Terrein Koninklijke Landmacht". Dit was een aanwijzing voor de T.N.I. dat ze niet op het terrein mochten komen, mits zij daarvoor toestemming hadden van onze commandant Bakema. Ook waren nu twee jongens van de Verbindingstroepen bij ons gestationeerd met zendapparatuur, te gebruiken bij calamiteiten tijdens de soevereiniteitsoverdracht, maar ook daarna, als wij als een soort enclave in het door de T.N.I. bezette gebied kwamen te zitten.

Zaterdag 24 december 1949

Om 11.00 uur werden ons door de Welfare goedgevulde kerstpakketten uitgereikt, zodat we weer eens iets extra's hadden 's Middags kregen we onderdeeluitbreiding, want onze aap Manion beviel van een klein aapje, schattig om te zien. Om middernacht gingen veel jongens naar de Nachtmis, waarin door het Hupva koor verscheiden kerstliederen werden gezongen. De dienst was pas om 02.00 uur afgelopen. Snel mijn bed ingedoken, want mijn dienst op zaal begon weer om 07.00 uur.

Zondag 25 december 1949, Kerstmis

De dag begon met elkaar een zalig Kerstieest toe te wensen, ook op de keurig versierde zaal 7. De patienten werden die dag ook niet vergeten, want van de burgers van Malang kregen zij een extra rokertje en een zilveren asbak aangeboden.

Dinsdag 27 december 1949, Soevereiniteitsoverdracht

Al onze buitenposten waren nu overgedragen aan de R.I.S. (Republiek Indonesia Serikat) en de Nederlandse militairen waren nu allemaal gestationeerd in de grote plaatsen. In Malang zelf bevonden zich ook veel militairen van de Republiek. In groepen zag je ze, met of zonder uniform, lopen in de stad. Echt een legertje van het huishouden van Jan Steen. Als je dit zag kreeg je wel een raar gevoel van binnen, dat niet viel te beschrijven. Tijdens het elkaar passeren hield je elkaar argwanend in de gaten, want we waren beslist nog geen vrienden van elkaar, ook al moesten we samen verder in dit proces, ons door de overheid opgedrongen.

Om 07.00 uur kregen we op de radio een afscheidsrede te horen van de hoge vertegenwoordiger van de kroon, die alle militairen bedankte voor hun inspanningen en de hoop uitsprak, dat wij in het belang van de Nederlandse zaak met de R.I.S. zouden kunnen samenwerken enz. enz. Om deze "bevrijdingsdag" te vieren, was het inlandse personeel thuis gebleven. Er waren dus bijv. geen baboes voor de wasserij aanwezig en via dienstlijsten werd ons bekend gemaakt hoe wij al het andere werk over moesten nemen en erbij moesten doen. Enkele jongens moesten in de keuken dienst doen en ook werden kamerwachters aangesteld die de manschappenverblijven in de gaten moesten houden. Met nog twee anderen werd ik tot etenhaler gebombardeerd, was ook nog

DE MINISTER VAN OVERZEESE GEBIEDSDELEN

Gelet op het Koninklijk besluit van 2 December 1947
Nr. 4 (Nederlandse Staatscourant 12 Januari 1948 Nr. 7);
kent toe het

ERETOKEN VOOR ORDE EN VREDE

MET GESPEN 1947-1948-1949

aan

J.W. WAGEMAKERS

's-Gravenhage, de 24e December 1949.

De Minister voornoemd,

15381 - '49

kamerwacht van 06.00 tot 14.00 uur en had daarna dienst tot 22.00 uur op zaal. Via radio Soerabaja konden we om 18.00 uur een uitzending beluisteren over de overdracht van het nog onder Nederlands gezag staande gebied van de R.I.S. Bij het neerhalen van onze driekleur onder het spelen van het Wilhelmus ging er heel wat door je heen en dat werd nog verergerd tijdens het hijsen van de rood witte vlag en het spelen van het Indonesische volkslied. Je ging je afvragen: "Waarom zitten we nog hier?" Welk doel dienden we de afgelopen jaren en waren dit dan toch nog verloren jaren? Ook spookten nog veel andere dingen door je hoofd. Toen de uitzending afgelopen was, werd er door de Ambonezen op zaal flink gescholden op de R.I.S. en zij waren niet van plan met hen samen te werken. Zelfs werd het plan geopperd een guerrilla oorlog te gaan voeren. Anderen verlangden ernaar om zo snel mogelijk terug te keren naar Ambon of Menado. Voor deze jongens was de situatie nog veel erger dan voor ons. Zij bleven hier in hun eigen land met hun voormalige vijanden opgescheept zitten, maar wij konden dit alles achter laten.

Woensdag 28 december 1949

Vandaag werd de order uitgevaardigd, dat wij met minder dan drie personen niet meer naar de stad mochten en dan ook nog ongewapend. Er waren nl. personen, die het op onze wapens hadden gemunt. Zou je als Nederlands militair om de een of andere reden door de T.N.I. worden opgepikt, dan moesten zij ons onmiddellijk overdragen aan de Nederlandse Militaire Politie (M.P.). Om 12.00 uur was er een uitzending over de aankomst van Soekarno in Batavia. Dat gebeurde onder veel gejoel en gejuich van de bevolking.

Donderdag 29 december 1949

Dit werd de dag van patient Rahaël, die zoals vaker voorkwam, zich om 21.00 uur lastig ging gedragen.

Ik had hem op de gebruikelijke tijd naar bed gestuurd, in het aparte kamertje van de zaal en het licht uitgedaan. Opeens begon hij te roepen en te schreeuwen, gooide met de deur en deed het licht aan en uit. Omdat hij daarmee niet wilde stoppen heb ik de lamp uit de fitting gedraaid, de deur dichtgedaan en de kruk eruit gehaald. Met alle kracht begon hij toen op de deur te bonzen, zodat horen en zien je verging. De andere patienten raadden me aan om hem een flink pak slaag te geven, maar ik heb dr. Aanen gebeld. Nadat de lamp weer in de fitting was gedraaid en er weer licht was, heeft dr. Aanen met hem gesproken en hem er op gewezen dat, als hij niet kalm bleef, hij ongenezen uit het hospitaal zou worden ontslagen. Hij sputterde nog wel wat tegen, maar hield op den duur toch zijn mond en ging naar bed, waarna de dokter vertrok. Inmiddels was ook zuster Wassenaar op het lawaai afgekomen en ook zij heeft nog een poosje met de patient gesproken. Na haar vertrek ben ik naar het kamertje gegaan om het licht weer uit te draaien. Toen ik daar binnenkwam vloog Rahaël met een schaar op me af, waarmee hij stekende bewegingen

maakte. Gelukkig was ik hem net voor en gaf hem een flinke dreun, waardoor hij achterover viel met zijn hoofd tegen het bed aan. Inmiddels waren er ook al een tiental patienten op af gekomen, die woest waren op Rahael. De val had hem wat kalmer gernaakt en zij hoefden dan ook niet in te grijpen, mar het was wel even schrikken. Het was bekend, dat hij al eerder een patient had bedreigd met een mes. Ergens kon ik voor zijn handelswijze nog wel enig begrip opbrengen. Hij was een militair uit dit land en wat ging er allemaal in hem om bij deze voor hem onzekere toekomst. Na dit incident zat de dienst er weer op en ik was blij, toen ik door de opkomende nachtdienst werd afgelost. Daarna scheen Rahael nog naar de portier gelopen te zijn om zijn uniform op te halen en het hospitaal uit te gaan, maar hij werd gegrepen en weer netjes teruggebracht naar zaal.

Vrijdag 30 december 1949

Patient Rahael werd door dr. Aanen ontslagen en het hospitaal uitgezet. Hij was nog niet genezen, maar dit kon niet langer en nu moest de arts van zijn onderdeel het maar uitzoeken.

Zaterdag 31 december 1949

Na de middagdienst gingen Sosbergen en ik naar de kantine, waar door de dienst welzijnsverzorging een oudejaarsfuif werd aangeboden. Voor de consumpties werden ons bonnen uitgereikt en de hele avond konden we zoveel oliebolletten eten als we wilden. Dit laatste werd door onze eigen koks verzorgd. Er werd flink gedronken en sommigen, zowel van de 34-ste als de 42-ste kregen hem aardig om. Laten we zeggen, de problemen werden weggedronken, maar het was toch wel storend. Soms ook lastig en zoals bleek gevaarlijk, toen iemand ging dreigen met een dolk en daarmee stekende bewegingen maakte. Even later kwam hij je wel weer de hand drukken alsof er niets gebeurd was, maar ondertussen. Tenslotte werd hem het wapen afgepakt en voelden we ons wat meer op ons gemak. Om half acht gingen we met Ad van Gorp op zaal 9 een praatje maken en waren klokslag 12 weer terug in de kantine om elkaar het beste toe te wensen. De andere morgen hoorden we, dat er na ons vertrek nog een knokpartij was uitgebroken, waarna de zaak werd gesloten.

Zondag 1 januari 1950

In de vroege uurtjes scheen een van onze jongens een klap op zijn hoofd te hebben gehad met de kolf van een geweer. Hij moest op de polikliniek worden behandeld waar de wond werd gehecht. Het werd al weer vroeg handjes schudden en elkaar een gelukkig nieuwjaar toewensen. Vandaag werd Jan Schreuder bevorderd tot soldaat I-ste klasse en het zou wel eens de laatste kunnen zijn, die voor een bevordering in aanmerking kwam.

Dinsdag 3 januari 1950

Om 15.00 uur gingen we een groepje naar de stad om een bioscoopje te pikken. Onderweg, niet ver van Soekoen, kwamen we bij een T.N.I. post. Er was daar een versperring aangelegd waar amper een wagen doorkon. Een in het zwart geklede wacht met stengun stond voor het gebouwtje. Voor ons geen aangenaam gezicht en onwillekeurig gingen je gedachten terug naar al die jongens die hier hun leven hadden gelaten en hoe. Toen we 's avonds weer thuis waren hebben we besloten niet al te veel de stad in te gaan met al dat gedoe om je heen, waar je je maar aan ergert.

Zondag 8 januari 1950

Om acht uur 's morgens gingen Frans de Meijer en ik naar de dienst in de Heilig Hartkerk en toen naar de pasar. Op de terugweg naar het hospitaal werden we door een regenbui overvallen en zochten een schuilplaats onder een afdak. Toen we daar zo'n vijf minuten hadden gestaan werden we door een paar leden van de T.N.I. verzocht om binnen te komen. Schoorvoetend hebben we daar gehoor aan gegeven. Ze bogen voor ons en stonden hun stoelen af, zodat wij konden zitten. Ze probeerden een gesprek met ons aan te gaan, maar dat vlotte niet zo erg omdat wij ineens minder Maleis kenden dan anders. Gelukkig werd het snel droog en konden we onze terugreis hervatten.

Maandag 9 januari 1950

Vandaag op de poli volgens het halfjaarlijkse schema gevaccineerd en krasjes gekregen tegen koepokken.

Zaterdag 21 januari 1950

Het gonsde de laatste weken van geruchten, en o.a., dat de 34-ste eerstdaags naar Soerabaja zou gaan en vandaag werd dan verteld, dat dit over tien dagen zou gebeuren. Er leek een grond van waarheid in te kunnen zitten, want er waren weer verschillende officieren van de 42-ste aangekomen om de zaak te kunnen overnemen. De prijzen van allerlei artikelen gingen in Malang met de dag omhoog. Deze prijsverhoging ontstond, doordat er flink werd ingekocht door thuisvarende militairen. Sommige dingen waren bijna niet meer te betalen of te krijgen. Rond 18.00 uur braken er in Malang gevechten uit na aanhouding van twee K.N.I.L. militairen door de T.N.I. Na hun vrijlating gingen zij met spoed naar het kazernecomplex op Rampal om met drie auto's vol goed bewapende sobats naar de stad terug te keren. Hun commandant trachtte dit nog te verijdelen, maar dat lukte niet. Na een fikse schietpartij was er in de stad geen T.N.I. militair meer te bekennen en ook hun posten hadden zij verlaten. Iedereen wachtte in spanning af hoe dit zou aflopen. In Soekoen was alles in gereedheid gebracht om doden en/of gewonden te ontvangen. Volgens geruchten zouden er bij de T.N.I. 34 doden zijn gevallen, waaronder 9 officieren, maar daar was geen zekerheid over te krijgen.

Wel werden er bij ons een paar gewonden binnengebracht, waarvan een zwaargewonde. Dit was sobat Brans van 4-5 R.I., die zich tijdens dit vuurgevecht op de Aloon Aloon bevond. Hij stierf aan zijn opgelopen verwondingen om 21.45 uur. Zeer Triest, want hij stond op het punt om naar Holland te gaan. Om 20.00 uur was alles weer rustig.

Maandag 23 januari 1950

Vandaag stond een stukje in de "Vrije Pers" over de beschieting van 21 januari en dat luidde las volgt: "INCIDENT" Zaterdag jl. heeft in Madang een incident plaatsgevonden tussen de leden van het K.N.I.L. en de T.N.I. De reden hiervan was een twist tussen een lid van het K.N.I.L. en de verkeerspolitie, waarop het K.N.I.L. en het T.N. I. hun mannen verzamelden en een schietpartij begonnen. Het incident kon echter worden bedwongen en maatregelen, zowel van de zijde van de T.N.I. als van de K.N.I.L. zijn genomen ter voorkoming van een herhaling". De T.N.I. keerde in de stad terug en gedroeg zich uitermate vriendelijk. Via de radio hoorden we het nieuws, dat Westerling Bandoeng was binnen gevallen. Dit gaf grote vreugde bij het K.N.I.L. die erg met deze ex-kapitein sympathiseerden. Trouwens, ook bij de Koninklijke Landmacht zag men foto's van hem op de kamers hangen.

Dinsdag 24 januari 1950

's Morgens werd via de nieuwsberichten bekend gemaakt, dat Westerling zich uit Bandoeng had teruggetrokken. Begrijpelijk, dat ook dit korps Speciale Troepen [K.S.T.] de zaak nog even aankeek en een afwachtende houding aannam. In elk geval hadden zij zich met veel machtsvertoon aan de bevolking laten zien. 's Avonds kwam er nog een extra bericht, dat ook soldaten van de K.N.I.L. en de Landmacht aan deze coupe hadden meegedaan en hierover was de R.I.S. niet erg te spreken. In de "Nieuwe Courant" stonden verschillende stukjes over Westerling. Om 19.30 uur moesten 10 man worden doorgelicht en er werden bij hen geen afwijkingen geconstateerd. Bij eerdere doorlichtingen werden er een paar tussen uitgehaald, die in het ziekenhuis moesten worden opgenomen.

Woensdag 25 januari 1950

Na de nachtdienst hadden we ons op de daarvoor bestemde slaapzaal ter ruste gelegd, maar om 15.30 uur hebben we ons met ons tweeën laten wekken. We zouden nl. meegaan naar de Eerwaarde Zusters Ursulinen, op Tjelaket om daar afscheid te nemen. De kans bestond dat we Malang een deze dagen zouden moeten gaan verlaten. Volgens geruchten zou a.s. maandag een eerste groep naar Soerabaja gaan om de demobilisatie voor te bereiden. De rest zou voor 16 februari daar moeten zijn. We hebben de zusters bloemen aangeboden, maar ook medicijnen, verband en een paar konijntjes, waar ze erg blij mee waren. Ten slotte werden we hier altijd heel hartelijk ontvangen en

het was voor ons een min of meer tweede "thuis". Het is dan ook alleen maar prettig, als je ook eens iets terug kunt doen. Veel zusters waren bij dit afscheid aanwezig. Ze hadden voor een rokertje gezorgd en kwamen rond met thee, koekjes, katjang en gepofte maïs. Om half zes hield Gerard Soesbergen een speech, waarin hij de zusters heel hartelijk bedankte voor alles wat ze voor ons gedaan hadden. Op hun beurt bedankten zij ons voor alles wat wij voor hen gedaan hadden, vooral tijdens de opbouw na de brand bij de verovering van Malang gedurende de politionele acties. Toen we weggingen moesten we alles meenemen, wat nog niet door ons was opgegeten. We hebben iedereen persoonlijk de hand gedrukt en daarna verlieten we dit tijdelijk tehuis, waar we altijd welkom waren. Tevreden keerden we naar het hospitaal terug.

Donderdag 26 januari 1950

's Avonds werden weer tien man doorgelicht, waarvan er een de volgende dag in het Marinehospitaal in Soerabaja moest worden opgenomen. Ook was er deze avond een fuifje, georganiseerd door de voetballers van ons onderdeel.

Vrijdag 27 januari 1950

Vandaag moesten we alle patronen van onze wapens inleveren. Dit gold als een zgn. voorzorgsmaatregel om relletjes in de toekomst tegen te gaan. Zelf had ik van mijn eigen onderdeel nooit patronen gekregen, maar bij mijn werk op de buitenposten des te meer, zodat ik de "piepers" maar heb ingeleverd. Nu waren we nog kwetsbaarder dan we al waren als er iets zou gebeuren.

Zaterdag 28 januari 1950

's Avonds werd in de officiersmess het afscheid gevierd van Frans de Meijer, die na ons naar Holland zou vertrekken, omdat zijn tijd er nog niet opzat. Het werd een bijzonder gezellige avond met veel lol, vooral met Andre van der Maden. Naarmate de avond vorderde werden de flessen drank leger en in benevelde toestand zochten we tenslotte al slingerend om 21.00 uur onze kamer op. Om het drinken niet af te leren maakten we daar nog maar een fles Bols koud. Ik weet nog wel dat ik me flink kwaad maakte op sergeant Helvoort maar daarna... raakte ik volledig van de kaart en herinneringen daaraan zijn mij niet bijgebleven. Volgens de ander jongens had ik hele verhalen gehouden over het inleveren van onze minutie en voerde ik propaganda voor Westerling. Met teveel drank op had ik me erg druk gemaakt en 's nachts om een uur moest dr. Jansen gebeld worden, omdat ik zo lag te hijgen. Ook zuster van Twigt kwam nog even kijken. Als medicijn hebben ze water over me heen gegooit en daar werd ik weer kalm van. Toen ik om 04.00 uur wakker werd ontdekte ik, dat ik op een ander bed lag, nl. dat van Klaas Westering. Hier was dat waterballet debet aan, want mijn eigen bed dreef. Wat voelde ik me vies en ben direct gaan mandien. Daarna heb ik samen met Frans de Meijer de rommel op de vloer rond mijn bed opgeruimd en ben ik alle bevuilde spullen gaan wassen.

Zondag 29 januari 1950

Na wat er gisteren gebeurd is kun je wel begrijpen, dat ik me niet fit voelde. Ik heb dan ook de hele dag niets uitgevoerd, heb wel de mis bezocht, maar ben daarna toch maar weer gaan slapen.

Maandag 30 januari 1950

Om 08.00 uur met Frans de Meijer in colonne naar Soerabaja gegaan. Met goed de vaart er in bereikten we om 09.30 uur Darmo. In Soerabaja eerst naar het marine hospitaal gereden voor een bezoek aan die jongens van ons onderdeel die daar opgenomen waren. Zij maakten het gelukkig goed en hielden er de moed erin. Om 13.00 uur moesten we bij de Marijkeclub staan om daar te worden opgepikt door een ambulance wagen die ons weer naar Malang zou brengen. Hierin zat ook kapitein van Steensel, die in de havenstad voor de 34 ste naar huisvesting had gezocht, maar daarin niet geslaagd was. Om 14.35 uur waren we weer terug in Soekoen. De laatste dagen waren er nog meer jongens van de 42 ste bijgekomen om ons af te lossen.

Woensdag 1 februari 1950

Vandaag moesten we volgens een vastgesteld schema ons ransel, een paar schoenen, de broodzak en het daarbij behorende riemenwerk [geen koppels of geweer en pistooltassen) inleveren. Daar hadden we dus geen last meer van en de demobilisatie was begonnen. De laatste dagen werd daar trouwens toch veel over gesproken. De meeste jongens hadden al veel souvenirs en andere dingen gekocht, zodat sommige kisten al aardig vol begonnen te raken.

Vrijdag 3 februari 1950

Onverwachts kregen we orders om 's morgens onze verplegerschorten in te leveren en 's middags onze wapens en bijbehorende artikelen. Hierover hadden we dan ook geen verantwoordelijkheid meer.

Zaterdag 4 februari 1950

Om 07.00 uur moesten we opstaan om met spoed een schoonmaakactie te beginnen, want om 08.00 uur zou generaal Scheffelaar van de A divisie komen voor het houden van een inspectie. Hij bleek al een paar dagen in Malang te zijn. Maar... 's avonds nog geen Scheffelaar, wel een schoon hospitaal. Eindelijk een bevel, dat zichtbaar resultaat afwierp. Om 11.00 uur met een groep jongens en een wagen volgeladen met kisten naar de Faroka sigarettenfabriek gereden om bandijzer om onze kisten te laten trekken. Dit werd door de directie aangeboden aan alle militairen die naar Holland gingen. Het had een nadeel, je kon niet meer in je kist komen!

Maandag 6 februari 1950

Om 13.00 uur vertrok van ons een eerste groep naar de S.O.B.M. kazerne om op rust te komen en daar af te wachten, wanneer we thuis zouden varen.

In de komende weken zouden nog meer groepen volgen en verhuizen naar de andere kant van Malang.

Dinsdaa 7 februari 1950

Onze kamer moest vandaag ontruimd worden, om plaats te maken voor jongens van de 42-ste, die morgen vanuit Soerabaja in Soekeoen zouden arriveren. Het 2de peloton kwam hierdoor verspreid over de zalen te liggen, ik kwam bij van Geen (1ste peloton) op de kamer.

Woensdaa 8 februari 1950

Vandaag was het de beurt aan het strafpeloton om hun 'kamer te ontruimen. Ook zij werden over allerlei zalen verdeeld. We lagen nu bijna tegen elkaar aan en er kon niemand meer bij. We hoopten, dat deze toestand niet te lang zou duren.

Zaterdag 11 februari 1950

Om 7.00 uur nog begonnen met de ochtenddienst op zaal 7, maar rond 12.00 uur gingen alle verplegers van de 34ste van zaal om te pakken. Om 13.00 uur stonden we bij zaal 1 op de auto te wachten om ook op rust te gaan in de eerder genoemde kazerne. Om 13.30 uur reden we met 2 wagens en onze bagage weg en zat onze diensttijd op Soekoer er op. Een hoofdstuk werd hiermee afgesloten. In de S.O.B. M. kazerne kwamen we voorlopig met 18 man op zaal 2 te liggen en meerdere zalen waren nog beschikbaar voor de rest. We aten in een aparte eetzaal. Het eten werd vanuit Soekoer naar ons toe gebracht, omdat we daar nog in de voeding bleven. Eindelijk rust en geen ploegendienst meer. Wel werden er elke dag een paar kamerwachten aangewezen die de boel schoon moesten houden en op de kamer moesten blijven om op onze spullen te passen als anderen weg waren.

Woensdaa 15 februari 1950

Vanmorgen om 7 uur werden we allen met wagens opgehaald en reden we naar het hospitaal. Daar zou een afscheidsparade worden gehouden en vond de commando overdracht plaats van commandant Bakema aan onze toekomstige commandant van Steensel. Tijdens deze plechtigheid vond ook de beediging plaats van luitenant D.A. Koopman van de 42ste Hupva. Toen dit alles achter de rug was konden we afmarcheren naar de A.A.T en zat voor ons de parade erop. Om 10.00 uur was er in de kantine van het hospitaal voor ons allemaal koffie met gebak en werden we in de gelegenheid gesteld enkele patienten te gaan bezoeken. Eerlijk gezegd hadden we hen de laatste dagen wel een beetje gemist nu we niet meer op zaal werkten. Rond 11.00 uur zijn we weer teruggedreden naar de S.O.B.M. kazerne. Om 20.00 uur hebben we nog een zieke jongen met de ambulance naar het hospitaal gebracht. Hij werd opgenomen op zal 3 en nu hopen we maar, dat hij spoedig zal herstellen om met ons naar Holland te kunnen gaan. Op zaal had Frans de Meijer dienst en

met hem hebben we nog een gezellige babbel opgezet. Bij het weggaan kwamen we dokter Aanen nog tegen en hij vroeg ons of wij nog belangstelling hadden voor een getuigschrift over de door ons verrichte werkzaamheden. Dit leek ons wel wat en gingen met hem mee naar zijn kamer. Mijn getuigschrift luidde als volgt:

Malang, 15-02-1950.

Soldaat J.W. Wagemakers heeft zijn taak als verpleger gedurende zijn diensttijd in Indonesie uitstekend vervuld. Hij onderscheidde zich door een goede kameraadschap en plichtsbetrachting.

Hoofd Mil. Hospitaal Malang

Gezien en akkoord,

De res. Officier o.v.g.3

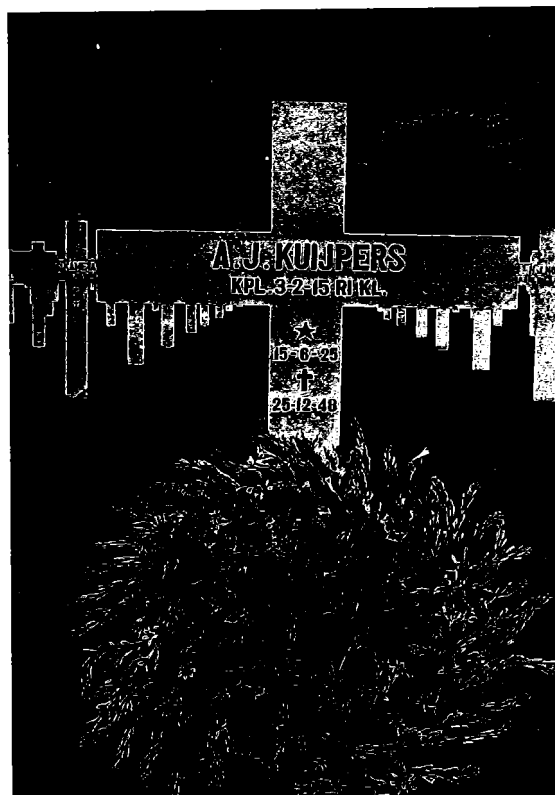
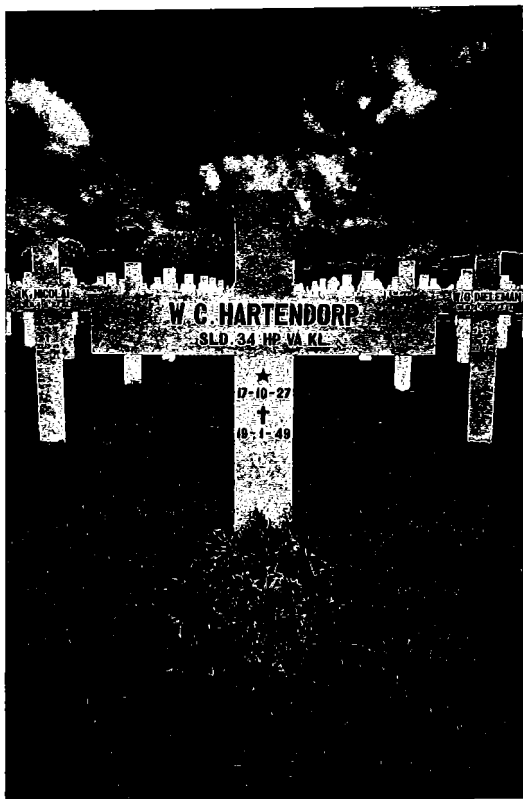
Bakema

Res. Jff. V. G. 1^e kl.

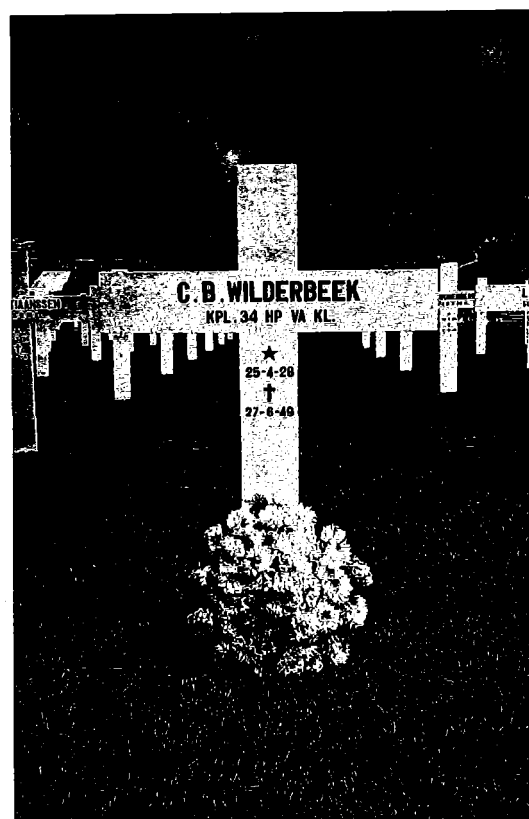
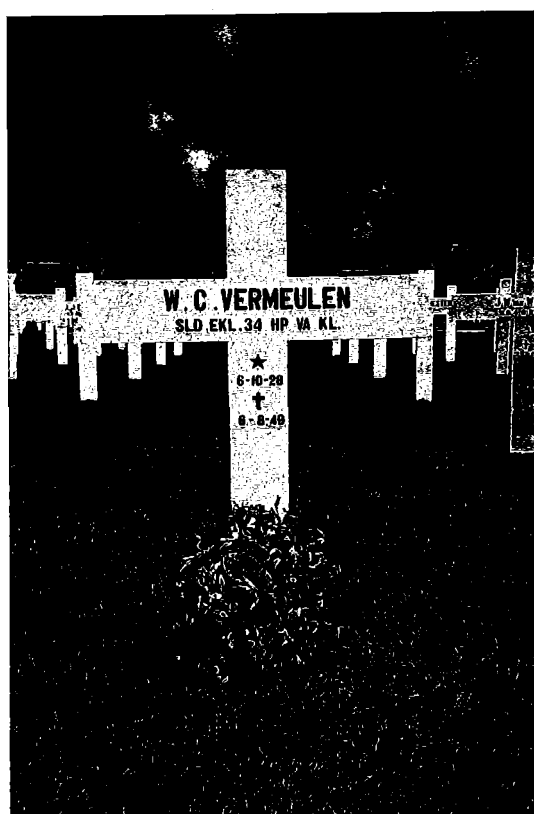
A. Aanen

Donderdag 16 februari 1950

Op deze dag werden we door de 42 ste Hupva uitgenodigd om 's avonds om 7 uur een afscheidsfuif bij te wonen in de garnizoenskantine "De Uitkijk" te Malang. Bij binnenkomst ontvingen we consumptiebonnen ter waarde van twee gulden te besteden aan drank of koek. De avond werd geopend door onze nieuwe commandant, de kapitein van Steensel, die ons vertelde dat we bij hem best een potje kon breken, als het maar niet al te gek werd. Hierna kwam onze ex-commandant, de majoor Bakema aan het woord. Daarna werd een minuut stilte genomen voor de gesneuvelde wapenbroeders van ons onderdeel. Na deze minuut stilte sprak deze ex-commandant nog een woord van dank voor het vele werk wat wij hebben verricht en sprak daarbij de hoop uit, dat de 42 ste Hupva in staat zou zijn deze verantwoordelijke taak op zich te nemen. Na al deze lovende woorden werd de avond geopend door de band "De Zwarte Panter" van 5-6-R.I. en kon er een dansje gemaakt worden. In de loop van de avond ontstond er nog al wat heibel over de houding van een soldaat van de 42 ste Hupva. Hij bleek nog al republikeins gezind en moet zelfs verteld hebben, dat hij het niet erg vond, dat er Nederlandse militairen waren gesneuveld. Hij moest toen wel gauw de benen nemen en tijdens de achtervolging door enkel van onze militairen heeft hij klappen opgelopen. Tijdens deze avond werd bekend gemaakt dat wij 13 maart a.s. met de "Castella Bianca" een Italiaans schuit, uit Batavia zouden vertrekken. Dit hield in, dat wij dan begin maart uit Soerabaja moesten vertrekken naar Batavia. Om 23.00 uur was deze afscheidsavond afgelopen en bij het teruggaan naar de S.O.B.M. ontmoeten we bij de kantine van de Uitkijk een oude bekende. Het was J. Wisse die in Utrecht bij ons op de kamer had gelegen. Omdat enkele jongens hem om hadden was het een beetje rumoerig op de kamer, maar al spoedig werd het rustig en konden we gaan slapen.

MIJN GESNEUVELDE KAMERADEN

Vrijdag 17 februari 1950

Toen 's morgens vanuit Soekoen het eten werd gebracht, kregen we te horen, dat die knaap van de 42ste van gisteravond op zaal 4 was opgenomen met een hersenschudding. Ze hadden hem nl. na zijn vlucht nog opgevangen en zo geslagen en gestompt, dat hij bewusteloos was neergevallen. Hij werd later door een sergeant gevonden, die hem naar zaal 4 had gebracht. Om acht uur 's avonds moesten Tiny Princen en ik naar het verpleegstershuis om daar wacht te lopen van 20.00 tot 07.00 uur. Dit was de laatste dagen zo ingesteld, omdat er overal in de stad nog al werd gestolen en ook daar al een keer was ingebroken.

Zaterdag 18 februari 1950

's Middags werd er bekend gemaakt, dat we niet 13 maart zullen vertrekken met de "Stella Bianca" maar 22 maart met de "Fairsea" een Engelse boot. Over dit uitstel werd nog al gekankerd, maar er toch niets aan te doen.

Zondag 19 februari 1950

Nu deelde men ons mede, dat het bericht van gisteren een vergissing was. We vertrekken niet 22 maart uit Batavia, maar 14 maart en wel met de "Fairsea".

Maandag 20 februari 1950

Omstreeks 11.00 uur kwam onze foerier Frans Schildkamp op de S.O.B.M. aan met restanten kleding. Iedereen kreeg een handdoek of een pendekje. Wat er toen nog overbleef aan jassen, broeken, onderbroeken, tandenborstels, zakmessen en zakdoeken werd verloot. Ik trof niet het goede lot en toen deze eerlijke verloting achter de rug was konden we weer terug naar onze "ligging". Ook konden we extra nog twee staven scheerzeep en vijf scheermesjes gaan afhalen. Onze kisten voor verzending naar Holland moesten nog worden nagelopen. Er stond maar twee keer een huisadres op vermeld en dat moest volgens de voorschriften drie keer zijn. 's Middags vond de verdeling plaats van de welfare kas en ieder van ons ontving 36 gulden. Deze kwamen bijzonder goed van pas, want het grootste gedeelte van ons geld was verbruikt om souvenirs e.d. te kopen om mee naar huis te nemen.

Woensdag 22 februari 1950

Deze dag had ik kamerwacht op zaal twee. Er werd bekend gemaakt, dat de 34ste Hupva met de "Plancius" vanuit Soerabaja naar Batavia zal varen. Alle kisten kregen vandaag nog een nummer, die van mij kreeg 111A. Ook moesten we in het vervolg als afzender op de postbladen vermelden: Veldpostkantoor Batavia of veldpostkantoor Djakarta.

Donderdaa 23 februari 1950

Vandaag werd na het ontbijt bekend gemaakt, dat er in de afgelopen nacht door de wacht bij het zusterhuis, in casu van Geen en Nico Duin, een dief was gepakt. Voor het pakken van deze rampokker werden zij beloond met een bos bloemen en een felicitatiekaart. Om twee uur 's middags moest iedereen naar Soekeoen om doorgelicht te worden. Hiervoor was een Rontgenwagen vanuit Soerabaja naar Malang gekomen. Na afloop konden we weer terug naar het S.O.B.M.

Vrijdag 24 februari 1950

De laatste week was er elke dag verplicht sporten onder leiding van soldaat Maarten, maar voor mij was het de eerste keer, dat ik hieraan deelnam. In de loop van de middag kreeg iedereen 3 tabletten Paludrine tegen de malaria. Volgens de voorschriften zullen ze elke week vrijdag worden uitgereikt.

Zaterdag 25 februari 1950

Vandaag ontving iedereen twee labels voor de naar Holland mee te nemen handbagage zoals plunjezak en koffer. Hierop stond al de naam Fairsea vermeld en deze moest verder worden ingevuld met naam, rang, legernummer en het huisadres.

Zondaa 26 februari 1950

Om 22.00 uur was er wat lawaai op de kamer, dat werd veroorzaakt door een paar jongens met een borreltje teveel op. Gelukkig werd het na een half uur weer rustig en konden we gaan slapen.

Maandag 27 februari 1950

Na het ontbijt werd onverwachts door drie mensen appel gehouden op de zalen om te kijken of iedereen wel aanwezig was. We werden toegesproken door sergeant van Oosten, die ons mededeelde, dat we voortaan elke morgen moesten aantreden als strafmaatregel voor het lawaai van gisteravond. Dit was natuurlijk een lachertje, want ook de sergeanten kwamen wel eens dronken en lawaaiertig thuis. Hierna begon het verplichte sportuurtje en degenen die niet mee wilden doen moesten uittreden. Zij kregen strafexercitie onder leiding van de sergeant, maar omdat hij geen orde kon houden, werd dit een reuze gezellige boel. Ook werd een order uitgevaardigd, dat iedere militair dienst had van 07.00 tot 13.00 uur en dan het kampement niet zonder toestemming mocht verlaten. Tevens werd een lijst opgeplakt van jongens die morgen moesten exerceren.

Dinsdag 28 februari 1950

De morgen begon met nietsdoen, want er moest worden gewacht op de vrachtauto's van de A.A.T. uit Singosari die onze kisten kwamen ophalen. Om

10.00 uur stonden alle 138 kisten op de wagens om naar Soerabaja te worden gebracht voor inscheping. Het ochtendappel vond daarom 's middags plaats, waarna een groep ging exerceren. 's Avonds hield aalmoezenier Vastbinder een lezing als afscheid van Oost Java. Na afloop wenste hij ons een goede reis en een goede toekomst in het vaderland.

Wordt vervolgd.

Deel 10

Dit is het vervolg van eerdere artikelen uit de jaarboeken van onze Heemkundekring. Er is hier geput uit een 28-tal schoolschriften, waarin wijlen broeder Theophile Nijman zijn herinneringen heeft opgeschreven. Hij begon hiermee in 1943. Vanaf 1944 zijn het dagboeknotities. Ze zijn hier letterlijk weergegeven, met soms een korte toelichting, tussen haakjes, mijnerzijds.

F. van Merrienboer.

6 JANUARI 1949

De dagen, die ik in Anderlecht [een broederklooster in België van de orde van Scheppers] waren daarom zo fijn, omdat ik er broeder Maurice terugvond. Op zulke ogenblikken vraag je je af, hoe 't mogelijk is dat wij 22 jaar samen hier [in Oud Gastel] gewoond hebben. 's Avonds hebben we tot 12 uur gebuurt. Hij kan dat omdat hij beschikt over de ziekenzaal. We hebben samen vele herinneringen opgehaald, het kon niet anders. Hij is nu gelukkig: hij is buitengewoon tevreden, met de functie, die hij nu heeft: voor de zieke kinderen zorgen. Hij sprak nog over de feestdagen in Gastel: dan was hij, zoals op Kerstmis, bijna de hele dag in de kerk. En nu veel rust: hij geniet van een vakantie, heeft een tamelijk vrij leven. Uit heel de sfeer, die er in dat huis heerste, voelde ik dat ik er zeer moeilijk zou kunnen aarden. Het leven is er bepaald anders dan 25 jaar geleden, vrijer, ongebondener, ik zal er niet diep op ingaan. De broeders studeren er hard en veel; 't zijn kerels!, mannen! Ik heb er respect voor. Daar zou onze oude directeur niet mee over de baan kunnen. Waren wij vroeger in Belgische ogen niet zowat de "heren" van de Congregatie. Ik constateer nu, dat de rollen omgekeerd zijn. Wat mij bijzonder trof was dat er enkele oudere broeders de priesterstudie zijn begonnen. De directeur nog wel. Mijn oude vriend Frumentius, de man van onze tweede stichting. We hebben er samen nog even over gepraat..

Juist komt mijn oude schoolkameraad Janus Smoor, witte pater wat praten. Hij is met Kerstmis thuisgekomen [uit Afrika]. We zullen wat oude herinneringen ophalen.

25 JANUARI 1949

De 10-de verjaardag van de stichting van onze congregatie. Mijn gedachten gaan terug naar 10 jaar geleden. Op deze dag ging toen heel onze gemeenschap naar Kapellen [België] met onze eigen auto, ook al iets wat niet meer zou

kunnen. We woonden er de plechtigheden bij en zaten er aan het feestdiner met de novicen. Ik heb aan tafel nog gesproken en gaf mijn toneelstuk "Overwinnaar" aan Fr. Frumence, die mij een paar weken later schreef, dat hem het lezen daarvan diep getroffen had. In april hebben we het toen in Mechelen gespeeld, verkort. Aan tafel hield ook een novice een toespraak: namens het noviciaat las hij een brief af. Die novice was... Kees Oomen, br. Servaas, die in '39 hier kwam en in '45 wegging en waar we zo het een en ander mee beleefd hebben. Na de bevrijding vierden we deze dag met de schoolkinderen, in '46 was het bijv. film, bijeenkomst in de zaal enz. Allemaal dingen, waar ik veel voor voel, maar wat intussen ook weer afgeschaft is. Gewone dag vandaag. Verleden jaar op deze dag zijn we "Overwinnaar" in Mechelen gaan opvoeren. En ik denk aan de koffers met kleren, die ik toen meebracht en aan het goede, dat ik er mee gedaan heb en hoe goed we ze ook nu nog zouden kunnen gebruiken, want het is nog schaars in Nederland met alles. Vooral vlees is er nog altijd zeer weinig. Eenmaal per week een stukje en dat nu al zoveel jaren. Nog een Gastels bericht. Pastoor Smoor is dood! Ik heb hem goed gekend: hij kwam regelmatig naar de lezingen op de heemkundige avonden. Een echte liefhebber. Hij had zelf een grote bibliotheek en studeerde altijd nog, was op alle mogelijke vergaderingen, lezingen enz. Hij was oud-pastoor van de Heen en sinds een jaar of tien rustend en woonde in 't gasthuis te Oudenbosch. Hij heeft nog een broer in de missie, Cornelis Smoor en een zuster hier.

31 JANUARI 1949

En zo moet ik dan nu het voornaamste nieuws noteren: Piet Mastboom overleden! Na een ziekte van enkele dagen heeft deze mooie, sterke man het opgegeven. Niettegenstaande zijn ruim 81 jaren liep hij recht overeind: je zou hem 65 geven. Was hij de rijkste man van Gastel? Men zegt dat zijn broer Toon, de oud-burgemeester-nog rijker is! Piet woonde in het kolossale huis recht over de kerk met zijn schoonzuster, Juffrouw Leentje Paternostre. Zijn vrouw heb ik niet gekend, hij is nooit hertrouwd. De zuster van zijn vrouw - nu ook al 68 - bleef bij hem wonen. Ik heb aan deze man vele herinneringen, ik heb er nl. verscheidene malen iets van gekregen. Eigenlijk heb ik hem ontdekt in 1938 bij de jubileumfeesten van zijn broer [burgemeester]. Heel eenvoudig vroeg hij mij of "onze Toon" wat gegeven had voor de zangertjes, toneelspelers enz, wij hadden "Grimhuizen" opgevoerd. Ik moest ontkennend antwoorden: hij stopte mij f 40,- in mijn handen. Later heb ik nog verscheidene malen wat gehad om goede werken te doen. Hij gaf met gulle hand. Ik kwam er niet dikwijls, daar maakte ik geen gebruik van. Hij heeft mij een paar maal gezegd, dat deze tijd hem zwaar drukte!! Ontzettend belasting moesten die mensen betalen. Men zegt 3,5 ton heeft hij verleden jaar betaald. Ik geef daar geen commentaar op. Wel kan ik zeggen dat naar schatting $\frac{3}{4}$ Gastel hem niet eens kent. 't Was een eenzame man. Graag kwam hij naar de lezingen van de heemkundekring en ik heb menig complimentje van hem gehad. Maar secuur,

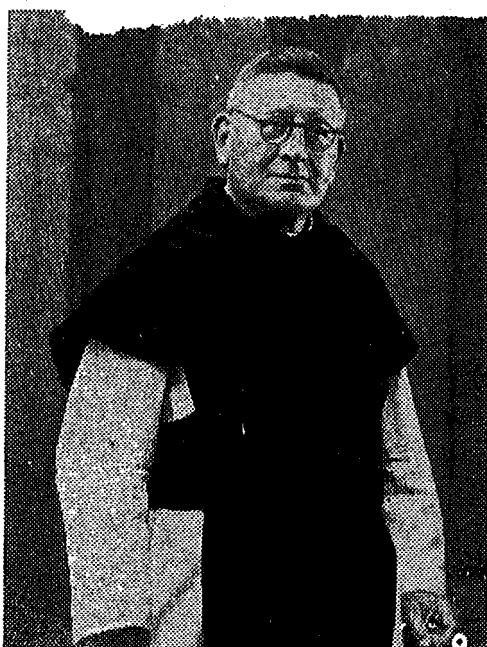
regelmatig leven. Hij was nog altijd president-commissaris van de Gastelse brandweermaatschappij (verzekering). Een heel leven lang heeft hij die functie vervuld en natuurlijk met nauwgezetheid. Een mooi regelmatig leven. Vroeger, voor de oorlog, had hij een grote auto met chauffeur in livrei en maakte verschillende reizen, o.a. naar Egypte. Elke middag gingen ze toeren. Nu met de fiets. Deze mensen kunnen onze tijd niet meer aan!! Die hebben het vroeger zo anders gekend, zo'n grote mate van vrijheid genoten, zich zelve zo verrijkt, zonder dat er een haan naar kraaide en zonder dat de staat dit achterhaalde, dat zij nu - nu we wat dat betreft, socialistisch geregeerd worden - daar onmogelijk mee tevreden kunnen zijn. Aandelen in de suikerfabrieken, grondbezit, kapitaal, huizen, rondom deze dingen heeft zich zijn leven bewogen. Wel zuinig geleefd, gespaard, niet weggegooid, o nee, dat niet. En dat geld, dat vele geld, daar gaat nu een zeer groot gedeelte van naar Vadertje Staat!! Dit kon hij niet verwerken. Hij zei mij eens: en als het dan nog eens goed gebruikt werd! Ik antwoordde: gedeeltelijk hebt u gelijk: er wordt in den Haag met geld gesmeten - commissies, ambtenarij, enz. - Maar, zei ik, denk ook aan de kinderbijslag en de ouderdomspensioenen, dit zijn dingen van groot sociaal belang. Ik zou nog veel over hem kunnen vertellen. Hij was zelf een man van gezag, met buurtpraatjes of zo houden zich zulke mensen niet bezig, een stoere liberaal?

Hij zei mij eens, dat hij alleen op hoge feestdagen te communie ging en kon dat "geloop" naar de communiebank niet begrijpen. Daar was de zaak te heilig voor. Als hij ging, dan was het in ieder geval stichtend, iet wat Jansenistisch dus. Kind van zijn tijd blijft toch iedereen. In de burgemeesterskwestie heeft hij lang niet die houding aangenomen als zijn broer, of anderen van zijn stand, hij was zeer gematigd. Betekenen deze mensen als deze overledene iets voor hun medemensen? Volgens mij weinig. Ze lenen zich nergens voor: geven wat aan comites enz, maar zoek geen sociaal plekje in hun hart. Toch zeg ik, dat deze man voorbeeldig geleefd heeft, degelijk. En daar kunnen we allemaal wat van leren, van de degelijkheid van onze oude mensen. Deftig was ie! Ik denk dat hij weinig vrienden had: men ziet zulke mensen ook wel naar het hoofd, ik betwijfel ook of hij vijanden had. Hij heeft een zoon - 50 jaar - getrouwd en zonder kinderen. Daar heeft vader Piet nog al spel mee gehad! Een totale tegenstelling met Harry, zijn neef. Zal hij alles erven? En het huis, wat zal daarmee gebeuren? Spoedig zal ik het opschrijven. En juffr. Leentje? Later hier meer over. Ik heb een hartelijk briefje van deelneming geschreven. Een goed mens is met de heer Mastboom heen gegaan en...straks heel wat kapitaal uit Gastel. Verleden zondag ben ik op bezoek geweest bij mevr. de wed. van dr. P. Vlekke in Breda. Buitengewoon hartelijk ontvangen. Ik heb heel wat familie-archief meegekregen in verband met een lezing, die ik ga houden over Jan Frederik Vlekke. Ze heeft me ook heel wat over de Mastbomen verteld in verband met de fabriek. Ze zijn er rijk van geworden, zei ze. Haar oordeel over Piet was heel gunstig, over die oud-burgemeester! ('t is een Zwitserse!) dat klonk lang niet mals. Ik schrijf het nog wel eens op. Vlekke laat me op 't ogenblik niet los. Een paar maandjes zal ik me er in verdiepen.

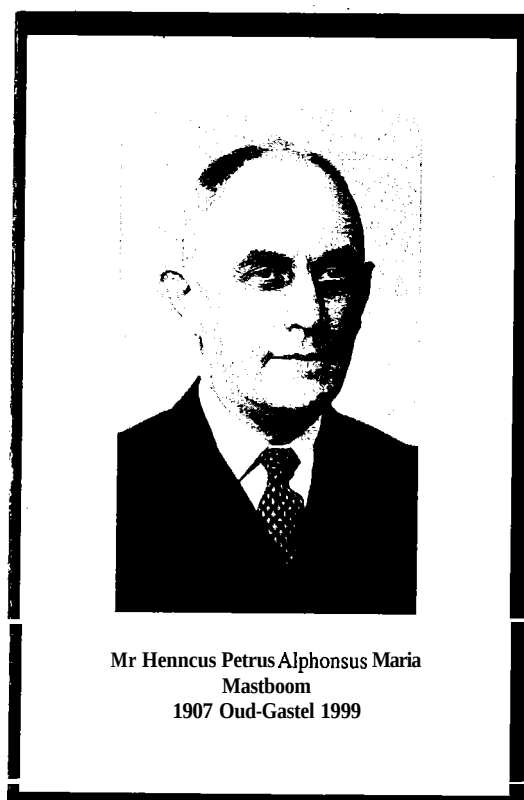
Enkele hoofdpersonen uit deze aflevering van
Uit "herinneringen" van broeder Theophile Nijman

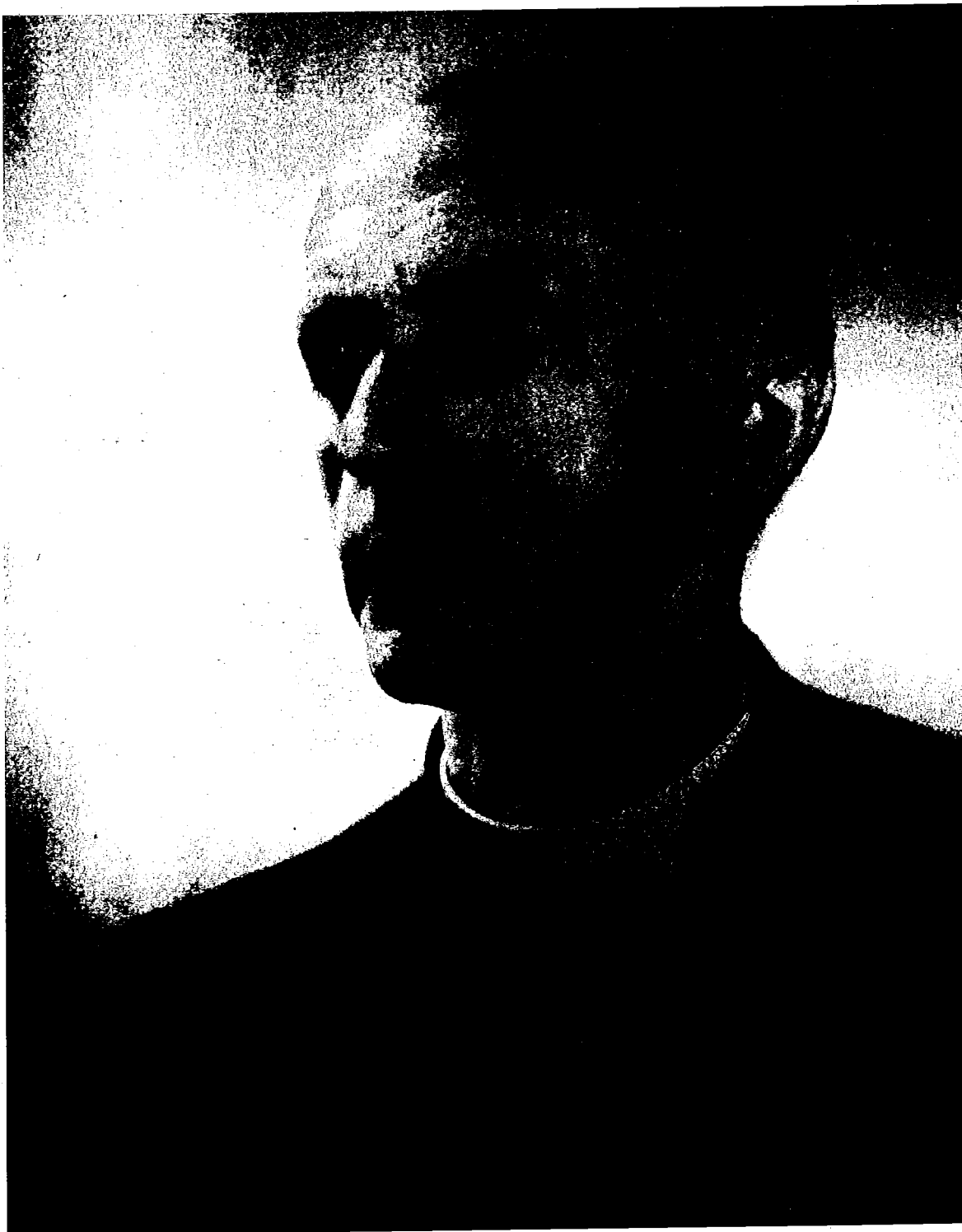

dh. H. Hofland
burgemeester van Oud en Nieuw Gastel (1940 - 1961)

pastoor L. Jansen (1942-1951)

pastoor Hamerlynck
samen met broeder Theophile initiatiefnemer
om een internaat voor schipperskinderen te stichten

6 MAART 1949

Enige weken later kreeg ik een uitnodiging om bij mevr. Vlekke te komen souperen. Daar zou de heer Gust van Poll ook zijn, die enorm veel weet over de Vlekke's. Ik ben er met mijn boer Piet geweest. Inderdaad was er van Poll met zijn vrouw ook. Zij is zijn tweede echtgenote en van Duitse afkomst, wat ze ook niet verloochent. Het was er buitengewoon rijk, overdadig aan spijs en drank en toch eenvoudige, charmante mensen. Ik leerde er vooral veel intieme verhoudingen kennen. Ik zal hier iets opschrijven. De oude Jan Frederik Vlekke werd 100 jaar geleden geboren. Hij was hier in Gastel onderwijzer, later boekhouder en van 1881-1903 directeur van de Gastelse Beetwortelsuikerfabriek en van St. Antoine. Over hem had ik al heel wat gegevens verzameld; er bestaat ook heel wat over hem. (zie boek: Theunisse, Jan Frederik Vlekke 1849-1903). Ik heb een herdenkingsrede samengesteld, die ik voor de K.A.B. (Katholieke Arbeidersbond) zal houden, einde dezer maand. Dat er allemaal veel aan vast zat, wist ik al lang, maar niet voldoende. Vlekke had bij zijn twee vrouwen 10 kinderen. De bekende dr. Bernard heeft in 1946 een rede gehouden voor onze heemkundekring. Ik heb nu de adressen van de meeste dezer mensen, enkele zijn al dood. Na de dood van J.F. Vlekke schijnt het zo gegaan te zijn. Zijn oudste zoon Piet Vlekke zou - volgens het bestuur - zijn vader als directeur opvolgen. Deze moest toen - in 1903 - nog twee jaar studeren: hij behaalde zijn doctoraat scheikunde in Fribourg. Echter, na 1903 waren Ant. Mastboom en dr. Dautzenberg directeurs en zij zijn het, die belet hebben, dat Piet opvolgde. Deze ging toen met zijn vrouw naar de Azoren, kwam later terug naar Zevenbergen en is een der grootste stuwers geworden voor de Cooperatieve suikerfabriek "De Dinteloord" die in 1908 werd opgericht en waarvan verleden jaar het 40-ste jubileum herdacht is. Er is o.m. toen een gedenkboek uitgegeven. De Vlekke's hebben bij deze herdenking geschitterd door afwezigheid. De verhouding tussen de directeur van Malland en de Vlekke's - vooral mevr. dr. P. Vlekke - is niet goed. Enfin, daar niet over. Wij hebben dr. P. Vlekke gekend als een goed directeur der fabriek: te slap om te regeren, zei mij iemand. Zijn opvolger is zeer streng: aanvankelijk te streng, nu schijnen de scherpe kanten wat bijgeslepen te zijn. Geloof heeft hij niet, maar kan best met de pastoor opschieten en omgekeerd. Het is zeer te betwijfelen of de sociale toestanden wel zo groot zijn als tijdens de oude Jan Frederik Vlekke. Wij weten ook dat dr. Vlekke in zijn particuliere leven alles behalve een heilige was: zij ging altijd naar de kerk, hij niet. Zij was buitengewoon milddadig: het werkvolk schijnt van "den dokter" gehouden te hebben. Hij heeft een heel eigenaardig leven gehad - er zijn zeer veel verhalen in omloop -. In 1937 volgde van Malland hem op als directeur. De laatste jaren van zijn leven moest dr. Vlekke doorbrengen in een inrichting te Wassenaar, heeft zeer veel geleden en is goed gestorven in 1941. De toelating om hem kerkelijk te begraven heb ik zelf bij de pastoor [Lips] gezien. Ik was verleden week woensdag bij de pastoor: de parochie bestaat dit jaar een halve eeuw en hij wil mij daar nog eens een

boekje over laten schrijven. De goede man zit echter in zulk een financiële moeilijkheden, dat hij niet weet waar zijn hoofd staat. We zaten te praten over alles en nog wat: hij vertelde me dat hij aan van Malland veel te danken had voor de opbouw van zijn kerk enz. ook dat hij de volle medewerking had van deze heer om tijdens de campagne de H. Mis op te dragen in het schaftlokaal der fabriek, waarvoor hij hem zeer dankbaar was. Hij vertelde mij heel wat over dr. Vlekke en verhoudingen enz. en vertrouwde me een geheim toe...., dat ik hier opschrijf. Zelfs mevr. weet het op 't ogenblik nog niet. In de inrichting te Wassenaar, waar dr. Vlekke verpleegd werd - hij zat lange tijd in een harnas - heeft hij in betrekkelijk heldere ogenblikken een boek gelezen, getiteld "Augustinus" en daar kanttekeningen in gemaakt nl. deze [o.a.]: dr. P.A.F.Vlekke, geb. 17 juni 1876: gehuwd jan. 1904 met Maria Louisa Frey te Fribourg... voor den Civilambt. aldaar en kerkelijk in de kathedraal. Doopceel van mijzelf en geboorteakte is te vinden op het raadhuis te Oud Gastel. Alice Vlekke, mijn dochter is gehuwd met... Henkes in de Kath. Kerk te Dinteloord - later gescheiden en nu gehuwd met Bouman, br. Theophile - en civiel op het raadhuis aldaar. Mijn grootste wens ware geweest begraven te worden op heide onder Roosendaal - Rucphen, alwaar een kleine kapel te bouwen ware; met grafkelder ter plaatse ten Zuiden..Schijfse kerk..kamp gestaan heeft. Ten offer gevallen.. Mijne ziel ruste in vrede.

P.F. Vlekke. Stampersgat Holland D 29 Noordzeedijk. Tot zover dit "document".

31 MAART 1949

Gisteravond hebben we de Vlekke avond gehouden voor de K.A.B. Ik ga daar wat over schrijven. Weken achter elkaar heb ik de documenten doorgewerkt, die ter mijner beschikking stonden. Ik heb alles in een doos zitten, men kan dit later raadplegen. Een berichtje mijnerzijds naar het Brabants Nieuwsblad in 't begin dezer maand, bracht vele pennen in beweging. Vrijwel alle katholieke bladen hebben over Vlekke geschreven, een bewijs, dat zijn figuur nog altijd voortleeft. Ik schreef hiervoor over zijn kinderen. Op het ogenblik zijn nog in leven de wed. Cobbe, den Haag - Cor Vlekke - de wed. Balthasar-Vlekke uit het eerste huwelijk. De drie andere kinderen uit dit huwelijk zijn overleden, nl. dr. Petrus, Andreas en Marie-wed. Brier -. Uit het tweede huwelijk zijn alle kinderen nog in leven. Mej.Nelly, onderwijzeres, die ongetrouwd is gebleven en met haar moeder, die 82 jaar en 46 jaar weduwe is, in den Bosch woont. Verder Jan Vlekke, leraar te Bergen op Zoom, drs. Louis Vlekke, leraar te Tilburg, pastoor Leo Vlekke te Alfort en dr. Bernard Vlekke, vermaard historicus en schrijver. Hij heeft o.a. de laatste twee jaar een boek uitgegeven over Indie en Amerika. Al deze mensen waren uitgenodigd tot het bijwonen van de herdenkingsavonden op 30 maart voor de K.A.B. en op 25 april voor de Heemkundekring. Aanwezig waren gisteravond, mevr. de wed. van dr. Vlekke met haar

dochter Alice - mevr. Bouman-Vlekke, Jan, Louis en echtgenote, Nellie, de pastoor en een dochter van Janus nl. Marie Balthasar. De avond is vlot verlopen. Piet Verholen, voorzitter van de K.A.B. pende. Br. Canisius zong met het Kajotterskoor en zijn klas een Vlekke cantate, waarvoor ik de woorden gemaakt had en later een "Huldlied" van de K.A.B. eveneens van mij. Na de cantate sprak ik 5 kwartier over Jan Frederik Vlekke-1849-1903 - vooral als fabrieksdirecteur. Ik had veel gegevens - er bestaat heel wat over Vlekke - en had het zo in kunnen kleden, niets te veel en niets te weinig, omdat ik nog al wat te weten gekomen was van vele mensen. Het schijnt, dat deze grote sociale werker, deze pionier - het heeft geen zin hem hier nog eens te tekenen - ook zijn eigenaardigheden en gebreken gehad heeft. Er worden dingen gefluisterd...Ik heb geen enkele reden om daarin te geloven; voor mij is en blijft hij de man "die ons volk heeft liefgehad" zoals ik zei. De pastoor was er, ook pastoor van den Elzen van Oudenbosch, de burgemeester, wethouders en secretaris, dr. Van Susante, genodigden van de standsorganisaties en een aantal arbeiders. Alles verliep verder heel vlot. Jan Vlekke sprak een hartelijk dankwoord; ik had natuurlijk heel wat complimentjes in ontvangst te nemen. Ook een goede ontvangst bij de pers gehad. Na afloop heb ik met de familie nog wat gepraat enz. ik ken ze nu allemaal! De 25-ste april komen ze terug, dan komt Bernard ook. Iets over mr. Mastboom in dit verband. Op 5 maart hebben we een bestuursvergadering van de heemkundekring gehad. Mastboom heeft op die avond op mij een onprettige indruk gemaakt. Gezegdes als: we moeten de personen, waar we over spreken, niet te veel idealiseren! Je kunt zijn leven in twee perioden verdelen, voor en na zijn bekering, lokte mijnerzijds wat kritiek uit. Pater Colsen komt spreken voor de kring! En wat hij zegt, moet hij verantwoorden. De kring heeft er niets mee te maken of de K.A.B. een Vlekke-avond houdt en mij uitnodigt als spreker! Ik kreeg deze indruk, hij is er niet voor. Met des te meer verbazing las ik diezelfde week drie artikelen in de Stem, naar aanleiding van een vraaggesprek van een redacteur met mr. Mastboom! Genoemde redacteur was eerst bij mij geweest op verzoek van Jan Vlekke, maar ik was die dag niet thuis; hij zou de andere dag terugkomen. Maar had ondertussen Mastboom opgezocht. In die artikelen, waarin de redacteur - zoals gewoonlijk - de afnemer van het interview noemde staan enkele onjuistheden en... worden de Mastboomen nog al verheerlijkt. Dit heeft de fam. Vlekke kwalijk genomen! Toen ik dan ook van de secretaris van de K.A.B. een uitnodiging kreeg de bestuursleden van de heemkundekring te vragen, heb ik hen mondeling uitgenodigd en mr. M. overgeslagen. Ik achtte dit de beste oplossing, daar de K.A.B. ook vijandig tegenover de Mastboomen staat! Fraai is dit alles niet, maar het heeft zijn oorzaken. Neen, het gaat nog niet goed in Gastel, nee! Juist krijg ik een uitnodiging zitting te nemen in het hoofdcomite Nationaal Instituut Steun Wettig Gezag, afd. Oud Gastel. Er moet een hoofdcomite zijn, wijkcomite's enz. Ik heb het aangenomen. De burgemeester schreef: "gedachtig het succes - bedoeld is van de blokorganisatie - dat daardoor mede

door Uw medewerking is bereikt, wordt u uitgenodigd enz."Ik heb nu van 't jaar drie grote lezingen achter de rug: Mgr. Stepinac, beleg Bergen op Zoom 1747 en J.F.Vlekke. Ik ga weer gauw wat anders beginnen. Vlekke was een heerlijke figuur, want hij deed veel voor onze goede mensen.

21 APRIL 1949

Op de vorige bladzijde staat iets over het comite: "Steun Wettig Gezag". Ik had op de uitnodiging gelezen, dat dr. Van Susante, A. Buijs en kapelaan van Heijst hun toezegging gedaan hadden ook zitting te nemen. De pastoor (Th. Jansen) heeft bereids het bisdom geschreven over van Heijst en mij. Het bisdom schijnt geantwoord te hebben: geen geestelijke adviseur - 't is een neutrale vereniging - en geen kloosterling in het bestuur. Dit heb ik in deze vorm aan de gemeente laten weten. Het is natuurlijk weer het oude liedje - als iets van de burgemeester uitgaat of van de gemeente - handen af! Verboden toegang! We zullen er geen commentaar op leveren en eenvoudig gehoorzamen. De grote Vlekke-avond is nu aanstaande. De pastoor van Stampersgat heeft nog zijn uiterste best gedaan om het aldaar te doen plaats hebben, wij zijn daar ook voor, maar het kan alleen maar in de kerk en daar zijn wij niet voor. Dus het gebeurt hier; ik zal er wat over schrijven als het zover is.

Gisteren ging ik met twee onderwijzers een fietstochtje maken naar Dintelsas. Ik ben er in mijn jeugd zo vaak geweest en de herinneringen aan die tijd vlogen door mijn hoofd. Wat heb ik daar met mijn oude kameraden plezier gehad; elke zaterdag gingen we met de "Henri" - ik heb het bootje gisteren nog zien liggen, wat is het klein - met burgemeester Mastboom en mevrouw en Harrie [Henri] een heerlijk tochtje maken. Ik heb daar altijd van gehouden - het sas is wel veranderd - vroeger was het net een klein gehuchtje met woonhuis van de sasmeester en hotel enz. De Duitsers hebben d'r alles afgebroken, naar het schijnt functioneert de zaak nu toch weer. Er lag een schuit met een groot kruis er op. De woonschuit van de schipperspastoor Hamerlynck. Ik had daar al van gehoord en gelezen. Zodra ik in zijn prachtige kajuit was begon hij over een "Internaat voor schipperskinderen". Ik was natuurlijk een en al oor; mijn oude idealen herleefden weer. - ik heb er vannacht van gedroomd - ik zie de toekomst weer voor me. Ik zal er zo gauw mogelijk over spreken met het hoofdbestuur.

29 APRIL 1949

De vakantie is weer voorbij; over twee dagen beginnen we de school weer, het is een merkwaardige vakantie geworden. Eerst over de Vlekke-avond. Om half zes - 25 april - kwam pater Colsen, lazarist in Roosendaal aan. Ik stond met een auto klaar om hem af te halen. Daarna hebben we samen gegeten en zijn naar Stampersgat gereden. "Avonds laat heb ik ook nog een uurtje met hem

gepraat, zodat ik deze merkwaardige type wel enigszins kan beoordelen. Wat moet ik van Jan Frederik Vlekke vertellen, zei hij mij. Er is iets in het leven van deze man geweest, waar ik mee in mijn kop zit. Wat weet jij! Ik zei hem dat ik verschillende malen gehoord had, dat Vlekke o.a. een onwettig kind gehad heeft. Zijn berichten kwamen daarmee overeen; we zullen dit laten voor wat het is, het remt je. Daarna gaf ik een kort overzicht van het leven van Vlekke; ik bespeurde - tot mijn verwondering - dat Colsen dat niet in zijn hoofd had. Hij is de psycholoog: de kijker in de ziel: met een brede visie op het leven. In mooie zinnen en merkwaardige gebaren, behandelde hij Vlekke, weinig feiten uit zijn leven noemend, maar met een diepe blik naar binnen. Ik had hem van te voren ingelicht, wie er zou komen, en hij hield daar rekening mee. De directeur van de Dinteloord, van Malland, was er ook en als deze niet gelovige mens geluisterd heeft - en dat is het geval - heeft hij heel wat kunnen meenemen. Zijn: probeer het met de liefde en techniek is nog niets, kijk naar je mensen!, naar het levend materiaal, leken wel kanonskogels, geslingerd naar het directeurs hoofd. Ook Henri Mastboom kan de lessen van deze eminente spreker op zich zelf toepassen. Voor de "gewone man" was mijn rede van 30 maart duidelijker geweest. Hij zei niet zoveel over Vlekke zelf dan ik; hij beschouwde meer. Een eigenaardig en ontroerend moment was het, toen we in de gastvrije pastorie van Stampersgat een groot aantal familieleden Vlekke ontmoeten. Dit was mijn triomf, alhoewel ik min of meer onbewust had gehandeld. Want 46 jaar was het nu geleden, dat J.F. Vlekke was begraven; Bernard was toen 4 jaar. En het bleek mij in de laatste weken al langer hoe meer, hoe ver deze familieleden van elkander verwijderd waren. Ja, het is zelfs zo - Bernard liet dat duidelijk horen in een dankwoord dat hij later op de avond sprak en noemde daarbij mijn naam - dat deze bijeenkomst van familieleden de eerste was na 46 jaar.. en dat nu "het ijs gebroken is" zoals een hunner mij zeide. De kransen werden gelegd door de enige achterkleinzoon, zoon van Alice Vlekke, Hans Henkes. De pastoor sprak een rede uit - ik had hem de gegevens verstrekt - en bad enige onze Vaders. Daarna bleef de familie op de pastorie souperen en tegen acht uur waren ze allen in Gastel. De avond verliep prachtig. Ik ben gelukkig, dat alles zo mooi verlopen is en dat we en de familie en onze mensen weer eens iets hebben kunnen geven.

Hier tussendoor loopt de actie voor het oprichten van een internaat voor schipperskinderen, die ons Hoofdbestuur in principe heeft aanvaard en waarvoor ik volmacht heb gekregen om "te informeren en een rapport samen te stellen". In een apart schrift zal ik de "zakelijke" kant daarvan beschrijven. In deze bladen de meer interne moeilijkheden die ik daarbij zal ondervinden en die ik nu al voorzie!

2 MEI 1949

Zaterdag 30 april ben ik naar br. Vicaris van Huijbergen geweest, die mij veel geleerd heeft. Uitgangspunt van alles is, dat de Congregatie een eigen terrein heeft. Ik kan dus niet anders dan allereerst het Kerkbestuur te raadplegen. Na eerst mijn vrienden dr. Van Susante en mr. Mastboom ingelicht te hebben, ben ik hedenavond bij de pastoor geweest en dat is ontzettend meegevallen. Zelfs zei hij op een zeker moment: Plaats genoeg om te bouwen! Ik had juist van die kant tegenwerking verwacht. Natuurlijk zei hij nog enkele harde woorden, met name over Canisius, maar daar schrijf ik nu maar niet over. Ik ben te dankbaar voor het tot hiertoe bereikte resultaat.

ZONDAGAVOND 8 MEI 1949

In een zeer verbitterde stemming schrijf ik deze woorden neer. Vandaag was het Plechtige Communie in onze parochie. De enkele afwijkingen van andere jaren noteer ik hier maar even. Voor de eerste maal hebben de kinderen niets gezongen. Ik zei het nog tegen C. Willemen, directeur van 't koor. Hij had geen opdracht gekregen, de organisatie loopt over te veel schijven enz. 't Was een tamme plechtigheid, enfin, daar niet over. Ik zie Canisius nog er voor staan, zo'n lange jaren. Maar iets anders; middags om twee uur was de schippers-pastoor hier: pastoor Hamerlynck en kwam even praten. We moesten eerst naar het Lof en daarna ging hij naar de pastoor. Om 5 uur kwam hij bij mij en samen hebben we toen een gesprek gevoerd. De pastoor had hem gezegd, dat hij een flater zou begaan met de broeders van Gastel voor zo'n werk - school en internaat voor schipperskinderen - te vragen. Hamerlynck was van deze woorden verschrokken en vroeg nadere uitleg. Onze pastoor heeft hem toen alles zo wat verteld over vroeger. Dus over de dagen van 1945 toen Br. Gerard en Br. Servaas weggingen, zelfs over hun verhouding met meisjes en dergelijke onzin meer, over het vrije leven dat we hier gehad hebben en nog hebben en vooral over de houding van Br. Canisius tegenover hem. Dat had hij ook tegen mij gezegd. De feiten waren deze: De Oversten hebben in '45 de fatale brief geschreven, waarin zij ontslag vroegen van het kosten- en organistschap. Dat heeft de pastoor zo hoog genomen, dat hij er nu nog niet overheen is. Daarna heeft hij - een paar weken later - Canisius "buitengezet" als directeur van het zangkoor; die heeft dat feit weer zo hoog opgenomen, dat er altijd een grote rivaliteit tussen hen bestaan bleef, als is dat bijv. niet zo erg als tussen burgemeester en pastoor... Van deze situatie ben ik dus het slachtoffer. Als ge met deze broeders aan komt dragen bij 't bisdom, zullen ze U uitlachen, zei hij nog tegen pastoor Hamerlynck. Over mij persoonlijk was hij vol lof...ja, dat is altijd zo. Deze kwestie is nu bijna vier jaar oud; sindsdien is het bij ons anders geworden. Te voren was het een vrijgevochten land. We leven goed als religieuzen, kunnen met elkaar zeer goed opschieten, helpen elkaar in alles, we gaan weinig uit, of men moet een wandelingetje maken of boodschappen doen

- wat veelvuldig voorkomt - ook al uitgaan noemen. We werken voor de jeugd, voor de bonden, 99% van Gastel draagt ons op de handen, de kapelaans eveneens, wat moeten we nog meer doen? Is de pastoor scrupuleus of zenuwziek? Toen ik met hem sprak vorige week zei hij: ik houd mijn hart vast, als ik die twee jonge broeders bij jullie zie lopen! Waarom? Zijn wij dan slecht? Maar 't werd nog duidelijker. Toen ik een uurtje met pastoor Hamerlynck gepraat had, ging hij naar dr. Van Susante, maar die was niet thuis, toen naar de penningmeester van Mark en Dintel [waterschap] Jan van Mechelen! Dat was een kennis van hem. Om kwart voor zeven kwam hij terug, ik presenteerde hem een souper, maar hij moest de bus van zeven uur hebben; hij vroeg of ik hem even weg wou brengen. Is het niet toevallig, dat mhr. Van Mechelen dezelfde bezwaren had? Beiden, de pastoor en Jan van Mechelen hadden gezegd: ik zou het niet doen! Ik zou met die broeders, die hier een slechte naam hebben, niet beginnen. [er waren ook geruchten van pedofilie in omloop] Ik was natuurlijk een prachtkerel enz.

Ik antwoordde niet veel op deze ter dood veroordeling, maar liet in de paar minuten, die we nog hadden, de andere partij aan het woord. Ik ving de woorden op vrijleven, dorpspolitiek, ha, nu zijn we er. Weer de diepe, diepe oorzaak van alles! De burgemeesterskwestie. En wij, misschien weten ze het van mij, zo'n beetje aan de kant van de burgemeester. Is dat nu niet verschrikkelijk? Nu willen we een groot werk ondernemen in het belang van de Congregatie, want over enkele jaren zijn we uitgestorven hier, in het belang van die schipperskinderen, ter ere Gods, en door zo'n kortzichtige politiek zullen we stranden op de klippen. Ik kan het nog niet overzien. Ik moet denken, ik heb in 1944 eventueel een misdaad begaan door aan de kant van Hofland [burgemeester] te gaan staan. Maar dan: leve die misdaad! U begrijpt, zei pastoor Hamerlynck, dat het nu voor mij moeilijk wordt, jullie te nemen. Ik begin te denken, dat hij zelf zo'n beetje aan het funteren is, hoe kunnen anders de pastoor en J. van M. over zo iets beginnen. Of zijn er nog andere duistere machten in het spel? Op de vorige bladzijde schreef ik over "de moeilijkheden, die ik nu al voorzie", maar dat zo iets de eerste moeilijkheden zouden zijn, dat had ik niet voorzien.

11 MEI 1949

Vandaag ontving ik het volgende briefje van pastoor Hamerlynck:

Dinteloord, 10-5-'49

Beste Broeder Theophile,

"De Goddelijke voorzienigheid is nog niet uitgewerkt. Zo dacht ik, toen ik u zondag verliet. Wat een consternatiereis was het voor mij! Vandaag weer voelhorens uitgestoken. En? Veel beter dan zondag. Ik ga met mgr. (de bisschop) de zaak bespreken. Dus U krijgt later nog bericht van mij. Houd moed, mijn beste vriend",

tt.in Xo

J. Hamerlynck, schipperspastoor.

Ik heb hem geantwoord, dat het ook voor mij een consternatiezondag was. En deze gedachte wat uitgewerkt, wijzende op de haast 30-jarige arbeid van de broeders in onze parochie.

14 MEI 1949

Heel de week heb ik nog aan die smadelijke beledigingen van de pastoor en J. van M. gedacht. Ik heb geen van beiden gesproken, dat komt nog wel eens van pas. Ik had in mijn brief pastoor H. aangeraden eens elders te gaan informeren, bij pastoor van den Elzen bijv. [Oudenbosch], bij onze kapelaans, bij de vele vrienden, die wij hebben in de organisaties, bij boeren, middenstanders en arbeiders. Dat heeft hem wel getroffen en zie hier de brief, die ik vandaag van hem ontving.

Dinteloord, 72-5-'49

Beste Broeder Theophile,

Vanmorgen dankbaar Uw mooie brief ontvangen. Verleden zondag was ik er van k...zou men zeggen. Het scheiden was droevig. Thuis gekomen dacht ik: zo iemand wegzetten per geraffineerde, zoals ik hem getekend heb, mag toch niet; dat wil God toch niet hebben. Dinsdag op onze conferentie geweest; doch ik meende beter te gaan informeren. De Godd. Voorz. zit toch niet stil, geloof ik. Wie ik toch ontmoette! De inlichtingen ten voordele van u en Uw collega's waren schitterend. Gedurende de terugreis had ik geen gelegenheid bij U aan te komen. Gephilosofeerd: hoe zal ik de goede en gedupeerde broeder Theophile vlug wat opbeuren? Ik ging naar Verhaart, uw onderwijzer, vroeg uit zuinigheid daar een klein stukje papier, De andere morgen en later nog zeer dikwijls aan u gedacht. Deze week of volgende bus ik naar mgr. Ik wil gedekt zijn in de toekomst. Bij hem zal ik u allen ophemelen. Ik ken natuurlijk nog maar een beetje van die dorpspolitiek van enkelen. Aan uw pastoor zie ik, dat ik in Gastel een blind paard ben. Als alles recht is, komt het er, wees gerust. Spreek ondertussen over terreinkoop met uw goede kennissen enz. U krijgt zo gauw mogelijk bericht over de uitslag. Bidden we allen om goede verandering. De dw. Dn. Van U, goede Broeders.

J. Hamerlynck, schipperspastoor.

Van 't Kerkbestuur nog niets gehoord. Indien zij weigeren probeer ik het internaat op Stampersgat te krijgen. Deze gedachte kreeg ik gisteravond en merkwaardig kwam vanmorgen mijn broer Piet uit Breda hier en vertelde mij terloops dat hij gisteren bij mevr. Dr. Vlekke, prof. Dellepoort ontmoet had en toen zij over de schippersschool spraken, ook ditzelfde idee naar voren brachten. Ik wil het alleen in het belang van dit huis hier houden: de gemeenschap zou groter worden, hulp en steun zouden wij van elkander hebben en bovendien is

hier een grote kapel. Anders zou ik niet aarzelen om naar Stampersgat te trekken. Ik zou me daar heel goed thuis voelen. Afwachten.

16 mei 1949

Zojuist kom ik van het gemeentehuis en sprak mhr. Veraart, lid van het kerkbestuur. Vrijdag jl. was het vergadering geweest en die was gunstig verlopen voor onze zaak. Ze hielden het punt aan voor een volgende bijeenkomst, ik moet nu een tekening maken [volgens kadaster] van het perceel dat wij wensen te kopen. Ik heb het even overgenomen. Aan de inspecteur L.O. zou advies gevraagd worden omtrent de schooluitbreiding in de toekomst. Een niet ongunstig bericht dus, maar toch nog even afwachten.

17 MEI 1949

Ik ontving een brief van pastoor Hamerlynck met de mededeling dat hij bij de coadjutor mgr. Baeten was geweest en dat deze er tegen was dat de "Broeders van Gastel" met dit werk zouden beginnen - zie brief. We moeten nog even het oordeel van mgr. Hopmans afwachten, maar dat zal ook wel ongunstig voor ons zijn. Ik ben dezelfde dag nog naar Dinteloord geweest en heb met de pastoor een paar uur zitten praten. Een van de redenen was natuurlijk dat wij exempt zijn, dus pauselijk goedgekeurd en dat derhalve de bisschop met ons niet zoveel te maken heeft. Maar daar zijn nog andere redenen, dat voelde ik wel: wij hebben een slechte naam. Waarom vraag je de broeders van Oudenbosch niet, moet mgr. gezegd hebben, die hebben naam! Wanneer ik het antwoord van mgr. Hopmans binnen heb, zal ik nog wat commentaar leveren op deze weigering.

27 JUNI 1949

In de drukte vergeet ik soms mijn dagboek bij te houden. Ik heb heel de kwestie een tijdje laten bezinken. Ik heb rond 1 juni naar de broeders van Maastricht geschreven, die een schippersinternaat hebben. Ook aan het centraal bureau in den Haag. Van beiden goede inlichtingen gehad over subsidie enz.- zie elders. Ondertussen is de situatietekening van de grond en de omgeving klaar gekomen en gisteren ben ik eens met de pastoor gaan praten, die mij zeer vriendelijk ontving en over alles gewoon en goed praatte. Ik zal nog eens met deskundigen spreken welk stuk ik nu precies moet vragen aan het kerkbestuur. De zaak staat er niet slecht voor, ik weet niet of pastoor Hamerlynck wel altijd de juiste tactiek volgt. Niet te haastig werken, kalm aan doen. Intussen weer processie gehad en alles best verlopen. Er was van protestantse zijde geen merkbare oppositie zoals verleden jaar.

12 JULI 1949

Kalm gaan we verder. Ik heb nu al heel wat gegevens bij elkaar. Moet nu de financiële zijde gaan bekijken. Ben reeds bij en bankier geweest, maar aanzien wij een Belgische Congregatie zijn, zal dit heel wat moeilijkheden opleveren. Ik wilde wat schrijven vandaag, maar stel het maar even uit, wegens tijdgebrek.

29 september 1949

Naar aanleiding van 't briefje dat ik vanmorgen kreeg van pastoor Hamerlynck, schrijf ik enkele woorden vandaag. De vakantie is prachtig verlopen! Het nieuwe schooljaar haast weer een maand bezig! Wat schiet de tijd toch op. Ik heb een heerlijke klas; beter dan vorig jaar toen ik een gecombineerde eerste en tweede had. Ik ben ook dit jaar weer naar Holland geweest met mijn moeder en zuster en alles gaat zo zijn gewone gangetje. Ik wacht steeds op verschillende brieven - prijsopgaaf enz.- voor de schippersschool. Alles gaat langzaam; zo'n briefje doet je dan weer even pijn, maar enfin, we gaan door.

16 OKTOBER 1949

Het is altijd goed, dat een mens zich kan beheersen. Altijd kan ik dat niet, maar in de kwestie Jan van Mechelen [belangrijk bestuurslid in allerlei organisaties], heb ik dat toch gedaan. Toen ik pas de brieven las van pastoor Hamerlynck, was ik geneigd om met de heer van Mechelen eens te gaan praten en te vragen, wat hij nu eigenlijk tegen ons had. Dat hij tegen mij persoonlijk niets had, begreep ik wel. Maar ik heb het niet gedaan, hij kan trouwens ook wel eens gelijk hebben in sommige zaken. En wat heeft er zich nu voorgedaan, om dit te noteren! Het volgende belangrijke feit! Al lang hoorde ik "praatjes" over het gesticht, het St. Jozefgesticht. [stond vroeger in de Veerkensweg]. Het zou niet meer renderen, de kost was er slecht, de ziekenafdeling is al een half jaar opgeheven enz. enz. Ik heb daar nooit ernstig over nagedacht. Tot dat ik een dag of tien geleden op de telefoon moest wachten, zo eens rondliep in de operatiekamer keek en tegen een zuster zo zei: "Wat is het toch jammer, dat hier niets meer te doen is". We praatten toen even door en ik hoorde in 5 minuten, dat de zaak er slecht voor stond en geen jaren meer kon duren. En dan? Ja, opheffen. Als een bliksemschicht schoot het toen in mijn hoofd: Internaat! Sinds die dag liet mij deze gedachte niet meer los. En als vrucht van deze overpeinzingen ben ik deze zondagmorgen naar de heer van Mechelen gestapt en een hartelijk gesprek met hem gehad. Hij was ook van idee, dat ons huis iets anders moest gaan beginnen en voelde alles voor de onderneming. In vertrouwen vertelde hij mij alles van het gesticht. Het gaat inderdaad zeer slecht. En hij noemde dit plan misschien een "uitkomst" in de nood. De zusters vragen veel te hoog salaris, hebben niet meer die toewijding

enz. maar vooral, we leven in een tijd, waarin de staat voor de arme mensen zorgt. Niet alleen voor de armen, maar bijna ieder die 65 jaar is in Nederland trekt van de "Noodwet" en dat is zo $\pm$ 500 gld. per jaar. Dan wordt zo'n gesticht overbodig: zij kunnen de mensen niet geven, wat zij graag zouden doen enz. Uit andere bron weet ik, dat zij met verlies werken, dat ze zelfs effecten hebben moeten verkopen. Hij beloofde mij alle steun toe en zou over de zaak denken, spreken enz. Wie had dat nu gedacht, dat wij daar nog eens in zouden kunnen! Ik heb het onmiddellijk aan Maurice [medebroeder] geschreven. Het gesticht: wij kunnen eigenlijk Gastel niet voorstellen zonder het gesticht. Het moet toch allemaal gauw gekomen zijn, want pastoor Mouwen liet in 1938 een nieuwe kapel en mooie nieuwe vleugels bijbouwen. Mijn oom Janus Pekels is er enkele jaren boekhouder geweest en hij vertelde mij, dat ze in zijn jaren 4000 gld. winst maakten en nu 10.000 gld. verlies! Van M. is dit jaar al drie keer bij de bisschop geweest; deze wil het natuurlijk zo lang mogelijk handhaven. Ik vroeg hem ook of hij een tijd kon noemen; nee, dat kon hij niet, maar ik kon verwachten, dat het gauwer zou zijn, dan we dachten. Oom Janus zei verleden week tegen mij: "Ze zullen blij zijn met dit voorstel." En die indruk kreeg ik vanmorgen ook. Dit is nu weer een heel ander gezichtspunt. We zullen afwachten, hoe het verder zal verlopen; het woord is aan het R.K. Armbestuur. Anders weinig nieuws. Volgende week is het boekje klaar, dat Prof. Dellepoort en ik geschreven hebben over de bevrijding van Oud Gastel en Stampersgat. Ik heb die goeie pastoor van Stampersgat het batig saldo beloofd. 1500 Exemplaren zullen verspreid worden. Als ik niets deed, gebeurde er 30 oktober als 5 mei jl. dus niets, Ik heb nu bewerkt: plechtige Hoogmis, optocht met kransen en bloemen aan het monument. Ik heb al enkele artikeltjes daarover geschreven in de bladen. Ik ben nu bezig met een paar artikelen in de Klok over de geschiedenis van Gastel. Binnenkort zullen ze verschijnen en heb grote plannen voor 1951, 400 jaar bestaan van Nieuw Gastel! Als een mens - ons soort mensen vooral - steeds geen nieuwe plannen maakt, verstart hij in het alledaagse. Daar heb ik veel aanleg voor, daarom steeds actief blijven. Sommige dagen zijn voor mij... nee, misschien later over me zelf wel eens!

2 NOVEMBER 1949

Een koude Allerzielendag. Aan deze dag heb ik van vroeger nog allerlei herinneringen. Toen was het "warmer" - figuurlijk - in de kerk. Pastoor Damen z.g. droeg om half zeven altijd de drie eerste H. Missen op: na de laatste absoute. Nu gebeurt dat na de missen van acht uur. Ik heb vanmorgen - zoals al zoveel jaren - de weldoeners van het Gesticht weer af horen roepen, maar nu natuurlijk met een bijzondere attentie, 't zijn er niet veel meer! Gisteren hoorde ik van een kamerbewoonster dat het op het Gesticht een publiek geheim was, dat alles ging verhuizen naar Roosendaal! Zou mhr. Van M. al onderhandeld hebben? Ik hoor niets en wacht maar af. Wat zal de bisschop zeggen? De

bevrijdingsdag (30 okt.!) Mooi Zondags en zonnig weer! Na een stormachtige week, waarin verscheidene ongelukken in den lande hebben plaats gehad. De pastoor heeft zich weer eens laten kennen, maar niet van zijn mooiste kant. De voorzitter van ons monumentencomite dr. Van Susante was persoonlijk bij hem geweest en hij had gezegd, dat hij een plechtige Hoogmis zou opdragen en "een woordje zeggen". Hiervan is weer niets uitgekomen, zoals vroeger ook al eens een keer gebeurd is. Hij was niet eens te zien, een kapelaan celebreerde en er is die dag geen woord gezegd over de vijfde verjaardag van onze bevrijding of over de doden. En men had juist de kans! Want ons volk was in grote getale opgekomen, talrijke verenigingen, niet minder dan 17 bloemstukken werden mee gedragen, het was indrukwekkend. Aan het monument gekomen, werden de bloemstukken neergelegd, de harmonie speelde de volksliederen en het dameszangkoor Polymnia voerde enkele gezangen uit. En toen zag ik de pastoor naar voren gaan om een onze Vader te bidden. Er werd een collecte gehouden voor de Oorlogsgravenstichting, opbrengst f 22,50. Dat had wel 2 of 3 maal zoveel kunnen zijn. Ik had 6 bussen klaar gemaakt, de Kajotters zouden met het terugkeren van de stoet met de bussen klaar staan, omdat ik dacht dat de stoet bij het monument ontbonden zou worden. Maar men ging zo ordelijk terug, dat alleen de mensen die langs de kant stonden, de kans hadden om wat te geven. Volgend jaar beter! Er werd niet gesproken, omdat we er op gerekend hadden, dat dit in de kerk zou gebeuren. Zo moet dan de kerk het enige lichaam zijn, wat op zo'n dag achterwege blijft. Ik zeg dit met grote teleurstelling. De pastoor van Stampersgat belde mij 's maandags, nadat zaterdag de boekjes waren thuisgekomen - maar dat wist hij 's maandags pas - op en zei: "Wat jammer, dat ik het gisteren niet geweten heb, dan had ik er over gepreekt! Dat is een ander houding! Over de verkoop van de boekjes schrijf ik nog wel. Het gaat niet slecht.

13 NOVEMBER 1949

Met de boekjes is het best gegaan, zoals ik verwacht had. Ik ken mijn goed Gastels volk en hoop nog veel voor onze mensen te doen. De rekening van de drukker f 1100,- kan ik deze week betalen. Wat er overblijft, heb ik de pastoor van Stampersgat toegezegd; voor de opbouw van Stampersgat zal het een klein steentje zijn, maar alle beetjes helpen. Er wordt veel over het boekje gepraat. Wanneer de mensen maar aanvoelen, dat we verplicht zijn hen te gedenken, die voor ons hun leven hebben gegeven, dan is mijn doel bereikt. Ik kan het zeggen zonder zelfverheffing, omdat ik het zo aanvoel. Deze week ben ik nog eens bij de schipperspastoor geweest. Ik heb hem aangeraden zich met de heer van Mechelen in verbinding te stellen en zo gauw mogelijk het bisdom te raadplegen. Heden ontving ik het volgende briefje van hem. Van de week komt hier een assistent, misschien zal ik dan met hem naar de bisschop gaan. 't Is weer zo'n eigenaardig briefje. De distributie van vlees, kaas, textiel is nu afgeschaft: het kan wel na tien jaar! Alleen steenkool en koffie nog!

9 JANUARI 1950

De afgelopen maanden brachten weinig nieuws. Ik heb de zaak van de schipperschool met opzet laten rusten, om de heer van Mechelen gelegenheid te geven, zijn voelhorens eens uit te steken. Op 30 dec. ben ik naar hem toe gegaan, maar hij kon mij weinig nieuws vertellen. In hoofdzaak kwam zijn redenering hier op neer, dat de bisschoppen, de vic. Generaal en de deken van Roosendaal het Gesticht zo lang mogelijk zouden handhaven. Ik trok mijn conclusie en ben 3 januari naar de vic. generaal mgr. Koenraad gegaan. Ik heb hem gezegd, dat ons Hoofdbestuur op het verzoek van pastoor Hamerlynck is ingegaan - om een internaat op te richten - goed. Wat het gesticht aangaat, ook daar heb ik met hem over gesproken; hij wist dat de zaak er niet goed voor stond en zei, dat het Armbestuur en niet de kerkelijke overheid over de liquidatie had te beslissen - dit in tegenstelling met dhr. Van M. Natuurlijk moet deze beslissing dan voorgelegd worden aan de bisschop, maar "daar zal zich wel geen enkele bisschop tegen verzetten." Dit was goed nieuws voor mij; nu het Armbestuur bewerken. De pastoor, van Mechelen [H.] en dr. van 't Hullenaar zijn wel de voornaamste. Zouden we dat gebouw krijgen! Bouwen hier zal altijd moeilijk zijn, in dit moeilijke huis zit je nooit vrij. Aangezien op het ogenblik heel het Hoofdbestuur achter deze plannen staat en dat mijn ijverige jonge medebroeder Frederik onderwijzer zal zijn, heb ik mijn zinnen gezet op 1 jan. 1951. Weer maar afwachten, want de eerste fase van een dergelijk werk, is toch het hebben van een huis. Dit gesticht acht ik daar het beste voor. Het zal natuurlijk moeite kosten, de mensen, die er nog zijn, zullen elders onderdak moeten krijgen enz. maar we moeten in zulke belangrijke kwesties strepen durven trekken. Ik hoop dat de oversten straks zullen besluiten, dat de hele communautiteit naar hierover verhuist. Vandaag lees ik de kranten, dat mijn goede vriend, de schipperspastoor Hamerlynck benoemd is tot pastoor in Willemstad! Ik ga er morgen eens gauw naar toe. Twee dagen geleden een mooie opvoering gehad van de Toverprins. Br. Frederik en ik hadden er ons best voor gedaan. De traditionele patronaatsavond werd deze keer hoofdzakelijk verzorgd door het klein patronaat, waar ik nog altijd in ben. Een paar dagen later. Ik ben er naar toe geweest, het is een oude zeerot, die pastoor. Hij wil gaan varen. Hij heeft in Willemstad maar enkele parochianen en dan kan hij heel de week op route. Hij is altijd zo wantrouwend. Hij had het weer over allerlei personen, die met onze zaak in betrekking staan en daar laat hij zich dan ongunstig over uit. Die mensen praten mooi met jou, zegt hij dan - vicarus, van Mechelen, pastoor - maar vertrouw ze niet, ze kunnen jullie nog niet zien. Daar ageer ik dan tegen en fel ook. Ik geloof die mensen, waarom niet? Zojuist kom ik van dokter van 't Hullenaar, ik heb er de hele avond zitten praten. Hij wist nergens iets van en was zeer verbaasd. Hij juichte de plannen toe, maar zag het nogal somber in, wat de mensen betreft. En daar kan hij wel eens gelijk in hebben. Ik zei dat ik ook alleen maar kwam, omdat ik hoorde dat het armbestuur er moeilijk voor stond met het gesticht. Als het zou verdwijnen - en

dit is een zaak die wij niet kunnen en willen forceren - als het zou verdwijnen, dan vragen wij de voorkeur. En de dokter gaf toe, dat het niet lang meer zo kon duren, het zal geen tien jaar meer duren, lang niet! Dus weer die zekerheid, dat het zal verdwijnen. Hij zelf vertelde mij in vertrouwen, dat hij al jaren geleden voorgesteld had, dat de zusters, de Congregatie, het zou overnemen, dan zou het wel bloeien, verzekerde hij. Het hoofdbestuur is niet voor deze vorm, laat dat duidelijk merken! Ik denk, dat ik eens naar de Generale Overste ga en haar gevoelen in deze eens raadpleeg. Hij raadde mij aan eens met de pastoor te gaan praten, hij vermoedde dat die voor mijn plannen te vinden zou zijn. Dit was ik ook van plan. Hij betwijfelde verder of het Armbestuur wel deze belangrijke beslissing kon nemen, het Kerkbestuur, de pastoor en zijn adviseurs, hebben in deze veel te zeggen, zei hij. Zal ik nader onderzoeken.

18 JANUARI 1950

Vandaag - twee dagen na het onderhoud met dr. van 't H. ben ik naar de generaal Overste moeder Berthilde geweest. Ik heb haar alles verteld. Voor mij was het hoofdzaak te weten te komen of de Congregatie interesse had, om het Gesticht te kopen, zoals zij dat onlangs in Oostburg gedaan heeft. Ik meende te mogen opmaken uit ons gesprek, dat die interesse niet bestond. "Gastel trekt toch niet". Dit was voor mij gunstig. Ik heb gezegd, dat ik over een week of vier nog eens terug zou komen. Moeder B. zou er eens over praten met de raadszusters. De wind waait met ons mee; nu moet ik de pastoor eens raadplegen. Tegenwind?!

19 JANUARI 1950

Vandaag heb ik een onderhoud gehad met burgemeester Hofland. Ik heb hem mijn ontslag aangeboden als voorzitter de Blokploeg organisatie. De lezer zal weten, dat ik deze functie tijdens de oorlog met ambitie en succes uitgeoefend heb. We hadden een prachtige organisatie, later Oranjevereniging...en alle naderheid van dien. In begin december hadden we een bestuursvergadering, we zouden heel de zaak weer opnieuw oprichten, maar ik voelde...niemand heeft het mij pertinent verboden, maar ik weet zeker, als het bekend wordt, dat ze het op het bisdom niet goed zouden vinden - en hier, de pastoor, de hoge stand enz. Distantieer ik mij van de burgemeester om hunnentwille? Nooit, maar ik heb ze allemaal nodig, totdat ik zwart op wit heb. Ik legde de burgemeester uit, dat ik niet meer zo vrij leef als toen, hij begreep het wel, maar er wordt gevreesd, dat er nu niets van terecht komt. Dit mag niet. Ik denk wel, dat ik de eerstvolgende vergadering bezoek en dan mijn standpunt uiteen zal zetten, altijd onder bedekte termen.

22 JANUARI 1950

Vandaag, zondagmorgen, ben ik met de pastoor gaan praten. Ik wist, dat dit het moeilijkste gesprek zou worden, want valt niet zakelijk mee te praten. Al mijn illusies over het Gesticht vielen dan ook radicaal in duigen. Hij was er tegen, finaal tegen. Daar kan niets van komen, zei hij. Was ik al te naief geweest, met er aan te geloven? Heeft van Mechelen mij op een dwaalspoor gebracht?

23 JANUARI 1950

Typisch was, dat vernam ik vandaag, dat die zondagmorgen om half twaalf het Armbestuur vergaderde... van Mechelen, dr. van 't Hullenaar en de pastoor wisten dus van mijn plannen, maar niemand heeft er een woord over gezegd. Ik heb nu een ander plan. Ik zal een rekest sturen naar het Armbestuur en 3 voorstellen doen:

1. Heel het Gesticht kopen.
2. Alleen de zieken bouw plus een stuk grond.
3. Alleen de grond.

Ik zal vragen om voor 1 mei antwoord te geven.

10 MAART 1950

Ik heb geen rekest gestuurd; eens goed nagedacht en ben tot de overtuiging gekomen, dat als de pastoor er tegen is, er toch niets van terecht komt. Bovendien heeft mij de generaal moeder Overste verzekerd, dat het Armbestuur geen idee heeft het Gesticht te verkopen. En daarmee is dit hoofdstuk weer af. ... Ik heb het tegen onze generaal Overste gezegd en ben nu weer volop aan het plannen maken om ons eigen huis zodanig in te richten - en bij te bouwen, dat het voor internaat geschikt gemaakt kan worden - niettegenstaande het feit, dat ik uit Amsterdam, waar ik eens geïnformeerd had, bericht kreeg, dat we veel moeite zullen hebben om schipperskinderen te krijgen. Dit A'damse internaat is al vanaf 1936 af bezig en kan het niet boven de 90 jongens brengen.- zie correspondentie. Mijn architect beweert, dat het beste wat we doen kunnen is, te trachten heel ons huis te kopen, met de patronaatszalen en een stuk grond erbij. Dit heb ik altijd gedacht en ben daar altijd een voorstander van geweest, maar ik heb nooit het idee gehad, dat dit plan verwezenlijkt zou kunnen worden. Wanneer we echter een nieuw patronaat bouwen, zijn we er!! Zo eenvoudig is het natuurlijk niet; wat is ons huis waard en wat kost een nieuw patronaat, dat aan de moderne eisen voldoet en is de kerk tot een of ander bereid. Met de pastoor praat ik daar moeilijk over, dus ben ik eens met mr. Mastboom gaan praten. Na hem het plan uiteengezet te hebben, zei hij mij het volgende, dat strikt geheim moest blijven. De vier lekenkerkmeesters hadden niets tegen de vroegere plannen; het gold toen alleen maar de aankoop van een stuk grond, deze plannen gaan veel verder. Hij was

al een keer of drie daarover begonnen, maar het kerkbestuur merkte, dat de pastoor er nauwelijks op antwoordde. Zij merkten duidelijk, dat hij er om de een of ander reden tegen was. Toch moest Mastboom met de pastoor wel eens alleen gepraat hebben; hij sprak mij over een conflict tussen de broeders en de pastorie; vertelde dat dit conflict al vele jaren bestond, ook al onder de vorige pastoors en dat "dit conflict eens opgelost moest worden, wilde de pastoor op deze zaak nader ingaan". Hij raadde zelf aan in deze een hooggeplaatst persoon in de arm te nemen bijv. de deken van Roosendaal, die de verzoening dan zou moeten bewerken. Dat het voor hem en de andere heren moeilijk is, om in een vergadering over onze zaak te beginnen, begrijp ik voldoende. Dus nu hoor ik het eens van die zijde; dus had pastoor Hamerlynck gelijk. Het duizelt een beetje in mijn hoofd, als ik alles eens goed overdenk. Mijn eerste indruk was; dit conflict moet opgelost worden! Ik weet natuurlijk precies wat er hier bedoelt wordt en zal er nog wel eens over schrijven - ik heb er nu geen zin voor.

23 APRIL 1950

Als ik mij goed herinner, dan ben ik vandaag juist een jaar geleden naar het Hoofdbestuur gegaan en voor de eerste maal gesproken over de plannen, die pastoor Hamerlynck had. Hoe staan nu de zaken? 10 maart; laatste aantekening. Wat heb ik sinds die tijd allemaal gedaan? Een lezing gegeven voor de Heemkundekring hier en in Stampersgat over: De krijgsverrichtingen in West-Brabant in het voorjaar van 1793, een spreekbeurt gehouden voor de K.A.B. [Katholieke Arbeiders Beweging] over: Brabant, ons gewest, mijn artikelen klaargemaakt voor de St. Laurentiusklok - vandaag nr. 14 al - en dan het gewone klaswerk. En nagedacht... hoe moet het toch? Patronaat bouwen, dit huis kopen? - conflict!! Eerst over dat conflict. Ik heb kort na 10 maart naar de visitor geschreven of hij dit jaar de visitatie [kloosterinspectie] wat vroeger wil houden Hij kwam vrijwel onmiddellijk. Ik zette hem heel de geschiedenis van 1945 uiteen; eigenlijk bestaat heel dat conflict in een naast elkaar leven van de pastoor en br. Canisius [de toenmalige Overste]. Ik acht het echter niet verantwoord, dat de jonge broeders daarover alles weer horen; het interesseert hun trouwens niets. Om kort te gaan, het conflict is opgelost. Canisius is zelf op de pastorie geweest en alle heren uitgenodigd om op eerste Paasdag een glas wijn te komen drinken, hetgeen gebeurd is. Alles is nu gewoon, we kunnen weer aan dezelfde tafel gaan zitten, het was vijf jaar geleden, dat de pastoor hier was geweest. Ik kan dus de onderhandelingen voortzetten. Ik ben weer bij Hamerlynck geweest en in Hansweert, waar zusters een internaat met continu-school hebben voor jongens en meisjes. Intussen is het Koninklijk Besluit 1949 - voor B. L. O. [Buitengewoon Lager Onderwijs] - verschenen en nu 'valt het onderwijs aan schipperskinderen dus onder het B. L. O. Ik ben nu tot deze conclusie gekomen; we kunnen aan de bestaande school een of meer

schippersklassen verbinden - ± 15 ll. voor een klas. Dus niet beginnen met een aparte zelfstandige school. We zouden dan met 15 of 30 kinderen kunnen beginnen. Als "streefdatum" heb ik daarvoor vastgesteld 1 september 1951. Br. Frederik is dan klaar, Daar ga ik nu voor werken - bisschop, minister, inspecteur, huis veranderen enz.

10 MEI 1950

Vandaag 10 jaar geleden. Wat al stormen zijn er sinds die dag over de wereld gegaan! 't Is onnodig er een woord over te schrijven. Zou de mensheid voor ons, ook wel eens zo'n decennium hebben beleefd? En wat zal de toekomst brengen? Een angstige en onrustige tijd is het. Men zegt, dat de oorlog tussen Rusland en Amerika elk ogenblik kan uitbreken. Velen geloven er aan, velen niet, ik weet het niet. Hoe is het leven in Gastel? Betrekkelijk eentonig. Met de herdenkingsdagen hebben we het weer kunnen merken. Ik moet dit zeggen, van kerkelijke zijde is er geen medeleven met deze feiten. De school was - 5 mei, nationale feestdag, 5 jaar bevrijd - vierkant tegen optocht, kinderfeesten, zanghulde enz. Maar mijn oude vriend Melsen, nog altijd voorzitter van het Oranje Comité, is toch een man, al is hij 70 jaar. De gemeente gaf een goede subsidie, er kwam een optochtje, aubade, spelen enz. Ik was de enige voorstander! Ik genoot, vooral toen Br. Willibrord voor het raadhuis, behalve de andere feiten, ook het feit herdacht, dat de burgemeester tien jaar hier is. Deze reageerde er in zijn speech onmiddellijk op. Het blijft een droevig geval, ik heb er al zo dikwijls over geschreven. Er komt daarin geen oplossing, zeer tot nadeel van de bevolking. Ik ben altijd maar aan het denken: zullen we volgend jaar het 400 jarig bestaan van Heer Jansland kunnen vieren? Ik denk... en begin gauw mijn 19-de artikel voor de Klok. Een redacteur van het Brabants Nieuwsblad kwam mij vragen een artikel te schrijven over de pastoor, die 21 mei a.s. 40 jaar priester is. Hij kende de verhoudingen in Gastel goed en samen hebben we die nog eens besproken. Hij verslaat altijd de gemeenteraadsverslagen en liet zich over Gastel maar pessimistisch uit, vooral de gemeentesecretaris hield elke vooruitgang tegen, zei hij. Inderdaad staat deze als zeer conservatief bekend. Ik kan er best mee opschieten en denk straks van hem veel gedaan te krijgen. Hij is nog uit de school van Mastboom. Wat zie je mr. Henri toch weinig. Nergens bemoeit hij zich mee. Intussen, ik heb het artikel geschreven en zo neutraal mogelijk gehouden. Van de week praatte ik met een bestuurslid van de Gastelse Sportclub. Die hebben nu, vlak naast ons een prachtig terrein. Binnenkort zal het officieel geopend worden. Maar ik vernam zo, in de loop van het gesprek, dat ze het nog niet groot genoeg vinden. En hij liet zich ontvallen, dat ze nog wel zin hadden in de weide, die er ten noorden van ligt, dat is dus het terrein, wat voor ons straks onontbeerlijk is! Daarom ben ik de andere dag onmiddellijk naar de eigenaar gegaan, de directeur van de Amsterdamse bank te Roosendaal, iemand die aan geen

mens geen vierkante centimeter verkoopt; ik vertelde hem wat ik wist en hij beloofde mij, dat wij absoluut de voorkeur hebben. Dit is het eerste resultaat - al hebben wij het nog niet - na lange besprekingen. Over het pastoorsfeest later.

11 juni 1950

Vanwege de drukte niets meer aangetekend. Op 21 mei is het feest van de pastoor goed verlopen., enorm veel belangstelling, de eerste die hem feliciteerde was Canisius. De burgemeester was afwezig, een paar dochters van hem gingen feliciteren; hijzelf stuurde een telegram, naar ik vernomen heb. Op 23 mei heb ik de hoofdinspecteur van het onderwijs hier gehad. Ons onderhoud kwam hierop neer; de staat bouwt de schoollokalen en subsidieert. Dit moest ik juist weten. Wij kunnen dus dit werk aanpakken, volgens het rijk. Ik was altijd bang geweest dat het rijk neen zou zeggen, d.w.z. geen subsidie zou geven. Maar uit het gesprek met de inspecteur Tazelaar meende ik op te maken, dat dit kon. Pastoor Hamerlynck was er ook bij; ik had beide heren op een diner genodigd en hij zou voor leerlingen zorgen. Twee dingen zijn er nu; 1. Voor grond zorgen 2. Kerkbestuur en bisschop. Een berg moeilijkheden zie ik nog; ik sta nog altijd aan de onderste trap. Ik leg het er op aan, dit huis te kopen, anders worden de juridische moeilijkheden te groot. Toch zal dat waarschijnlijk niet gaan.

2 JULI 1950

Na gesprekken gevoerd te hebben met mr. Mastboom, dr. Van Susante, en de pastoor, de drie voornaamste leden van het kerkbestuur, ben ik wel tot de conclusie gekomen, dat iets kopen van de kerk zeer moeilijk, ja onmogelijk zal zijn. Zij kijken vooruit en daar hebben ze gelijk in. Er moet in de toekomst op die grond nog heel wat gebouwd worden; gymzaal, overblijflokaal, klassen enz. De pastoor raadde mij aan: bouw op je eigen grond; hiermede wordt bedoeld, de weide ten N. van de kerkegrond - van 't bos - dus die van de heer Raaymakers, waarover ik al eerder schreef. In de afgelopen week ben ik bij de broer van de bankier geweest; de gesprekken, die ik tot hiertoe gevoerd heb met de fam. Raaymakers vallen mee. Ze staan hier bekend als erge vasthouders, die zeker aan niemand iets zouden verkopen. Maar voor dit doel schijnen zij toch iets te voelen. Intussen hebben we een merkwaardig feest gevierd. Twee kapelaans, de heer Kloeg en van Heijst, vierden hun koperen priesterfeest. Beiden zijn directeur van het Patronaat [jongerenclub] en ik heb met br. Frederik samen, die evenveel ambitie in zulk werk heeft als ik, toen ik zo oud was als hij, hetzelfde stuk gespeeld als in 1934 voor kapelaan Mouwen. "Hoe de kabouters feest vierde" door Br. Gummaris van Huijbergen. Het groot patronaat was niet bij machte om voor haar directeur (Kloeg) iets apart te doen. Enkele jongens

komen er 's zondags, het trekt niet meer. Bij ons in het klein patronaat gaat het iets beter, maar is ook niet veel. Ook de ouders schijnen er weinig voor te voelen; een honderdtal liet zelfs verstek gaan, niettegenstaande hun vrijkaart. Op zaterdagavond 24 juni was de ouderavond - veel kinderen - en daags daarna hadden we nog een avond voor iedereen tegen entree. Resultaat een 40-tal mensen! Treurig! 200 stoelen leeg! f 85,- schuld. Gelukkig deed pastoor Jansen, wat in 1934 pastoor Damen gedaan had, hij betaalde de hele schuld. En we zoeken naar oorzaken...Kan het aan de jubilarissen liggen? Ja, dat kan, meer zeg ik niet. Ook veel aan de tijd. De geest is wel veranderd. Zo'n mooi spel met onze eigen kinderen. Ik denk terug naar de operettes met zoveel volle zalen. Er is nu minder geld, maar dat zal toch in dit geval geen grote rol gespeeld hebben. We zijn cultureel dood in Gastel! Zo pas hebben we een Rome avond georganiseerd, vanwege de heemkundekring, in verband met het heilig jaar nog wel, weinig belangstelling. Niemand van de geestelijkheid zelfs!! Ik heb zin om mij terug te trekken, nog meer terug te trekken. In de heemkundekring komt ook zowat alles op mij alleen neer. En was ik eerst bang als ik aan het internaatsleven dacht, ik begin er nu naar te verlangen. Het kan natuurlijk tegenvallen. Om echter uit de impasse te komen, moeten we maar doorzetten. Het gaat nog te traag naar mijn zin, maar het een moet op het andere wachten. Ik heb nu al mijn aandacht weer gezet om eerst die bewuste weide te krijgen. Gisteren vernam ik weer, hoe de sportclub er op loert. Ik schrijf nu weer naar de heer Raaymakers en stuur hem een situatietekening. Thomas Mertons boek de Louteringsberg, doet mij veel goed. Ik denk nogal eens zwaarmoedig de laatste jaren. Och wat heb ik er aan de roman van mijn eigen leven te schrijven?

16 JULI 1950

Weinig nieuws te vertellen. Ik vernam dat de heren Raaymakers er weinig voor voelen om grond te verkopen, we zullen de weide misschien kunnen huren. Het contract moet dan zo gemaakt worden, dat ze er ons niet af kunnen jagen en dat we er op kunnen bouwen. Wat is het allemaal moeilijk. En nu heb ik een plan in mijn hoofd gezet om woensdag a.s. 19 juli - vrije dag - eens met de bisschop te gaan praten. Dan ken ik zo de gevoelens van alle? kanten een beetje. Dan de kwestie, krijgen we voldoende kinderen, daar zou de schippers-pastoor voor zorgen! Ik zal daar onder de a.s. vakantie eens voor gaan werken. Iets definitiefs weten we eigenlijk nog niet. Moed houden en maar denken. Over een paar dagen zal ik het gevoel van mgr. Opschrijven.

19 JULI 1950

Zojuist thuisgekomen uit Breda, waar ik een kort onderhoud gehad heb met Mgr. Baeten, bisschop coadjutor. Zeer zakelijk ontvangen, niet afwijzend. Hij

vroeg me alles op Schrift te zetten, dan kan hij het met mgr. Hopmans bespreken. Vooral de zaak van de rechtspersoonlijkheid, van de verhouding tussen Congregatie en Kerkbestuur, beider rechten en plichten enz. Wij zouden er dan meer van horen. Toen ik in de kamer kwam moest ik denken aan 5 jaar geleden, toen ik bij mgr. Hopmans - die nu bij zusters woont - op bezoek was en kwam voor de N.S.B. kinderen e.d. Ik merkte in de loop van het gesprek, dat ik mij niet erg gelukkig uitdrukte en geen goed antwoord klaar had inzake de verhouding Congregatie/ Kerkbestuur. Daar ga ik dan eens over praten met mgr. Mastboom. Mocht ik in het volgende aantekenschrift wat positiever mededelingen kunnen doen.

20 JULI 1950

De inkt was nog niet droog op de laatste bladzijde van het vorige schrift, of ik kreeg bezoek van de heer Raaymakers, broer van de bankier. Ik had er niet meer op gerekend, dat we enige kans hadden om eigenaar te worden van de bewuste weide. Maar nu kwam hij ze zelf presenteren. Ik merk wel, dat hij het doorgezet heeft, niet de bankier. Hij heeft ook gewild, dat de prijs f 2,- per m² zou zijn en niet meer, zoals zijn broer voorstelde om het stuk tegen Achterdijk aan voor f 3,- te verkopen. Maar alles te samen zal de weide ons - verkopen, die ons geluk zou moeten aanbrengen! - toch een verschrikkelijke som geld kosten. Wanneer men zo'n weiland, dat misschien een 4 a 5 duizend gulden waard is, per m² gaat verkopen, dan loopt dat geweldig op. Het is een stuk van bijna 1 ha. We kunnen natuurlijk een stuk productief maken, een stuk verhuren enz. maar de koopsom - misschien een twintig mille, het is nog niet uitgerekend - is groot. En toch ben ik dankbaar en blij, want het is de basis voor heel het internaat. We moeten vrij zitten, heb ik al meerdere malen betoogd en op dat aambeeld zal ik blijven hameren. Dit zal het uitgangspunt worden voor de actie, die ik nu ga ondernemen.

27 AUGUSTUS 1950

Ik heb wel een rustige vakantie. Altijd maar schrijven, rekenen opstellen voor gemeente- en kerkbestuur; gisteren is er voor het eerst een artikeltje verschenen, ondertekend door de schipperspastoor en mij in de schipperskrant en Schuttevaer en Compas. In dit artikelen heb ik het plan "wereldkundig" gemaakt. We moeten nu maar afwachten of er enige reactie op komt. Zeer veel mensen moeten praten. Uit een gesprek met de pastoor het volgende: het is logisch, dat hij denkt, dat wij ons "op den duur" uit zijn school zullen terugtrekken. Is hij daar bang voor of heeft hij het graag? Ik kan hem niet peilen. Dat het "gevaar" daarvoor bestaat is zeker. Ik heb hem niettemin gezegd, dat er drie broeders in de school zullen blijven; we zijn volgend jaar met vier gediplomeerden, dus dat kan. Dan kom ik alleen in de schippersklas en nog een leek. Ik zie

het nu zo: twee klassen bouwen op het nieuwe terrein, met slaapzaal, was- en badgelegenheid enz. Als we tenminste het klein patronaat kunnen krijgen. Dit heb ik schriftelijk, maar we hebben het nog niet! Even antwoord afwachten. Intussen kijk ik eens rond. Mijn belangstelling gaat nu niet veel verder meer dan het internaat. De heemkundekring is niet veel meer, ik heb nog het langst vol gehouden lezingen te geven. Sport, dat is geweldig hier op het ogenblik. Het prachtige terrein naast ons huis is verleden week in gebruik genomen: wielersport, twee ronden! De burgemeester is zeer actief. De wegen worden netjes opgeknapt, er komt schot in de huizenbouw enz.. en de oppositie begint zowaar te zwijgen.. Na de plechtigheid op het terrein is hij zowaar op de pastorie thee gaan drinken.., Maar mijn besluit is in deze afzijdige jaren gerijpt: ik trek me terug in het internaat. Dit idee is geboren in de tijd, dat ze je niet zagen staan, toen je - door allerlei omstandigheden - overal was uitgeschakeld, dit idee geef ik niet meer op. De lezer van deze bladzijden zal weten, dat ik veel voor Gastel gedaan heb, ik ben nu niet meer van plan dit nog te doen. We zouden ook geen kans meer hebben. Neem bijv. Aarssen, meester Aarssen, een man die zich uitgesloofd heeft voor alles en nog wat. Er was niets letterlijk niets of hij was erbij, ik denk dat ik dat al eens opgeschreven heb. Hij is nu weg, hoofd der school geworden in de Reek. Ten koste van zijn gezin, zijn gezondheid en .. zijn financiën heeft hij gewerkt. Een sober "afscheid" in de Klok, waar hij dag en nacht voor schreef en alle jaren er aan...toegaf. Enkele dankbetuigingen van verenigingen, een footje, weg. Wie zal zijn werk voortzetten? Nog geen dankwoord van de pastoor in de Klok. Preken kunnen ze hier, maar de praktijk? Enfin, ik moet nog altijd de diplomaat spelen, daarom ben ik van de week mee geweest naar Bornem. Nee, we hebben geen geestelijken, en in Oudenbosch ook niet, die de zaak aankunnen en deze tijd begrijpen, een uitgezonderd - van Dam. Wanneer mijn actie, waar ik nu al zo lang mee bezig ben, mislukt, wat nog heel goed mogelijk is, wat dan? Zo maar voortleven? Ik weet het nog niet.

PIET UIT DE GORKUS

HET LEVEN VAN EEN BRABANTSE JONGEN

Deel 4

Hieronder volgt het vierde deel van het boekwerk van dhr. P. Luysterburg.
Eerder verscheen deel 1, 2 en 3 in voorgaande jaarboeken.
A.Peeters Baaijens.

NAAR LEIDEN

Ondertussen, enkele weken voor de diploma – uitreiking, was Piet naar zijn broer Janus in Leiden geweest, met de vraag of hij in Leiden op de Hollandse Constructie kon komen werken als smid – bankwerker. Zijn beide oudere broers, Janus en Jan, hadden ieder meerdere jaren bij de H.C.W. in Leiden gewerkt als kraanmachinist en hadden daar een hele goede indruk achtergelaten.

De oudste broer, Jan, woonde een half uurtje van de H.C.W. af in Zoeterwoude en had daar op de Vrouwenweg een eigen bedrijfje, een reparatiewerkplaats en een winkel in huishoudelijk artikelen.

Wanneer de drie kraanmachinisten van de H.C.W. het werk niet aankonden vanwege spoedopdrachten, werd broer Jan gevraagd om bij te springen.

Toen broer Jan dan ook, op aandringen van broer Janus, de bedrijfsleider vroeg of er voor de jongste broer misschien een plaats was, stemde de bedrijfsleider, meester Vollmar in. Hij had de wetenschap dat de twee broers uit de Gorkus, die hij in dienst had gehad, van het goede soort waren. De jongste broer zou het dus ook wei goed doen.

Een nieuw hoofdstuk zou gaan beginnen. Door broeder Overste en broeder Celestinus werd Piet, daags na de diploma–uitreiking, naar de tram gebracht met nog twee andere medesmidjes. Piet vertrok via Roermond naar Leiden, met de trein.

Aldaar aangekomen kwam de vrouw van broer Jan hem afhalen en met de bus ging het naar zijn nieuwe tehuis in Zoeterwoude.

Nog een dagje vrijaf om samen met zijn schoonzus wat werkkleren in de stad te kopen.

De andere morgen zou hij zich om half acht op de H.C.W., zijn nieuwe werk moeten melden. Hij was erg rustig toen hij 's morgens op zijn fiets stapte om naar Leiden te gaan. Het was maar een kwartier fietsen, dus dat viel mee.

Aangekomen op de H.C.W. moest hij in een kantoortje wachten op de bedrijfs-

leider.

Het was allemaal nieuw voor hem, een constructie-werkplaats, waar bruggen en loodsen werden gemaakt. Het klinken in de werkplaatsen kon je goed horen; buiten het kantoortje was het een lawaai van jewelste, daar zou hij nog aan moeten wennen.

Na een kwartier wachten, kwam eindelijk meester Vollmar binnen. Piet stond beleefd op en gaf meester Vollmar een hand, hetgeen beantwoord werd met een vriendelijke kennismaking.

Piet dacht bij zichzelf: "Laat ik maar netjes en beleefd zijn." Vader Piet zei altijd dat de eerste klap een daalder waard was, met andere woorden: de eerste indruk is heel belangrijk.

Meester Vollmar leek er wel mee ingenomen te zijn. Zo waren niet alle nieuwkomers. Ze waren vaak bang en van de zenuwen konden ze vaak niet uit hun woorden komen.

Met Piet was dat niet het geval, dat voelde hij wel aan.

Hij vroeg of Piet zijn diploma's bij zich had met de puntenlijst. Nou, die had hij bij zich. "Dus je bent opgeleid tot smid-bankwerker," stelde hij vast. Ook vroeg hij, nadat hij de puntenlijst gezien had, of hij ook machine-bankwerken had gedaan, hetgeen Piet beaamde.

Meester Vollmar was schijnbaar tevreden en hij zei te hopen dat Piet goed zijn best zou doen en dat hij zijn broers Janus en Jan niet zou beschamen. Hij vond het nog steeds spijtig dat die niet meer op de H.C.W. werkten; het waren goede vakmensen, bekwame machinisten, en hij hoopte dat broer Jan hem nog zou blijven helpen als hij met de kraanmachinisten vast zat.

Na een geanimeerd gesprek van een kwartier ging hij met Piet naar de loonadministratie en vandaar naar de machine-bankwerkerij, waar baas Blom de scepter zwaaide. Nu had broer Janus Piet ooit verteld, dat baas Blom een eigengereide, moeilijke mens was die meende dat hij O.L. Heer zelf was. Welnu, toen hij Piet van meester Vollmar overnam, nadat deze hem succes toegewenst had, moest Piet met Blom mee naar diens kantoortje.

Piet moest wederom al zijn papieren laten zien. Blom bekeek ze en zei onomwonden: "Je zult van alles wat hier op staat maar een beetje kennen en kunnen en je zult hier een echte vakman worden. De jongens die van de ambachtsschool van Leiden en den Haag hier komen zijn niet veel waard, ze kunnen nog maar weinig. Maar ik zal je hier een maand houden en kijken wat je kunt. Je broer Jan heeft me gezegd dat je van een speciale, interne ambachtsschool uit Limburg komt."

Nou, die opmerking van baas Blom kon in zijn ogen wel waar zijn, maar Piet nam zich meteen voor dat hij hem wel eens zou laten zien wat hij in zijn mars had. Piet vond Blom echt een hooghartig ventje, die blij was met zijn baan als baas.

Toen Piet hem vertelde dat hij ook een getuigschrift van P.B.N.A. had voor werktuigbouwkunde als gezelschap, kwam er zo'n smalend lachje onder het steek-

snorretje van baas Blom uit.

Piet had zijn oordeel gevormd en wist wat hem te doen stond.

Piet werd aan de draaibank geplaatst. Hij moest flenzen van olieleidingen, bestemd voor de B.P.M., afvlakken. Er lag een stapel van wel honderd flenzen, met een binnendiameter van 25 cm. Hij kon ze maar net tillen om ze in de bankklem te zetten, maar het lukte.

Toen baas Blom zag dat Piet heel kalm en rustig begon, en na een uur nog eens kwam kijken, had Piet twee flenzen klaar. Blom zei niets, maar een collega in de werkplaats, die ook aan een draaibank stond, zei dat baas Blom nooit van zijn leven een goedkeurend woordje zei, dat de bankwerkers dat niet leuk vonden en hem niet mochten. Zo, dat wist Piet dan.

"Als hij dan niets zegt, zeg ik ook niets, dan komt hij wel een keer over de brug," dacht Piet.

En zo begon Piet op de H.C.W. Na een week moest hij bij zijn baas komen. Baas Blom zat daar als een vorst achter zijn tafel in het kantoor; hij had schijnbaar een belangrijke mededeling.

Piet kwam binnen, zei beleefd goeiedag en baas Blom stak van wal: "Nu heb je hier een week gewerkt en volgende week ga je jouw eerste weekloon ontvangen. Je zult wel benieuwd zijn naar wat je gaat verdienen, denk ik. Nu, je bent een leerling, je komt pas kijken en je zult je de komende twee maanden moeten waarmaken. Zo niet, dan kun je meteen vertrekken. "Piet hoorde dat aan, vervloekte baas Blom inwendig en dacht meteen aan zijn oude leraar, broeder Celestinus, die hem voor dergelijke dingen had gewaarschuwd.

Uiteindelijk was hij 17 jaar, stond op eigen benen en was toch niet van plan om zich door zo'n vent als Blom te laten ondersneeuwen. Piet had zijn antwoord klaar.

"Baas Blom," zei hij, "ik ben pas 17 jaar, heb een goede opleiding gehad, zal me voor 100 % inzetten en u kunt nu denken van me wat u wilt, maar over twee maanden spreken we elkaar weer. U hebt niet met een zacht eitje te doen maar met een jongen uit Brabant. En wij Brabanders hebben geen schrik voor het werk. Ik heb me tot op heden, als volle wees vanaf mijn elfde jaar, er doorheen geslagen en dat blijf ik doen. Ik houd niet van mooi praten, ik doe mijn werk zo goed als ik kan en zou het wel waarderen als u een keertje tegen me zegt hoe u over mijn werk denkt en oordeelt."

Baas Blom keek verbaasd. Hij had nog nooit gehoord dat een nieuweling zo voor zichzelf opkwam en hij moest voor zichzelf toegeven dat die Piet wist waar hij moest staan, en wat hij in de eerste weken van hem gezien had, was heel goed. Hij zou dit aan meester Vollmar doorgeven. Hij was toch wel tevreden over Piet, daar kon hij nog veel plezier aan beleven. Nee, dat kwam best goed.

HET EERSTE VERDIENDE LOON

Het was zaterdagmiddag 12 uur. Piet zou zijn eerste verdiende loon gaan ophalen. Wat Piet per uur zou gaan verdienen, had niemand hem gezegd. Noch meester Vollmar, noch baas Blom. Hij vond het maar raar, maar ja, het was zijn eerste baas en hij wachtte maar af.

Toen hij aan het loketje kwam en zijn naam en nummer opgaf, werd er even gezocht. Iets langer dan bij de anderen die hun loonzakje kwamen halen, en hij moest even opzij gaan staan en even wachten. Toen kwam er iemand van de loonadministratie naar buiten, wenkte Piet en ging met hem een ander kantoor binnen.

Die meneer maakte zich bekend als meneer Duin, hoofd van de loonadministratie. Hij had het loonzakje in zijn handen en gaf dit aan Piet. Toen zei hij tegen Piet: "Ik denk dat dit een misverstand is, het is onmogelijk dat u maar 15 cent per uur krijgt. Ik wil je adviseren hier met baas Blom over te praten."

Piet schrok, 6 gulden en 14 cent hield hij per week over. Hij moest hetzelfde werk doen als de oude en geroutineerde draaiers op zijn afdeling. Dit was zuiver uitbuiten, daar wilde hij het zijne van weten. Maandagmorgen zou hij meteen naar meester Vollmar gaan.

Zijn broer Jan, waar hij in de kost was, verlangde 10 gulden per week voor kost en inwoning, dus kwam hij, als dit zo doorging, elke week 4 gulden tekort. Nee, dat kon niet.

Hij zou maandag alles aan meester Vollmar vertellen, het ging uiteindelijk om zijn toekomst.

Toen Piet met zijn eerste weekloon bij Jan thuiskwam, was deze woest. Hij was met broer Janus overeengekomen dat er 10 gulden kostgeld betaald moest worden.

Wat Piet ook zei tegen broer Jan, dat hij twee maanden op proef was, het hielp allemaal niets. Hij moest die 4 gulden bijverdienen bij hem in de werkplaats als hij 's avonds van de H.C.W. thuiskwam.

Nou, dat nam Piet niet. Hij had zijn oudste broer Jan nooit zo hoog gehad. Deze was getrouwd toen Piet pas acht jaar was, dus hij en Jan kenden elkaar nauwelijks. Zijn schoonzuster pleitte nog voor Piet; zij was een heel goed mens, vond Piet. Maar Piet had zijn plan klaar. Na het middageten ging hij naar zijn kamer, kleepte zich om en toen hij beneden kwam betaalde hij uit zijn eigen portemonnee 4 gulden bij. Hij zei tegen zijn schoonzus dat hij naar broer Janus in Roosendaal ging om met hem te overleggen wat hem te doen stond.

Schoonzus Anna was bang dat hij niet meer terugkwam en in Roosendaal werk ging zoeken. Maar Piet stelde haar gerust, zondagavond zou hij terug zijn.

Broer Jan was kwaad, maar daar trok Piet zich niets van aan. "Ik werk voor een baas en niet voor twee." Dat was voor broer Jan wel duidelijk, hij voelde dat er met zijn jongste broer niet viel te marchanderen en dacht bij zichzelf: "Hij is net vader Piet, die liet ook niet over zich lopen."

Jan kreeg nog flink op zijn donder van zijn vrouw, zodat hij afdroop zonder iets

te zeggen.

Piet ging naar zijn broer Janus in Roosendaal. Hij kwam om vier uur bij de pleegouders van zus Marie aan. Piet vertelde zijn verhaal en Janus was woedend. 'Da's me echt hij weer, die wil gewoon gebruik maken van onze Piet. 't Is goed dat je het op tijd tegen ons komt zeggen,' zei Janus.

's Avonds gingen Janus en Piet naar de stad. In een rustig cafeetje vertelde Piet zijn ervaringen van de eerste twee weken op de H.C.W. Hij had goede woorden over voormeester Volmar, maar niet over baas Blom. En nu zeker niet met dat hongerloontje van 15 cent per uur, terwijl hij hetzelfde deed als de oudere draaiers die 80 cent per uur hadden.

Al had hij maar 30 tot 35 cent per uur, dan zou hij tevreden zijn en proberen, door hard te werken, meer te verdienen.

Broer Janus gaf hem groot gelijk. Hij was als voogd zeer tevreden over hem geweest en hij wist dat Piet de waarheid sprak.

Ze spraken af dat Piet maandagmorgen meteen 'n onderhoud zou aanvragen bij meester Vollmar om met hem de zaak door te spreken. Hielp dat niet, dan zou Janus in Roosendaal een baan voor hem zoeken. Op de machinefabriek van Dekkers vroegen ze een machine-bankwerker.

Voorlopig moest Piet, wanneer hij terug was in Zoeterwoude, net doen alsof er niets aan de hand was en moest Piet de komende maanden maar elke zaterdag naar Roosendaal komen; dan kon hij in het cafe helpen met tappen en zo mooi een centje bijverdienen zodat hij niets tekort kwam.

Toen Piet in Zoeterwoude terugkwam, was Anna benieuwd wat Janus had gezegd en hoe zus Marie en haar pleegouders gereageerd hadden.

Piet vertelde openhartig wat er in Roosendaal afgesproken was. Daar keek Anna helemaal niet van op. Ze gaf Piet gelijk, hij moest aan zijn toekomst denken.

Aan broer Jan vertelde Piet niets, toen deze hem vroeg hoe het in Roosendaal was geweest.

"Zie zo," dacht Jan zeker, "ik heb voorlopig mijn tien gulden in de week."

"Laat hem maar zo wijs," dacht Piet.

's Avonds ging Piet heel ontspannen naar bed, zette de wekker op kwart over zes en sliep rustig in. "Het zal wel goed komen," dacht hij.

HET ONDERHOUD EN ZIJN GEVOLGEN

Maandagmorgen om half acht ging de tweede sirene en de mannen stonden allemaal in de werkplaatsen bij hun machine en begonnen aan hun werk. Ook Piet stond aan zijn draaibank en in plaats van te beginnen, ging hij naar zijn baas en vroeg toestemming om naar meester Vollmar te gaan voor een onderhoud.

Blom vroeg of dat nu moest op de vroege maandagmorgen. Piet zei dat het

van groot belang was en dat het een zaak was tussen hem en meester Vollmar.

Blom belde naar het kantoor en jawel, hij kon binnen 5 minuten komen.

Meester Vollmar vroeg aan Piet wat er aan de hand was. Piet vertelde wat hij had ondervonden in het voorbije weekend en vroeg, en daar ging het om, of hij meer kon verdienen. Meester Vollmar keek hem eigenaardig aan. "Maar Piet, je bent hier op proef, maar niet voor twee maanden. De twee weken, die je nu achter de rug hebt waren je proeftijd, dat heb ik zo met baas Blom afgesproken. En wat meer verdienen betreft, ik zal direct de loonadministratie bellen en zorgen, dat van nu af 32 cent per uur gaat krijgen. Je hebt in die twee weken laten zien dat je wat in je mars hebt en je hoeft met de opleiding, die je gehad hebt in Limburg, niet onder aan de ladder te beginnen."

Ziezo, dat was nog eens andere praat dan van baas Blom.

Het bleek, dat meester Vollmar geïnformeerd had bij baas Blom en dat hij zelf naar de flenzen, welke Piet afgevlakt had was gaan kijken. "Ik was benieuwd hoe je het zou doen," zei hij.

Hij vroeg aan Piet of hij wilde blijven, nu dit zo geregeld zou worden. En als hij zou blijven, zou hij na verloop van tijd naar de afdeling onderhoud gaan. Daar viel veel voor hem te leren.

Nou Piet was content. Hij bedankte meester Vollmar en beloofde dat hij hem niet zou teleurstellen.

Toen hij in de werkplaats terug bij zijn draaibank stond kwam baas Blom vragen wat of er besproken was. Piet zei dat meester Vollmar dat zelf wel aan baas Blom zou vertellen.

Daar kon baas Blom het mee doen.

Piet had die Blom niet erg hoog staan. Nooit zag je hem eens met zijn ondergeschikten praten. Altijd keek hij met zijn strenge tronie langs zijn mensen, ze kregen nooit een goedkeurend woord van hem. "Bah wat een oorworm," dacht Piet dan.

Intussen, toen Piet eenmaal aan Janus had verteld hoe alles geregeld was, hoefde hij niet meer naar Roosendaal om in het cafe bij te verdienen.

Dus kon hij in het dorp Zoeterwoude eens gaan kijken wat voor verenigingen er waren. Nou die waren er verschillende. Als katholiek diende hij nu lid te worden van de Sint Jozefgezellen. Dat was een soort jonge werkmannenvereniging met een aparte naam. Iedere woensdagavond was er aan het Watertje in Zoeterwoude-Dorp een soort patronaat waar van alles te doen was. Je kon er schaken, dammen en biljarten.

Dat biljarten stond Piet wel aan, maar de knullen die in de biljartclub zaten wilden er geen nieuwe bij en zeker niet die nieuwe uit Brabant.

Dat nam Piet niet. Zijn oude natuur kwam weer boven en hij nam zich voor die kaasvreter wel eens op hun nummer te zetten als de tijd daarvoor rijp was.

Na een keer of vier de woensdagavonden daar meegemaakt te hebben stapte

hij met zijn nieuwe kameraad en buurjongen, Leo de Zwart op het biljart af . Hij vroeg aan de leider van de biljartclub of dat biljart van hem was of van de Sint Josef-gezellen. Daar gaf hij geen antwoord op. Een van die knapen duwde hem opzij, omdat hij moest stoten en ook Leo werd weggeduwd. Leo was ook een Brabander, afkomstig uit Loon op Zand en woonde drie jaar in Zoeterwoude.

Er ontstond een woordenwisseling tussen Piet en Leo enerzijds en de biljarters anderzijds. Het werd menens. De Brabanders werden kwaad: ze voelden zich achteruitgezet. Piet ging op de leider af en eiste dat ze nu mee konden spelen. Ze bleven aanhouden.

Toen trokken Piet en Leo degenen met de grootste bek hun keu uit hun handen en dreigden ze beiden met de keu op hun hersens te timmeren. Daar hadden ze niet van terug. Ze begonnen mooi te praten tegen Piet en Leo en het was te merken, dat de schrik er flink in zat. Van toen af konden ze elke week als ze dat wilden mee biljarten. De geestelijk adviseur was de kapelaan, die het van een afstandje had staan bekijken. Hij wilde toch eens nader kennismaken met die Piet. Dat kon. De volgende woensdagavond zat Piet wel een uur lang met de kapelaan te praten. Piet vertelde hem zijn hele levensloop en alles wat er gebeurd was. Toen vroeg de kapelaan of hij geen zin had in de voetbalclub van de vereniging.

De club heette A.S.C. wat staat voor Aloysius Sport Club en speelde in competitieverband in de tweede klasse van de Diocesane Voetbalbond van het bisdom Haarlem, de D.H.V.B. Hij zou zo graag de club versterkt zien. Leo de Zwart speelde al in A.S.C. en hij zou Piet een keer meenemen. Zo gezegd zo gedaan. De eerste de beste wedstrijd kon hij al meedoen. Piet kocht 's zaterdags in de stad een geel-zwart shirt en een voetbalbroek. Zijn voetbalschoenen had hij van Limburg meegebracht, De spelers van A.S.C. waren meest zonen uit de betere kringen van Zoeterwoude. Twee zonen van de politiecommissaris, zonen van zakenmensen en van de tweede secretaris van de gemeente. Toen Piet dat hoorde, vroeg hij vriend Leo, die gewoon tuinder was hoe de mentaliteit was in die club. Nou dat ging, zei Leo. "Ik speel goed, zodat ze mij wel erin willen houden. Maar bij feestjes van de club vragen ze me nooit: Ik denk dat ik te min ben als gewone tuindersknecht." Nu dat viel Piet wel tegen. Maar om de goeie kapelaan niet teleurstellen, liet hij zich in de club inschrijven.

Al de eerste de beste zondag kon Piet met A.S.C. meespelen in een vriendschappelijke wedstrijd tegen een club uit Hazerswoude. Men wilde Piet wel eens uitproberen, na wat ze van een oud-medeleerling van de Heibloem hadden gehoord. Deze was bakkersknecht en van dezelfde leeftijd als Piet. Ze kenden elkaar heel goed want hij was ook lid van de Josef-gezellenclub.

De voetbalwedstrijden van A.S.C. trokken over het algemeen weinig belangstelling. De doorsnee Zoeterwoudenaar had weinig op met die spelers uit de betere kringen en de prestaties waren ook niet om over naar huis te schrijven. Steeds konden ze zich maar net handhaven in de onderafdeling van de 2^e klas D.H.V.B.

Er waren wel enkele goede spelers die een aardig partijtje lieten zien. Dat waren dan meestal de gewone jongens, zoals Leo de Zwart.

Leo was blij, dat Piet erbij was gekomen. 'n Paar keer waren ze bij boer Vreem op de wei een balletje gaan trappen. Boer Vreem zat in het bestuur van de club. Bij de eerste wedstrijd die Piet moest meespelen was er bijna geen publiek. Alleen een paar boeren en de aanhang van de spelers. Langs de lijn wilden ze wel eens zien wat die nieuwe Brabander kon.

Piet kwam rechtsbuiten te staan, op zijn vertrouwde stek en Leo stond achter hem als rechtshalf. Ze hadden afgesproken zoveel mogelijk samen te spelen, niet individueel. Zoals die anderen meestal deden, maar echt samen proberen zoveel mogelijk doelpunten te maken

Het begon meteen al goed. Na vijf minuten kreeg Leo de bal, gaf hem door aan Piet en met een sneltreinvaart rende hij langs de verdediging van Hazerswoude, zoals hij dat in Limburg gewend was en schoot meteen raak. Hazerswoude schrok zich rot.

De wedstrijd ging op een felle manier verder. Enkele verdwaalde ballen kwamen bij de oude kernspelers van A.S.C. terecht, maar als ze de bal hadden. Schoven ze die meteen door naar de rechtervleugel en Leo en Piet wisten er wel raad mee.

Hoeveel doelpunten die twee maakten is niet meer te achterhalen. Maar Hazerswoude, dat toch een klasse hoger speelde kreeg wel een pak rammel, dat ze nog lang geweten hebben.

Toen Piet na de wedstrijd gevraagd werd wat hij van de ploeg dacht, zei hij onomwonden dat individueel de meeste wel meevielen, maar wanneer ze dat opzij zouden zetten en samen zouden spelen het een goed clubje kon worden. En dat zou het worden.

Dat was dus de eerste kennismaking van Piet met Zoeterwoude. Het bestuur en de leiders van de club waren enthousiast en keken al uit naar de nieuwe competitie.

Bij het begin van de competitie in september hadden de jongens in Zoeterwoude er echt zin in. Er waren wat verbeteringen in de opstelling aangebracht en dat zou zeker succes opleveren. Piet behield zijn rechtsbuitenplaats als hij dat wilde. Voor hem maakte het niet veel uit, rechtsbinnen was ook goed.

En zo kreeg Piet langzamerhand enige bekendheid in het Hollandse land.

Er kwamen nieuwe vrienden bij hem op de Vrouwenweg, waar hij woonde. Ook de burens waren leuk. Ze waren wel niet katholiek, maar dat zei Piet niets. Het waren goede mensen, vooral de naaste burens, de familie Kriek, die een zoon Kees hadden, 'n jaar ouder dan Piet.

Na verloop van tijd werd het bekend, bij het bestuur van de St. Josefgesellenvereniging, dat Piet omgang had met een protestantse jongen en meer met hen

optrok, dan met katholieken.

Piet vond dat zwaar overdreven. Op de fabriek werkten maar heel weinig katholieken dus Piet's vriendenkring breidde zich naar die kant uit met jonge collega's, van zijn afdeling. Dat was voor broer Jan een doorn in het oog en niet goed voor zijn zaak.

Als katholiek had hij voor het merendeel katholieken als klant uit Zoeterwoude en daar kon Piet wel rekening mee houden, vond hij.

In de jaren dertig was dat een feit: katholieken en protestanten gingen elkaar echt uit de weg, zowel in de samenleving als in het zakenleven.

Dat vond Piet beroerd. Hij was trouw lid van de gezellenvereniging en van de voetbalclub, maar voor de rest ging hij met iedereen om, die vriendelijk tegen hem was.

Hij praatte of discussieerde nooit met iemand over geloofszaken, daar waren de geestelijken en dominees voor, zo redeneerde hij. Als zijn schoenen gemaakt moesten worden, moest hij naar een katholieke schoenmaker. Zo was het met alles. Bijvoorbeeld naar een katholieke kapper, die nota bene aan de andere kant van Leiden woonde.

Hij baalde ervan en vond het erg kleinzielig, maar zo was de mentaliteit nu eenmaal boven de Moerdijk!

Piet moest wel flink aanpakken. Hij begon thuis te raken in Leiden.

Baas Blom keurde wel graag werk af, maar kon nu nooit eens een aanmoedigend woordje tegen hem zeggen. Piet vond dat een rot mentaliteit van die kerel. Dan waren de Brabanders toch heel anders op hun werk.

Als hij om de vier vijf weken zaterdagmiddags naar Roosendaal ging en hij zus Marie 's avonds in het cafe mocht helpen met tappen, dan was het gezellig en werd er flink over van alles en nog wat verteld.

Ook ging hij tijdens zo'n weekend wel eens op de fiets van Janus naar Gastel, zijn geboortedorp en reed dan via de Gorkus over de dijk langs de Vliet terug naar Roosendaal.

Die oude plekjes waar hij met zijn jeugdvriend zo vaak geweest was in de bossen en op het veld, dat kon hij niet vergeten en het deed hem goed om weer eens zijn oude buurjongen van de Gorkus te ontmoeten. Hij praatte dan weer zo lekker op z'n Gastels, heel iets anders dan dat Leids taaltje

Het viel hem dan weer zwaar om op zondagavond de trein naar Leiden te nemen. Maar och het had hem goedgedaan en hij kon er weer enkele weken tegen.

Na een jaar Zoeterwoude was Piet daar aardig gewend. Zijn werk bleef goed gaan en na een jaar in de werkplaats werd hij overgeplaatst naar de afdeling onderhoud. Meester Vollmar, de bedrijfsleider achtte hem wel vaardig genoeg en hij wilde Piet wel vooruit helpen.

Op de nieuwe afdeling kreeg Piet een aardige baas. Baas Houthof was een fijne kerel. Hij wist dat Piet voor zichzelf moest zorgen en hij wilde hem best helpen,

door hem zoveel mogelijk verschillende karweien op te laten knappen. Als er een stoomkraan niet goed functioneerde moest hij met een oudere, geroutineerde collega dat klusje gaan klaren. Maar Herman Zaalberg en Piet konden heel goed met elkaar opschieten. Na enkele maanden kon hij al verschillende karweitjes alleen aan.

Piet was baas Blom allang vergeten, maar baas Blom hem niet. Hij zei op een keer tegen baas Houthof, dat hij van hem een vakmannetje had gemaakt. Baas Houthof lachte eens en dacht het zijne ervan. Hij kende baas Blom wel, want die meende dat hij een van de onmisbare krachten was van de H.C.W. Die Blom had het hoog in de bol. Feit was in ieder geval, dat Piet zo langzamerhand iedereen kende en wel getapt was onder zijn collega's zowel bij jong als oud. "Wat kan die Brabander toch lekker mals op z'n Brabants vertellen," zeiden ze onder elkaar. Waar Piet zat te eten onder schafttijd was het altijd gezellig. De gezellige jongens zochten elkaar altijd op en dat was fijn.

Moeilijkheden met de collega's in de werkplaatsen kwamen er zelden voor. Als er eens een collega zich laatdunkend over het "donkere zuiden" begon te praten ging Piet er naar toe en vroeg of hij dat verhaaltje nog eens wilde vertellen.

Daarbij keek Piet die vent met zijn donkere ogen eens diep in de ogen ... en er werd niets meer herhaald, want ze hadden toch wel een beetje schrik van die Brabander.

De mannen wisten wel dat Piet de jongste broer was van Jan en Janus uit de Gorkus en dat die, in de tijd dat ze daar werkten ook niet voor de poes waren. Zeker Janus niet.

En zo verstreek de tijd in Leiden op de H.C.W. en bekwaamde Piet zich als onderhoudsman. Wat er ook voor stukken waren, waar dan ook, welke machines of kranen dan ook, het werd goed gerepareerd, tot volle tevredenheid van de grote baas Vollmar.

Elke maand kreeg Piet 2 cent per uur opslag. Hij had het echt naar zijn zin en zag met vertrouwen de toekomst tegemoet.

Als Piet van zijn werk thuiskwam, hij woonde nog steeds bij Jan in huis, besteedde hij drie avonden per week aan de P.B.N.A. cursus werktuigbouwkunde voor de aantekening "Meester". Dat hij door moest leren had zijn oude leraar broeder Celestinus hem aangeraden, hetgeen hij ook deed. Hij vorderde goed. Zijn schriftelijke lessen kreeg hij elke twee weken terug en hij behaalde gemiddeld goede punten. Die schriftelijke opleiding betaalde hij zelf.

Wanneer meester Vollmar ooit naar zijn vorderingen met de cursus informeerde nam Piet zijn puntenlijsten van de laatste drie maanden mee en fietste dan 's avonds naar het huis van meester Vollmar, daar sprak hij met zijn collega's nooit over. Zo hadden beiden met elkaar afgesproken. Het is eigenaardig, maar waar. De grote baas van de H.C.W. begon zo'n beetje vaderlijke gevoelens voor hem te krijgen. Die jongen speelde het toch maar klaar om in zijn 19^e jaar het diploma "Meester gezet" werktuigbouwkunde in de avonduren te halen,

ondanks de club waar hij bij was en zijn verblijf om de vier weken in Roosendaal.

Ja, de grote baas mocht hem wel. Als hij op inspectie door de werkplaatsen ging, maakte hij hier en daar een praatje met een werknemer, jong en oud. Ook een "goede dag" en "Wie geht es?" (meester Vollmar was van oorsprong een Duitser) kon er altijd af en dan ging hij weer verder. Niemand heeft in die tijd geweten of gemerkt, dat die twee elkaar beter kenden dan werd aangenomen.

Piet had het gevoel, dat hij sinds zijn vader overleden was, tot zijn 19^e jaar toch een paar bijzondere engelbewaarders had, en dat waren, zo voelde hij dat innerlijk, zijn ouders. Dat moest wel. Overal waar hij na vaders overlijden was geweest, had hij een toeverlaat gehad. In Huybergen de broeders Gijsbertus, Basilius en Josef en op de ambachtschool broeder Celestinus en nu op de H.C.W. meester Vollmar. Daar moesten zijn ouders achterstaan. Goed het was langzaam gegroeid, maar zijn gedrag zijn omgangsvormen en zijn ijver hadden hun uitwerking natuurlijk ook niet gemist. Van broer Jan had Piet geen last. Soms knapte hij wel eens karweitje voor hem op waar Jan op dat moment geen tijd voor had, "maar daar waren ze toch broers voor," dacht Piet dan.

Schoonzuster Anna zorgde goed voor hem ze kookte lekker en ging 's zaterdags wel eens met hem naar de stad. Dan gingen ze met de kinderen met de blauwe tram naar Leiden. Daar was het altijd gezellig op de stadsmarkt. Piet kon altijd gezellig met Anna praten: ook de oudste zoon, die Piet heette, naar zijn grootvader speelde vaak met ome Piet.

Broer Jan zat altijd in de werkplaats of ging z'n klanten af.

Piet zong niet in het parochieel kerkkoor in Zoeterwoude, aangezien hij bij de parochie van de Kruisheren hoorde aan de Vrouwenweg. Bovendien hij kon met z'n studie en sport geen avond missen voor de repetitie van het koor van de hoofdkerk, de St. Jan in Zoeterwoude. Die lag helemaal aan het andere eind van het dorp, tegen Stompwijk aan. En dat was niet naast de deur. De praeses van de St. Josef-gezellen nam hem dat dan ook niet kwalijk.

Bij de paters Kruisheren kwam Piet nog al eens om iets af te leveren, wat broer Jan gemaakt had. De paters lieten hun fietsen bij Jan repareren en van tijd tot tijd kochten ze 'n nieuwe fiets of spullen voor de keuken bij hem.

En zo kon het gebeuren, dat Piet 's avonds na het eten, de gerepareerde spullen naar het klooster moest brengen en moest afrekenen. Jan vond, dat Piet dat beter kon dan hijzelf, omdat hij zo'n zes jaar bij broeders geweest was in Huybergen en in Limburg. Als Piet dan 's avonds bij het klooster kwam, werd hij door de broeder-portier naar de broeder-kok gebracht, die de portemonnee had om dergelijke zaken te betalen.

En zo maakte Piet kennis met de Kruisheren, wat voor hem nog grote gevolgen zou hebben

Nu was daar in het klooster 'n pater-professor, die tevens studenten-pater was aan de Hoge School te Leiden. Hij gaf daar les en had derhalve veel contacten.

Iedere dag, vijfmaal in de week, ging die pater met de blauwe tram naar de stad. Hij stapte op de tram bij de "lamme Brug" en stapte daar bij het terugkomen ook weer uit en liep dan ongeveer twintig minuten naar het klooster.

Piet woonde ook op de Vrouwenweg en zag dikwijls Kruisheren voorbijkomen. Ze waren altijd in burger, zoals alle geestelijken boven de Moerdijk: in kloosterkleding werden ze wel eens lastiggevalen of nageroepen.

Piet reed elke morgen naar zijn werk: de Vrouwenweg af, over de Lamme Brug en zo de singel op naar de H.C.W. 's Avonds dezelfde route weer terug. Als het nu lente of zomer was ging hij vaak lopend naar zijn werk en trof dan vaak de pater-professor aan, die op de Lamme Brug uitstapte. Omdat Piet parochiaan en tevens de broer van de "fietsenmaker" was kende hij Piet ook. En zo keken na een paar weken de pater en ook Piet er telkens naar uit om samen naar huis te wandelen. De pater moest een vijftal minuten verder lopen.

Ze raakten in gesprek Piet wist veel ter vertellen over Huybergen, Limburg en over zijn jeugdijaren. De pater vertelde, dat ook hij een Brabander was en dat klikte meteen tussen die twee.

OPNIEUW EEN GROTE VERANDERING

Geleidelijk aan werd Piet 'n goede vriend van de pater-professor. Deze groeide uit tot zijn raadsman. Piet vertelde honderd uit, de pater begon hem echt te kennen. Met alles wat hem interesseerde kon hij bij zijn geestelijk raadsman aankomen. Over de toekomst werd veel gesproken.

Piet zei ronduit dat hij er toch wel over dacht om missiehelper bij de Kruisheren in de Congo te worden, als dat kon tenminste. De pater vond het natuurlijk een pracht streven, maar hij zei Piet wel, dat dat niet zo maar een twee drie kon.

Toen Piet hem vertelde op zijn opvoeding, zijn geloofsovertuiging kreeg de pater er toch wel enig vertrouwen in. Ze spraken met elkaar af dat Piet zoveel mogelijk 's avonds naar het klooster zou komen om er eens degelijk over te praten.

Voor Piet stond het vast, voor zichzelf was hij ervan overtuigd. Broedermissionaris worden bij de Kruisheren. Het liet hem niet meer los. Hij sprak erover met z'n schoonzus. Zij begreep het wel: zelf had ze twee priesterbroers in Duitsland. Van haar kon hij alle medewerking krijgen. Tegen zijn broer Jan zei hij er nog niets over. Die was niet zo fijn katholiek.

En zo sudderde dat door, totdat de pater hem adviseerde er maar werk van te maken. Piet vroeg de pater hem te helpen en dat gebeurde natuurlijk. De pater nam contact op met het Generaalat van de Kruisheren in St. Agata bij Cuyck.

Na enkele dagen kreeg de pater bericht van het Generaalat dat Piet zelf schriftelijk contact moest opnemen.

Piet schreef een brief en prompt kreeg hij bericht, dat hij mocht komen praten. Hij was blij, eindelijk een stap in de goede richting. Hij zou zijn best doen, daar

in St. Agata, en een goede indruk achterlaten.

Maar hoe moest dat nu? Hoe moest hij zijn broer omzeilen? Schoonzus Anna was op de hoogte. Afgesproken werd, dat hij op de eerstvolgende maandagmorgen (half januari 1936) gewoon met de fiets naar de H.C.W. zou rijden. In zijn valies had hij zijn 's zondagse kleding gepakt. Z'n baas wist er alles van. Hij had een vrije dag genomen en met de trein van 9 uur uit Leiden reisde hij via Rotterdam, Breda, Boxtel en Beugen. Hij was om 13.00 uur die dag in St. Agata. Het was wel een ingewikkelde reis geweest, maar het was gelukt.

In St. Agatha aangekomen, ging er veel door hem heen. Hij zag het klooster al van verre liggen. Er kwam een veilig gevoel door de indruk die hij daar opdeed. Daar zou hij dan, als alles doorging, gevormd worden.

Aangekomen bij het klooster beseftte hij dat deze stap in zijn leven wel eens een grote ommekeer zou kunnen zijn. Maar hij had er een groot vertrouwen in en vroeg de hulp in van O.L.Vrouw en van zijn overleden ouders. Het zou best voor elkaar komen.

Zonder aarzeling belde hij aan. De deur ging open en daar stond een broeder voor hem, hetzelfde gekleed als de broeders in Zoeterwoude. Piet stelde zich voor en vernam, dat hij werd verwacht. Hij werd in de spreekkamer gelaten. 'n Prachtige kamer met mooie antieke meubels aan de muur prachtig geschilderde portretten van de Generaal-Oversten van de orde der kruisheren. Piet keek zijn ogen uit.

Toch was hij niet zenuwachtig, nu moest hij rustig en kalm blijven en dat kon hij ook. De deur ging open en daar stond de prior van het klooster. Ze maakten kennis en de prior maakte meteen een geruststellende indruk op Piet.

Piet vertelde alles wat hem op het hart lag. De prior luisterde zeer belangstellend.

Hier had hij een jongeman voor zich die wist, wat hij wilde. En die er zich op eigen wilskracht doorheen had geslagen. 'n Jonge man met liefde en ijver voor zijn vak, een gezellige en onderhoudende knul, die wist wat hij deed.

Toen de prior zei, dat hij van Leiden afkomstig was, was het ijs natuurlijk helemaal snel gebroken. Urenlang hebben zij samen over van alles en nog wat gesproken: over alles wat hij tegen zou komen en ondervinden, wanneer hij als broeder zou intreden. Tenslotte kwamen zij beiden tot overeenstemming. Piet wilde perse broeder worden bij de Kruisheren om, na een gedegen opleiding tot missiehelper, naar Belgisch Congo te vertrekken als smid-bankwerker, om daar de zwarten in de geheimen van de metaalvakken in te wijden.

Wel werd afgesproken, dat hij in de missie alle werk zou moeten doen, zoals bouwen, plantages ontwikkelen, de veestapel en de keuken beheren. Deze taken waren voor hem nieuw, maar daar zou hij in de komende anderhalf jaar wel in thuisgemaakt worden.

Piet zou nog officieel krijgen van de Generaal van de kruisheren of ze hem zouden aannemen, maar volgens de prior zat dat wel goed.

Na een hartelijk afscheid en 'n tot ziens vertrok Piet. Hij maakte op de terug-

reis een omweg via Roosendaal om broer Janus en zus Marie in te lichten. Allemaal waren ze blij voor Piet en beloofden alle medewerking te zullen verlenen. Zodra hij bericht uit St. Agatha had moest hij ontslag nemen bij de H.C.W. en naar Roosendaal komen om alles voor zijn vertrek in gereedheid te brengen, waaronder zijn uitzet.

EEN NIEUWE TOEKOMST

In februari 1936 begon voor Piet het nieuwe leven. In St. Agatha zou hij worden klaargestoomd om na anderhalf jaar naar het missiegebied van de kruisheren in Congo te vertrekken als missiehelper. De voorbereiding was deels in Cuyck, deels in Uden in Noord Brabant.

Alles wat met zijn toekomstig werk in de missie te maken had, werd hem geleerd.

Als smid-bankwerker en onderhoudsman was hij ervaren genoeg, maar in Afrika zou er meer te doen zijn dan alleen smeden en constructiebankwerk.

Hij begon in de kloosterkeuken, waar hij leerde koken. Als de slager uit Cuyck kwam om een varken of een koe te slachten, moest Piet er van het begin af aan bij zijn.

Hij vond het heel interessant was leergierig en handig en na enig huisslachten was hij in staat zelf een varken af te werken schoon aan de leer.

Toen de zomer van 1936 er aan kwam, moest hij op de boerderij en in de tuin meewerken. Na een goed jaar vertrok Piet naar Uden, waar een groot college annex klooster van de kruisheren was. Daar woonde toen een oud-missionaris uit Congo, 'n Belg, die professor was aan het college en Frans doceerde.

De huiselijke leefregels maakte hij gewoon mee met de lekebroeders in beide kloosters. Het beviel hem goed en hij had er alles voor ver om zijn ideaal te bereiken om eens als missie-lekenhelper naar Afrika te vertrekken om daar missieposten mee op te bouwen en de lokale bevolking het smeden en bankwerken bij te brengen.

Het kwam steeds nader bij. Hij verlangde er echt naar en alles wilde hij leren om in de missie als complete vakkundige kracht te functioneren.

Als hij terugkeek op de voorbije jaren, vanaf zijn schooljaren in Oud Gastel, de kostschooljaren in Huybergen en zijn vakopleiding op de Heibloem bij de broeders van Voorhout.

Hij was allen dankbaar, die aan zijn opvoeding hadden bijgedragen. Hij bleef ook contact houden met zijn opvoeders en leraren, waar hij alles aan te danken had: de broeders van de school in Oud Gastel, de broeders van Huybergen en de broeders van de ambachtsschool te Heythuisen. Ook hield hij regelmatig contact met Notaris Mol in Gastel. Deze was het geweest, die toen vader dodelijk verongelukte op 15 juli 1928, Piet begeleidde toen hij als volle wees er heel slecht voor kwam te staan.

Onderwijzend personeel van de Joannesschool
met o.a. links broeder Willibrord, links boven broeder Canisius en in het midden A. Nuchelmans, hoofd van de school

DORPSSTRAAT met links het huis van notaris Mol

Piet voelde zich bij het ongeluk van zijn vader hopeloos alleen. Nu zijn beide ouders waren overleden, had hij allen nog maar 3 zussen en 2 broers. Broer Janus, zijn oudere broer die op dat moment 22 jaar was de enige waarvan hij veel hield en met wie hij veel omging en met wie hij veel omging in zijn kinderjaren. Hij klampte zich als het ware aan Janus vast. Ook de notaris had met Pietje te doen, informeerde op school bij broeder Canisius naar zijn vorderingen, of hij goed kon leren en op hij ijverig was. "Nou" had broeder Canisius gezegd: "Het is wel een echte robbedoes, maar hij heeft een goed verstand." Vanaf dat moment had notaris Mol, tesamen met broer Janus, die hij inmiddels als voogd had benoemd, alles in het werk gesteld om Pietje bij de broeders in Huybergen op kostschool te krijgen.

Toen in september 1928 alles, woonhuis, huisraad, vee en land door de notaris werd verkocht, zorgde deze ervoor, dat het erfdeel van Pietje werd vastgezet, om daar in de toekomst de opvoeding en de opleiding op de kostscholen van te bekostigen.

Zo is dat ook gebeurd. Broer Janus was als een vader voor Pietje en dat is zo gebleven tot Piet voor zichzelf kon zorgen.

Piet leefde steeds met de gedachte, dat zijn moeder, die bij zijn geboorte overleed, hem altijd beschermde, en dat samen met vader deed.

Dat alles was Piet in de tijd, dat hij zich klaar maakte voor het missiewerk, dikwijls als een film door zijn gedachten gegaan en dat maakte Piet serieus, en gaf hem de innerlijke overtuiging dat hij eens na niet al te langer tijd, op de boot in Antwerpen zou stappen voor zijn nieuwe werk in Afrika.

NAAR CONGO

Vaak sprak Piet met missionarissen, die met verlof waren uit Afrika. Hij vroeg hen het hemd van het lijf.

Piet was gelukkig. Hij bereidde zijn familie, al zijn vrienden en Oud-opvoeders er op voor dat hij binnenkort naar de missie zou vertrekken. Het zou inderdaad niet lang meer duren of het was zover.

Zijn laatste winter in het Brabantse Uden brak aan. De dagen werden korter, de avonden langer. Veel tijd besteedde Piet aan studie over Afrika en van de Afrikaanse taal die hij daar zou moeten spreken, het "Lingala". Ook moest hij Frans leren spreken. Dat alles onder deskundige leiding van 'n oud-missionaris te Uden, de Belgische Kruisheer, pater Kuypers, toen 'n bekende figuur in Uden.

Overdag volgde hij gedurende een paar weken een EHBO-cursus, meer uitgebreid en toegespitst op de tropen. Toen dat alles achter de rug was, was de winter '37-'38 voorbij en kwam de lente er aan.

In het klooster van St. Agatha waren een 15 tal paters voor hun priesterstudie

als toekomstig priester in Europa of elders in de missielanden in Afrika, India of Brazilië ondergebracht.

Het bestuur van de kruisheren begon zo langzamerhand de toekomstige missionarissen aan te wijzen voor de medische keuringen. Piet wist dat en hij zat in spanning wanneer hij bericht zou krijgen voor een eventuele keuring. Eindelijk was het zover dat hij zijn ideaal zou kunnen gaan vervullen, daar in het verre Afrika. De mensen, het werken met metalen leren, ze leren smeden, het maken van landbouwgereedschappen en wat er verder als metaalbewerker bijgebracht moest worden. Piet was O.L. Heer dankbaar dat het eindelijk zover was gekomen. Dikwijls gingen zijn gedachten terug naar al wat hij op de scholen en werkplaatsen had geleerd.

Kort na Pasen 1938 moest hij te Rotterdam naar het St. Franciscus-ziekenhuis, waar over het algemeen alle vertrekkende missiezusters, -broeders en -paters werden gekeurd.

Na een paar dagen kreeg Piet bericht dat hij was goedgekeurd en dat hij zonder risico naar de Congo kon vertrekken.

Piet kreeg van de Generaal overste drie maanden om zich voor te bereiden op zijn vertrek. Hij werd verzocht om zoveel mogelijk materiaal, gereedschappen en geld voor de reis in te zamelen. Dat heeft Piet dan ook gedaan.

Veel heeft hij uit de buurt van Roosendaal bij elkaar gescharreld. Daar hadden de mensen over hem in de krant gelezen. Ze steunden Piet met geld en gereedschap. Roosendaal, maar vooral Oud Gastel was trots op hun jonge dorpsgenoot, die het aandurfde naar Afrika te gaan.

Piet ging afscheid nemen bij zijn ooms en tantes, neven en nichten, de oude school, z'n kameraden en allen die hem kenden.

Overall staken ze Piet nog wat toe voor zijn werk in Afrika.

En zo kon hij, geheel gereed en vol goede moed vanuit Antwerpen met de boot naar Afrika vertrekken. De reis, zo was Piet voorgerekend, zou ca. 2 maanden duren met het nodige oponthoud erbij.

Drie en een halve week op de boot, 2 dagen oponthoud in Lobita aan de Angolese westkust van Afrika. Vandaar naar Banana-Matadi, 'n week om tot rust te komen en dan verder met de trein naar Leopoldville.

De treinreis duurde 2 dagen in een open trein met houten zitbanken. De trein werd toen nog met hout gestookt. 's Avonds zo zwart als roet van de rook van de locomotief. Maar dat deerde Piet en z'n medereizigers niet. Ze waren op weg naar hun bestemming. Na nog een week in Leopoldville verbleven te hebben om nog de laatste voorzieningen te treffen vertrok Piet nog met 5 Kruisheren met de stoomboot vanuit Leopoldville over de Congostroom naar Lissala, alwaar de nieuwe baas van Piet, pater Piet Andriessen uit Bongo de vijf reizigers met de vrachtauto kwam afhalen. Nog een vierhonderd kilometer verder en hij zou in Bongo de hoofdmissiepost aankomen.

Bij de aankomst in Bongo werden de reizigers hartelijk ontvangen door de

bisschop door alle bewoners van de missiepost. Blank en zwart liepen uit om hen te begroeten.

Het was 22 december 1938. De reis had zo'n zeven weken geduurd. "Eindelijk, eindelijk," verzuchtte Piet.

Z'n doel was bereikt, hij was, waar hij naar toe wilde, zijn droom was vervuld. En zo verging het Pietje uit de Gorkus. Zijn jeugd was voorbij, zijn opvoeding en vakopleiding lagen achter hem en nu kwam het er op aan om zich dienstbaar te maken in de nieuwe omgeving. Dat heeft hij dan ook gedaan.

Tien jaar aan een stuk gaf hij zich geheel voor de ontwikkeling van de aan hem toevertrouwde mensen en omgeving.

Scholen, missiehuizen, kerken en ziekenhuizen, wel niet zo groots als in z'n vaderland, zette hij op en hij bouwde ten dienste van de missie.

Dit is het verhaal van 'n gewone jongen uit het West Brabantse dorpje Oud Gastel, uit de "Gorkus". En zo waren er vele jonge mannen en vrouwen die hetzelfde deden als Piet. Zij verlieten familie, vrienden en vaderland om in verre landen hun prachtige werk te gaan doen voor het welzijn van de hen toevertrouwde medemensen.

Dit is bovendien het verhaal van een van de vele honderden jonge mensen die de stem van hun hart volgden, die dankbaar waren dat O.L. Heer hen hiervoor had uitgekozen, zich geheel wegcijferden, gesteund door familie en hun achterban uit het vaderland, het mooie en gezellige West Brabant.

EPILOOG

Na ruim tien jaar in de Congo gewerkt te hebben keerde hij terug naar Nederland.

Hij werkte aan een maatschappelijke positie onder opgroeiende jeugd in het technisch onderwijs tot aan zijn pensionering, en leeft nu in het goede Brabant, met tevredenheid terugziend op al het mooie, dat hij heeft mogen beleven.

Eindhoven, zomer 1994.

Naschrift Redactie:

Nog steeds [november 2000] geniet Piet van zijn leven en maakt regelmatig contact met de heemkundekring om te vernemen hoe het gesteld is in het Gastelse land. Helaas kan hij om gezondheidsredenen niet meer zo vaak naar Gastel komen om ondermeer het graf te bezoeken van zijn weldoener Notaris Mol.

De redactie wenst hem toe dat hij nog steeds mag blijven genieten van zijn welverdiende rust.

Als eerbetoon aan zijn weldoener wordt hierna nog een brief geplaatst, die we dit voorjaar van Piet ontvingen.

EEN EERBETOON M N NOTARIS MOL

In vorige afleveringen van het jaarboek en ook deze keer worden de belevenissen verhaald van Piet van de Gorkus.

Een belangrijke rol in het leven van Piet speelde notaris Mol.

Hij werd na het overlijden van de vader van Piet zijn voogd.

In het voorjaar ontving de redactie van Piet L. (van de Gorkus) het verzoek om aandacht te besteden aan de persoon van de notaris. Hij schreef daarbij de volgende brief:

Herinnering aan mijn jonge tijd in Oud Gastel aan een voor mij zeer bijzonder persoon: Notaris Mol.

Ik ben een geboren Gastelaar en lid van de Heemkundekring Het land van Gastel. Ik ken slechts enige leden persoonlijk maar dat neemt niet weg, dat ik met groot genoegen de steeds verschijnende jaarboeken met grote nieuwsgierigheid lees.

Vaak worden er personen in genoemd die ik mij nog herinner.

*In september **1928** heb ik als kind van 11 jaar mijn geboorteplaats moeten verlaten. Op 15 juli overleed plotseling mijn vader en ik was met mijn iets oudere zuster alleen thuis. Mijn moeder was al overleden bij mijn geboorte. Twee broers werkten in Leiden en in Harlingen en twee oudere zussen dienden in Roosendaal.*

Na het overlijden van mijn vader kwam de familieraad bijeen om alles te regelen. De oogst moest worden binnengehaald en het vee moest worden verzorgd. Goede raad was geboden.

Mijn oudere broer was 22 en verliet zijn werk als kraanmachinist aan de Zuiderzeewerken. Hij werd tot mijn voogd benoemd en hij nam de zorg voor mij serieus op zich.

Hij ging direct naar notaris Mol, een man die veel voor mij zou betekenen. Notaris Mol regelde voor mij dat mijn broer Janus en zus Cor twee maanden de tijd kregen om alles te regelen en de officiële koopdag werd vastgesteld op 24 september. Op deze dag werden alle goederen verkocht. Maar wat zou er met mij gebeuren?

Een aangetrouwde tante wilde mij in haar gezin opnemen maar notaris Mol wist een betere oplossing. Omdat hij zo begaan was met het lot van ons gezin hielp hij Janus waar hij maar kon. De notaris kreeg het voor elkaar dat ik naar het weeshuis zou gaan van de broeders van Huybergen om in ieder geval de lagere school af te maken. Als ik me daar thuis zou voelen zou ik eventueel daar verder studeren. Voor mij betekende deze beslissing een ommekeer in mijn leven.

Voor ik vertrok naar Huybergen eind september 1928 moest ik persoonlijk bij

notaris Mol komen om over mijn toekomst te praten. Dat onderhoud met die goede man zal ik nooit vergeten. Ik moest hem beloven goed mijn best te doen en hij vroeg me regelmatig op de hoogte te houden. Dat heb ik dan ook gedaan. Tijdens de vakanties bezocht ik hem op zijn kantoor om mijn rapporten te laten zien. Ik beschouwde de notaris als mijn tweede vader en deed er alles aan om het niet teleur te stellen.

Vanuit Huybergen ging ik naar een ambachtsschool in Heythuyzen (Limburg) waar ik op het internaat verbleef van de 'broeders met de blauwe koorden: Al die zes jaren in Huybergen en Heythuyzen bleef de notaris mij met grote belangstelling volgen. Als weesjongen had ik aan hem een zeer grote steun en dat waardeerde ik enorm.

Ik was weliswaar geen heilig boontje maar deed wel mijn uiterste best en was overal bij betrokken. Toen ik in mei 1934 de broeders in Limburg verliet kon ik hem met trots mijn diploma Smid Bankwerken en Hoefslag laten zien.

Gedurende die zes jaren ontving ik van de notaris elk jaar een brief met mijn verjaardag en hij stuurde me met Sinterklaas prachtige pakketten met allerlei mooie en praktische dingen.

Na de studie in Limburg vertrok ik naar Leiden waar ik als onderhoudsmonteur 3 jaar heb gewerkt. Ook in die tijd hield ik steeds contact met hem.

In januari 1937 vroegen de Kruisheren via hun klooster in Zoeterwoude een smid-bankwerker. Aangezien ik lid was van de parochie van de Kruisheren, had ik de pastoor al leren kennen. Eigenlijk wilde ik naar Curacao om daar te gaan werken voor de Bataafse petroleum Maatschappij, maar uiteindelijk koos ik ervoor om voor de kruisheren te gaan werken in Belgisch Kongo [het huidige Kongo) omdat zij geen kandidaten hadden om in dat land het metaalvak uit te oefenen en scholen op te zetten. Na een bezoek in Diest (Belgie) stond mijn besluit vast.

Toen ik met mijn benoeming op zak naar mijn weldoener in Gastel ging was hij in zijn nopjes. Ik bedankte hem voor wat hij voor me had gedaan en dat hij me had gestimuleerd om er het beste van te maken.

Deze herinnering aan notaris Mol heb ik graag als eerbetoon aan hem op papier gezet.

Ongetwijfeld zullen nog meer oudere inwoners van Gastel zich de notaris kunnen herinneren. Nu ik dit schrijf ben ik 83 maar mijn gedachten gaan nog steeds vaak terug naar mijn weldoener. Vaak ga ik terug naar mijn geboortedorp en dan breng ik steevast een bezoek aan het graf van notaris Mol.

Naschrift redactie :

Petrus Godefridus Wilhelmus Mol werd geboren als zoon van Cornelis Mol, broodbakker te Zevenbergen, en Cornelia Boogaarts op 29 augustus 1883.

Op 24 april 1890 huwde hij te Zevenbergen met Anna Marie Cornelia Mol.

Tot 26 mei 1924 woonde hij met zijn gezin in Bladel. Daar werden 5 kinderen geboren.

Vanaf voorgenoemde datum woonde hij in Oud Gastel, waar hij zich als notaris vestigde.

Hij ging wonen in de woning op Dorpsstraat 9.

Hij was dus nog maar een paar jaar notaris in Gastel , toen het drama met de familie van Piet [L] uit de Gorkus zich afspeelde.

In Gastel werden er nog vier kinderen geboren.

Na het overlijden van zijn eerste vrouw trouwde hij met L.C.M. van Mechelen.

Tot aan zijn overlijden op 11 mei 1953 woonde hij op hetzelfde adres.

Hij is op 15 mei 1953 begraven op de RK begraafplaats aan de Dreef te Oud Gastel.

Bronnen : Bidprentje van Notaris Mol
 Bevolkingsregisters Oud en Nieuw Gastel
 Bevolkingsregister Zevenbergen

EN DE BOER, HIJ PLOEGDE VOORT.

TER VERANTWOORDING / INLEIDING

Bij de samenstelling van het fotoboekje "Uit de school geklapt" vernam ik van mijn tante Cor Broos-Schijvenaars - zoals u weet een verwoed verzamelaarster van klassenfoto's - dat zij een prachtige levensloop van mevrouw Cor Voorbraak gelezen had.

Aangezien Lia een van de dochters van Cor Voorbraak mijn buurvrouw in Stampersgat is, heb ik gevraagd of ik het verhaal over haar ouders en grootouders eens een keer mocht lezen.

Ze zeggen altijd een goed boek is een boek wat je in een ruk uitleest. Met de vijfendertig geschreven bladzijden op A-5-formaat was dat ook zo. Zelden heb ik van een familie zo'n beklemmende, maar tevens mooie doorkijk mogen inzien als deze. De familie Voorbraak, die het grootste gedeelte van haar leven gewoond heeft op de driesprong tussen Jagersweg en Vlietweg, heeft leren leven met hetgeen God met ons voor heeft. Vaak, mijns inziens te vaak stond de familie voor enorme tegenslagen. En toch steeds weer was daar dat zinnetje: 'hij ploegde voort en toch bleef hij altijd vrolijk.' als Cor het over haar vader heeft. Het vermogen om te relativiseren is enorm, het vermogen om tegenvallers te incasseren niet minder. Ongetwijfeld heeft dit de familieband nog hechter gemaakt, dan ze al was. Ik heb grote bewondering voor de manier waarop Cor Voorbraak de levensgeschiedenis van haar familie heeft kunnen opschrijven. En dat op een vergevorderde leeftijd. Het feit dat het haar allemaal nog zo helder voor de geest staat, betekent ook wel dat deze familie een heel bijzondere levensloop heeft doorgemaakt.

Leest u mee in het stukje levensgeschiedenis van Antonius Voorbraak en Laurentia Aanraad. Om te illustreren hoe goed de kwaliteit van het neergeschreven verhaal is, zeg ik er bij dat er slechts zes keer een spellingcorrectie mijnerzijds is geweest. Leest u mee in het fascinerende verhaal van deze zeer Gastelse familie.

Wim van den Broek.

1 september 1995

EEN STUKJE LEVENSGESCHIEDENIS VAN MIJN OUDERS: **ANT. VQORBRAAK EN LAURENTIA AANRAAD**

Mijn vader is geboren in Stampersgat, gemeente Oud- en Nieuw Gastel op 5 december 1878 en later verhuisd naar de Gastelsedijk Zuid. Vader was nummer tien van een gezin met 12 kinderen, zijn vader was Geert en moeder Mieke Potters. Er waren 8 jongens en 4 meisjes, waarvan er 2 naar 't klooster zijn gegaan. Een ervan is naar Manchester in Engeland en de tweede naar Roosendaal en kwam als Moeder Overste in het ziekenhuis in Oud Gastel terecht, meer is mij niet bekend.

Vader zou graag kleermaker geworden zijn, maar dat mocht niet van z'n vader en broers, hij moest ook maar gaan werken. Z'n moeder was al overleden. Hun vader kocht een aak (een boot] om de Roosendaalse Vliet en de Steenbergse Vliet, dat was om water uit te baggeren. Dat moest met de hand gebeuren: een zeer zwaar werk. Het was een lange zware stok met een ijzeren beugel en een stevige canvas zak eraan. Zo stonden zij in die aak en moesten dan die zak op de bodem van de Vliet werpen en modder scheppen, dat ook al zwaar weegt ophalen en zo in de aak uitwerpen. Dat was ook kundig want die zak moest je van binnenuit naar buiten laten slaan, zodat de modder in de aak viel. Dan terug naar buiten gooien en weer in 't water op de bodem gooien enz. Het was dan ook geen gewone sloot en er kwamen ook scheepjes door gevaren van Roosendaal naar Steenbergen, ook andersom. Er waren toen nog geen motoren in het schip, alles moest met de hand gebeuren.

De schippers werkten altijd samen: man en vrouw. Gewoonlijk de schipper aan 't roer en de vrouw met een borstband gemaakt van 10-12 cm. breed die over haar borst en de armen erbij en zo achter haar een lange trektouw naar 't scheepje. Als de boot zwaar geladen was, zag je het bijna niet vooruit gaan. Zij hadden wel een mast met zeilen en als er wind stond, dan gingen de zeilen omhoog en had het vrouwtje het goed, dan behoefde zij niet op de wal te trekken. Mijn vader was 14 jaar toen hij ook met z'n broers mee moest om dat zware werk te verrichten. Na z'n schooltijd moest hij eerst 'bij den boer' zo noemde hij dat koe wachten. Dat was met de melk koeien naar de dijken en zo de koeien laten grazen tot ze genoeg hadden en gingen de dieren liggen herkauwen als ze opstonden dan moest hij weer opletten.

En daarna moest hij ook brood en drinken meenemen om die zware klus te klaren. Als de aak vol was moest die ook weggesleept worden en dat ging hetzelfde als met die scheepjes. Vader liep voorop in zo'n band, achter hem

een oudere broer en nog een of twee erachter. Een bleef aan boord om den aak te sturen en zo moesten zij weer gaan lossen, en weer terug om te baggeren.

Toen er bij mijn grootvader wat verdiend was, kocht hij een grotere boot en dat noemde men een lambair, daar was ook een kleine hut op zodat ze als zij verder waren gebaggerd in de hut konden slapen. Er was een klein petroleum lampje en voor de winter een petroleumkacheltje voor wat warmte. Dus dan gingen zij 's maandags weg en zaterdag terug. Waar ze ook waren altijd te voet, er waren geen fietsen. Tot hoelang ze dat gedaan hebben, is mij niet bekend. Het leven ging ook verder. Opa is ondertussen ook verhuisd. De ene ging naar 't klooster, de andere trouwde en zo werd ook het gezin kleiner. Er waren toen nog 5 kinderen over bij vader, en is ook op oudere leeftijd gestorven. Als de Vliet dichtgevroren was, konden zij schaatsen in plaats van baggeren. Daar profiteerde mijn vader van, een echte liefhebber. Hij kon prachtig schaatsen, was er geen ijs, dan had hij vertier in Kruisland. Ook z'n broer ging altijd mee, te voet natuurlijk en hadden daar een eigen stamcafe. Het was er altijd gezellig. De familie Voorbraak was een muzikaal gezin, accordeon, viool en heel veel zingen. Zo moesten dan ook mijn vader en z'n broer altijd zingen in het cafe. Vader zong eerste stem en zijn broer tweede stem, ze stonden erom bekend. Het bier kwam niet uit de flesjes, die waren er niet, maar uit stenen kruikjes, Het eerste kruikje moest hij kopen, maar de rest stond onder z'n tafeltje, want vader stond er bovenop en kreeg het bier van z'n vrienden, als hij maar zong.

Toch heeft mijn vader een mooie jeugd gehad, zei hij altijd. Toen hij toch al een mooie leeftijd had en in de winter weer de Vliet was dichtgevroren, werd het zachtjes aan toch tijd dat hij eens aan de toekomst moest gaan denken. Terwijl hij weer lekker aan het schaatsen was, kwam hij daar toch een flinke dame tegen, waar hij toch wel eens een ritje mee wilde schaatsen. Het ijs was prachtig want de scheepjes konden er niet door. Samen maakten zij een babbeltje en jawel: samen de handen kruiselings over elkaar en kon je zover als je wilde richting Roosendaal of Steenberghe tot het tijd werd naar huis te gaan en natuurlijk met de vraag: kom je morgen weer? De vonk was al overgeslagen en dat werd menens.

Haar naam was Laurentia Aanraad en haar roepnaam was Loo. Ze is ook afkomstig van een kleine boerderij uit Stampersgat. Haar vader was Kees Aanraad, haar moeder Kee Rijdsdijk en haar roepnaam was Kee van de Bakker, omdat haar vader bakker was. Mijn moeder is zeer streng opgevoed, maar er zal wel een reden voor zijn geweest. Mijn moeders vader is jong gestorven aan kanker, en toen was mijn moeder nog maar 9 jaar oud en de oudste van de 5 kinderen [3 meisjes en 2 jongens]. Haar moeder was baker, dus kraamhulp.

Het meeste bij die boeren in de Prinslandse Polder, de wegen waren onbegaanbaar en moest ze daar te voet naar toe, ook 's nachts. Als ze geroepen werd, moest ze gaan. Altijd bleef ze de kraamtijd bij de kraamvrouw, de kinderen moest ze achterlaten. Ze had ook wat grond, maar er werd wel goed geholpen. Naast hen woonden een oom en tante, die melkte vroeg de koe en wekte de kinderen en werden verzorgd tot ze met hun boterhammen naar school konden. Maar mijn moeder was 9 jaar en moest ,eerst 's morgens met 2 emmers melk aan een juk over haar schouders van Stampersgatsedijk naar Oud Gastel om daar de melk aan de vaste klanten af te leveren en weer vlug terug. De kleintjes wachtten al en moest dan weer naar Stampersgat naar school. Ze moest met haar 11^e jaar thuis blijven om wat mee te helpen bij haar tante. Voor oma werd het teveel, maar zij moest van haar werk het huishouden onderhouden, dus dat was geen weelde.

Toen kon je niet naar de gemeente gaan om steun en was zij genoodzaakt een andere partner aan te nemen om het werk wat te verzachten. Op een zeker moment kwam ze toch een man tegen uit Steenberg en is na een tijd - dacht ze daar toch mee verder te kunnen - in het huwelijk getreden. En is er nog een meisje geboren, die later ook naar het klooster is gegaan, op haar 30^e verjaardag moest zij als postulante in het Missiehuis in Roosendaal binnen zijn. Het huwelijk van mijn oma is een mislukking geweest, toch is oma altijd goed voor haar man geweest en op een oudere leeftijd is hij ook aan kanker overleden en heeft ze altijd voor hem gezorgd. Een ziekenhuis konden zij niet betalen en ziekenfonds was er niet. Dus oma heeft ook geen weelde gekend. Ze is nog van het boerderijtje naar het dorpje Stampersgat verhuisd en had daar een kruidenierswinkeltje. Daar kon ze ook maar amper van leven. Oma is op haar 73^e overleden.

Mijn vader woonde toen nog met drie broers en een zus op dat kleine boerderijtje dat ze ook hadden gekocht bij Gastelsveer. Na drie jaar verkering met z'n schaatsvriendin, en de andere broers en zus ook allemaal zover waren dat ze ook hun eigen weg konden gaan, besloot haar zus die verkering had met een aannemer-timmerman dat het het beste was, dat ze allemaal maar moesten gaan trouwen. De broers onder elkaar zijn gaan praten en het zou toch de beste oplossing zijn, maar die oplossing moest nog gezocht worden. Die kwam er ook: de oudste van de drie kon op het boerderijtje blijven met nog wat grond bij te huren. De jongste broer die nog steeds geen verkering had, was besloten om naar Canada te gaan om te proberen daar iets te kunnen beginnen. Maar dat is niet gelukt, na 20 jaar is hij terug gekomen en is hij van het ene naar het andere gegaan tot hij in een verzorgingstehuis is overleden. Mijn vader kon vlakbij z'n broer ook op diezelfde dijk een boerderijtje met een cafeetje eraan gaan huren van de erven Van Gils uit Roosendaal. Later kon vader nog 10 gemet bij huren van een juffrouw Lodiers uit Kruisland. Allebei die boerderijtjes

stonden bovenop een dijk. Aan het cafe was een tramhalte en werd met name genoemd 'Halte Kapelberg'. De tram reed zo kort naast de hoek van het huis, dat er maar 2-3 meter tussen was. Elk uur kwam er een tram uit de richting Roosendaal naar alle richtingen. Aan het Gastelsveer was een tramwissel en kwamen op dezelfde tijd aan. Baar moesten de reizigers overstappen naar de richting die zij kozen: naar Steenbergen, richting Willemstad, Breda en Roosendaal. Als er iemand van de burens of anderen met de tram mee moesten, dan werd bij ons een rode vlag uitgestoken, als het richting voor Roosendaal was moest de vlag in de rechterpaal en richting Gastelsveer in de linkerpaal. Die stond zo'n 10 meter naar links, den dijk was bij ons haaks en aan de overkant van de tramlijn en de weg stond een hoge groene tuin dus had de machinist geen last van een verkeerde vlag, als het donker was moesten mijn ouders een brandende stallantaarn achter de vlag houden en dan stopte de tram. De dijken waren vreselijk slecht in de winter waren ze onbegaanbaar.

Zij zijn toen op 18 oktober 1910 in het huwelijksbootje gestapt. Vader was 32 jaar en moeder 28 jaar. Er kwam natuurlijk heel wat bij kijken. Er moesten paarden, koeien, varkens en kippen komen. Ook landbouwtuig, paardentuig etc. ook het huis moest wat ingericht worden, maar dat kwam wel terecht. Veeleisend waren zij niet: een tafel en een paar stoelen en een bed en dekens, potten en pannen en de rest kwam wel. Ze wisten al wel waar ze voor moesten gaan werken. Na 9 maanden en 10 dagen meldde de eerste baby zich. Het was een meisje, gitzwart haar en mooie oogjes. Ze waren er trots op, haar naam was Marieke. Mijn vader moest alles alleen doen en had het natuurlijk heel druk. Moeder verlichtte het wel wat, met de koeien te melken, varkens voeren, de kippen voeren, eieren rapen enz. Maar voor de varkens eten hadden, moest ze eerst aan de aardappelkuil de aardappels oprapen, wassen, koken in een grote ijzeren ketel, stampen met een ronde stomphout waar een dwarshout overheen was geslagen. Dan in een houten kuip, de aardappels en roggemeel en water en moest dan alles door elkaar gezet worden, eer ze gevoerd konden worden. En dat werk kwam iedere dag terug. Er waren geen moderne kippenhokken. Nee, ze legde de eieren boven in de schuur. Het liefst in het stro en ook vaak buiten verscholen achter houtbosjes. Wel hadden zij wel nesten waar ze elke dag hun ei in legden. Ook gingen er andere kippen bijleggen. Ook waren er 4 bosjes rond het boerderijtje: 1 boombos van de gemeente Roosendaal en aan de andere kant van die dijk lagen er drie smalle. Een kleine hoorde bij de grond van mijn vader, daar groeide griend op. Dat gebruikte men om aardappelmanden van te breien. Daarnaast was ook een boombos van erven Hack uit Oud Gastel en de derde was van J. Jongenelen uit Oud Gastel. Ook daar legden de kippen wel eens eieren, maar daar ging mijn moeder niet iedere dag zoeken. Alleen als ze een kip hoorde kakelen, dan ging ze na 3-4 dagen kijken. Soms kwam dan wel eens een kip [een kloek] met kuikentjes uit en dat waren altijd stevige kuikentjes, die waren meer op de

grond uitgebroed en dat betekende dat de eieren vochtiger werden gehouden door de grond. Soms als een kip broeds werd en bleef op het nest zitten, legde die geen eieren meer, dan maakte mijn moeder 13 eieren klaar van dezelfde dag met de datum van die dag. En legde die onder de broedse kip, dan legden daar toch andere kippen, die dat nest gewend waren toch een ei erbij en moest elke dag de eieren, die niet met inkt getekend waren eruit gehaald worden. Anders liep alles fout. Na 21 dagen kwamen de kuikentjes tevoorschijn, soms kwamen niet alle 13 eieren uit. Grote zorgen, iedere dag prakte moeder een eitje en kregen zijn in 't begin wit geweekt brood en verder kuikenvoer. Ook de kleine kalfjes waren het werk van moeder, als ze pas geboren waren kregen ze melk van hun eigen moederkoe. En later werd er melk en ook karnemelk warm gemaakt. Dat gebeurde met een hoefijzer van het paard, in de gloeiende kachel roodgloeiend gemaakt te hebben en zo in de emmer met koude melk warm te maken. Dan met een maatliter de melk verdelen naar gelang de leeftijd. Waren ze al ouder, dan mochten ze ook al vroeg mee naar de wei en 's avonds weer op stal. Dat was in elk geval een verlichting in het werk. Toch kregen zij 's morgens en 's avonds nog melk tot het niet meer nodig was.

De tijd ging ook door tot er op 16 september 1912 weer een geboorte plaats vond en dat was een jongen. Weer gitzwart haar en mooi krullend haar. Mijn ouders waren zeer blij. Ze hadden nu een jongen, maar ook een meisje. Moeder had het er wel druk mee met twee kleintjes, het cafe was helemaal niet druk, maar als er iemand met de tram naar Roosendaal ging toch nog even wat drinken, dus die waren heus wel op tijd en ook soms wel een ander die na een tijdje fietsen of lopen zin hadden in een verfrissing en die bleven soms wel een uur plakken op 1 flesje bier van 15 cent, maar daar moest mijn moeder wel bij blijven en de klok liep door. Vader kwam ook op tijd eten. Het was dikwijls van haasje rep je. In de meimaand was het wel drukker. Een klein half uur lopen over de Kapelbergse dijk stond een Maria kapelletje, waar de mensen overal vandaan kwamen om voor een gebed aan Maria van Altijddurende Bijstand af te smeken voor een zieke of herstel in het gezin. Of een kind dat niet meer thuis kwam enz. Dikwijls waren dat bedevaartgangers van Stampersgat, Kruisland, Welberg. 's Morgens vooral op zondag met 10, 2 15 personen. En zij baden dan te voet hardop een rozenhoedje en zongen Maria-liederen. Eenmaal in de meimaand was er een pelgrimstram, die speciaal vanuit Steenberg en Welberg reed en bij ons omdat er een tramhalte was uitstapte en verder te voet naar het kapelletje liepen. Ze hadden hun boterhammen bij zich. Dan was het tegen het vertrek wel druk bij ons, op aardappelkistjes en daar planken op gelegd buiten, want binnen was het al gauw vol. Zo konden zij nog wat drinken en vertrokken zij weer om 4 uur. Mijn moeder stak altijd de rood-wit-blauwe vlag uit, als die pelgrims uit Steenberg weer kwamen en er werd gezwaaid als ze in de tram stapten. Ook op maandagmor-

gen kwamen er 2 broers van vader en ook mijn vader reden met de tram naar Roosendaal. Daar was het eiermarkt en gingen zij met hun korven eieren om ze aan kopers te kunnen verkopen. Altijd afdingen, 't was gelijk een jodenmarkt, zei mijn vader altijd. Bakkers, winkeliers en burgers. Zij kwamen ook om goedkopere eieren te pakken te kunnen krijgen. En de grootste dat duurde altijd lang. Het liefst wachten ze tot het einde van de markt, want dan moesten de boeren toch hun manden leeg hebben, dikwijls voor 2-3-4 cent per ei. Totdat ze na enkele jaren wel inzagen dat daar ook geen brood in lag en beter hun tijd in de boerderij konden besteden.

Mijn vader besloot om toch maar een tweedehands rijtuig te kopen, want moeder was weer in verwachting van de derde kleine en waren ze altijd aan uur en tijd verbonden met de tram en zou dat een stuk gemakkelijker zijn ook voor de kerk en dokter. Ook keken ze uit voor een dienstmeisje, zodat moeder wat hulp zou hebben en desnoods ook vader een beetje kon helpen als het nodig was, want hij was ook maar alleen en was een geboren bronchitis-patient. Dikwijls was hij zwaar verkouden en had het benauwd. En al gauw had ze een meisje. Ze was nog zeer jong, maar wel gewillig. Alles deed ze, maar dikwijls met de kleintjes spelen en werd ze weer geroepen om te helpen. Toch is ze 12,5 jaar in dienst geweest. Op een zondag reden ze met het rijtuig naar Roosendaal naar de kerk. Vader had een vaste uitspanning op de oude Markt. Na de H. Mis ging vader een partijtje biljarten en moeder deed haar wekelijkse boodschappen. Haar laatste adres was altijd bakker Baayens, daar kreeg ze koffie en werd er onder die boerenvrouwen wat afgebabbeld. Bij den bakker was ook een klein meisje, dat op dezelfde dag geboren was dan de dochter van mijn moeder. En altijd kwam die kleine naar mijn moeder en babbelde wat af met haar tot op een zekere zondag mijn vader met haar naar huis reed en zij het hem vertelde dat het kleintje van den bakker al zo lekker praten kon en ons Mariene doet niets. "Ik vind het wel vreemd." "Ach.", zei vader, "De een zal wat vlugger zijn dan de ander en een drukke zaak, misschien wel veel mee bezig zijn." Toch bleef ze heel die zondag stil en was toch veel met Marieke doende, maar die had er geen erg in. Keesje zei ook niets. Geen papa of mama, maar ook nog te jong. Ook was op 11 oktober 1913 weer een jongen geboren, een flinke boy, maar die had een aanwijzing als mijn vader en moeder in de bedstee stapten, en in die bedstee was een kribbe zo'n 50-60 cm. Boven de dekens en kon moeder als het niet goed ging met de kleine naar haar toehalen en een vriendelijk woordje toespreken en kon het weer slapen. Overdag lag de kleine in de wieg of het ledikantje. Maar Geertje begon, zodra ze in bed stapte, te huilen. Er was geen troosten aan, maar als mijn ouders 's morgens vroeg om 5 uur uit bed moesten ging Geertje slapen. Dan waren ze samen lastig, maar de melk moest met de eerste tram al mee om 7 uur. Die werd in Oud Gastel op de melkfabriek afgeleverd en kwam dan later weer de lege melkbussen weer thuis. Daar moest natuurlijk voor betaald worden. Ja geldzorgen hadden ze genoeg.

Het volgende jaar in de zomer kwam er een tante van mijn moeder op bezoek, ook te voet van Oud Gastel. Ze was nog niet op bezoek geweest. Dus thee gedronken en overal een kijken: kalfjes, varkens, biggetjes, die vader ook altijd kweekte. En kuikentjes. Dan was er weer een uurtje om. Nog wat gebabbeld en werd het tijd dat moeder weer met het meisje haar dieren moest verzorgen en tante zou wel bij de kleintjes blijven zolang. Tot moeder weer binnen kwam en vroeg aan haar tante of alles goed was verlopen. Toen zei tante: "Zeg Loo, er is wat met Marieke hoor. Ik ben de hele tijd met haar bezig geweest en je kon zo hard roepen als je wilt, maar Marieke luistert niet. Die is doof hoor."

"Ach.", zei mijn moeder, "Dat is omdat jij vreemd bent natuurlijk." Ze was inwendig een beetje boos op tante, ze mocht van mijn moeder naar huis gaan. Toen moeder eenmaal alleen was, kon zij toch niet die kleine van bakker Baayens uit haar hoofd zetten. Ze waren even oud. De volgende morgen zijn vader en moeder met Marieke naar de huisarts gereden en heeft zij haar verhaal gedaan. De arts heeft haar onderzocht en constateerde dat Marieke doof was. Hij zei: "Je kan het beste maar met haar naar een specialist in Delft gaan, dan weet je het zeker." Moeder en vader verschrokken verschrikkelijk. "Ach.", zei moeder. "Dokter, ik heb drie kinderen, maar dan zijn er twee doof, want Keesje doet ook niets. Ik dacht hij is nog zo klein."

Mijn ouders moesten alles zelf betalen! Dokter, specialist, de treinreis. Er was in die tijd nog geen ziekenfonds. En zij kregen hetzelfde antwoord: doofstom. Hun zorgen werden groter, ook was moeder van haar vierde kleine in verwachting, maar merkte toch dat het derde kindje heel anders reageerde. En toen was ze wel blij dat het niet doofstom was. Wel werden de angsten groter natuurlijk. Vader kreeg ook weer meer werk bij omdat hij moeder ook weer de laatste maanden voor de bevalling hielp met melken enz. Ze waren vreselijk onfortuinlijk in de boerderij. Vooral met de paarden. Elk jaar stierf er wel een paard aan buikkoliek, ook met koeien en jong vee had hij veel pech. En toch was hij altijd vrolijk.

In het begin van september brak de oorlog in België uit en vluchtten de mensen naar Holland. De mensen rond Essen kwamen veelal over de Havendijk, dat was een weg naast het water van de Vliet. En kwamen dan voorbij ons huis om naar alle richtingen te gaan. Bij ons thuis zijn geen vluchtelingen geweest, wel kwamen de Belgische soldaten soms inspecteren of er geen smokkelwaar aanwezig was. Dat was de oorlog van 1914-1918. Ik werd geboren op 30 september 1914 en was dus het vierde kind, een meisje. Mijn roepnaam was Cor.

Voor moeder werd het te zwaar en ze gingen naar een dienstmeisje uitkijken. Dat lukte snel. Ze was wel jong. Pas van de school thuis. Ze was dus ook nog een kind, maar heel gewillig en bijdehand. Ze is 12,5 jaar bij mijn ouders in dienst geweest. Toen ik ongeveer een half jaar oud was, kwamen burens, die wat verderop woonden vertellen dat de soldaten op komst waren voor inspec-

tie. Dat werd een probleem, want mijn ouders hadden 's morgens vroeg brood gebakken en dat mocht niet. Vader had zelf een klein graanmolentje waar hij de tarwe mee fijn maalde en zo zelf voor brood kon zorgen. Het graan en de molen moesten zeer goed verstopt worden, daar wist vader wel raad mee. Maar die dag van bakken, waar moesten ze zo gauw die broden laten die waren nog warm en lagen in de keuken op de koude vloer. Moeder wist raad, de baby uit het wiegje - dus dat was ik - moest maar in de bedstee. Daar de broden ook onder de dekens en laat ze maar komen. Ja, daar kwamen de soldaten binnen langs het cafe door de gang en zo in de kamer. Ze maakten flink geweld en mijn moeder wees naar de bedstee met haar vinger op haar mond en gebaarde van sssst, daar ligt een kleintje te slapen en als het wakker wordt, blijft het huilen. En die soldaat had begrip en zei: "Laat maar dicht die deurtjes." en keek in de volgende bedstee. Zo alles was in orde en ze gingen weer verder. Wat een verlichting!

De andere soldaten waren nog in de schuur met hele lange priemen staken zij in het ongedorste graan om te zoeken naar graan, dat misschien wel in zakken erin verstopt kon zijn. Daar was het ook in orde. Het waren ook angstige jaren. Na twee jaar werd er weer een meisje geboren op 9 september 1916 en dat was Jo, het vijfde kind. Dat leven ging ook maar voort, met alle zorgen van dien. Moeder liep dikwijls op den dijk met een paar aardappels in haar hand om te schillen en ondertussen kijken waar de kleintjes waren die speelden. Ze kon wel roepen: waar zijn jullie? Maar twee waren er doof en hoorden niets. Zelfs de tram die langs het huis liep, hoorden zij niet. Ze wist hoe laat de tram kwam en was dan zeer attent. Ook wij allen zijn opgegroeid met de zorgen van de doofstomme kinderen. Zo hadden mijn ouders grote zorgen, veel tegenslag en armoede. Maar het spreekwoord zegt: En de boer, hij ploegde voort. Ze moesten verder.

Toen was de tijd gekomen dat die twee dove kinderen naar de school zouden gaan. Het was niet zo dat er in elke plaats een Doofstommen-instituut stond. Nee, ze moesten naar een RK School in St. Michielsgestel bij 's Hertogenbosch. Dat was wel het ergste wat mijn ouders mee moesten maken. Volle koffers met kleren, want alleen met Pasen en de grote vakantie zouden ze naar huis komen. Met Pasen 2 weken en in augustus 4 weken. Met kerstmis mocht de familie op bezoek komen. Dat Instituut was apart voor jongens en voor meisjes met gescheiden afdelingen. Ook mocht nooit Marie haar broer Kees bezoeken. En het was alleen maar een grote deur opendoen, ook Kees mocht dat niet. Al waren er niet veel, die met meer dan een kind daar waren. Het waren Broeders en Zusters. Als het vakantie werd dan waren de ouders geïnformeerd hoe laat de trein met de kinderen op het station zou aankomen, alle richtingen en daar stonden dan de ouders om hun kind af te halen. De meisjes onder begeleiding van Zusters en de jongens met de Broeders afzon-

derlijk in de coupes. De aankomst was een feest, maar als zij weer terug moesten waren ze er een week van tevoren al weer van streek en veel huilen, omdat ze weer zolang hun ouders niet zagen. Af en toe een briefje of kaart en zo ging het weer voort. De Zusters en Broeders kwamen ze weer ophalen op het station en mochten ze met allebei hun verdriet toch niet samen in een coupe reizen. Dat was erg om te zien, ik hield heel veel van hen.

Mijn moeder had grote zorgen terwijl zij thuis met vakantie waren. Dan hadden ze allebei weer een brief bij zich wat er weer aangevuld moest worden van kleren en de rekening van de schoenmaker en kleermaker en naaister. De kinderen groeiden ook dus werd het ondertussen soms te klein en dat ging met 6 paar nieuwe kousen, 2 nieuwe zwart-wit-ruitjes en een nieuwe 's zondags zwarte jurk, 2 paar schoenen, zeep, kam enz. Ook Kees moest zo in de nieuwe kleren, ook apart voor zondag moesten er kleren zijn. Toen Kees z'n eerste H. Communie ging doen, moest moeder nieuwe kleren kopen. Hij kreeg een mooi donkerblauw pakje. Ze hadden dan witte stijve boorden aan alleen op zondag en daar een brede geruite zijde strik onder. Nieuwe lange zwarte kousen en schoenen. Toen het grote vakantie was en vader z'n kinderen weer van het station ging halen, schaamde hij zich hoe Kees naar huis kwam. Eenmaal thuis bij hun moeder en haar begroet, vroeg moeder aan Kees: "Waar is jouw communiepak? Je bent zo slordig gekleed?" Daar antwoordde hij op dat zijn Broeder dat pakje aan en andere jongen had gegeven, want de Broeder zei dat die jongen thuis arm was en papa Voorbraak wel een nieuw pakje zou kopen, want die was boer. Ja, zo leefden zij met de ouders van die kinderen. Je stond wel verbaasd van die twee oudsten wat ze weer bij hadden geleerd op het gebied van leren spreken en handenarbeid, gymnastiek en voetballen. Ik ben ook dikwijls met vader en twee broers met de fiets naar St. Michielsgestel gereden. 's Morgens om vier uur op de fiets dan waren we om 7 uur in Tilburg in de H. Mis. Daar kon je een uurtje uitrusten, wat eten dat men zelf meenam en reden daarna weer verder. Dan waren we rond 10.30 uur op 't Instituut. De kinderen wisten al dat wij op bezoek kwamen, Wij hadden dan een brief geschreven. Marie en Kees mochten dan ook met ons mee. Tegenover het Instituut was een cafe en er was een winkeltje in en daar kon je blijven of gaan wandelen en natuurlijk ook gezellig samen eten. Moeder gaf altijd wat extra's mee en snoep. Ze waren dan heel druk met praten, al het nieuws van de Zusters en meisjes en Kees over de Broeders en jongens. Maar als het 4 uur werd, waren zij weer stil want dan moest er weer afscheid genomen worden. Aan huilen geen gebrek en dat bleef tot ze weer van de school afgingen. Ook hebben wij wel kennis gemaakt in de school hoe de Zusters en ook de Broeders bijv. in de eerste klas als de kinderen nog niet een woordje konden zeggen, zij met 7 a 8 kinderen rond hen ieder apart liever gezegd voor hen zodat de leerlingen de leidinggevende altijd in het gezicht konden aankijken en zo de tongslag en lopen goed leren kennen. En dat is nu op oudere leeftijd nog

zo. Zij horen niets en dus doofstom als kleine kinderen. Nu mag je niet meer zeggen doofstom, zij hebben praten geleerd en een vak en sport. Zij zijn nu doof. Het gehoor is niet geboren. Daar op het Instituut waren alle vakken te leren. Er was een kleermakerij, een schoenmakerij, een drukkerij, een bakkerij. Ook werden daar de hosties gebakken voor de kerken en kloosters. Dat was mooi om te zien. Bij de meisjes kon je voor naaister leren, huishouden en koken. Maar dan waren ze al 3-4 jaar op school. Ze gingen al die jaren met tegenzin naar school, maar zij moesten ook het leven in. De laatste week als ze thuis waren, zag men geregeld dat ze een traan wegpinkten. Die dag van vertrek kwam steeds korter bij en de laatste uren dat ze thuis waren was alleen huilen. Daar had mijn moeder ook veel verdriet van. Om terug te komen op hoe die kinderen leerden praten en lezen en schrijven. De Zusters of Broeders zaten middenvoor en het eerste woordje was bijv. aap. Dan kregen de kinderen allemaal een stukje papier. Dan de mond wijd open, maar ze kunnen geen geluid horen, dus moeten de kinderen bij de onderwijzer een voor een met de vingers onder de keel voelen. Is er geen gevoel dan deden zij dat niet goed. Dus dan deed de onderwijzer zelf geluid maken met het woordje aa, en dan voelen ze dat er geluid was. De kinderen moesten het zelf doen met de vingers onder de keel en de onderwijzer hoorde of het goed was. Dan waren ze blij, dan nog de p van het woordje aap. Zij moesten dan het papiertje dat ze gekregen hadden heel kort wegblazen. En steeds opnieuw het woordje aap, tot allen het woordje goed hadden. Met de vingers onder de keel en men zegt het hardop, dan kan je een trilling voelen.

Maar dat geldt niet voor alle letters. Bijv. de letter N moet je met de vinger opzij van je neus leggen, voel je geen trilling. Dan is er geen geluid, dus begin jezelf weer te onderzoeken. Ze voelen zelf wanneer er geluid is bijv. de letter M. Houd met de lippen op elkaar weer onder de keel voelen voor de trilling enz. Het hele alfabet. Ook vertelde een zuster ons dat ze met eenzelfde kind 8 verschillende dagen hetzelfde woordje moest leren. Ze kon het niet begrijpen, maar de zuster bleef volhouden. Ja een eindeloos geduld hadden ze en daar was respect voor. Nu is het allemaal anders, ze leren nu met koptelefoons op voor de trilling, daar zijn ze ook zeer gevoelig voor. Ik heb zelf spijt dat ik niet terug ben gegaan om te kijken hoe nu die dove kinderen het spreken leren, maar het is geweldig zegt men. Er zit voor mij dan ook een tijd tussen van 70 jaar.

Marie is met haar 15" jaar van school af gegaan en Kees met z'n 14" jaar. Hij is thuis verder gegaan in de kleermakerij d.w.z. bij andere bazen in Roosendaal bij verschillende, omdat de ene een mooie pasvorm had van jas, een andere kleermaker van vest en weer een andere had weer een gemakkelijke zitvlak in de pantalon. Ook de kragen van de jas verdienden veel aandacht, de zakken ook. Alle heren waren niet allemaal gelijk, de ene waren de schouders niet gelijk, een ander had soms een bochel, en daar moest wel rekening mee

gehouden worden. Toch waren alle kleermakersbazen erg tevreden met hem. Ze waren gewillig en werden nooit afgeleid door gesprekken met anderen, daar ze doof waren en altijd doorwerkten. Kees is op zekere leeftijd als coupeur bij de firma van Gils gaan werken en was daar erg goed gezien. Mijn oudste zus Marie is thuis gebleven en deed wel het huishouden met moeder samen. De rest van de dag deed ze naaien voor het gezin en ook maakte zij mantels, jurken, blouses en rokken voor de klanten. Dat was zoal een greep van de 2 oudste doven en hadden zodoende toch ook een bestaan en waren zij ook niet meer doofstom maar doof en heus niet stom. Mijn broer Geert is bij vader in de boerderij gebleven, ook ik moest 's morgens na het melken van de koeien en het kleine vee verzorgen plus ontbijt, met de koeien naar de dijk, want daar woonden wij immers om ze te laten grazen. Mijn moeder hielp even de koeien uit de weide naar de dijk begeleiden en moest ik met mijn 12^e jaar op 5-6-7 koeien passen, altijd moest ik een stok meenemen om de dieren te leiden, want als ze eenmaal genoeg hadden, wilden ze altijd gaan lopen en de tram reed langs de rand van de dijk en was het gevaarlijk en opletten. Waren de koeien weer in de wei dan moest ik ook met vader en broer naar het land wat ik heel graag deed. Heel hard werken, maar dat deed ik liever dan het huishouden. Ik ga even terug met schrijven naar de tijd dat Marie en Kees naar school zijn gegaan. Ook mijn vader had een knechtje aangenomen. Hij kon het toch niet meer alleen. Ook waren intussen weer twee kinderen geboren een meisje Jo en een jongen Willem, handenvol werk. Toen op een week vader en moeder plotseling erg ziek werden en de huisarts constateerde dat ze alle twee de zgn. Spaanse griep hadden, dat werd erger. Ook werd het meisje en de knecht ziek naar huis en er kwam een nieuwe hulp. De huisarts kwam iedere dag terug en op zekere dag zei hij dat vader de Sacramenten moest ontvangen zo ziek was hij. Den dokter ging zelf naar de pastorie om het te zeggen. Toen die bij hen aankwam en moeder in de ene bedstee lag en vader in de tweede wilde hij moeder de H. Sacramenten toedienen. Moeder zei nee, vader moet de Sacramenten. De kapelaan ging naar vader en zag dat moeder zieker was en ging moeder bedienen. Ook die nieuwe hulpen moesten ziek naar huis. Dat moet een verschrikkelijke consternatie geweest zijn, de kinderen waren bij familie ondergebracht. Er vielen veel doden van die Spaanse griep, gelukkig is dat hun bespaard gebleven.

Toen zij eenmaal opgeknapt waren, mochten de kinderen weer naar huis komen. Alleen een meisje Jo kwam nog niet naar huis. Ze was dan ook bij een oom en tante die zelf geen kinderen hadden en natuurlijk wel geproefd hebben dat een kind toch zon en leven brachten in een gezin. Tante maakte het uit met: "Laat ze nog maar een poosje bij ons, dan kun je wat aansterken en komt ze wat later." Mijn ouders lieten dat evenzo; ze hadden het immers druk en vonden dat op dat moment wel goed. En mijn zusje Jo vond het wel geschikt. Ze werd natuurlijk wel verwend en daar hadden mijn ouders geen tijd voor.

Toen ze 5-6 jaar was wilden mijn ouders toch dat ze terug moest komen, maar dat wilde zij niet en zei: jullie hebben er genoeg en Joke was het bij hen gewend. Daar namen mijn ouders geen genoeg mee en nam de huisarts in vertrouwen en ging bij tante en oom zeggen dat ze geen recht hadden op dit kind en het terug naar haar ouders moest. Joke was zo'n 4-5 weken thuis en werd ziek. Ze speelde niet, ze at niet en den huisarts moest komen, nog wat aangedaan maar het ging niet meer. Voor Joke was het te druk op de boerderij en was bij tante gewend alleen te zijn. En den dokter zei in belang van het kind dat ze terug moest, anders zou ze het niet overleven van heimwee. Dat was verschrikkelijk voor mijn ouders, maar dan maar even een offer brengen in de hoop als ze ouder wordt misschien wel terug zou komen, maar dat hebben zij niet mogen beleven. Het ergste was dat Joke meer van oom en tante hield dan van haar ouders, het was natuurlijk te begrijpen, ze is als kleutertje er naar toe gegaan en is er ook uit getrouwd. Voor Jo was het gevoel van oom en tante houden, als wij van onze ouders. Maar zoiets zouden zij nooit meer doen en ons geven zij dat wel mee. Wij hadden een voorbeeld van hen meegemaakt en gezien wat een verdriet je daarvan kan hebben.

Ondertussen was er toch weer gezinsuitbreiding geweest en dat was een meisje Anna, ook een mooi kindje met blonde krullen, ze groeiden allemaal als kool. Mijn vader moest elke zomer een volle kar met geel zand halen en kapte die op de dijk, er was toch geen verkeer. Wij woonden op een driesprong, dus op die dijk kwam alleen af en toe een boer langs en zei dan tegen moeder: zit er alweer een bij? Ja, zei ze dan apetrots, wij kregen dan een eetlepel van haar, want zandschepjes die waren er niet of misschien wel maar dat mijn ouders daar hun geld niet in konden steken en zo zijn wij groot gebracht heel tevreden en gezond wonend in de vrije natuur, geen vriendjes of vriendinnetjes. Wij woonden allemaal een eind van elkaar. Bij vader in de boerderij was het ook altijd erg druk, met veel tegenslag en armoede, maar z'n enige gezegde was altijd: als ze maar uit mijn gezin blijven. Als we weer gespaard hebben komt er weer wel een andere wat het ook mocht zijn: paard, koe, vaars etc. Er zijn ook dieren met de tram doodgereden en toch was hij altijd vrolijk.

Weer werd er een kindje geboren, weer een meisje Truda. In de eerste week controleerde mijn moeder het kleintje al of het natuurlijk niet doof was en jawel het was doof en hadden toen 8 kinderen, waarvan er drie doofstom. Ook blonde krullen, heel lief, weer extra zorgen. Die vreselijke tram waar ze altijd voor op haar hoede moest zijn. Natuurlijk waren die twee oudste doven op school, dat was een zorg minder, maar met de vakantie was het uitkijken de hele dag, want op school waren zij opgesloten, maar bij ons was het vrij spelen. Zij genoten dan ook met volle teugen en als ze dan met vader op de kar mee mochten rijden, dan was het feest. Maar toen de kleine Truda zo'n anderhalf jaar oud was, werd zij verkouden en mijn andere oom en tante

zeiden: ach, je moet niet altijd naar een dokter gaan, geef wat suikerwater of iets anders. Moeder luisterde naar hen, het kostte ook zoveel en alles moesten ze zelf betalen. Er was geen ziekenfonds. Toch kon ze het niet over haar hart krijgen om de dokter niet te waarschuwen, de kleine had het zo slecht en er was toen nog geen telefoon, zeker niet op een dijk, dus de knecht werd er met de fiets op uitgestuurd. Maar de arts was niet thuis, hij was al op route. Ook had de arts nog geen auto, die waren er nog niet, maar reed wel met een zware motor, de knecht kon hem niet vinden en kwam naar huis. Met de kleine werd het erger, na de middag moest hij weer terug en was de arts weer op Stampersgat geroepen. Daar was een kindje verbrand, dus kwam hij weer terug. Moeder werd boos, ze zag Truda achteruit gaan, weer moest de knecht terug. Het was zo koud en het vroom dat 't klapte, hij mocht van moeder niet meer terugkomen, voordat hij de arts gevonden had. En 's avonds om 8 uur kwam hij aan. Hij hoorde de kleine al aan de achterdeur tekeer gaan en zei span maar gauw paard en rijtuig in en vlug naar het ziekenhuis, dat was in Oud Gastel. Het paard moest schroeven onder de ijzers gezet worden om dat het zo glad was, dus dat duurde nog even. De dienstbode kleedde zich warm aan en de kleine in een wollen deken en om half elf waren ze op 't ziekenhuis, maar mochten er niet in. Het kleintje moest buiten blijven in zo'n klein verblijfje voor besmette ziekten. Truda had namelijk difteritis. De dienstbode wilde er graag bij blijven maar dat mocht niet. Wel kon ze de volgende morgen om half vijf komen kijken, zij kon niet slapen en ging 's morgens vroeg hartje winter met een carbidlantaarn te voet naar het ziekenhuis. Toen ze daar om vijf uur aankwam was Truda al overleden. Onbeschrijfelijk wat daar mijn ouders mee hebben geleden. Ik ging nog naar de lagere school en toch miste ik die kleine. Ze kon nog zo pas lopen en had altijd die lange rok van moeder vast en liep overal mee naar toe. En kwamen wij thuis - wij moesten drie kwartier lopen - gingen wij altijd met Truda spelen en ook al proberen haar iets te laten begrijpen, omdat wij van die twee oudste doven leerden hoe wij ze konden laten begrijpen en leren te praten. We wilden dat zo graag met die kleine ook leren, maar daar was ze toch te klein voor. Maar toen was dat voorbij.

Kort daarna meldde er toch weer een baby zich aan. En moeder hoopte natuurlijk op een andere Truda, maar dat werd een flinke jongen, Jozef, ook na een week ontdekte mijn moeder dat de kleine ook weer doofstom was. Dus dat was de vierde dove, maar die kwam hopelijk ook weer groot, ze waren erg godsdienstig, mijn ouders. Toen Jozef dertien dagen oud was en het was zondag dus vader moest naar de kerk en omdat er zo'n harde wind was, ontstond er een vraag rijd ik met de fiets of neem ik de tram. Het werd het laatste. De wind veranderde in een zeer zware storm, de knecht moest even van moeder boven op zolder gaan kijken of de ramen goed dicht waren en riep naar beneden dat de dienstbode naar boven moest komen. Het grote raam in de voorgevel stond helemaal te schudden en ze zagen wel dat her raam eruit

zou vallen. Samen lieten ze het raam los en vluchten langs die lange zolder om naar beneden te komen. Ze waren nog maar op de helft van de zolder toen de voorgevel instortte. De schoorsteen, die sloeg van die zware wind eraf en viel in de lengte over de zolder, de kap van het huis waaide er helemaal af. De deken van de bedden waaiden over de dijk, De knecht sprong van boven in een sprong naar beneden en had nog een balk op zijn arm gekregen. Vlug alle kinderen jassen aan en schoenen en moesten het huis verlaten. Moeder moest met de kleine baby van dertien dagen met meid en knecht wachten en hopen dat de wind zou gaan liggen en de tram zou komen. Daar zou vader mee komen. Toen de machinist het in de gaten had van verre, ging de controleur het in de tram vertellen tegen vader, zodat hij zich daarop kon voorbereiden. Thuis gekomen zei de machinist tegen vader: "Kijk waar ze zijn. Ik wacht even dan kunnen zij instappen. En werden wij verderop gedropt bij familie en later toen het weer wat was bedaard, werden wij verdeeld onder de familie. Vader en moeder met de kleine bleven dicht bij het boerderijtje in verband met het vee en toezicht op het huis zonder kap. Vader en de knecht sliepen thuis. Er werd natuurlijk gewerkt aan de opbouw en er werd een nieuw stuk aangebouwd, omdat de woning toch te weinig slaapgelegenheid bood. En dat werd een nieuw cafe. Na een tijd van 3-4 maanden kon het gezin weer herenigd worden, behalve dan mijn zusje Jo, die bleef nog wat bij oom en tante. Dan kon moeder nog wat bekomen van al die beslommeringen, maar dat liep niet goed af en was ze toch voorgoed zgn. haar dochttertje kwijt. Het leven ging verder en ze ploeterden voort.

Toen gingen er al vijf naar school. De twee oudsten waren op het Doofstommen Instituut en wij gingen met z'n drieën naar de lagere school in Oud Gastel. Om half zeven moesten wij opstaan, drie kwartier lopen over de slechte dijk en om 8 uur in de kerk, om 8.45 uur ging de schoolbel, voor de middag kregen wij boterhammen mee. Voor 15 cent per maand kregen wij een kopje water en melk bij de boterham. Kwart over vier moesten wij thuis zijn, uitkleden, oude kleren aan en ieder had z'n werk. De een aardappelen gereed halen, die 's avonds geschild werden. De ander kachelhout halen, de derde kolen halen en later ook bij vader wat helpen zover we daarvoor bekwaam waren. Ook was er weer een gezinsuitbreiding geweest en nu was het een meisje Truda. Mijn ouders waren zeer blij, want er was weer een Truusje bij. En gelukkig: het luisterde al meteen, steeds meer werk. Moeder werd ook zwakker, dikwijls als wij uit de school kwamen zat moeder zeer stil in haar stoel en moesten wij heel stil zijn, want dan had zij hartkloppingen. Dan had vader het werk voor ons al geregeld. Als de koeien in het najaar op stal kwamen moesten Geert en ik de koeien en het jonge vee drinken geven. Dat was niet eenvoudig, er waren toen nog geen waterpompen en het water moest onderaan de dijk vandaan komen. En omdat wij 2-3 hoepels hadden die waren bij de smid gemaakt, legden wij een hoepel op 2 emmers dat was geen plastic maar zink en waren wel zwaar

voor ons. Dan stapten wij tussen de hoepel en liepen zo van de dijk af, daar werden de emmers gevuld en moesten wij weer naar boven de dijk oversteken en het vee drinken geven. Wij werden daar moe van en kregen ze niet genoeg soms. Moeder deed wel eens steekproeven en als het vee niet genoeg te drinken had gekregen, begonnen ze later weer te loeien en moesten wij weer van voor af aan. En daar kwam men niet onderuit. Als vader in het veld aan het ploegen was, want dat moest op winterland geploegd worden, werd het altijd donker voor hij thuis kwam en moest het *gecomendeerde* werk klaar zijn. Ook moesten wij met een sikkel mais afsnijden voor de paarden. Die mais was wel zo'n 2 meter lang, er waren dikke stelen bij en ook dunne. Wij moesten die met bundels op de schouders naar de schuur dragen, zowat 50-75 meter lopen. Er liepen ook kleinere kinderen bij soms met een stengel en als we dachten dat het genoeg was, moest het kort gesneden worden met een machine die werd met de hand gedraaid. Als de stengels dik waren was het voor ons te zwaar werk, maar het moest gebeuren, al waren wij te jong, wij reddden ons wel met een dikke touw om het handvat. Dan moest een tweede met het touw trekken en geven een derde moest de maïs op de machine leggen er werd ook een bos haverstro tussendoor gedraaid. Waren wij klaar, dan werd de paardekribbe gevuld en konden de paarden aan de slag met eten. Als ze op stal kwamen, maar voordat moesten wij zorgen dat er vier emmers water gereed stonden, want na 't werk hadden de dieren veel dorst en wij moesten dan ook hooi en stro bovenuit de schuur naar beneden gooien, want 's avonds om 8-9 uur kregen zij nog eten voor 't nacht werd. De knecht had mijn vader al weg gedaan. Die kon niet meer betaald worden, wel is de dienstbode nog een paar jaar gebleven, die was voor moeder het eerst en als ze met het voornaamste werk klaar was, ging ze bij vader helpen voor zover zij dat kon. Toen wij zover waren dat wij thuis kwamen van school, moest ook de dienstbode weg. Geert was een jaar ouder dan ik, dus was een jaar voor mij thuis.

Met mei kwam ik thuis van school en ondertussen is ook het elfde kindje geboren en dat heette Juliana. Ze is geboren op 30 april en omdat mijn moeder niet meer wist aan welke tante het moest noemen, zei de huisarts: "Laat het maar prinses Juliana heten. Die is vandaag jarig." en hij zou er voor zorgen dat er een verzegeld brief naar de Koningin Wilhelmina zou verstuurd worden. En dat heeft hij met de pastoor gedaan. Het was ook doofstom. Nooit heeft mijn moeder daar iets van gehoord en was zij ook niet Koninklijk gezind meer. Zeker omdat de pastoor erbij had geschreven dat ze zo'n zwaar gezin had en zoveel pech. Nee dit lag haar niet. Toch heeft ze daar niet over getreurd. Zij hadden een gelukkig gezin en dat was voor hen het mooiste. De huisarts zei met de geboorte van Juliana tegen mijn ouders: "Zo, en dit is de laatste kleine. Er komen er geen meer bij." En hij had gelijk, het was de laatste. O zo lief een blonde krullenbol.

Mijn oudste zus kwam met augustus van het Doofstommen Instituut met haar broer Kees thuis. Kees moest verder met zijn vak kleermaker dus en kon in Roosendaal geplaatst worden bij een dove kleermaker. Hij deed z'n best en kreeg een klein loontje, hij was nog maar leerling en mijn zus Marie had een jaar langer op school gebleven in verband met Jozef en Juliana die ook weer op het doveninstituut waren gekomen en Juliana een beetje steun van haar oudere zus had. De volgende jaren hebben ze ook goed doorgebracht. Ook de leerkrachten gingen een beetje met de tijd mee. Jozef ging ook het kleermakersvak in en Juliana is tot haar 15 jaar op school gebleven, omdat ze in haar vak van naaister verder wilde gaan tot coupeuse. En is bij haar ouders blijven werken voor haar eigen klanten. En ook toen Jozef zo ver gevorderd was dat hij voor zichzelf ging werken, heeft Juliana hem altijd bijgestaan. Toen ik ong. 14 jaar was vroeg mijn tante waar ik tweemaal gelogeed had, met de pech van mijn ouders met die Spaanse griep en de kap van 't huis was gewaaid, was mijn tante altijd heel aardig tegen mij. Ik kon er geen kwaad en werd zij ernstig ziek. Er werd tegen mij niet verteld hoe erg het was. Vroeger waren de mensen erg gesloten en zeker mijn moeder. Op zekere dag vroeg tante aan mij of ik haar dochter, die was 18 jaar, wilde voort helpen met de was en schoonmaken. Maar daar kon ik geen antwoord op geven en moest ik dat mijn ouders vragen. Wij woonden 5-6 minuten van elkaar en zeiden mijn ouders: "Ja, ga maar een centje bijverdienen." Ik kreeg 1,25 per dag en kost. Ze waren met vader, vier broers en dochter. Tante was inmiddels overleden. Het was echt met de hand wassen er was nog steeds geen elektriciteit en leidingwater. En dan op een boerderij: allemaal manchesterbroeken en eigen gebreide kousen. En om de drie weken moest ik weer gaan werken en ben er met alles toch 10 jaar geweest tot mijn huwelijk. Wij hadden altijd veel lol, wij zongen heel veel en 's avonds bleef ik dikwijls de was strijken en mijn nicht deed alvast kapotte kleren herstellen en ook alle weekse kleding maakte ze zelf, dan kreeg ik soms 5 cent of heel soms 1 dubbeltje. Dat mocht ik dan van mijn moeder houden. Toen kwam weer een zus van mijn vader bedelen om hulp ook voor wassen en schoonmaken, want haar dochter van 25 jaar moest met haar broer naar Roosendaal met de groentekar om daar hun produkten aan de man te brengen. Ook daar kreeg ik 1,25 per dag nooit een kleine fooi. Ik ben op allebei de plekken tot mijn huwelijk gebleven. Ik was bijna 25 jaar, dat geld moest ik beslist afgeven aan mijn ouders, die konden dat ook niet missen. Ook moest ik bij andere mensen wel eens helpen bij ziektes om de was te doen. In de boerderij bij vader veranderde er ook niet, er bleef pech. En toch altijd gezellig bij ons thuis. Mijn oudere broer Geert speelde op een drumstel, mijn jongere broer Willem speelde accordeon, daar had hij ook een mondorgel op vast gemonteerd met hetzelfde merk Hohner en ik speelde ook mondorgel. En als mijn zus Jo thuis kwam bracht ze ook haar mondorgel mee en hadden wij allemaal hetzelfde merk, dus dezelfde muziek. En vader kon heel mooi zingen dus dat was fantastisch. Er kwamen dan ook altijd buurjongens dat waren vrienden van mijn broers. Zij vonden het altijd heel gezellig bij ons.

v.l.n.r.: Jo, Geert, Marie, Kees, Cor;
 2^e rij: Willem, vader, moeder en Anna.
 Onder: Jozef, Juliāna, Truus. Foto is gemaakt in 1922.

Boven v.l.n.r. Marie, Geert, Willem
 Onder Kees, Jo, zittend Jozef, Cor en Anna

Toen ik ong. 19 jaar was en om half zes met vader en 2 broers uit het veld kwam, zei moeder tegen mij dat de koeien nog niet gemolken waren. Ze had nl. een klaverkoopman in het cafe, die een kalf bij ons wilde kopen. Maar hij moest op vader wachten en moest eerst het paard nog uitspannen en op stal het eten voorzetten. Ik was al in de wei om te melken, onderwijl was vader en de koopman in de stal geweest en het kalf verkocht. Zij gingen terug in het cafe en moeder zorgde voor de broodmaaltijd voor ons. Toen ik met de melkbus thuis kwam, wilde ik de andere kalfjes drinken geven en zag ik dat de schuur in lichter laaie stond. Ik riep brand, brand en vader liep op z'n kousenvoeten in de stal om het paard te redden en bracht hem in de wei. Moeder liep de schuur in, want daar stonden nog 2 jonge biggen in van een paar maanden oud. Wij riepen: "Moeder kom eruit, dadelijk valt het dak naar beneden." Dat stond in lichterlaaie, dat was van riet. Ze was er juist uit toen het instortte. Moeder liep over den dijk naar 't einde van de schuur, daar was het kippenhok en riep de kippen. Ze kwamen allemaal, want als wij de kippen riepen dan wisten zij dat ze eten kregen en zo zijn de kippen gered, zo'n 40-45 stuks. 's Nachts moesten ze buiten slapen, de schuur brandde op 20 minuten plat. Na twee weken kwam er een kip met 12 kuikentjes tevoorschijn. Die had onder iets verscholen gezeten. De kip was helemaal kaal geschroeid van den brand. Het was triest om te zien, de schuur was geheel van hout en het was heel droog weer, en die dag stond er een stevige wind. De brandweerwagen moest van Oud Gastel komen, maar kon niets doen. Het was te laat, daarbij moest die met een paard komen, er waren nog geen auto's. Die twee varkens waren verbrand, maar een varken van ong. 200 kg. Is met een geheel verbrande rug in een sloot terecht gekomen, maar hij was gered. Toch moesten wij het varken de andere week slachten van de verwondingen, die hij had opgelopen. Maar dat was nog niet alles. Mijn broer was met de melkkar en paard naar Roosendaal om boodschappen terwijl de schuur afbrandde. Maar dat paard en melkkar hadden zij nog. Wij venten ook de melk van eigen bedrijf in Oud Gastel uit, dat bracht ook weer een paar centen meer op. De volgende dag toen vader thuis kwam met de melkkar, zette hij het paard met een lange lijn vast aan de vlaggepaal om het gras kort te houden. De tram kwam eraan en de machinist blies kort bij het paard stoom af en dat was altijd een geweld. Het paard verschrok, het touw brak en het paard kwam voor de tram terecht en was op slag dood. Het andere paard was bij mijn oom op stal gezet na de brand, omdat het kort bij het werpen was, dat gebeurde dezelfde week. Het werpen wilde niet gaan en moest een verloskundige aan te pas komen. Toen met man en macht geprobeerd, nee het kon niet. Het veulen moest in het lichaam in vier parten gezaagd worden en zo verlost worden. Dat was heel triest. 's Avonds om tien uur is ook het moederpaard gestorven. Of het nog niet genoeg was die week: de schuur afgebrand en drie paarden dood. Maar het leven ging verder. Harder werken kon niet, dat moest toch al wel. En die twee - Jozef en Juliana - waren ook nog op het Doven Instituut, dus bleven ook

De afgebrande schuur op 6 mei 1934
v.l.n.r. Cor, Jozef, neef Kees de Meijer, Marie,
man met uet op/wit hemd: onbekend.

De afgebrande schuur op 6 mei 1934
met op de achtergrond dezelfde personen

die grote zorgen. Ook wij werden ouder en werd er met ons ook al weleens gepraat, zodat wij ook al bij die beslommeringen betrokken waren. Er moesten 2 nieuwe paarden komen, die kon vader niet missen. Ook al het paardentuig was verbrand, wij wilden 's morgens de kachel aanmaken: alle kolen waren verbrand, dan maar hout stoken. Dat was er genoeg, dat lag nog te smeulen, maar geen hakmes, geen zaag, geen bijl, geen hamer of nijptang. Nee niets. Ze waren voor brand verzekerd voor 500 gulden, toen die tijd. Gelukkig was de schuur bij de verpachter verzekerd. Er moest een nieuwe schuur komen. Vader had liever een stenen schuur en niet meer boven op den dijk. Nee, dat mocht niet van de Erven Van Gils, de schuur moest op dezelfde *fondering* opgebouwd worden. De oude was met dakpannen afgedekt, maar dat mocht niet en moest het met golfplaten. Vader was er wel vervelend om, maar dat baatte niets. Nog hetzelfde jaar zijn de verpachters failliet gegaan, dus geen wonder. Maar de boer, hij ploegde voort. Dat was het spreekwoord.

De kleermaker Kees had al zijn vaste klanten en Marie de naaister had ook al haar klanten en ik moest van moeder met hem mee om de stalen van de kostuums of overjassen, mantels en jurken te laten kiezen. Dan werd er maat genomen en kon stof besteld worden. Ook moest ik weer mee om te laten passen, omdat moeder bang was dat de cliënten de doven niet zouden verstaan. Ook waren er wel 80-90% van de bevolking die niet durfde te praten met hen en dat kwam ook wel omdat ze een andere stem naar voren brachten. Ze konden hun eigen stem natuurlijk niet horen. Maar ik probeerde altijd de mensen bij te brengen dat ze het moesten proberen om met hun ook over te praten en zei ik je moet altijd met het gezicht naar de doven gaan staan, aan te kijken en langzaam de Nederlandse taal te spreken, zo hebben ze dat geleerd. Ook zei ik dan wel tegen mijn broer of zus vraag maar eens aan meneer of mevrouw: wanneer moet het klaar zijn, en dan zei ik, je moet goed naar hun mond kijken en luisteren wat ze zeggen. Ik zei het zonder stem, want ze horen toch niets, en als ze hun dan antwoord geven, keken ze verbaasd op, want ze hadden het verstaan en dat heeft alles goed gemaakt. Nu praat iedereen met de doven. En hebben ook zij hun boterham moeten gaan verdienen. Ook als het bij vader druk was en er moest volk bij komen om te oogsten of dorsen dan moesten zij ook helpen, dat deden ze niet graag, want dan kregen ze ruwe handen en dat werkte slecht bij de stoffen, want dat haakte veel.

En zo zijn wij verder gegaan met het grote gezin. We waren arm, maar het was heel gezellig vertoeven, tot we opeens toch met vier oudste kinderen verkering hadden en kwam er natuurlijk verandering in. De melkkar werd ook afgedaan, daar zat geen brood meer in. De concurrentie was veel te groot. En vader werd ook ouder. Ik had verkering gekregen met een boerenzoon, het boeren zat er bij mij nu eenmaal in. En zou niets anders gewild hebben. Hij was

de jongste zoon van een gezin met vijf zonen en heeft de boerderij van z'n vader overgenomen met z'n broer en die moest nog een nieuwe boerderij bouwen in het jaar 1938 en werkte ze nog 1 jaar samen tot wij in april 1939 het huwelijksbootje in zijn gestapt. De jaren 30-40 waren zeer slecht. Het eerste jaar dat wij samen dat bedrijfje runden, want zo groot was het ook weer niet, kregen we allebei 10 gulden per week, waar wij mee rond moesten komen. Er was dan ook maar een inkomen van 2-3 koeien, die moesten mijn schoonzuster en ik melken. Het eerste geld dat de broers trokken was dat ze een veulen hadden verkocht in oktober voor 80 gulden, maar dat geld van melk en dat veulen ging natuurlijk in de kas van de boerderij, de precieze prijs van de melk weet ik niet zo, maar ik geloof niet dat het een dubbeltje was. Natuurlijk hadden wij vrouwen de melk van eigen koeien, ook de varkens waren voor eigen aankoop en slacht. Wel waren wij zo slim dat we in plaats van een varken er twee opzetten, dan kon je een varken slachten en de andere verkopen en zo weer twee nieuwe biggen kopen.

Het volgende jaar 10 mei 1940 brak de oorlog uit, mijn eerste kindje was toen zes weken oud. Het kopen in de winkels was meteen klaar er was zo niets meer te kopen en zo heb ik vier oorlogskinderen gekregen en kan je wel begrijpen dat wij veel meegemaakt hebben. Luiers kon je ook niet meer kopen, en die laatste twee liepen ook al met versleten rug van een overhemd, een oude theedoek van een versleten schort en daar maakte ik luiers van en zo zijn wij de oorlog door moeten komen. Ons gezin is uitgebreid tot 11 kinderen en ik ben er zeer dankbaar voor geweest.

In 1944 werd Roosendaal waar wij maar 1 kwartier vandaan woonden opgeschrikt door een bombardement door de Duitsers. Het was 11.30 uur toen dat gebeurde. Op dat moment was het bij mijn ouders druk in het gezin. 's Morgens moest mijn zus Anna, die gek op paarden was met paard en kar om groenvoer op het veld gaan halen. Nadien met datzelfde paard naar de smid om nieuwe hoefijzers te laten beslaan. Toen ze daar van thuis was, moest zij een kwartier verderop om een rijtuig op te halen. Terwijl mijn vader zich gereed maakte en onze zus Truus, die een middenoorontsteking had, en naar Bergen op Zoom opgenomen moest worden in 't ziekenhuis, zou zus Anna met het rijtuig haar naar Roosendaal brengen en vader zou een uur later komen om zus Truus verder met de bus naar 't ziekenhuis te brengen. Zij moesten een uur vroeger van huis weg, omdat een andere buurman ook om dat rijtuig had gevraagd. Daar hij na de middag vroeg naar een priesterfeest moest. Er was zeer slecht vervoer. Truus zou zolang wel bij haar a.s. schoonouders op haar vader wachten en kon zus Anna weer met het rijtuig terug naar de buurman. Maar helaas. De zussen waren nog geen 10 minuten weg, of de bommen vielen in Roosendaal. Vader was nog niet omgekleed en moeder zei: "Ach, onze kinderen zitten er middenin. De weg waar zij over reden lag naast het

water (de Vliet] en daar stonden de drie fabrieken: suikerfabriek, kandij en melkfabriek. Daar waren dan ook de bommen voor bestemd. Mijn broer, die ook nog thuis was nam z'n fiets en wilde kijken waar z'n zussen waren. Zij waren nog zo pas weg, maar hij heeft ze niet meer gezien, omdat hij - zodra hij bij de suikerfabriek aankwam - het geroep, geschreeuw van de mensen die gewond en onder puin vast zaten niet verder kon, omdat hij zoveel mogelijk hielp. Hij had bijna geen kleren meer, alles aan flarden gescheurd om het bloed en wonden te verzorgen. Vader was ondertussen ook bij de suikerfabriek aangekomen en zag zo'n 3-400 meter het paard en rijtuig op straat liggen. Hij wilde erheen en kon er niet komen, omdat er een bom middenin diezelfde weg was terecht gekomen. Het water uit de Vliet liep in het grote gat dat geslagen was. Hij heeft er z'n leven aan gegeven om bij z'n kinderen te komen en zette alles op alles en met z'n fiets op z'n schouders is hij onderaan door het water gegaan en kon toen verder. Bij het rijtuig aangekomen was de ellende niet te overzien. Het paard lag dood met een grote scherf van wel 1 meter door het lichaam. Hij keek eerst in het rijtuig en zag Anna, 25 jaar, met de leidsels in de hand op haar knieën met het hoofd half afgesneden door een scherf en dat lag op een dek van een schip. Maar Truus was nergens te zien. Vader dacht direct dat zij in de Vliet terecht was gekomen door de luchtdruk, omdat het schedel ook op het schip lag maar het bleef een vraag. Aan ieder vroeg hij of ze niemand hadden gezien die ziek was, maar nee. Hij heeft toen aan een bekende gevraagd, waar hij inlichtingen kon winnen. En die zei: "Vanavond om 6 uur mag je op het ziekenhuis [toen Charitas]. Het is te begrijpen wat het was om dat tegen moeder dan te moeten zeggen. Anna is overleden, maar niemand had Truus gezien. Ze had al gedacht, dat er wat was gebeurd, omdat vader te lang weg bleef. Een jonge vriend, die altijd bij ons op bezoek kwam, zei tegen moeder: ik rijd naar Gastel en ga Cor halen, dat was ik. Toen zei hij ik moet van je ouders vragen of je even naar huis wilde komen, toen ik vroeg waarom. Zei hij dat ze dat niet gezegd hadden. Ik vond het wel vreemd. Onderweg naar mijn ouderlijke woning en zag dat in de verte al staan. Vroeg ik hem: weet jij echt niets en hij zei nee. Maar de blinden van alle ramen zijn dicht, dat was een teken van een sterfgeval in die woning en hij antwoordde daarop dat zal wel voor de zon zijn. Ik ging automatisch harder rijden en toen ik thuis kwam was het een tranendal. Anna was er niet meer en Truus wisten ze niet, wat een spanning. Er was ondertussen al een tante gearriveerd om moeder op te vangen. Om half zes reden we met z'n allen naar Charitas om te gaan kijken en hopen dat Truus daar gevonden zou worden. Heel langzaam dromden de mensen door een lange zaal met gewonden, die allemaal nog verzorgd moesten worden en lagen allemaal op stukken bed of dekens of hoofdkussens enz. Halverwege, er waren al 4-5 personen van ons gepasseerd en hoorden wij vader!! En het was de stem van onze zus. Wij kenden haar niet vanwege het stof, koolas en haar haren zaten vol met glas en troep. Het eerste wat ze zei was: "Weet je dat Anna overleden is." En wij vroegen haar waar ze gewond

was. Ze had een noodverband om haar hand. Om 7 uur was zus Truus aan de beurt om door een chirurg geholpen te worden, maar die dokter kende haar direct en zei dat haar rechterhand geamputeerd zou moeten worden, maar daar wilde hij nog even mee wachten. Ze moesten haar maar even op de gang terugzetten. Zij had natuurlijk wel pijnstillers gehad, om half twaalf werd ze eindelijk geholpen. Haar rechtse wijsvinger hing alleen nog met een stukje vel aan haar hand vast en zo heeft dr. Suren haar hand gespaard, zodat zij toch door zeer veel pijn te lijden omdat de rest van haar hand ook nog verbrand was door het fosfor dat in Roosendaal met het bombardement gebruikt was. Haar verdere leven nog zou kunnen gebruiken, wat gelukkig ook is gebeurd. Truus kan prachtige handwerken maken, het schrijven gaat ook prima met duim en in plaats van de wijsvinger gebruikt zij haar middelvinger. Ook heeft zij een schotwond gehad door voor onderaan haar schouder dwars door naar achter. Haar verdere leven is wel een blijvende herinnering gebleven. Nog tientallen jaren nadien. Ze bleef altijd maar pijn houden aan haar bovenarm en schouder, is ze weer maar eens naar den huisarts gegaan en werd doorgestuurd naar een specialist en met foto's maken kwamen zij tot ontdekking dat er een stukje scherf tegen het bot van de schouders was gegroeid en eindelijk werd dat weer een beetje verlicht door een ingreep het stukje scherf eruit te halen. Maar die hele toestand is haar verdere leven bijgebleven. En nu - nu ik dit schrijf in 1996 - is zij 77 jaar en lachen doet zij niet veel meer. Dat is er wel door verdreven. Truus is toch getrouwd met een schipper, waar zij toen verkering mee had en heeft jaren gevaren. Heeft vier zonen gehad, waarvan de oudste zoon het schippersleven heeft overgenomen. Het gaat hem goed. En z'n ouders zijn een rustiger leven gaan leiden in Weurt bij Nijmegen, waar zij zo af en toe weer kunnen genieten om even aan boord te gaan als het schip even afmeert en langs z'n ouders te gaan. Het varen blijft wel in 't bloed. Dat was weer een misere voor ons ouders die dat toch allemaal maar mee moesten maken. Toen het bombardement plaatsvond, hadden de Duitschers het café van mijn ouders in beslag genomen voor de loopgravers die bij ons gehuisvest werden om te eten en het materiaal dat werd gebruikt in te zetten. Wel waren die mensen erg meelevend met het verlies van Anna. Zij kenden haar heel goed, omdat zij altijd aanwezig was. Er werd geld opgehaald onder elkaar om H. Missen te laten lezen in de kerk, ook waren er zelfs mensen die Katholiek waren bij de rouwdienst.

En zo zijn mijn ouders nog een jaar doorgegaan met de boerderij, maar mijn vader kon het niet meer opbrengen en is met moeder en jongste broer en zus naar Roosendaal vertrokken. In 1960 hebben zij hun gouden bruiloft nog gevierd. Broer Jozef had een kleermakersbedrijf en kreeg verkering met een horende vrouw, die ook op een kleermakersbedrijf werkte en zijn getrouwd. Ook de jongste zus Juliana en was naaister en werkte veel met haar broer samen kreeg verkering met een kleermaker, is in Utrecht terecht gekomen. Vader en

moeder werden ouder en hadden 43 kleinkinderen waarvan ze veel hielden. Ze zijn toen het niet meer ging met het werk naar mijn oudste zus gegaan in de Sofiestraat. Nadien nog naar mijn jongere zus, daar hebben zij nog een paar jaar geweest. Mijn vader ging aan geheugenverlies lijden en dat werd voor moeder ook weer zwaar. Tot op een zondagmorgen moeder mijn vader had gewassen en verzorgd, wilde naar de Hoogmis gaan, waar zij maar 75 meter vandaan woonden en werd plotseling door een hersenbloeding geconfronteerd en was sprakeloos en half verlamd. Moeder werd met een ziekenwagen naar het ziekenhuis gebracht en dat werd een kuur van 16 weken dat ze daar moest blijven. En vader ging zo snel achteruit met het dementeren, dat hij van huis wegliep en de burens hem weer thuisbrachten. Dan dacht hij dat moeder bij hen was. En aangezien zij weer bij die dove dochter inwoonden en niet hoorde dat vader door de voordeur weg was gegaan tot drie maal toe. De tijd was gekomen dat het niet langer meer kon. Hij zou een ongeluk begaan en werd ik opgeroepen om bij hen te komen praten samen met de huisarts. Die besliste dat het beter was dat vader naar een verzorgingshuis ging in verband met dat dove echtpaar. Ik wilde er niet over horen en zei: Dokter dat kan je niet maken, dat kost zijn leven. Hij mist z'n vrouw zo erg, doe dit hem en ons niet aan. Dan komt hij naar mij en ik beloof je dat vader niets te kort komt en kan hij iedere dag mee naar het ziekenhuis met mij. Maar daar had hij geen oren naar en zei: Nee, dat gebeurt niet. Jij met je elf kinderen heb je handen overvol en dat mogen wij niet toestaan. Ik heb veel gehuild, ik hield zo zielsveel van vader, maar er was geen praten aan. Die huisarts zorgde ervoor dat vader binnen een week in de verzorging in Charitas Steenberg en opgenomen zou worden. Niemand van hun kinderen had de macht over zich om het aan vader te vertellen. De koffers werden ingepakt en op de afgesproken dag dat hij weg moest hebben we vader aangekleed en hij vroeg of we weer naar moeder gingen en het antwoord was nee. Volgende week weer erheen en nog wist hij het niet wat er ging gebeuren. Niemand deed het. Wij waren allemaal kapot. In Steenberg en aangekomen werd hij liefdevol opgevangen door de Eerw. Zusters, wij hebben de koffers uitgepakt en op z'n plaats gelegd en gehangen. En vader begreep er niets van, even zijn wij nog gebleven en hebben hem een hand en kus gegeven. Huilen geen gebrek en toen vroeg vader of we hem vanavond op kwamen halen en wij zeiden dat moeder ook zou komen. Wij gingen heen niet vragen hoe. De volgende dag ging ik er weer naar toe met en angst van gevoelens hoe het met hem was. Ik gaf hem een hand en hij keek mij aan en zei: "Nu heb je wat gedaan hoor." Ik stond aan de grond genageld, ik wist wat hij bedoelde en zei tegen hem, dat dit niet de bedoeling was geweest, dat hij opgenomen moest worden in het verzorgingshuis te Steenberg en, maar dat ik het met z'n huisarts in een goed gesprek erover gesproken heb om hem bij mij op te nemen. Daar had ik alles voor over en dat kon ik op dat moment ook. Maar dat mocht niet van den huisarts, omdat ik een te groot gezin had en daarom dit. Voor vader was het een verschrikkelijke tijd en ging snel achteruit

met de gezondheid, maar vroeg wel steeds: "Waar blijft moeder toch?" Ik heb wel 3-4 keer met hem naar het ziekenhuis geweest, maar wist al gauw niet meer waar hij was, het ging zeer snel achteruit. Moeder is wel wat opgeknapt en zei de specialist dat ze met de vijftiende week naar vader mocht met de gedachte dat hij er misschien rustiger van werd, maar helaas is hij diezelfde week nog overleden. Ik was wel blij voor moeder dat ze de laatste uren nog bij hem kon zijn. Moeder is in het verzorgingshuis in Steenbergen kunnen blijven, haar spraak was geheel hersteld maar lag altijd op haar bed, omdat ze half verlamd was, ze heeft een hele goede verzorging gehad. Ze was erg goed gezien bij de eerw. Zusters, maar zeer zeker ook van de omwonende burens in dat huis, die steeds bij haar kwamen om een praatje te maken. Moeder was een echte politieker, ze pluisde ook de hele krant door dan had ze weer stof om te babbelen en is moeder toch na zes jaar verpleegd te zijn, langzaam achteruit gegaan en met haar 86" jaar zacht en vredig ingeslapen. Vader is 85 jaar geworden.

Zij rusten in vrede.

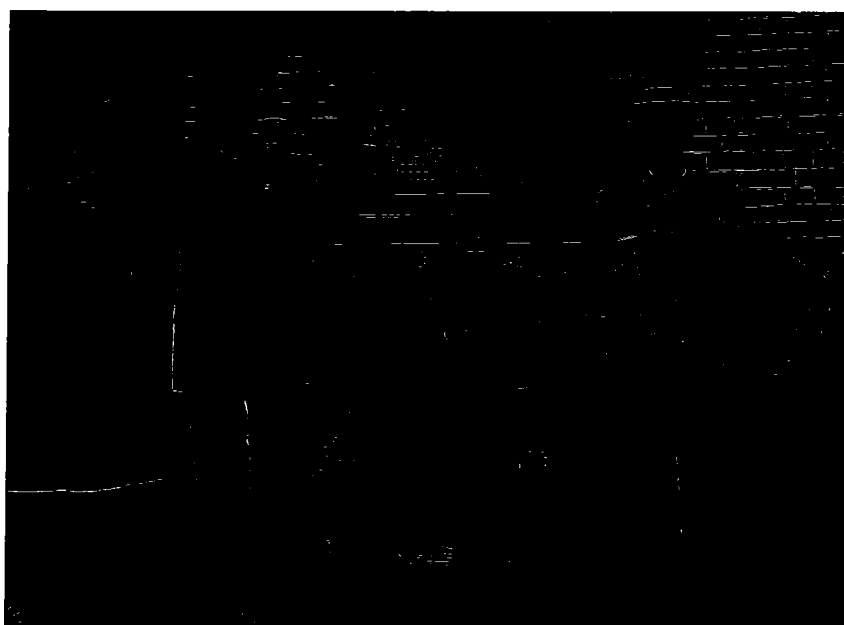
Met grote dankbaarheid met 82" jaar, dat ik deze memorie over mijn ouders misschien wel met wat schrijffoutjes en dergelijke dit heb kunnen schrijven.

Hun dochter Cor

P.S. Dit is maar een greep uit 't leven van Ant. Voorbraak-Aanraad.

De eerste zeven kinderen van de familie Voorbraak-Aanraad
v.l.n.r. Anna, Willem, Jo, Cor, Geert, Kees, Marie.

De vader van opa Voorbraak, tante Kee, oom Jack met viool
en oom Lowie met accordeon.

STAMREEKS van Anna Maria Cornelia VOORBRAAK

- I. **Joannes VOORBRAECK**, geb. Steenberg en ca. 1736, tr. xxx.
- II. **Adriaan P VOORBRAECK**, tr. Dymphna J VAN EST, overl. na 1807
- III. **Kornelis VOORBRAECK**, geb. Steenberg en ca. 1791, arbeider, tr. Cornelia DE BRUIJN, geb. Steenberg en ca. 1794, dr. van Gerard Kornelissen en Margaretha de Groen.
- IV. **Gerard VOORBRAAK**, geb. Steenberg en 16.10.1826, overl. Oud Gastel 29.5.1912, tr. Anna Maria POTERS, geb. Sprundel 16.10.1836, overl. Oud Gastel 17.7.1905.
- v. **Antonius VOORBRAAK**, geb. Oud Gastel 4.12.1879, landbouwer, overl. Steenberg en 9.2.1965, tr. Oud Gastel 15.10.1910 Laurentia AANRAAD, geb. Oud Gastel 28.2.1883, overl. Steenberg en 9.2.1965, dr. van Willem Aanraad en Cornelia Rijsdijk.
- wonend Gastelschependijk E6 -
- VI. **Anna Maria Cornelia (cor) VOORBRAAK**, geb. Oud Gastel 30.9.1914, tr. Oud Gastel 27.4.1939 Jacobus (jac) BUCKENS, geb. Oud Gastel 22.4.1909, overl. Oudenbosch 17.8.1976.

Gedee1te STAMBOOM van familie VOORBRAAK

- 1 **Antonius VOORBRAAK**, geb. Oud Gastel 4.12.1879, landbouwer, overl. Steenberg en 9.2.1965, zn. van Gerard Voorbraak en Anna Maria Potters, tr. Oud Gastel 15.10.1910 Laurentia AANRAAD, geb. Oud Gastel 28.2.1883, overl. Steenberg en 9.2.1965, dr. van Willem Aanraad en Cornelia Rijsdijk.
- wonend Gastelschependijk **E6** -
Uit dit huwelijk:
 1. **Maria Adriana Cornelia VOORBRAAK**, geb. Oud Gastel 31.7.1911,
 2. **Cornelis Gerardus Willebrordus Maria VOORBRAAK**, geb. Oud Gastel 16.9.1912,
 3. **Gerardus Cornelis Maria VOORBRAAK**, geb. Oud Gastel 11.10.1913,
 4. **Anna Maria Cornelia (cor) VOORBRAAK**, geb. Oud Gastel 30.9.1914, volgt Ild.
 5. **Johanna Dymphna Maria VOORBRAAK**, geb. 9.9.1916, onderwijzeres, overl. Roosendaal 28.2.1995, tr. Jos HELDEN VAN, overl. Roosendaal 13.6.1998.
 6. **Wilhelmus Cornelis VOORBRAAK**, geb. Oud Gastel 27.10.1917,
 7. **Antonia Petronella Wilhelmina (anna) VOORBRAAK**, geb. Oud Gastel 1.4.1919, overl. Roosendaal 31.5.1944-tijdens bombardement in 2e wereldoorlog.
 8. **Geertruida Gonzaga Maria VOORBRAAK**, geb. Oud Gastel 19.9.1920.
 9. **Joseph Melania VOORBRAAK**, geb. Oud Gastel 24.10.1921,
 10. **Geertruida Gonzaga Maria (truus) VOORBRAAK**, geb. Oud Gastel 21.1.1923,
 11. **Juliana Johanna Maria VOORBRAAK**, geb. Oud Gastel 30.4.1925,

- lld. **Anna Maria Cornelia (cor) VQORBRAAK** (dr. van I), geb. Oud Gastel 30.9.1914, tr, Oud Gastel 27.4.1939 Jacobus (jac) BUCKENS, geb. Oud Gastel 22.4.1909, overl. Oudenbosch 17.8.1976.
Uit dit huwelijk:
1. Riet BUCKENS, volgt llq.
 2. Twan BUCKENS, volgt llr.
 3. Kees BUCKENS, volgt lls.
 4. Gerard BUCKENS, volgt llt.
 5. Laurianne BUCKENS, volgt llv.
 6. Adrie BUCKENS, volgt llw.
 7. Lia BUCKENS, volgt llx.
 8. Jack BUCKENS, tr. Elly VAN OOSTERHOUT.
 9. Rinie BUCKENS, volgt lly.
 10. Willie BUCKENS, tr. Maria VAN MEEL, volgt llz
- llq. **Riet BUCKENS** (dr. van lld), tr. Leo MIES.
Uit dit huwelijk:
1. Arjan MIES.
 2. Jacco MIES.
- llr. **Twan BUCKENS** (zn. van lld), tr. Jo MIES.
Uit dit huwelijk:
1. Jac BUCKENS.
 2. Rene BUCKENS.
 3. Anita BUCKENS.
- lls. **Kees BUCKENS** (zn. van lld), tr. Tiny SCHOONEN.
Uit dit huwelijk:
1. Jeroen BUCKENS.
 2. Monique BUCKENS.
- llt. **Gerard BUCKENS** (zn. van lld), tr. Jenny DE JONG.
Uit dit huwelijk:
1. Colinda BUCKENS.
 2. Danielle BUCKENS.
- llv. **Laurianne BUCKENS** (dr. van lld), tr. Rien HOEVENAARS.
Uit dit huwelijk:
1. Mourke HOEVENAARS.
 2. Cathy HOEVENAARS.
- llw. **Adrie BUCKENS** (zn. van lld), tr. Dini VAN DE SANDE.
Uit dit huwelijk:
1. Judith BUCKENS.
 2. Caroline BUCKENS.
 3. Marlouse BUCKENS.
- llx. **Truus BUCKENS** (dr. van lld), tr. Piet VAN ALPHEN.
Uit dit huwelijk:
1. Martijn VAN ALPHEN.
 2. Helchard VAN ALPHEN.
- lly. **Lia BUCKENS** (dr. van lld), tr. Johan VAN CAAM.
Uit dit huwelijk:
1. Richard VAN CAAM.
 2. Edwin VAN CAAM.
- llz. **Rinie BUCKENS** (zn. van lld), tr. Ineke BOGERS.
Uit dit huwelijk:
1. Niels BUCKENS.
- llz. **Willie BUCKENS** (zn. van lld), tr. Maria van MEEL.
Uit dit huwelijk:
1. Linda BUCKENS.
 2. Angela BUCKENS.

Anna Voorbraak

door een bombardement dodelijk getroffen op 31 mei 1944.

V.l.n.r.: Marie, Kees, Geert, Jo, Cor, Willem, Anna, Jozef, Truus en Juliana.

Familie Voorbraak

t.g.v. het huwelijk van de jongste zoon Jac Voorbraak - Pietersen
met baard de overgrootvader van Cor Buckens - Voorbraak

oud. de duvel ic oud

Gastels oudste tiental per 15 november 2000

<u>Geboortedatum</u>	<u>Naam</u>	<u>Adres</u>
04-07-1903	Dhr. W. Tak	Beemd
04-06-1905	Mevr. J. Schoonen - de Vugt	Beemd
14-11-1907	Dhr. W. van Oosterhout	van Glymesstraat
11-01-1908	Mevr. C. Wagenmakers - Lambregts	Roosendaalsebaan.
21-07-1908	Mevr. P. van Bavel - van Sundert	Dulderstraat
05-12-1908	Dhr. M. Mees	Bredestraat
28-03-1909	Mevr. H. van Beek - Wierikx	Het Hof
16-07-1909	Mevr. Akkermans - van der Heyden	Beemd
02-11-1909	Mevr. J. van Aken - Buys	Veerkensweg
05-02-1910	Mevr. H. Rockx - Rockx	Dautzenbergstraat

Van de lijst van 1999 zijn verdwenen;

- Dhr. P. Buckens. Hij overleed al in 1999.

Mevr. P. Timmermans - Thijs. Zij is overleden op 9 juli jl.

Verder zijn door verhuizing naar de Zellebergen te Oudenbosch mevr. C. van Rijsbergen - van Oosterhout en mevr. P. Luykx niet meer op deze lijst vermeld.

Dit jaar is er geen interview met de oudste van Gastel geplaatst.

Om gezondheidsredenen was het ons niet mogelijk een vraaggesprek te houden met mevr. J. Schoonen - de Vugt en dhr. W. van Oosterhout.

Beiden zijn afkomstig van buurtschap de Stoof.

Mevr. Schoonen - de Vugt woonde jarenlang op een boerderij aan het Bremswegje.

Zij trouwde met dhr. W. Schoonen, nadat deze bij de beschieting op de Stoof in de nacht van 29 op 30 oktober 1944 zijn eerste echtgenote had verloren.

Dhr. W. van Oosterhout woonde met zijn gezin aan de Pietseweg eveneens op een boerderij.

Toen zijn zoon hem opvolgde op de boerderij ging hij met zijn echtgenote naar de van Glymesstraat. Helaas hebben ze niet lang samen kunnen genieten van de oude dag, daar zijn vrouw al spoedig is overleden. Jarenlang reed hij nog met zijn fiets naar "zijn" boerderij, totdat het niet meer mogelijk was vanwege zijn gezondheid. Hij is momenteel in verpleging in het ziekenhuis te Roosendaal. Zijn jeugdverhaal kwam zijdelings aan de orde in het interview met zijn zuster C. van Rijsbergen - van Oosterhout in jaarboek 1998.

KENT GIJ ZE NOG?

Deel 3

Vanaf begin 1954 kende het Parochieblad 'Sint Laurentiusklok' een rubriek getiteld 'Kent gij ze nog?' Daarin werd vrijwel met grote regelmaat een korte levensbeschrijving gegeven van de Gastelse priesters, broeders en zusters. Bij aanvang van de serie ging men er vanuit dat het hierbij zo'n negentig personen betrof.

Anna Koevoets / Zuster Verimunda (8-4-1915 -

Zuster Verimunda viert 23 oktober 1962 met haar familie in het moederhuis te Roosendaal haar zilveren kloosterfeest.

Anna Francisca Maria Koevoets, oudste kind van Cornelis Koevoets en Elisabeth Maas werd geboren op 8 april 1915. Op 12 september 1937 vertrok zij naar Roosendaal en deed 25 jaar geleden haar intrede in het klooster Charitas. Zij was werkzaam in de kloosters harer congregatie te Haarlem, Warmond, Oudenbosch en thans weer in Roosendaal.

[Klok 20-10-1962]

Damiaan Koevoets [5-8-1905 - 20-1-1990]

Broeder Damiaan Koevoets werd op 5 augustus 1905 in Oud Gastel in de buurtschap Kuivezand geboren.

Hij ging naar Baarle Nassau voor de broederopleiding in de orde van de Congregatie van de Heilige Geest en kreeg als kloosternaam Damiaan..

Van 1925 tot 1949 werkte hij in Parijs als portier en hulp van de missieprokuur. Van september 1949 tot april 1951 was hij in Nederland werkzaam in Rhenen en Halfweg. In 1951 werd hij benoemd tot portier van het Internationaal Scholastikaat van de Congregatie in Rome. In 1956 keerde hij voorgoed terug naar Nederland. Hij werkte op de afdeling propaganda in Rhenen en twee jaar als econoom in Berg en Dal. Tenslotte werd hij portier van het kloosterbejaardentehuis in Gennep. Zijn laatste jaren genoot hij van zijn rust in bejaardenhuis Damiaanberg te Meerssen.

Hij overleed op 24 januari 1990 en ligt begraven op het kloosterkerkhof te Gemert.

Piet de Koning (26-8-1901 - 18-8-1973)

Als zoon van Michel de Koning en Cornelia van der List is Piet de Koning geboren op 26 augustus 1901.

Na de lagere openbare school van Meester Wittenaar in de Steenstraat te hebben bezocht, ging hij naar het klooster Brakkenstein Nijmegen, waar het juvenaat is gevestigd van de congregatie der paters van het Allerheiligste Sacrament. Hier deed hij zijn lagere studies.

Voor zijn hogere studies was hij achtereenvolgens in Bitsingen [Belgie), Brussel en Buenos Aires. Hij werd in 1928 tot priester gewijd in Rio de Janeiro, waar hij zielzorg uitoefende in parochie en hospitaal. Zijn tweede standplaats in dit land was Fortaleza. In het najaar van 1930 kreeg hij vakantie en droeg hij in Oud Gastel zijn eerste plechtige H. Mis op.

In 1931 ging hij terug. Hij bleef 17 jaar lang werkzaam in Brazilië. Na zijn verlof van 1947 op 1948 werd hij overgeplaatst naar Loyrenzo-Merques [Portugees Oost-Afrika). Hij moest dus nu overschakelen van Spaans op Portugees.

In 1953 was hij weer thuis en bij gelegenheid van zijn zilveren priesterfeest celebreerde hij in zijn oude vertrouwde parochiekerk van Gastel de H. Mis, hierbij geassisteerd door drie Gastelse confraters nl. de paters Thijs, van Rijsbergen en Speek. Het was op Maria Hemelvaart.

Na zijn vakantie vertrok hij naar Porto Alegre en was hij dus weer in Brazilië. In 1960 was hij enkele maanden in Nederland om op te knappen. In juni 1966 is hij opnieuw in Gastel. Hij hoopt per Leannac in Le Havre aan te komen, dan per trein naar Roosendaal, waar zijn familie uit de Wildertstraat gereed staat om hem veilig en vlug hierheen te brengen.

Juist in het jaar, waarin hij andermaal een bezoekje aan zijn familie wil brengen, is hij in Brazilië overleden. Op zaterdag 18 augustus 1973 ontving de missieprocurator van zijn Congregatie, telegrafisch bericht dat Pater Piet de Koning dood was. Bijna 40 jaar in armoede in Brazilië en 6 zware jaren in Afrika. Dat was zijn leven. Pater de Koning was een man van weinig woorden, maar die met een groot geloof en de inzet van heel zijn persoon zich gegeven heeft aan zijn missiewerk. Zaterdag 25 augustus, daags voor zijn 72^e verjaardag zal in de Laurentiuskerk een plechtige uitvaartmis worden gezongen voor zijn zielerust.

[Klok 4-6-1966 en 25-8-1973)

Jacoba Lambrechts / Zuster Stanislaus (24-11-1885 - 20-2-1958)

Jacoba Lambrechts, dochter van Jacobus Lambrechts en D. de Jong werd geboren 24 november 1885. Zij trad te Steenberg in bij de Zusters Franciscanessen van Charitas. Later werd het moederhuis en noviciaat van deze congregatie gevestigd in Roosendaal.

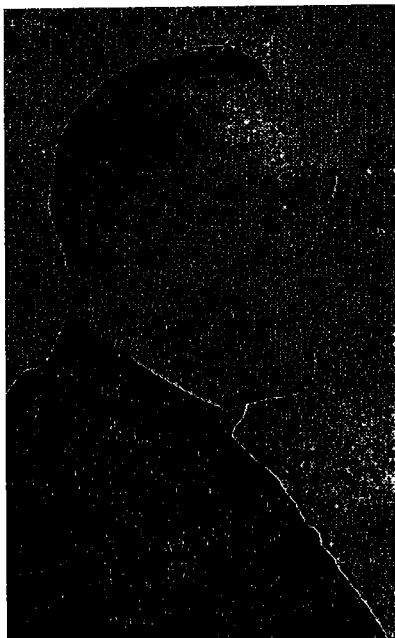
Op het feest van Driekoningen 1909 deed zij haar professie. In de loop van de jaren was zij, meestal in de broodbakkerij werkzaam in de huizen te Steenberg, Roosendaal en Oudenbosch.

Wegens een ernstige ziekte werd zij naar Roosendaal overgebracht en overleed aldaar op 20 februari 1958. Zij hoopte volgend jaar ('59) haar gouden professiefeest te mogen vieren, maar de Heer van leven en dood besliste anders.

[Klok 27-9-1958]

Br. Damiaan Koevoets
[zie pagina 149]

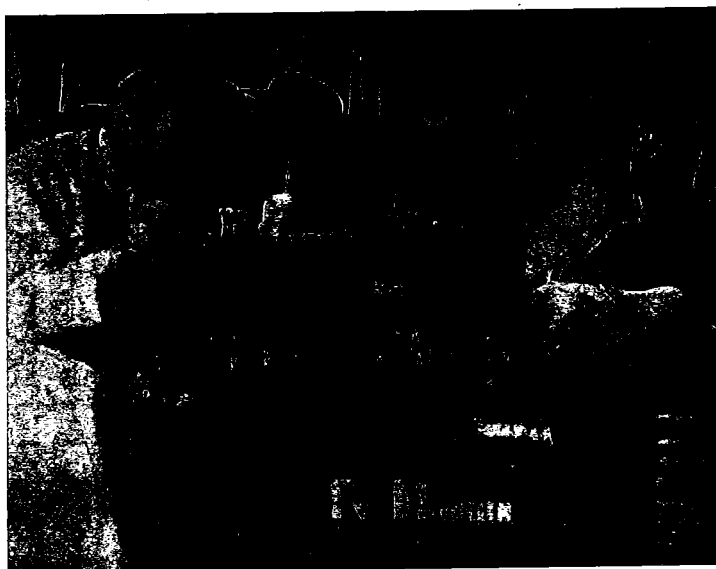
Pater de Koning
[zie pagina 149]

Zuster A. Marcelissen
[zie pagina 152]

Pater van Mechelen
[zie pagina 154]

Pater F. van Mechelen
[zie pagina 154]

Johannes van Leengoed (26-6-1908 -

Op Maria ten Hemelopneming 15 augustus 1939 werd pater J. van Leengoed door Mgr. Lemmens, bisschop van Roermond in de kapel van de Zusters 'Onder de Bogen' tot priester gewijd. De zilveren jubilaris, geboren 26 juni 1908 is een van de tien kinderen van Petrus van Leengoed en Elisabeth Goorden.

Tot april 1918 bezocht hij trouw de bewaarschool naast de kerk bij de Zusters van Etten en de lagere school in de Koelestraat, daarna was hij tot juli 1922 leerling op St. Louis te Oudenbosch.

Op het St. Canisius college afdeling HBS te Nijmegen verbleef hij als intern student en deed daar zijn eindexamen juni 1927.

In de jaren 1927 en 1928 nam hij privelessen Latijn bij mevrouw van Buchem in Roosendaal en is vervolgens 7 september 1928 ingetreden in het noviciaat der paters Jezuïeten Mariendaal te Grave. Hij vertrok 11 augustus 1929 naar het voormalig Nederland Indie en kwam 7 september in Djakarta aan, reisde door naar Djokjakarta en deed zijn 2^e jaar noviciaat, 1 jaar junioraat en 3 jaar filosofie. Onder leiding van pater Fr. Strater was hij vanaf augustus 1934 hulpcatechist.

In augustus 1936 terug in het vaderland, studeerde hij tot aan juli 1940 in Maastricht theologie.

Na zijn wijding volgde het zg. derde proefjaar in het Berchmanianum te Nijmegen, waarna hij tot oktober 1945 verbonden was aan de Canisius Congregatie te Maastricht. Wachtend op een mogelijke terugkeer naar Java, was hij een tijdje werkzaam in het retraitshuis te Venlo en te Vught als kam-paalmoezenier.

Eindelijk in oktober 1947 kon hij naar Indie. Hij was 12,5 jaar in Djakarta [Chinezen-parochie], daarna tot december 1957 in en buiten Djokjakarta.

Hij was een specialist in het Javaans en werd als radio spreker voor een Javaan gehouden. In januari 1958 dwong zijn gezondheid hem weer terug te laten keren naar Nederland.

Hij is thans retraitepater en econoom op het retraitehuis in Heeze.

Wij wensen hem en zijn familie bij zijn 25-jarig priesterschap van harte profici-at.

[Klok 14-8-1964)

Adriana Marcelissen / Zuster Maria Gregorina (1886 -

Zuster Maria Gregorina (Adriana Marcelissen) hoopt zaterdag 25 augustus op 76-jarige leeftijd temidden van haar familie in St. Anna te Oudenbosch feest te vieren, omdat het 50 jaar geleden is dat zij in het klooster St. Anna intrad. Dat was op 3 november 1912.

Na anderhalf jaar in Oudenbosch geweest te zijn, ging zij reeds naar haar eerste buitenhuis aan de Haagweg in Breda. Daarna heeft zij nog in verschillende andere plaatsen gewerkt nl. Dinteloord, Ossendrecht, Hoeven, Heilo, Breda,

Koewacht, St. Jansteen en Zegge. In deze laatste plaats geeft zij nog altijd les in handwerken en zorgt tevens voor de bel. Ze geniet nog een zeer goede gezondheid en is nog echt levenslustig.

Moge het haar gegeven worden zich nog enkele jaren verdienstelijk te maken in de opleiding van de jeugd.

[Klok 18-8-1962)

Jacobus Mastboom

In een door schout ambtenaar J.C. de Biel getekende aangifte lees ik dat Jacobus Wilhelmus Mastboom is geboren te Gastel 24 augustus 1824 als zoon van Johannes Mastboom, bierbrouwer en Antonia Bus.

Hij studeerde op het Klein Seminarie [Kollegie) te Oudenbosch en het Groot Seminarie te Hoeven, dat in 1871 van het Huis te Ijpelaar werd overgeplaatst naar een hofstede onder Bovendonk bij Hoeven.

Hij werd daar priester gewijd op 23 december 1848 en was achtereenvolgens assistent te Klundert per 29 maart 1848 kapelaan te Nispen per 30 december 1849, kapelaan te Gilze vanaf 11 december 1854 en rector van Molenschot per 27 juni 1864.

In die tijd werden de beide burgerlijke gemeenten Baarle Hertog en Baarle Nassau nog door een pastoor bediend. De kerk stond op Belgisch grondgebied en de pastoor werd benoemd door de aartsbisschop van Mechelen, terwijl hij van de kerkvoogd van Breda de pastorale jurisdictie voor zover het Baarle Nassau betrof ontving. De laatste pastoor van de beide Baarle's was Godefrius de Kater, die hier in 1829 ontslag vroeg. Mgr. Van Hooydonk vatte nu het plan op een afzonderlijke kerk te stichten voor Baarle Nassau en een eigen pastoor de benoemen. Die eerste pastoor werd Jacobus Mastboom op 21 maart 1860.

Voorlopig werd de H. Dienst gedaan in een houten noodkerk op Nederlands gebied natuurlijk. De nieuwe kerk werd ingezegend 8 september 1860. De pastoor, die een kou had gevat, stierf reeds 2 maart 1861 te Gastel bij zijn familie.

[Klok 8-11-1958)

Apollonia van Mechelen / Zuster Cleofas (24-3-1888 - 2-5-1970)

Geboren 24 maart 1888 als dochter Apollonia van Henricus van Mechelen en Maria Franken, trad zij in oktober 1909 in bij de Zusters van het Withof te Etten. Hier deed zij haar postulaat en noviciaat en ging bij het onderwijs. Onafgebroken heeft zij les gegeven aan de leerlingen van de kweekschool en menige onderwijzeres, ook uit Gastel, herinnert zich nog met plezier hoe zij vooral aardrijkskunde en geschiedenis [haar lievelingsvakken] doceerde. Toen zij de pensioengerechtigde leeftijd bereikte voelde zij zich nog te vitaal om het bijltje er bij neer te leggen en belastte men haar met de opleiding voor frobelonderwijzeres.

Ofschoon nu rustend is zij nog een en al actie.

Haar tantes Zuster Wulfrana (Apollonia Franken] en Moeder Sophie [Cor Franken] respectievelijk geprofest in 1895 en 1900, beiden op het Withof, geven wel een goed voorbeeld, dat goed wordt nagevolgd.

Op vrijdag 17 december viert ze haar gouden professiefeest in het Ettens klooster. De jubilarisse is een van de vijf kloosterlingen, die het gezin Van Mechelen-Franken aan de kerk schonk.

Pater Frans van de Witte Paters is in Tanganyka. Pater Norbert, franciscaan, verdreven uit communistisch China is nu in Oudewater. Pater Jo, die werkzaam was in Palestina en Tanganyka overleed in 1940. Moeder Norbert (To) hoofdbestuurslid van de congregatie van Witte Zusters in Rome was 25 jaar lang hoofd van het Katholiek onderwijs in Uganda.

(Klok 9-12-1961)

Franciscus van Mechelen (25-11-1893 -

Hij werd geboren als zoon van Henricus van Mechelen en Maria Franken op 25 november 1893. Na de lagere school in de Koelestraat bij Meneer Vermeulen te hebben gevolgd ging hij naar de Kruisheren in Maaseyck België. Hij zette zijn studies voort bij de Witte Paters in Boxtel en Algiers.

Op 25 april 1920 werd hij te Carthago tot priester gewijd. In oktober 1921 vertrok hij als missionaris naar Tanganyka waar hij nog steeds werkzaam is. In '1933 kwam hij voor de eerste keer voor een korte vakantie in het vaderland. Daarna was hij tot 1951 onafgebroken weer op diverse missiestaties in genoemd land. De Tweede Wereldoorlog maakte het hem onmogelijk eerder van een welverdiende rust te gaan genieten. Vorig jaar was hij voor de derde maal in zijn geboortedorp.

Op 25 april 1960 viert hij op een afgelegen post in Afrika zijn 40-jarig priesterfeest. Het adres van deze pionier voor Gods kerk is: Reva Father Fr. Van Mechelen, Laesa Mission White Fathers. Post office Sumbawanga, Ufipa district East Africa. Tanganyka Territory. Hij zou graag eens wat vernemen van zijn vrienden en bekenden uit het verre Gastel.

(Klok 23-4-1960)

Joanna van Mechelen / Zuster Damienne (10-6-1821 - 17-6-1846)

Joanna van Mechelen werd geboren 10 juni 1821 te Oud Gastel. Zij ging naar de Ursulinen te Thildonck en deed haar solemnele professie op 10 september 1845. De volgende dag werd zijn reeds naar een klooster der zelfde orde te Brussel gezonden. Zij overleed - in de geur van heiligheid - op 17 juni 1847 te Thildonck.

In het Franse boek van de heilige pastoor van Thildonck en zijn stichting in Nederland, vertaald door Jos Timmermans C&S lezen wij van haar: 'Reeds direct na haar intrede in het noviciaat begon zij hechte grondslagen te leggen voor een hoge volmaaktheid, die zij zich met edelmoedigheid had voorgenomen

te bereiken. Zij gaf een stichtend voorbeeld van alle deugden maar schitterde vooral uit door een blakende ijver voor de eer van God en het heil der zielen. Deze ijver kende geen andere grenzen, dan die welke de gehoorzaamheid haar aanwees. Overtuigd van de hechtheid harer deugd en om enigszins voedsel te geven aan de vlamme ijver die haar verslond, zonden de Oversten haar naar de school van Brussel. Daar wijdde Mère Damienne zich geheel en al aan het welzijn van een grote menigte arme kinderen, die aan haar zorgen waren toevertrouwd. In dit liefdewerk nu deed zij de ziekte op die haar vroegtijdig bij haar God zou brengen. Toen zij teruggeroepen werd naar Thildonck om daar beter verzorgd te worden, ging zij voort datzelfde voorbeeld te geven waarmee zij immer haar medezusters had gesticht. In de ouderdom van nauwelijks 25 jaar sliep zij zacht in, om te ontwaken onder de koren der Maagden. Haar laatste ogenblikken ware zo stichtend dat de Overste niet kon nalaten God te danken. Amper had zij haar geliefde dochter de ogen gesloten of in plaats van de gebeden der stervenden te bidden, hief zij het Te Deum aan met de aanwezige Zusters.'

Mère Damienne was een dochter van Nicolaas van Mechelen en Antonia den Ronden. Twee harer broers Cornelis en Antonius zijn respectievelijk deken te Sprundel en pastoor te Ulvenhout geweest. Een andere broer van haar was Joannes van Mechelen, gehuwd met Adriana Buckens, die 45 jaar hier gemeentesecretaris was. Van deze laatste stammen de thans nog bestaande families Horsten, van Mechelen, Vrolijk en Franken af.

[Klok 25-6-1955]

Adrianus Meesters / Broeder Ivo O.Praem. (30-10-1904 -

Adrianus J. G. Meesters werd geboren 30 oktober 1904, als zoon van M. Meesters-Paantjens [brievenbesteller]. Hij bezocht de St. Bernardusbewaar-school en hij herinnert zich nog goed dat Sr. Casimira geregeld met een lange stok op zijn kop tikte, maar dat Sr. Locadia altijd vriendelijk was. Na deze eerste kennismaking met de Zusters, die niet onverdeeld gunstig uitviel, bezocht hij de openbare lagere school in de Koelestraat waar Mijnheer Vermeulen de scepter zwaaid. In die tijd kende men nog niet het bijzonder en katholiek onderwijs. Zijn lessenboek (catechismus) heeft hij geleerd bij Zuster Antoon op het Gesticht.

Op dezelfde dag dat voor het eerst de Graaf Zeppelin over Gastel kwam, vertrok hij naar het gymnasium in Heeswijk en studeerde daar tot augustus 1925. Einde september 1925 trad hij in de abdij van Berne te Heeswijk. Hij ontving het kleed der orde 8 oktober 1927 en zijn eeuwige professie 8 oktober 1930.

Mgr. Diepen diende hem 23 december 1930 te 's Hertogenbosch het subdiaconaat toe. Mgr. Heylen O.P. Bisschop van Namen wijdde hem in de abdij van Postel tot diaken en zalfde hem tot priester in de abdij van 't Park te Leuven op 15 augustus 1931. Als kloosternaam kreeg hij de H. Ivo tot Patroon; een

zalige van de orde van St. Norbertus. De priesters dezer orde worden ook wel Norbertijnen, Witheren of Praemonstratensers genoemd.

Hij vertrok naar de missie van Jabalpur te India, 3 november 1932. Zijn eerste taak was om het Hindi te leren spreken en te verstaan. In juli 1933 werd hij surveillant aan de High School in de hoofdstad Jabalpur. Ook als sportmaster, ofschoon hij nooit zelf gevoetbald of gehockeyd had, werd hij aan het werk gezet. Tevens gaf hij catechismus en Latijnse lessen in de 4^e klas. Dit was het begin, want van 1936 tot 1940 was hij reeds principaal van de Highschool, waarna hij tot eind 1942 pastoor was van een katholiek dorp met weeshuis, boerderij, timmerwinkel en kaarsenfabriek. Van 1942 tot 1946 was hij weer principaal en ging toen tot september 1947 met vakantie naar het vaderland.

Na terugkeer in de missie werd hij benoemd aan de middle school met internaat en was hij rector bij de Zusters. Vanaf oktober 1950 is hij rector van een klein seminarie. Van 1937 tot heden is hij ook Vicaris delegaat. Ter verduidelijking zij hier dat een Bisschop een Vicaris generaal en een Apostolisch Prefect daarentegen een Vicaris delegaat heeft. In Zuid-India zijn weinig roepingen, zodat men nog niet beschikt over een groot seminarie en is aangewezen op het groot seminarie van de Jezuïeten.

[Klok 9-1-1954]

Petrus Meesters (13-5-1901 - 15-7-1965)

Petrus Meester geboren 13 mei 1901 was de zoon van Martinus Meesters in leven brievenbesteller bij de PTT en Johanna Paantjens. Aangenomen als priester-student bij de paters Jezuïeten in Turnhout brak de oorlog uit en kon hij na een jaar privaattlessen te hebben gehad van kapelaan In de Weij uit Oudenbosch [de latere abt van Bornhem) naar de Latijnse school te Gemert.

Op 23 september 1920 trad hij in het klooster der Dominicanen te Huissen. In 1924 deed hij zijn kleine professie. Zijn filosofische opleiding genoot hij in het klooster te Zwolle. Mgr. Van de Wetering te Utrecht wijdde hem tot priester 24 juli 1927 en reeds in oktober vertrok hij per boot vanuit Amsterdam naar de West. Hij was achtereenvolgens kapelaan in Willemstad, Curacao, pastoor op St. Eustatius en Saba. Na zijn eerste vakantie in 1932 werd hij benoemd tot pastoor op Aruba. Gedurende zijn tweede verlof in het vaderland 1947 trof hij na 20 jaar zijn broer pater Ivo, die in India missionaris is aan. Bij zijn terugkeer in de West was hij pastoor van de parochie St. Rosa, Curacao en op Saba. In 1952 vierde hij zijn zilveren priesterfeest in Gastel.

Per vliegtuig vertrok hij nu naar zijn nieuwe bestemming en belandde in zijn oude bekende werkkring op St. Eustatius, St. Rosa en tenslotte in St. Willibrord, Curacao.

In 1964 was hij nog in Gastel om wat op te knappen. Tijdens zijn verblijf op St. Eustatius waar hij weer nieuwe krachten hoopte te verzamelen, stierf hij. De overledene was ridder in de orde van Oranje-Nassau.

(Klok 11-1-1958 en 24-7-1965)

Jacobus Cornelius Meeuwissen (15-8-1849-29-6-1916)

Voor zover ik weet de enigste Gastelaar, die ooit de bisschoppelijke waardigheid heeft gekregen. Dat is Jacobus Cornelis Meeuwissen C.ss.R. geboren (in het huis waar nu Gov. Mies woont) 15 augustus 1847, als zoon van Cornelis Meeuwissen, kleermaker en Maria Blankers tapster. Op 14 mei 1957 zal het 50 jaar geleden zijn, dat hij onze parochiekerk consacreerde.

Hij deed de lagere school en was van plan om onderwijzer te worden. Hij volgde hiervoor de voorbereidende lessen. Na 2 jaar zag hij hier van af. Geholpen door pastoor C. van Hal begon hij aan de studie van het latijn en 8 maanden later kwam hij op de derde klas van het college te Herentals. De paters redemptoristen hadden in die tijd nog geen opleidingsseminarie in Nederland. Na zijn lagere studies volbracht te hebben trad hij 26 februari 1867 te St. Truiden [Belgie] in het noviciaat en ontving 25 maart d.o.v. het kleet van de Congregatie.

De eeuwige gelofte legde hij af 26 april 1868. Kort daarop vertrok hij naar Willem voor de hogere studies en Mgr. Laurent, die te Simpelveld verblijf hield, wijdde hem 6 oktober 1873 tot priester.

Na in verschillende huizen van de redemptoristen werkzaam te zijn geweest, werd hij in 1878 tot overste benoemd, wat hij onafgebroken zou blijven. Van 1887 tot 1890 was hij rector te Rotterdam, daarna enige tijd weer te Roosendaal en van 1898 tot 1907 provinciaal van de Hollandse provincie.

Zijn benoeming tot vicaris apostolicus van Suriname volgde 7 januari 1907 en 3 maart 1907 diende Z.D.H. Mgr. H. van de Wetering hem de bisschoppelijke wijding toe.

Hij scheepte zich in op de Prins Willem op 14 juni en kwam 1 juli in zijn missiegebied aan. Met grote edelmoedigheid wijdde de nieuwe vicaris zich aan de belangen van Suriname en al kon hij wegens zijn zwak gestel niet alles wat hij begon tot bloei brengen, toch heeft Mgr. Tijdens zijn bestuur veel tot stand gebracht of er de grondslagen voor gelegd. Ondanks de zware financiële lasten, die de missie op zich moest nemen besloot hij in zijn groot Godsvertrouwen tot de oprichting van een eigen ziekenhuis, de spaarvereniging St. Gerardus Majella werd onder zijn bestuur opgericht, de missietochten naar de bosnegers heeft hij bevorderd en ontzettende verdiensten heeft de bisschop zich verworven voor de uitbreiding van het onderwijs in Paramaribo zelf en in de districten.

Spoedig echter bleek, dat het tropisch klimaat zeer nadelig voor hem was. Reeds 24 oktober 1908 moest hij in het vaderland genezing zoeken. Op 12 november keerde hij terug naar zijn missie, maar wederom voor korte tijd. Zijn gestel bleek niet bestand tegen de tropen.

Hij vroeg aan Z.H. de Paus Pius X ontslag en was eind november 1910 voorgoed in Nederland. Tijdens de jaren van rust, die nu volgden, was hij niet werkeloos. De 80-jarige bisschop van Breda Mgr. Leijten deed vaak een beroep op hem. Daardoor kon hij vele kerkwijdingen verrichten, de H.H.

wijdingen en het vormsel toedienen.

Hij overleed 29 juni 1916 zacht en kalm in het klooster op de Keizersgracht te Amsterdam. Mgr. Hopmans, bisschop van Breda celebreerde de pontificale Requiem, terwijl Mgr. Eigenraam de lijkrede uitsprak. Alle Nederlandse bisschoppen hadden hun vertegenwoordigers gezonden.

Hij rust thans op het kerkhof St. Barbara te Amsterdam. De ouderen onder ons herinneren zich nog wel Frere Andre bij de broeders van O.L. Vrouw van Barmhartigheid te Mechelen. Dit was een broer van Mgr. Meeuwissen.

[Klok 16-2-1957]

Petrus Meeuwissen / Broeder Andreas (8-10-1838-28-1-1922)

Petrus Meeuwissen werd geboren te Gastel 8 oktober 1838 en deed zijn intrede in het klooster der Broeders van O.L. Vrouw van Barmhartigheid te Mechelen 17 maart 1862. Bij zijn inkleding 5 september d.a.v. kreeg hij de naam Andreas.

Zijn tijdelijke geloften legde hij af 23 september 1864 en 3 mei 1867 deed hij zijn eeuwige professie. Na zijn noviciaat werd hij benoemd voor het Moederhuis te Mechelen.

Op 24 augustus 1901 gaat hij naar het St. Josephhuis te Antwerpen en krijgt als taak de oude priesters, die hier verblijven, te verzorgen. Als hij 15 november 1909 zijn benoeming krijgt als onderbestuurder van dit huis, gaat hij verder met zijn werk van barmhartigheid.

In januari 1913 komt hij in de bakkerij van het St. Viktor-instituut te Antwerpen, later in het Moederhuis te Mechelen.

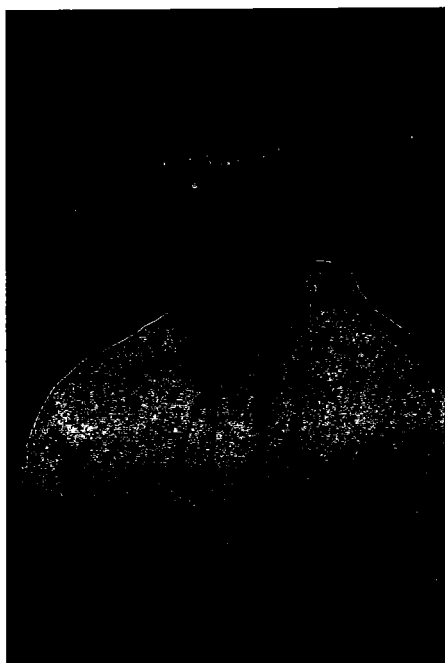
Zijn laatste dagen bracht hij door in St. Augustinus 'Olivet' te Mechelen, waar hij 28 januari 1922 godvruchtig overleed. Hij rust thans op het kerkhof der Broeders te Walem.

Broeder Andreas was bekend om zijn bijzonder joviaal karakter. In die tijd gebeurde het nog, dat soms een leerling wegens zware overtreding pain sec [droog brood) kreeg. Bakker Andreas moest dan de boeteling zijn pain sec voorschotelen. Hij kon het echter niet over zijn hart krijgen en gaf dan de boosdoener een dik gesmeerde boterham.

Hij hechtte veel waarde aan de voorgeschreven geestelijke lezing en waaruit hij in de geest van gehoorzaamheid veel troost en sterkte putte. Een oude broeder ziet hem nog voor zich, de bril op het tipke van zijn neus, het boek in de hand. Broeder Andreas, wijzend op zijn geestelijke lezing zei: "Dit houdt mij recht."

Hier geldt 'Hoe wonderlijk zijn Gods wegen' Hij roept een boerenjongen uit Gastel naar een klooster in Mechelen, waar hij 60 jaar lang het eenvoudigste werk doet. Zijn broer Jacobus gaat naar Herenthals, wordt pater Redemptorist, missionaris in Suriname en wijdt als bisschop in 1907 hier de kerk.

[Klok 21-6-1958]

Pater Adr. Meesters
(zie pagina 155)

Pater P. Meesters
(zie pagina 156)

Mgr. Jacobus C. Meeuwissen
(zie pagina 1571)

Br. A. Meeuwissen
(zie pagina 158)

**Zuster
M. van Merrienboer**
(zie pagina 160)

Maria van Merriënboer / Zuster Tarcisia (6-1-1886 -

Zij werd geboren te Oud Gastel op 6 januari 1886. Het ouderlijk huis stond dicht bij de molen van H. Peeters op de Stoof. Zelf spreekt zij dan ook altijd van 'het huisje bij de molen'.

Zij deed haar intrede bij de Liefdeszusters van de Verrezen Zaligmaker te St. Niklaas-Waes op 9 juni 1908 en ontving drie dagen later het kloosterlijk habijt. Het volgende jaar op 20 juli deed zij haar tijdelijke gelofte en 22 juli 1913 haar eeuwige gelofte. Tot voor enkele jaren was zij werkzaam in de wasserij en de keuken en verdeelde aldus naarstig haar dagen in gebed en werk. Thans is zij rustende en vult de ledige uren met wat lichte arbeid, zoals naaien en stoppen. Onopvallend en zichzelf wegcijferend ondanks haar hoge leeftijd, is zij nog steeds 'geefster van bloed' en beoefent zij metterdaad de ware naastenliefde.

Een stil eenvoudig leven van een zuster in een klooster over de grenzen. Een leven, geheel gewijd aan de dienst van God en het heil der mensen, wellicht waardevoller dan van velen in de wereld, die met lof en eer genoemd worden.

Op 22 mei 1958 viert zij haar gouden professiefest als oudste inwoonster van het klooster.

[Klok 22-5-1954 en 23-5-1958]

Elisabeth Govarda Meijers / Zuster Aloysia (25-8-1865-11-5-1926)

Elisabeth Govarda Meijers werd geboren te Oud Gastel 25 augustus 1865. Haar ouders waren Gregorius Adrianus Meijers en Petronella Josepha van Baal. Zij trad in het klooster te Bornem in 1892, werd 3 januari 1893 gekleed en 10 januari 1894 geprofest. In het gedenboek t.g.v. het 100-jarig bestaan van het O.L. Vrouwe Gasthuis te Bornem waar deze Zusters, levende volgens de regels van de H. Augustinus, werkzaam zijn, komt ook Sr. Aloysia voor.

Het Keyzershof in 1857 ingericht als gasthuis, stond in de Botermelkstraat, de tegenwoordige Statiestraat en werd in 1868 afgebroken. Op diezelfde plaats kwam de refter voor de Zusters met daarnaast de keuken. In 1860 werd reeds de eerste steen gelegd voor een nieuw gebouwencomplex, het thans nog bestaande, dat echter in de loop der jaren nog werd uitgebreid en verbeterd.

De zusters verzorgen ouden van dagen en zieken, zowel mannelijke als vrouwelijke.

Zuster Aloysia stierf 11 mei 1926 en rust op het kerkhof van het klooster aldaar. Broers van haar waren Johannes Maria geboren 28 juli 1874 het laatste hoofd van de openbare school te Stampersgat en Gerard Antonie geboren 12 december 1866, onderwijzer aan diezelfde school alsook Jacobus. (zie onder]

(Klok 10-5-1958)

Jacobus Wilhelmus Meijers / Broeder Guido (13-4-1869-13-12-1939)

Een andere broer van Zuster Aloysia is Jacobus Wilhelmus Meijers, geboren 13 april 1869. Hij is tot priester gewijd 11 juni 1892 en zijn kloosternaam was Guido. Op 6 augustus 1906 werd hij Prior van de Cisterciënzer Abdij te Bornem. Hij stierf aldaar 13 december 1939.

(Klok 17-5-1958)

Henricus de Raedt (21-6-1914-

Hij werd geboren 21 juni 1914 te Eeklo [Oost-Vlaanderen) uit een Gentse vader en een Gastelse moeder. Nauwelijks 10 weken oud belandde hij in Gastel tengevolge van de oorlog.

Zijn eerste broeken versleet hij in de bewaarschool en na enige bijzondere lessen van juffrouw Stenten was hij bekwaam op 21 juni 1920 de eerste klas te volgen in de school in de Koelestraat bij diezelfde juffrouw Stenten. De lessenboek leerde hij in het gesticht en daar ook gebeurde de voorbereiding tot de eerste H. Communie. Mijnheer Romer z.g. legde de laatste hand aan deze voorbereiding.

Hij maakte eind 1921 de verhuizing van de school mee naar de Veerkensweg en ontving er de wijze lessen o.a. van mijnheer Brocatus. Nog zeer wel geheugd hem het onderwijs van Broeder Canisius in de 6^e klas en van mijnheer Nuchelmans in de 7^e. Dankbaar denkt hij nog dikwijls terug aan die jaren.

Na enige maanden vruchteloos beter te hebben leren zingen bij Canisius in de Harmoniezaal, belandde hij als misdienaar in de handen van Broeder Maurits. Dit laatste is zeker de doorslag geweest naar verdere studies.

In september 1926 vertrekt hij naar de Salesiaanse school te Hechtel (Belgie) met de nu eerwaarde Pater Roozen, missionaris in China. In september 1929 gaat hij naar het Klein-Seminarie te Mechelen en daarna naar het Groot-seminarie aldaar.

Op 18 april 1938 ontving hij uit handen van Kardinaal van Roey in de Sint Rombouts Kathedraal te Mechelen de H. Priesterwijding en de volgende dag deed hij zijn eerste plechtige H. Mis in het dierbare Oud Gastel.

De vakanties van de laatste zes jaren seminarie werden doorgebracht in vrolijk studentengezelschap van D.D.R. studentenvereniging in Oudenbosch, die van toen af ook haar vertakking had in Gastel. Er werd gefietst, toneel gespeeld, uitstapjes georganiseerd enz. Onderwijl werd ook monnikenwerk afgeleverd, elke dag bijna op de pastorie.

Na zijn priesterwijding volgde zijn benoeming als leraar aan het Sint Rombouts college te Mechelen. De oorlog 1940-1944 heeft hem niet kunnen beletten om tijdens de vakanties naar huis te komen en dit meestal zonder toelating. Meestal smokkelde hij dan nog een heleboel eetgerief mee.

Op 20 juli 1946 werd hij tot onderpastoor benoemd in de Sint Pietersparochie te Mechelen. Van dit tijd dateert de memorabele tocht met 24 studenten door een groot stuk van het mooie Nederland. Buiten het drukke parochiale werk heeft hij nog verschillende functies bij het vrouwelijke jeugdwerk.

Moge hij nog lang zijn priesterlijke arbeid kunnen blijven verrichten.

[Klok 24-4-1954]

Bij het zilveren jubileum van pastoor Henricus Raedt staat nog vermeld: In 1955 volgde zijn benoeming tot pastoor in Mechelen. Mogen wij de zilveren jubilaris en zijn 84-jarige vader en 81-jarige moeder van harte feliciteren.

[Klok 6-4-1963]

FILE: RUITER

Uit Q.R.A. Oud Gastel nummer 331

Verklaring voor drossaard Mr. Dirk Mulier door J. Bruins, J. de Jong, P. de Jong en A. Rombouts.

Compareerde voor de heeren scheepenen der heerlijkheid Oud Gastel naarge-
noemt Jan Bruins, Jan de Jong, Pieter de Jong en Adriaan Rombouts, allen
wonende onder dese jurisdictie en zijnde van competenten ouderdom, dewelke
hiermede verklaarden onder solemnelen eede, ten passeren deses behoorlijk
gestaapt en afgelegd, ter requisitie van den weledele gestrenghe heer Mr. Dirk
Mulier, drossaard over het Oostquartier des Marquisaats van Bergen op ten
Zoom, ratione officie, waar en waarachtig te wesen, verklarende den eerstge-
noemde deponent afzonderlijk dat hij op gepasseerde zondag zijnde geweest
den elfde dezer maand januarij, des namiddags omtrent drie uren, met twee
ruijters, den eene genaamt Jan Cornelis Akkermans en den andere Antonij
Lourense, is gegaan na en in de huijsinge en herbergen van den tweede
genoemde deponent Jan de Jong, om samen aldaar een pint bier te drinken,
alwaar hij onder anderen personen ook van de voornoemde drie mededeponen-
ten, verklarende zij gezamenlijke deponenten dat voorzegde ruijters, nadat zij
naar even gezegde herberg waren gekomen, in hunnen presentie groote
woorden in questie met elkander kregen, welke questie eerst door Jan Cornelis
Akkermans was begonnen en gesogt, zeggende onder meer andere: "Ik zal nu
voor Kees van der Minnen opnemen en waar zijn nu die boeren met hun
knuppels of gij moet anders met mij slaan." dat Antonij Lourense hem daar op
te gemoet voerde: "Jan houdt u tog stil, wat hebben wij daarmee te doen, dat
raakt ons niet, laten wij maar samen in 't vriendelijke een pint bier drinken." dat
hij Akkermans daar op al rasende en tierende tegens Lourense zijde: "Gij moet
met mij slaan of vegten, alleen buijten de deur." welke uitdaging door hem
Lourense verscheijde reijzen wierd van de hand gewezen, zeggende: "Wat heb
je daar aan, laat mij tog met vrede en noodzaakt mij niet." dat gezegde
Akkermans, na niets willende luisteren daarop na de voordeur gaande, intus-
schen zijn pallas trok, en in de deur staande niets anders roepende als: "Kom
er maar uit, gij moet met mij slaan." dat hij eindelijk hij Antonij Lourense hem
daarop volgende zeggende allom: "Dan gaat terug dat ik buijten kan komen."
dat zij zamen buijten zijnde hij Lourense toen ook zijn pallas trok nog zijde: "Jan
het is menens." hij daarop antwoorde: "Ja hak of sla maar toe." dat zij depo-
nenten in tusschen in huijs bleven en de deur toeloten doch door de glazen
hebben gezien dat zij samen besig waren dat even daarna hij Antonij Lourense
langs de achterdeur in huijs was gekomen, tegens de tweede deponent zijde:

"Gaat tog schielijk naar buijten en helpt hem tog want gelooft dat ik hem hart of zwaar getroffen heb." dat hij Lourense daar op immediaat is weggegaan, dat zij deponenten terstond na buijten lopende hebben gezien dat Jan Cornelis Akkermans op de grond lag, zeer bebloedt en zwaar gequest aan zijn hoofd, dat zij in het op beurt gelijk gewaar wierden dat hij niet konde gaan of staan, vervolgens hem opnamen en gedragen hebben tot in het huijs van den tweede deponent Jan de Jong, dat zij daar na hebben gehoord dat gezegde Antonij Lourense aan zijn hoofd en vinger ligt gequest was.

Sluitende de deponenten hier mede deese hunne verklaring voor redenen van wetenschap gevende als in den text en dat het gedeponeerde bij hun nog legt in goede en versche memorie.

Zoo waarlijk moeste hun deponenten God Almachtig helpen.

Aldus gedeponeert en gepasseerd op den dorpshuijzen van den Gastels heden den 14 de januarij 1789, ten presentie en overstaan van de heeren Johan van Rijn, loco secretaris, den selve, Johannes van den Berghe en Cornelis van Campenhout, scheepenen van Oud Gastel.

w.g Jan Bruins

Dit is + handmerk van Jan de Jong, bekend niet te kunnen schrijven.

Dit is + handmerk van Pieter de Jong, bekend als voren.

Dit is + handmerk van Adriaan Rombouts, bekend als voren.

w.g. Jan van Rijn

Joh. van den Berghe

Corn. van Campenhout

Mij present

w.g. S Tessers

FILE: RUITER

Uit O.R.A. Oud Gastel nummer 331

Inspectie genomen bij regenten, ter requisitie van den drossaard Mr. Dirk Mulier, ten huijze van Jan de Jong over den gequeste ruiter Jan Cornelis Akkermans.

Wij ondertekende, scheepenen der heerlijkheid Oud Gastel, verklarende ter requisitie van den weledele gestrenghe heer Mr. Dirk Mulier, drossaard over het Oost Quartier des Marquisaats van Bergen op ten Zoom, ratione officie, waar en waarachtig te wesen dat wij ons met en benevens voornoemde heer drossaard in den nagt tusschen den 11 en 12 deser, de klokke circa half een, vervoegd hebben ten huijzen van Jan de Jong, tapper wonende even buijten dese dorpe, en aldaar hebben gevonden liggen de persoon van Jan Akkermans, ruiter in 't regiment cavallerij van zijne hoogheid den heere prinse van Hessen Philipthal, zeer bebloed aan het hoofd en een verband om zijn hoofd hebbende dat het zelve verband door de chirurgijns Johannes van den Berghe en Cornelis van Campenhout ende medescheepenen, verklaard is afgelegd te zijn des avonds te vooren op een houw, welke voornoemde Jan Akkermans dwars door zijn hoofd bekomen hadden, dat meergenoemde Jan Akkermans door gesegde heere drossaard in ons bijweesen is ondervraagd hoe hij die wonde bekomen hadden, geseijd heeft deselve hem vegtenderhand met een pallas door zijn kamaraad Antonij Lourense, mede ruiter onder 't zelfde regiment, toegebracht te zijn zonder dat genoemde Jan Akkermans, als zijnde zeer confuis van denkbeelden, als toen wist te zeggen wie de questie tusschen hun voorgevallen, begonnen ofte wie aanlegger van het gevegt geweest was.

En verklaren de ondertekende scheepenen nog nader dat zij ter requisitie als voore zich daags daaraan, zijnde geweest maandag den 12 deser, wederom begeven hebben naar het voorschreven huijs en aldaar den nu meergenoemde Jan Akkermans nog hebben vinden leggen en bij het opligten van het verband gezien hebben dat de pathient een zware houw hadde over het hoofd.

Dat hij Akkermans de novo door den heer drossaard ondervraagd zijnde, gepersiteerd hadden bij zijn gesegde van de voorgenoemde nagt te weten dat voornoemde Antonij Lourense hem die wonde vegtenderhand had toegebracht, zeggende wijders dat hij hem alles vergaf en declarerende dat hij Jan Akkermans de rusie begonnen en Antonij Lourense uitgedaagd hadde.

Dat de zwakke en gevaarlijke toestand van de pathient den heere drossaard niet gelaten hebben om meerder vragen wegens het gebeurde te doen.

Actum Gastel den 14 januarij 1789.

w.g. Johan van Rijn

Johan van den Berghe

Cornelis van Campenhout

Petrus Mastboom

Johan Baptist Droomans

FILE: RUITER

Uit O.R.A. Oud Gastel nummer 331

Verklaring van Mr. Dirk Mulier door doctor chirurgijns over 't lijk van Jan Akkermans.

Compareerde voor de scheepenen van Oud Gastel naargenoemd de heeren Johan Baptist Droomans en Egidius Janssens, medicinale doctoren, mitsgaders messieurs Cornelis van Campenhout en Johannes van den Berghe, chirurgijns, alle wonende in Oud Gastel, dewelke ter requisitie van den weledel gestrenghe heer Mr. Dirk Mulier, drossaard over het Oost Quartier des Marquissaats van Bergen op ten Zoom, ratione officie, verklarende waar en waarachtig te wesen dat zij op donderdag den 15 januarij deses jaars 1789 alhier hebben gevisiteerd het lijk van Jan Akkermans en het zelve met de behoorlijke exactitude onderzocht zijnde, hebben bevonden dat den zelve Jan Akkermans volgens attestatie is toegebracht eene pallaslag op het regter bovenhoofdsbeen waardoor niet alleen de gemeene dekselen met eene snede ter lengte van circa ses duimen, cirkelgewijs gerekent, het boven gesegde opperhoofdsbeen, de dura en diameter na evenredigheid zijn doorgehouden maar heeft eijndelijk gemaakt eene wonde in de hersenen een plaats met de eerstgenoemde corresponderende ter lengte van circa vier duimen, meede cirkelgewijs gerekent, ook is er bevonden dat de schuijne directie of stompheid van den pallas in het bovengenoemde been drie splinters heeft veroorzaakt.

Aldus gedeponereert en gepasseert binnen Gastel op den voornoemde 15 januarij 1789 ter presentie en overstaan van den heeren Johan van Rijn en

Pieter Mastboom scheepenen van Oud Gastel.

w.g. JB Droomans, medicie doctor

Egidius Janssens, medicie doctor

Cornelis van Campenhout, medicie chirurgijn

Johan van den Berghe, medicie chirurgijn

Johan van Rijn

Pieter Mastboom

FILE: RUITER

Uit O.R.A. Oud Gastel nummer 331

Akte van verzoening door Soetje de Laat, bevorens huijsvrouw van Cornelis Akkermans, cum suis omtrent begaane manslag.

Compareerde voor heeren scheepenen der heerlijkheid Oud Gastel naarge-
noemd Soetje de Laat, wonende alhier, bevorens weduwe van Cornelis Akker-
mans, en nu huijsvrouw van Cornelis de Greef, moeder van wijlen Jan Akker-
mans, in leven ruijter onder het regiment cavallerij van de luitenant-generaal
landgrave van Hessen Philipthal etc. etc. etc. in de compagnie van weledel
gestrenge heer Zorret, welke voornoemde haren zoon door zijn kameraad
Antonij Lourense, mede ruijter in gesegde compagnie, met desselfs ruijterpal-
las vegtenderhand alhier in Oud Gastel ten huijse en herbergen van Jan de
Jong zodanig getroffen is dat hij drie dagen daarna, te weten op 14 januarij
laastleden, deser wereld is overleden.

Verklarende en betuigde zij comparante dat, hoe smertelijk het verlies van
voornoemde haren zoon Jan Akkermans het moederlijk hart ook getroffen
hebben, zij egter in aanmerking nemende dat wijlen haren zoon niet met een
boosaardige opzet, veel min verradelinks, maar ter contractie in krijgslieden
betamende lijfsgevegt, een zodanige ongelukkige houw van den bovengenoemde
Antonij Lourense bekomen hadden dat hij aan de gevolgen daarvan gestorven
was.

Dat vervolgens wijlen haren nu meermaals genoemde zoon verscheide rijzen,
zoo aan de edelachtbare gerechte alhier als aan haar comparante, geduuren-
de het overschot van zijn leven hadden verklaard en betuigt aan Antonij

Louwrense, uit grond zijns harten, zijne door hem bekomene wonden en gevolgen van dien te vergeven, nog daarover, het zij bij sterven het zij bij leven, geen de minste haat of vrok te koesteren, maar integendeel zijn leed over het gebeurde meer dan eens aan haar comparante te kennen gegeven hadden.

Dat daar bovendien, daar de Christelijke Godsdienst boven alles de vergeving der schulden gebied, ja zelfs aanspoord tot het liefhebben onser vijanden.

Zij comparante, uijt hoofde van dien, aan de smeeking van de bloedverwanten van de meergenoemde Antonij Lourense wel heeft willen gehoor geven.

Ende ten verzoeken en instantie van Elisabeth Vosselmans, weduwe van Hendrik Lourense, moeder van bovengenoemde Antonij Lourense, bij deese presentie van de heeren stipulanten verklaard en betuijgen alle haat, vrok en wraakzucht tegens meergemelde Antonij Lourense oft de zijne uit hoofden van de begaane manslag aan wijlen haren zoon gepleegt af te leggen en te vergeeven, hem zijne begaane misdaad [voor zoovel haar aangaat] ten vollen en van gantscher harten te vergeven en quit te schelden, ja zelfs zeer wel mag lijden dat zijne doorluchtigste hoogheid de heeren prince van Oranje en Nassauw, Neerlands dierbaren erf-stadhouder etc. etc. etc.

Aan de meergenoemde Antonij Lourense gracieuselijk verlenen, pardon en vergiffenis ten eijsde hij in zijn vorige staat hersteld en de vrugten deser versoening mag genieten.

Ende compareerde mede ten dese Adriaan Cornelis Akkermans, wonende onder Nieuw Gastel, ende Goverd Bus, wonende te Steenberghe, broeder en zwager van den voornoemde overledenen Jan Akkermans, dewelke verklaaren en betuigen zich met de voorenstaande acte van versoeningen ten vollen te confermeren.

Aldus gedaan, gepasseert binnen Gastel heden den 9 februarij 1789 ter presentie van de heeren Johan van Rijn, Johannes van den Berghe en Cornelis van Campenhout scheepenen van Oud Gastel.

w.g. Soetje de Laat

Adriaan Cornelis Akkermans

Govaerd Bus

Johan van Rijn

Johannes van den Berghe

Cornelis van Campenhout

Mij present

w.g. S Tessers

FILE: RUITER

TWEE VECHTENDE RUITERS IN GASTEL

Op zondagmiddag omstreeks drie uur op 11-01-1789 zijn twee ruiters van de cavallerie in de herberg van Jan de Jong een pint bier gaan drinken. Deze herberg lag toen net buiten de toenmalige bebouwde kom van Oud Gastel. De twee ruiters waren Jan Akkermans en Antonie Lourense en vielen onder de compagnie van de heer Zorret die deel uitmaakte van het regiment van de luitenant generaal landgraaf van Hessen Philipthal.

In de herberg van Jan de Jong kregen de twee ruiters ruzie met elkaar en werd begonnen door Jan Akkermans die op een bepaald moment tegen zijn mederuiters zei: "Ik zal nu voor Kees van der Minnen opnemen en waar zijn nu die boeren met hun knuppels of gij moet met mij slaan". Gezien deze uitspraak van Jan Akkermans zal er waarschijnlijk in dezelfde herberg wel eerder een vechtpartij hebben plaatsgevonden waarin Kees van der Minnen het onderspit heeft moeten delven in een gevecht met een aantal boeren. Kennelijk had Jan Akkermans gewoon zin om een potje te vechten en bij gebrek van een tegenstander daagde hij zijn mederuiters maar uit. Antonie Lourense had daar geen zin in en wilde Jan Akkermans rustig houden en zei tegen hem: "Jan houdt u toch stil, wat hebben wij daarmee te doen, dat raakt ons niet, laten wij maar samen in 't vriendelijke een pint bier drinken". Jan Akkermans werd echter niet rustig en raasde en tierde tegen Antonie Lourense: "Gij moet met mij slaan of vegten, alleen buiten de deur". Antonie Lourense wees deze uitdaging verschillende malen van de hand en zei: "Wat heb je daar aan, laat mij toch met vrede en noodzaakt mij niet". Jan Akkermans wilde echter van niets weten, liep naar de voordeur trok zijn pallas [zwaard] en riep aldaar herhaaldelijk tegen Antonie Lourense: "Kom er maar uit, gij moet met mij slaan". Uiteindelijk stapte Antonie Lourense naar Jan Akkermans en zei: "Dan gaat terug dat ik buiten kan komen". Eenmaal buiten aangekomen trok Antonie Lourense ook zijn pallas en zei tegen Jan Akkermans: "Jan het is menens". Jan Akkermans gaf Antonie Lourense toen als antwoord: "Ja hak of sla maar toe". De ooggetuigen van dit voorval Jan Bruins, de herbergier Jan de Jong, Pieter de Jong en Adriaan Rombouts sloten de deur en bleven in de herberg en zagen door de ramen de vechtpartij aan. Even hierna kwam Antonie Lourense door de achterdeur de herberg weer binnen en zei tegen Jan de Jong: "Ga toch schielijk naar buiten en helpt hem toch want gelooft dat ik hem hard of zwaar getroffen heb". Na dit gezegd te hebben verliet Antonie Lourense de herberg. De eerder genoemde ooggetuigen zijn toen meteen naar buiten gegaan alwaar zij Jan Akkermans zeer bloedend en zwaar gekwetst aan zijn hoofd op de grond zagen liggen.

Verder ontdekten ze dat Jan Akkermans niet meer kon gaan of staan en hebben hem vervolgens naar binnen gebracht. Antonie Lourense was er kennelijk goed van afgekomen want die was volgens de ooggetuigen slechts licht geraakt aan zijn hoofd en vinger.

De chirurgijns Johan van den Berghe en Cornelis van Campenhout, die beiden schepen van Oud Gastel waren, zijn bij Jan Akkermans gehaald en hadden vervolgens een verband om zijn hoofd gedaan.

Omstreeks half een dezelfde nacht zijn de drossaard van het Oostkwartier van het Markiezaat van Bergen op Zoom, meester Dirk Mulier, de schepenen Johan van Rijn, Petrus Mastboom en Johan Baptist Droomans alsmede de chirurgijns Johan van den Berghe en Cornelis van Campenhout naar de herberg van Jan de Jong gegaan. De afhandeling van het crimineel vergrijp diende namelijk door de drossaard plaats te vinden en derhalve moest hij in het bijzijn van de schepenen een inspectie uitvoeren. De drossaard heeft Jan Akkermans toen ondervraagd. Jan Akkermans, die echter suf was, gaf de drossaard te kennen dat hij de opgelopen wond aan zijn hoofd had opgedaan tijdens een vechtpartij met zijn kameraad Antonie Lourense en dat de vechtpartij door hemzelf begonnen was. Omdat Jan Akkermans nogal suf was ging de drossaard met de schepenen de andere dag, maandag 12 januari, nogmaals naar de herberg van Jan de Jong alwaar Jan Akkermans nog steeds in de herberg lag. De drossaard vroeg wederom aan Jan Akkermans hoe een en ander gekomen was en wie de aanstichter van de vechtpartij was geweest. Jan Akkermans gaf toen ten antwoord dat hij bleef bij zijn verklaring van de vorige nacht en omdat hij Antonie Lourense had uitgedaagd hij hem alles vergaf. Gezien de zwakke toestand van Jan Akkermans had de drossaard niet meer vragen aan hem gesteld.

Op 14-01-1787 is Jan Akkermans aan zijn verwondingen overleden.

Op verzoek van de drossaard is door de doctoren Johan Baptist Droomans en Egidius Janssens alsmede de chirurgijns Cornelis van Campenhout en Johan van den Berghe een inspectie gedaan op het lijk van Jan Akkermans. Deze heren stelden vast dat Jan Akkermans een gat ter grootte van zes duim in zijn rechter schedel had en er tevens een gat van vier duim in de onderliggende hersenen was. Verder waren in de schedel drie botsplinters aanwezig.

Van bovenstaande waarnemingen zijn op verzoek van de drossaard verklaringen onder ede afgelegd voor de schepenbank van Oud Gastel. Deze verklaringen had de drossaard nodig om een eventuele vervolging, berechting en bestraffing van Antonie Lourense te kunnen laten plaatsvinden. Antonie Louwerse had immers een manslag begaan waarvoor hij eventueel met de doodstraf bestraft

kon worden.

Jan Akkermans had tegenover de drossaard verklaard dat hij de vechtpartij begonnen was. Om te voorkomen dat Antonie Lourense alsnog veroordeeld zou worden liet de moeder van Jan Akkermans, Soetje de Laat, op 09-01-1789 door de schepbank van Oud Gastel een akte van verzoening opstellen. In deze akte verklaarde Soetje de Laat dat zij mede op verzoek van de bloedverwanten van Antonie Lourense geen haat of wrok had tegen Antonie Lourense en zij hem alles vergaf. Deze verzoening werd ondersteund door Adriaan Akkermans en Govert Bus, een broer en zwager van Jan Akkermans.

Voor zover is na te gaan heeft er geen vervolging plaatsgevonden van Antonie Lourense en heeft de verzoening door Soetje de Laat voorkomen dat er nog meer narigheid in de wereld kwam.

Wie was deze Jan Akkermans ?

Jan Akkermans, gedoopt te Oud Gastel op 04-08-1762, is een zoon van Cornelis Akkermans en Soetje de Laat. Cornelis Akkermans is geboren te Fijnaart en op 16-01-1731 te Oud Gastel gedoopt en 27-01-1778 te Oud Gastel overleden. Soetje de Laat is geboren in Prinsland en op 01-05-1738 te Oud Gastel gedoopt en 01-08-1811 te Oud Gastel overleden. Cornelis Akkermans en Soetje de Laat zijn op 16-02-1755 te Fijnaart gehuwd. Na het overlijden van Cornelis Akkermans huwde Soetje de Laat op 25-07-1779 te Oud Gastel met Cornelis de Greef. Het gezin van Cornelis Akkermans woonde aan het eind van de Koelestraat en wel aan de noordzijde. Cornelis Akkermans had daar een boerenbedrijf.

Wie was Antonie Lourense ?

Antonie Lourense is een zoon van Hendrik Lourense, die ten tijde dat de vechtpartij zich afspeelde reeds was overleden, en Elisabeth Vosselmans.

ACTIVITEITEN EN VERMELDENSWAARDIGHEDEN HEEM- KUNDEKRING "HET LAND VAN GASTEL IN HET JAAR 2000"

- 02-01: Een delegatie van het bestuur bezoekt de nieuwjaarsreceptie in het gemeentehuis.
- 25-01: We ontvangen het bericht dat de heer C. Schrauwen plotseling is overleden waarna we de volgende dag
- 26-01: het heengaan van ons lid Piet van Gastel moeten betreuren.
- 04-02: Enkele bestuursleden nemen deel aan een gesprek van de stichting Mastboom-Brosens in de voormalige woning van de heer Mastboom.
- 28-02: Brief naar de gemeente met groot aantal opmerkingen betreffende de cultuurhistorische waardenkaart Noord- Brabant.
- 02-03: Bezoek aan de "Drie Snoeken" door heemkundekring "de Steenen Kamer" uit Steenberg.
- 06-04: Ledenvergadering met bestuursverkiezing. Arie Haasnoot verlaat het bestuur.
Frans van Merrienboer treedt aan als nieuw bestuurslid. Jan de Jongh wordt voorzitter.
Na de pauze lezing over het Gastels Laag door dhr K. Leenderts
- 08-04: Genealogiedag in het museum. De belangstelling voor genealogie blijft heel groot. Het opzetten van een speciale werkgroep zal door de vereniging ondersteund worden.
- 14-04: Bedrijvenkwis van de "Lionsclub" te Hoeven. Een team van de Heemkundekring neemt deel en wordt 5^e.
- 30-04: Tentoonstelling over Gastel en Oranje.
- 06-05: Excursie naar Nieuw Vennep, Noordwijk en Katwijk. De geboortestreek van onze oud-voorzitter. Bij schitterend weer een heldere kijk op een omgeving die wij nauwelijks kennen.
- 12-05: Brief naar Grontmij met opmerkingen betreffende de cultuurhistorische en archeologische waarden van het plan Borchwerf II.
- 13-05: Het museum is de gehele dag open wegens de landelijke fietsdag.
- 12-06: Viering op het Marktplaats van 725 jaar Gastel. Er vindt een reunie van oud- Oud Gastelaars plaats in de kerk. Ook wordt het boek met oude schoolfoto's aangeboden.
- 17-06 en 18 juni: Tentoonstelling wegens de Marterei over Gastel 725 jaar.
- 28-06: Leden van de Heemkundekring uit Fijnaart, brengen tijdens een fietstocht een bezoek aan "de Drie Snoeken".
- 16-08: Van de gemeente krijgen we schilderijen van Jan Kuppens en het oude torenkruis uit het Veerhuis in bruikleen.
- Aug.: Een tweetal bestuursleden werkt mee aan de voorbereiding van de Brabants Heemdagen 2001 in samenwerking met heemkundekring "de Vrijheyt van Rosendale" uit Roosendaal.

- 09-09: Ter gelegenheid van open-monumentendag zijn enkele monumenten voor het publiek toegankelijk waaronder, het gemaal in Stampersgat. Het thema dit jaar is water. Een fietstocht voert door het landelijke gebied van Gastel en Stampersgat. In het museum is een tentoonstelling ingericht met als thema "Water".
- 16-09: In het kader van Brabant op de Fiets is ons museum opstapplaats voor drie fietsroutes. Dit in samenwerking met tourclub Kruisland. Op deze dag krijgen we ook bezoek van een groep van de Diaconie Oud Gastel-Kruisland.
- 12-10: Een groep van de Stampersgatse dames Organisatie bezoekt ons museum.
- 14-10: Excursie naar Rotterdamse haven, vesting Hoek van Holland en stormvloedkering in de Nieuwe Waterweg. Achter de mist schijnt er een heel groot havengebied te zijn.
- 15-10: Er wordt opdracht gegeven voor enkele dringende reparaties aan het museum.
- Okt.: Er wordt actie ondernomen om de "Gastelse dondersteen", die momenteel in Oudenbosch ligt, terug naar Gastel te krijgen. De Heemkundekring ondersteund deze actie met o.a. een handtekeningactie.
- 07-11: Naar aanleiding van een vraag uit Engeland wordt een foto in BN-De Stem gepubliceerd. De reacties zijn overweldigend. We komen er zeker nog op terug.
- 07-11: Enkele medewerkers van het museum halen het kruis op uit het Veerhuis. Voor hen wordt het bijna een echte kruisweg.
- 09-11: Ledenvergadering. Na de pauze een lezing door prof. Dr. Bijsterveld over vroegere pastoors in Brabant. Er waren toen ook al een groot aantal vakbekwame mensen.
- 17-11: Een achttal personen neemt deel aan de 11^e Regionale Heemkundequiz in Nispen.
- Dec.: In de tweede helft verschijnt het jaarboek
- Dec.: De kersttentoonstelling is gewijd aan dorpsgezichten, het Wit-Gele Kruis en Gastel 725.
- Vrijwel elke dinsdag, donderdag en zaterdag zijn vrijwilligers in de weer met restauratie, schoon maken, archiveren, op computer zetten, inrichten en opruimen van tentoonstellingen brieven schrijven, koffie drinken enz. in het museum.

TER HERINNERING AAN OUD GASTEL 725 JAAR

Samenspraak, uitgesproken op het Marktplaatsje ter gelegenheid van het 725-jarig bestaan van Oud Gastel, op zondag 12 juni 2000, door de heren P. Peeters en F. van Merrienboer.

Gemeentebestuur, genodigden, boeren, burgers en buitenlui.

*Dit jaar luidden de klokken 725 jaren vol,
Dat Gastel geschreven staat op onze wereldbol.
De bevolking is hier vandaag bijeen, om dit festijn te gedenken
En wij wensen het gemeentebestuur en U allen dan ook vreugd te schenken.*

*'t Begon heel ver, toen op het groene Gastels Land
Dorp en kerk verzezen door schenking van heer Arnolds hand
Van toen af heeft een lange rij van Gastelaren
Haar best gedaan om dees gemeenschap te bewaren*

*De monniken van St. Bernard op de de Schelde
Hebben de heide bewerkt tot vruchtbare velden
Van Steenberg tot Etten liep toen Gastels grondgebied
Voordat men het in meerdere stukken delen liet.*

*De zee gaf nieuwe grond en bracht het plan
Voor een nieuwe polder van Bergen's heer Jan
Zodat in het jaar vijftien vijftig, op een slag
Men een tweede dorp, Nieuw Gastel zag.*

*Wij willen met U en allen, die hier wonen kort terugkeren
Naar lang geleden, naar toen levende dames ende heren
Om te zien, of zij het oude Gastel nog herkennen,
Zij zouden staan versteld, zij moesten het bekennen.*

*Zij zouden zijn geschrokken, als opgejaagde hazen,
Van alle snelle wagens, die zonder paarden razen.
Van vliegtuigen als vogels op snelle wielen,
Zodat zij van d 'een in d andere verbazing vielen.*

*Wat is Gastel veranderd! De straten vol plavuizen,
Waar zij slechts modder kenden. de hemelhoge huizen
Schoon in een rij. En dan de scholen, here!
Men ziet dat alle kinderen schrijven leren.*

*Zij zouden zijn ook enige dingen kwijt, Waar is het Hof?
Waar zijn de pompen van de Mark? een ,ja, tof !
Godlof staat als voorheen de Sint Laurentiustoren
Nog immer in Gastels schone land te gloren.*

*De Cisterzienser priesters brachten zeven eeuwen hier God eer
Ook vele drossaards, schout en schepenen zagen wij hier weleer
Zij regeerden Gastels land in goede en kwade tijden
Want ook toen bleef ons volk niet gespaard van leed en lijden.*

*De eeuwen door leefden hier Gastelaren van geslacht op geslacht
Zij werkten en ploeterden van de ochtend vroeg tot diep in de nacht
Zij hadden net als wij een felrood Brabants hart
Dat levend klopte bij elke vreugd'en smart.*

*In Gastels dorspmuseum wordt het verleden opgespaard
Om ook het nageslacht onze roemrijke historie onvervaard
Te doen kennen en de ontwikkelingsgang der historie
Ter lering aan eenieder ter verrijking zijner memorie.*

*Wij vieren vandaag met alle Gastelaren groot ende klein
Dat wij hier leven mogen in vreugde en ook in menselijk saamenzijn.
Wij zijn blij, dat wij ons eens in de vijf en twintig jaren mogen vermaken.
Het gemeentebestuur en allen dank, die ons dit mogelijk maken.*

Op zondag 17 december werden de feestelijkheden afgesloten met wederom een samenspraak door F. van Merrienboer en P. Peeters.

INFORMATIE

HEEMKUNDEKRING HET LAND VAN GASTEL

De vereniging, de Heemkundekring 'Het Land van Gastel', stelt zich ten doel:

- a. Het dorp Oud Gastel en haar inwoners op elk gebied dat onder heemkunde valt, te bestuderen en te onderzoeken.
- b. In brede kring belangstelling te wekken voor de geschiedenis van Oud Gastel en de bevolking.
- c. Te ijveren voor het behoud van het eigen karakter en de schoonheid van Gastel en omgeving.

De vereniging tracht dit doel te bereiken door:

- A. Het houden van vergaderingen, lezingen en excursies.
- B. Het benaderen van en samenwerken met instanties en personen, die kunnen helpen het gestelde doel te bereiken.
- C. Het verzamelen van voorwerpen en geschriften, die betrekking hebben op heemkunde in de ruimste zin.

[Statuten der Heemkundekring artikel 2]

'In de Drie Snoeken'

De Heemkundekring, opgericht 25 november 1980, beschikt over een eigen werklokaal, archief en tentoonstellingsruimte in het pand 'In de Drie Snoeken', Dorpsstraat 50 te Oud Gastel.

Hier komt elke donderdagavond en dinsdagmiddag een vaste kern van leden bijeen om voorkomende werkzaamheden te verrichten.

Het museum is geopend voor belangstellenden op donderdagavond van 19.30 tot 21.00 uur en op zaterdagochtend van 10.00 tot 12.00 uur.

Op andere tijden na telefonische afspraak.

JAARCONTRIBUTIE

De jaarcontributie bedraagt: f 27,50 per persoon
f 40,00 per gezin
f 15,00 jeugdleden [tot 18 jaar]

Bankrelatie

Bankrekening Rabo: 14 11 37 126

1. Als u zich op wilt geven als lid.
2. Als u informatie wilt hebben.
3. Voor het ophalen van materialen onder andere boeken, foto's, bidprentjes, gereedschap, enzovoort.

- Dhr. J. de Jongh, voorzitter
Het Gors 20 telefoon 513814
- Dhr. J. van de Berg, secretaris
Markt 6 telefoon 511469 jan vdb @ tref.nl
- Dhr. P. Peeters, penningmeester
Van Glymesstraat 16 telefoon 511730
- Dhr. C. Bus, lid.
Van Gilselaan 89 Roosendaal telefoon 511234
- Dhr. Blommerde, lid
Kerkstraat 20 telefoon 514184
- Dhr. W. van den Broek, lid
Noordzeedijk 45 Stampersgat telefoon 514225 w.broek@wxs.nl
- Dhr. F. van Merrienboer, lid
Oudendijk 7f telefoon 512033 f.van.merrienboer@freeler.nl

mevr. A. Peeters-Baaijens
dhr. J. Blommerde
dhr. C. Schoonen

Mevr. A. Bus - Rombouts	Dhr. J. van Rijsbergen
Mevr. M. van Rijsbergen - Traets	Dhr. M. Ernest
Mevr. A. Blommerde - Bogaerts	Dhr. G. Muys
Mevr. A. Peeters - Baaijens	Dhr. A. Koevoets
Mevr. G. van Opdorp	Dhr. J. Schouw
Dhr. L. van Opdorp	Dhr. N. Roebroeks.
Dhr. W. Willemse	Dhr. G. van Rijsbergen

LEDENLIJST HET LAND VAN GASTEL 2000

Mevr.	M. van Aalst-van Nispen	Oudenbosch	Fam.	F. van Etten	Oud Gastel
Dhr.	W. v. Aalst	Den Haag	Mevr.	C. van Gastel - Hack	Oud Gastel
Fam.	A. Aanraad	Oud Gastel	Dhr.	D. van Gaans	Oud Gastel
Dhr.	G. Aanraad	Oud Gastel	Mevr.	H. Geers	Dinteloord
Fam.	M. Aanraad	Oud Gastel	Fam.	R. van Gils-Akkermans	Oud Gastel
Fam.	H. van Achterberg	Oud Gastel	Fam.	C. van Ginneken	Zegge
Dhr.	P.F.A. Akkermans	Oud Gastel	Mevr.	J. Goorden-Buurstee	Oud Gastel
Dhr.	F.L. Akkermans	Oud Gastel	Fam.	J. Goorden-Van Agtmaal	Oud Gastel
Fam.	J.G. Akkermans-Schouw	Oud Gastel	Fam.	A. Haasnoot	Oud Gastel
Fam.	M. Akkermans-Timmermans	Oud Gastel	Mevr.	A. Hagenaars-Goorden	Oud Gastel
Mevr.	M. Akkermans-Verstraten	Oud Gastel	Mevr.	Harnstra-Bus	Oud Gastel
Mevr.	M. Akkermans-Zandvliet	Oud Gastel	Fam.	A. van Hassel	Oud Gastel
Fam.	C. Antens	Oud Gastel	Mevr.	A. Hazen-van Beek	Oud Gastel
Dhr.	P. Anthonissen	Roosendaal	Dhr.	A. v/d Heijden	Hoensbroek
Gem.	Archief Breda	Breda	Fam.	R. Heijnen	Oud Gastel
Fam.	P. van As	Oud Gastel	Mevr.	L. Heijnen-van Aalst	Essen [Belgie]
Fam.	W. van As	Oud Gastel	Fam.	A. Heshof	Oud Gastel
Fam.	H. Baart	Oud Gastel	Mevr.	G. Hoefsloot	Oud Gastel
Fam.	L. Bartelen	Oud Gastel	Dhr.	M. van Hooydonk	Oud Gastel
Fam.	A. van Bavel	Oud Gastel	Fam.	D. de Hoon	Oud Gastel
Dhr.	J. van de Berg	Oud Gastel	Dhr.	M. van der Horst	Oud Gastel
Dhr.	A. v.d. Bergh	Oud Gastel	Mevr.	J. van der Horst-Bus	Oud Gastel
Fam.	J. Blommerde	Oud Gastel	Mevr.	A. v.d. Horst	Oud Gastel
Fam.	J. Bonnerman	Oud Gastel	Fam.	A. Huijsmans-Peters	Dinteloord
Fam.	P. van den Bos-v/d Veecken	Oud Gastel	Mevr.	C. Jacobs-Akkermans	Oud Gastel
Mevr.	P. v.d. Bosch	Oud Gastel	Fam.	T.M. de Jong	Oud Gastel
Dhr.	J. van de Bosch	Oud Gastel	Mevr.	A. de Jong-v.d. Zee	Oud Gastel
Mevr.	J. Bosma-Van Nispen	Oudenbosch	Fam.	J. Jongenelen	Oud Gastel
Mevr.	G. Braat-Aarsen	Roosendaal	Fam.	J. de Jongh	Oud Gastel
Fam.	J. Brocatus	Oud Gastel	Fam.	C. van Kalmthout	Oud Gastel
Dhr.	P. Broos	Roosendaal	Fam.	E. van Keep	Roosendaal
Fam.	A. van den Broek	Oud Gastel	Dhr.	B. Kempenaars	Oud Gastel
Dhr.	W. van den Broek	Stampersgat	Dhr.	W. Kepers	Oud Gastel
Fam.	M. Broeren	Hoeven	Dhr.	A. Kerstens	Kruisland
Fam.	M. Broos	Oud Gastel	Mevr.	C. Kerstens-Rijk	Oud Gastel
Fam.	R. Broos	Oud Gastel	Mevr.	Kerstens - van Opdorp	Hoeven
Mevr.	C. Broos-Schijvenaars	Oud Gastel	Dhr.	C. Koenraadt	Oudenbosch
Fam.	W. de Bruyn	Oud Gastel	Fam.	A. Koevoets	Oud Gastel
Fam.	A. Bus-van de Vorst	Oud Gastel	Fam.	A. Koevoets	Stampersgat
Fam.	C. Bus-Rombouts	Oud Gastel	Mevr.	E. Koevoets-van Nispen	Oud Gastel
Fam.	P. Bus	Oud Gastel	Dhr.	J. Kokke	Oud Gastel
Fam.	P. Bus-de Kort	Oud Gastel	Dhr.	M. de Koning	Wouwse Plantage
Dhr.	W. Bus	Oud Gastel	Fam.	J. Konings	Hoeven
Fam.	J. Buurstee	Oud Gastel	Fam.	A. Kop-Mies	Standdaarbuiten
Dhr.	C. van Caulil	Hoeven	Fam.	Kop-Speek	Oud Gastel
Fam.	H. Christianen-Mies	Weert	Mevr.	D. Lambregts	Oud Gastel
Mevr.	G. Claassen-Peters	Stampersgat	Fam.	H. Lambregts	Oud Gastel
Fam.	M. Coppens	Oud Gastel	Dhr.	J. Laros	Stampersgat
Mevr.	M. Corsmit-Van de Lindeloof	Oud Gastel	Dhr.	J. Laros	Roosendaal
Fam.	C. Darnen	Oud Gastel	Fam.	F. Lauwen-van Loenhout	Roosendaal
Fam.	M. Danen	Oud Gastel	Fam.	J. Lauwerijssen	Oud Gastel
Dhr.	O. Dierckxsens	Kaatsheuvel	Fam.	W. Lazerorns	Roosendaal
Dhr.	J. Dijkers	Oud Gastel	Fam.	L. van Leengoed	Oud Gastel
Dhr.	J.C. Dingenouts	Roosendaal	Mevr.	J. van Limbergen	Oud Gastel
Fam.	J. Dorst-Van Loenhout	Oudenbosch	Fam.	C. Lips	Roosendaal
Fam.	A. Engelen	Oud Gastel	Fam.	M. Lockefer	Oud Gastel
Fam.	M. Ernest	Oud Gastel	Fam.	G. Logt	Oud Gastel

Mevr.	L. Louwhof	Kruisland	Mevr.	A. Rijdsdijk-Reuvers	Oud Gastel
Mevr.	Luykx-Konings	Oud Gastel	Farn.	Q. Rijdsdijk	Oud Gastel
Farn.	A. Luykx	Oud Gastel	Farn.	F. Schellekens	Oud Gastel
Dhr.	P. Luystenburg	Eindhoven	Farn.	A. Schepers	Oud Gastel
Mevr.	J. Luyten	Oud Gastel	Farn.	C. Schoonen-Bierbooms	Oud Gastel
Farn.	A. Maatjes	Oudenbosch	Farn.	H. Schouw	Oud Gastel
Farn.	C. Magielse	Oud Gastel	Mevr.	E. Schouw-Akkermans	Oud Gastel
Dhr.	D. Marcelissen	Oud Gastel	Farn.	J. Schouw-Rijpers	Zegge
Mevr.	M. van Mechelen	Oud Gastel	Mevr.	W. Schrauwen-vd Bos	Oud Gastel
Mevr.	W. van Meer-Aarssen	Oud Gastel	Mevr.	J. Schrauwen-van Aart	Oud Gastel
Farn.	R. Meeuwissen	Roosendaal	Mevr.	A. Schijvenaars	Oud Gastel
Farn.	P. Melsen	Oud Gastel	Dhr.	A. Schijvenaars	Roosendaal
Farn.	C. van Merrienboer	Oud Gastel	Mevr.	A. Segers-de Bont	Oud Gastel
Dhr.	C. van Merrienboer	Oud Gastel	Farn.	J. Sep	Oud Gastel
Farn.	C. van Merrienboer	Roosendaal	Eerw.Br.	Servaes	Herentals (B)
Farn.	F. van Merrienboer	Oud Gastel	Dhr.	M. Speek	Aldekerk [BRD]
Farn.	H. van Merrienboer	Oud Gastel	Mevr.	T. v. Sprundel-Luyken	Oud Gastel
Dhr.	P. van Merrienboer	Oud Gastel	Mevr.	E. v. Sprundel-Perdaems	Oud Gastel
Dhr.	W. van Merrienboer	Brasschaat (B)	Dhr.	C. Stange	Oud Gastel
Mevr.	A. Mies-Gijzen	Oud Gastel	Dhr.	A. Sweere	Oud Gastel
Farn.	J. Moerings	Oud Gastel	Farn.	J. Tak-Breugelmans	Oud Gastel
Dhr.	A. Monseurs	Oud Gastel	Farn.	J. Tak	Oud Gastel
Dhr.	J. Mol	Oud Gastel	Dhr.	B. van Tilburg	Roosendaal
Farn.	A. Mulders	Oud Gastel	Dhr.	J. Theunissen	Oud Gastel
Farn.	A. Muys	Oud Gastel	Dhr.	M. Theunisse	Oud Gastel
Farn.	G. Muys	Oud Gastel	Dhr.	J. van Tiggelen	Oud Gastel
Farn.	A. van Nes	Oud Gastel	Dhr.	A. Tirnmernans	Oud Gastel
Mevr.	M. van Nispen-van Merrienboer	Hoeven	Mevr.	M. Tirnmernans-Buijs	Oud Gastel
Farn.	L. van Oevelen	Oud Gastel	Farn.	J.D. Traets	Wijchem
Dhr.	P. van Onzenoort	Oud Gastel	Mevr.	A.C. van Unen	Oud Gastel
Farn.	J. Oornen	Oud Gastel	Dhr.	W.van Unen	Oud Gastel
Dhr.	H. van Oosterhout	Oud Gastel	Farn.	J. Uitdewilligen	Oud Gastel
Farn.	J. van Oosterhout	Oud Gastel	Farn.	M. v.d. Veeken	Oud Gastel
Dhr.	M. van Oosterhout	Eindhoven	Mevr.	W. Veraart-Schoonen	Fijnaart
Farn.	L. van Opdorp	Oud Gastel	Farn.	M. Verhaart-Verbeek	Oudenbosch
Dhr.	D. Ossenblok	Oud Gastel	Farn.	C. Verrneulen	Oud Gastel
Farn.	J. Paantjens	Oud Gastel	Farn.	B. Vermunt-Tak	Oud Gastel
Mevr.	L. Paantjens-Laanen	Oud Gastel	Farn.	C. Vermunt-Buckens	Oud Gastel
Dhr.	H. Peeters	Oud Gastel	Farn.	C. Verstraten-Mies	Oud Gastel
Dhr.	J. Peeters	Oud Gastel	Farn.	J. Verstraten	Oud Gastel
Mevr.	M. Peeters	Oud Gastel	Farn.	H. Vervaart	Oud Gastel
Dhr.	L. Peeters	Oosterhout	Farn.	A. Voeten	Oud Gastel
Farn.	P. Peeters	Oud Gastel	Farn.	F. Vogelaars	Oud Gastel
Farn.	A. van Poeyer	Oud Gastel	Farn.	J. Vonk-Noordegraaf	Oud Gastel
Farn.	C. Poppelaars	Oud Gastel	Farn.	B. Voorbraak-Goossens	Oud Gastel
Farn.	R.M. Radernakers	Oud Gastel	Farn.	J. van der Vorst	Oud Gastel
Farn.	W. de Reyer	Oud Gastel	Farn.	L. van der Vorst	Oud Gastel
Farn.	P. Ribbens	Bunde	Mevr.	C. Vronans-Speek	Oud Gastel
Dhr.	L. Ribbens	Goirle	Farn.	A. de Vugt-Balernans	Oud Gastel
Farn.	J. Rockx	Oud Gastel	Farn.	J. Wagners-Tak	Oud Gastel
Farn.	M. Rockx	Oud Gastel	Farn.	R. van Wees	Oud Gastel
Dhr.	P. van Roernburg	Starnpersgat	Dhr.	H. Wezenbeek	Oud Gastel
Farn.	M. de Rooy	Oud Gastel	Dhr.	W.J. Wijngaards	Oud Gastel
Dhr.	J. Roozen	Oudenbosch	Dhr.	R. wierikx	Oud Gastel
Farn.	P. Roozen-Antens	Oud Gastel	Farn.	W. Willernse-van Nispen	Oud Gastel
Farn.	P. Rossou	Oud Gastel	Farn.	C. de Wit	Oud Gastel
Dhr.	H. van Rijsbergen	Apeldoorn	Farn.	J. Witvoet	Oud Gastel
Farn.	J. van Rijsbergen	Roosendaal	Farn.	D. van Zuylichern	Oud Gastel
Dhr.	W. van Rijsbergen	Oud Gastel	Mevr.	A. van Zundert	Oegstgeest

